RP 204/2026 rd

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan EU och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan. Propositionen innehåller också ett förslag till en s.k. blankettlag, genom vilken de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft.

Till sin karaktär är partnerskapsavtalet ett blandat avtal med bestämmelser som delvis hör till medlemsstaternas och delvis till Europeiska unionens befogenheter. Partnerskapsavtalet ersätter det tidigare så kallade Cotonouavtalet, som trädde i kraft 2003. Partnerskapsavtalet är ett brett samarbetsavtal som omfattar flera samarbetsområden. I avtalet ingår en allmän del som gäller alla parter samt tre regionala protokoll. I den allmänna delen enas parterna om samarbete bland annat inom handel, ekonomisk och hållbar utveckling samt fred och säkerhet. Avtalet inbegriper också skyldigheter som är centrala för Europeiska unionens utrikespolitik, bland annat allmänna åtaganden om mänskliga rättigheter, demokratiska principer och respekt för rättsstatsprincipen, förhindrande av spridning av massförstörelsevapen och bekämpning av terrorism. Dessa utgör grunden för EU:s yttre förbindelser och syftar också till att främja EU:s säkerhetsintressen.

Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag som Europeiska unionen och dess medlemsstater, samt minst två tredjedelar av medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, har slutfört sina interna förfaranden och deponerat sina åtagandeinstrument. Den lag om avtalets ikraftträdande som ingår i propositionen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft, vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL 1
MOTIVERING....2
1 Bakgrund och beredning....2
1.1 Bakgrund 2
1.2 Beredning 2
2 Fördragets målsättning 4
3 De viktigaste förslagen....5
4 Propositionens konsekvenser....5
5 Remissvar 5
6 Bestämmelserna i fördraget och deras förhållande till lagstiftningen i Finland....7
7 Ikraftträdande 41
8 Bifall av Ålands lagting....41
9 Verkställighet och uppföljning....41
10 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning 42
10.1 Behovet av riksdagens samtycke....42
10.2 Behandlingsordning....44
LAGFÖRSLAG....45
Lag 45
om partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan 45
FÖRDRAG....46

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen (OSAKS) för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet å andra sidan, syftar till att förnya det tidigare partnerskapsavtalet med OSAKS-länderna (s.k. Cotonouavtalet, FördrS 68 och 69/2005), som trädde i kraft internationellt 2003 och löpte ut den 28 februari 2020. I likhet med det tidigare avtalet är det fråga om ett brett samarbetsavtal som omfattar flera samarbetsområden. I avtalet ingår en allmän del som gäller alla parter samt tre regionala protokoll. En av de viktigaste uppdateringarna jämfört med Cotonouavtalet är att det nya partnerskapsavtalet inte omfattar frågor om utvecklingsfinansiering. För OSAKS-medlemmarna finns inte längre i likhet med tidigare finansieringsramar ett eget separat finansieringsinstrument utanför EU:s budget, Europeiska utvecklingsfonden (EUF), utan i stället allokeras EU:s utvecklingsfinansiering till alla partnerländer genom det enhetliga finansieringsinstrumentet för yttre förbindelser (Global Europe – NDICI).

1.2 Beredning

Beredningen av fördraget

Europeiska unionens råd gav den 22 juni 2018 kommissionen och den höga representanten mandat att för unionens del förhandla om ett partnerskapsavtal med medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet. Målet med förslaget var att åstadkomma ett täckande avtal mellan de 79 stater som undertecknat det gällande Cotonouavtalet. Målet var ett avtal som fäster avseende på parternas gemensamma och EU:s särskilda intressen (till exempel migrationsfrågor, fred och säkerhet samt investeringar) och som syftar till mer än bara ett allmänt avtal, samt att avtalet alltmer ska avvika från den traditionella relationen mellan hjälpgivare och hjälptagare. OSAKS-medlemmarna antog sitt förhandlingsmandat för det nya avtalet i maj 2018. Det nya avtalet benämndes Post-Cotonouavtalet när förhandlingarna om det nya partnerskapsavtalet inleddes.

Förhandlingarna om Post-Cotonouavtalet inleddes i september 2018. Förhandlingar fördes huvudsakligen på teknisk nivå under år 2018 med en förhandlingsgrupp som utnämnts av OSAKS-medlemmarna. Förhandlingsgruppen leddes av Togo och bestod dessutom av sju andra afrikanska länder (Kamerun, Tchad, Etiopien, Kenya, Namibia, Lesotho, Nigeria), två länder i Stillahavsområdet (Papua Nya Guinea, Samoa) och två länder i Karibien (Jamaica, Guyana). I praktiken deltog även länder utanför den officiella förhandlingsgruppen i förhandlingarna. På teknisk nivå var det OSAKS-ambassadörerna som ansvarade för förhandlingarna. Därtill fördes två politiska förhandlingsrundor mellan huvudförhandlarna, dvs. mellan EU:s utvecklingskommissionär Mimica och Togos utrikesminister Dussey (28.9.2018 och 14.12.2018).

I december 2018 nådde man samförstånd om avtalets struktur. Avtalet består av en grund som omfattar alla OSAKS-medlemmar och innehåller tre regionala pelare: Afrika, Karibien och Stillahavsområdet. Kommissionen förde separata konsultationer med respektive region för att utforma de regionala pelarnas struktur: konsultationerna med Stillahavsområdet hölls 26.3.2019, konsultationerna med Karibien 14–15.4.2019 och konsultationerna med Afrika 3.5.2019. Vid det sista sammanträdet för huvudförhandlare den 3 december 2020 gav EU:s huvudförhandlare Jutta Urpilainen, kommissionsledamot med ansvar för internationella partnerskap, och OSAKS-medlemmarnas huvudförhandlare Robert Dussey, utrikesminister för Togo, sitt politiska godkännande till texten i Post-Cotonouavtalet.

Avtalet paraferades den 15 april 2021, varefter avtalstexten offentliggjordes. Hösten 2021 nåddes en överenskommelse i EU mellan kommissionen och rådet om avtalets rättsliga karaktär. Avtalet är ett blandavtal.

Cotonouavtalet löpte ut den 28 februari 2020, men tillämpningen av dess bestämmelser förlängdes flera gånger, eftersom parterna inte kunde nå en överenskommelse om Post-Cotonouavtalet inom utsatt tid, samt för att rådets beslut om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet inte kunde antas förrän den 20 juli 2023 på grund av interna motstridigheter inom rådet.

Det nya partnerskapsavtalet undertecknades i Samoa den 15 november 2023. På grund av platsen för undertecknandet benämns partnerskapsavtalet även ”Samoaavtalet”. Partnerskapsavtalet började tillämpas provisoriskt den 1 januari 2024 vad gäller de bestämmelser som hör till unionens befogenhet, inbegripet de som hör till unionens befogenhet att fastställa och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, i den mån som de är tillämpliga på unionen. Avtalet träder i kraft när Europeiska unionen och dess medlemsstater, samt minst två tredjedelar av OSAKS-medlemmarna har slutfört sina interna förfaranden och deponerat sina åtagandeinstrument. Detta kommer troligen att ta år.

Beredningen på nationell nivå

Den 22 november 2016 gav kommissionen och EU:s höga representant ett meddelande om relationerna mellan EU och Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (AKS) efter att Cotonouavtalet löpt ut. På basis av meddelandet genomförde EU-parten interna samråd om de frågor som ska ingå i förhandlingsmandatet för Post-Cotonouavtalet. En E-skrivelse (E 3/2017 rd) om detta lämnades till riksdagen. Kommissionen publicerade det egentliga utkastet till förhandlingsmandat den 14 december 2017. Finland deltog i beredningen av förhandlingsmandatet genom rådets OSAKS-arbetsgrupp. En E-skrivelse (E 2/2018 rd) om förhandlingsmandatet lämnades till riksdagen.

EU:s förhandlingsmandat antogs av rådet för utrikesfrågor den 22 juni 2018. Förhandlingsmandatet följde Finlands mål, bland annat i fråga om fjärmandet från hjälpgivar- och hjälptagardynamiken samt beaktandet av den förändrade globala kontexten (främst Agenda 2030, Parisavtalet) och EU:s nya politiska riktlinjer (EU:s globala strategi, ny utvecklingspolitisk konsensus, handels- och migrationspolitik) och den regionala betoningen.

Förhandlingarna med OSAKS-länderna inleddes i september 2018. Under förhandlingarna samarbetade utrikesministeriet med statsrådets kansli, justitieministeriet, inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, försvarsministeriet, miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet samt tullen. En U-skrivelse (U 4/2019 rd) om förhandlingarna lämnades till riksdagen.

Fördelningen av befogenheter mellan unionen och medlemsstaterna på det område som omfattas av avtalet har inte varit helt tydlig på grund av olika tolkningar, vilket bland annat bidrog till de långdragna diskussionerna i arbetsgruppen om avtalets karaktär. Kommissionen ansåg att det är fråga om ett unionsavtal som endast innehåller bestämmelser som hör till unionens befogenhet. Denna syn återspeglades i kommissionens förslag till beslut om undertecknande av avtalet. Medlemsstaterna förespråkade enhälligt från första början ett blandat avtal och ansåg att utkastet till avtalet innehöll bestämmelser som hör till sådana exklusiva och delade befogenheter hos medlemsstaterna, som vissa medlemsstater inte har velat att unionen utövar sina befogenheter på. Den slutliga avtalstexten, skriven i ett format för blandavtal, godkändes av OSAKS-arbetsgruppen den 23 juni 2021.

Cotonouavtalet löpte ut den 28 februari 2020, men tillämpningen av dess bestämmelser förlängdes flera gånger, eftersom parterna inte kunde nå en överenskommelse om Post-Cotonouavtalet inom utsatt tid, samt för att rådets beslut om godkännande och undertecknande av avtalet inte kunde antas förrän den 20 juli 2023 på grund av interna motstridigheter inom

rådet. Riksdagen har informerats om den fortsatta tillämpningen av bestämmelserna i Cotonouavtalet genom de kompletterande skrivelserna UKU 25/2020 rd, UKU 19/2021 rd, UKU 21/2022 rd och UKU 32/2023 rd.

Markku Keinänen, Finlands ständiga representant vid Europeiska unionen, bemyndigades den 1 september 2023 av republikens president att underteckna partnerskapsavtalet för Finlands del. Finland undertecknade avtalet i Bryssel den 20 september 2023. Den officiella underteckningsceremonin ägde rum i Samoa den 15 november 2023.

Regeringens proposition har beretts vid utrikesministeriet. Propositionen var ute på remiss i tjänsten utlåtande.fi mellan den 1 juni 2026 och 14 augusti 2026. Beredningsunderlaget till propositionen finns tillgängligt på adressen https://valtioneuvosto.fi/sv/projektet?tunnus=UM021:00/2023 under identifieringskod UM021:00/2023.

2 Fördragets målsättning

Genom avtalet inrättas ett stärkt politiskt partnerskap mellan parterna utgående från gemensamma värderingar, principerna i handlingsplanen Agenda 2030 för hållbar utveckling samt Parisavtalet. Målen för detta avtal är att

a) främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna, de demokratiska principerna, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, varvid särskild vikt ska fästas vid jämställdhet; b) bygga fredliga och resilienta stater och samhällen och hantera befintliga och framväxande hot mot freden och säkerheten; c) främja mänsklig och social utveckling, i synnerhet för att utrota fattigdom och åtgärda ojämlikheter, för att säkerställa att alla har ett värdigt liv och att ingen lämnas utanför, varvid särskild vikt ska fästas vid kvinnor och flickor; d) mobilisera investeringar, stödja handeln och främja utvecklingen av den privata sektorn i syfte att uppnå en hållbar och inkluderande tillväxt och skapa anständiga arbetstillfällen för alla; e) bekämpa klimatförändringar, skydda miljön och säkerställa en hållbar förvaltning av naturresurserna; och f) genomföra en övergripande och balanserad migrationsstrategi för att dra nytta av fördelarna med en säker, ordnad och reguljär migration och rörlighet, hejda irreguljär migration och samtidigt ta itu med dess bakomliggande orsaker, med fullt iakttagande av internationell rätt och i enlighet med parternas respektive befogenheter.

Enligt avtalet utgör en partnerskapsdialog och åtgärder som är anpassade till parternas särdrag de huvudsakliga verktygen för att uppnå målen i avtalet. Avtalet ska underlätta parternas antagande av gemensamma ståndpunkter i internationella sammanhang för att förstärka partnerskap som främjar multilateralism och en regelbaserad världsordning, i syfte att driva de globala insatserna framåt. I avtalet fastställs dess institutionella ramar samt uppgifterna hos olika institutioner. I avtalet ingår dessutom bestämmelser om tvistlösning och fullgörande av skyldigheter. Avtalet skapar en rättslig ram för Europeiska investeringsbanken (EIB) att verka i alla länder som är medlemmar i OSAKS.

3 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan EU och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan. Propositionen innehåller också ett förslag till en s.k. blankettlag, genom vilken de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft.

4 Propositionens konsekvenser

Till sin karaktär är partnerskapsavtalet ett blandat avtal med bestämmelser som delvis hör till medlemsstaternas och delvis till Europeiska unionens befogenheter. Partnerskapsavtalet har ett utvecklingspolitiskt syfte och många av dess bestämmelser är politiska och målinriktade till sin

natur och innefattar inga särskilda operativa skyldigheter. Avsikten är att avtalet ska främja en politisk dialog mellan avtalsparterna och förbättra samarbetsmöjligheterna utifrån gemensamt överenskomna värderingar. Avtalet syftar till att främja samarbete mellan parterna inom flera olika områden och åstadkomma positiva samhällseffekter. I avtalet förbinder sig parterna till gemensamma principer för att främja demokrati och mänskliga rättigheter, förhindra spridningen av massförstörelsevapen och bekämpa terrorism. Avtalet kan åtminstone i viss utsträckning anses ha en positiv inverkan på stärkandet av god samhällsstyrning, demokratin, civilsamhället och samhällsekonomin i AKS-länderna.

En av de viktigaste uppdateringarna jämfört med Cotonouavtalet är att det nya partnerskapsavtalet inte omfattar frågor om utvecklingsfinansiering. För AKS-länderna finns inte längre i likhet med tidigare finansieringsramar ett eget separat finansieringsinstrument utanför EU:s budget, Europeiska utvecklingsfonden (EUF), utan i stället fördelas EU:s utvecklingsfinansiering till alla partnerländer genom det övergripande finansieringsinstrumentet för externa åtgärder (Global Europe – NDICI).

Avtalet bedöms inte ha några direkta konsekvenser för statsbudgeten. Handelsdelen i avtalet förväntas öka insynen i regleringen och främja principerna för god förvaltning samt stödja företagsklimatet, vilket kan göra det lättare för företag från EU-länderna att bedriva ekonomisk verksamhet i AKS-länderna. Avtalet kan öka den operativa rättssäkerheten hos företag i AKS-länderna, vilket generellt kan anses vara en handels- och investeringsökande faktor mellan avtalsparterna.

Avtalet har inga direkta konsekvenser för miljön. EU och AKS-länderna avtalar om att utveckla och stärka sitt samarbete i miljöfrågor och att främja hållbar utveckling och miljöskydd. Dessutom enas parterna om att utveckla och stärka sitt samarbete för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna. Närmare överenskommelser om det samarbete som rör miljöområdet och klimatförändringarna ingår i de kapitel och artiklar där dessa frågor behandlas.

5 Remissvar

I samband med den nationella beredningen begärde utrikesministeriet den 18 mars 2021 andra ministerier om utlåtanden för de rubriker i Post-Cotonouavtalet som faller inom deras ansvarsområde gällande Finlands behov och intresse av att bibehålla sina befogenheter som medlemsstat inom vissa områden med delade befogenheter. Alla ministerier ansåg att Post-Cotonouavtalet bör ingås som ett blandat avtal i enlighet med EU-fördragen, eftersom avtalet och de regionala protokollen innehåller flera bestämmelser som omfattas av befogenheter som delas mellan EU och medlemsstaterna. Ministerierna ansåg till övervägande del att EU inte bör ges befogenhet att utöva delade eller potentiella befogenheter.

Den 5 maj 2023 begärde utrikesministeriet andra ministerier och Ålands landskapsregering om utlåtande om ändamålsenligheten i att underteckna avtalet. Utrikesministeriet begärde samtidigt om en bedömning av om avtalet innehåller bestämmelser som hör till riksdagens behörighet, om ett godkännande av avtalet föranleder andra åtgärder inom ministeriernas förvaltningsområde och om det enligt ministeriernas uppfattning finns något i avtalet som hör till Ålands behörighet.

Arbets- och näringsministeriet såg det som viktigt att Finland undertecknar avtalet. Försvarsministeriet, utbildnings- och kulturministeriet och justitieministeriet uppgav att de inte hade något att yttra i frågan. De artiklar i avtalet som rör social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde innehåller inga bestämmelser som hör till riksdagens behörighet eller som föranleder andra åtgärder. Inrikesministeriet såg inga hinder för att avtalet undertecknas och ansåg vidare att dess antagande inte medför några åtgärder inom inrikesministeriets förvaltningsområde, men enligt ministeriet hör artiklarna 21.3 och 71 i avtalet till området för lagstiftningen. Ålands landskapsregering konstaterade att avtalet innehåller bestämmelser som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, till exempel gällande klimat, miljö och

naturresurser, hållbar utveckling, hälsa, sysselsättning, utbildning och kultur, allmän ordning och säkerhet, god samhällsstyrning och offentlig förvaltning, som således kräver bifall av Ålands lagting i enlighet med 59 § självstyrelselagen för att avtalet ska kunna träda i kraft i landskapet Åland. Landskapsregeringen hade i det skedet inga synpunkter på undertecknandet av avtalet.

Utrikesministeriet begärde utlåtanden om regeringens proposition i tjänsten utlåtande.fi mellan den 1.6. och 14.8.2026.

Sammanlagt 5 aktörer lämnade utlåtanden om regeringens propositionsutkast. Finansministeriet påpekade i sitt utlåtande att avtalsbestämmelserna om skattefrågor (artikel 12.4 och 12.6) till sin natur är liknande som bestämmelserna om skatt i partnerskapsavtalet med Thailand (regeringsproposition RP 183/2024 rd), med andra ord sådana att de möjliggör och stöder ett framtida samarbete och innehåller inga direkta skyldigheter att vidta åtgärder, varvid de inte hör till området för lagstiftningen. Propositionen preciserades med anledning av finansministeriets utlåtande. Miljöministeriet konstaterade att avtalets bestämmelser om samarbete inom miljö- och klimatområdet kan anses höra både till unionens och medlemsstaternas behörighet. Miljöministeriet konstaterade också att bostadspolitiken, inbegripet markanvändning och planläggning, hör till medlemsstaternas behörighet. Propositionen förtydligades till denna del. I sitt utlåtande fäste social- och hälsovårdsministeriet avseende på huruvida artiklarna 29.2 (stärkning av nationella hälso- och sjukvårdssystem) och 32.2 (miniminivåer för social trygghet och socialt skydd) i avtalet hör till området för lagstiftningen. Propositionen ändrades mot bakgrund av utlåtandet så att endast artikel 32.2 i avtalet anses höra till området för lagstiftningen.

I sitt utlåtande konstaterade Ålands landskapsregering bland annat att Ålands särställning i regel redan har beaktats vid avtalsförhandlingarna i de fall som avtalsbestämmelserna hör till EU:s exklusiva befogenhet. Partnerskapsavtalet tillämpas på de territorier där fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag. Landskapsregeringen konstaterade att bestämmelserna i protokoll 2 till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (FördrS 103/1994) om Åland således är tillämpliga på Samoaavtalet, om avtalsbestämmelserna innehåller bindande rättigheter eller skyldigheter som är av betydelse för Ålands särställning och inte enbart syftar till att främja informationsutbytet och upprätthålla dialogen mellan parterna. Landskapsregeringen konstaterade vidare att dess tidigare synpunkter redan ingick i regeringens propositionsutkast och att landskapsregeringen inte hade något att tillägga i fråga om dem.

6 Bestämmelserna i fördraget och deras förhållande till lagstiftningen i Finland

Avtalsbestämmelsernas förhållande till lagstiftningen i Finland behandlas i detta avsnitt endast i fråga om de bestämmelser i avtalet som kan anses höra till medlemsstaternas behörighet i enlighet med artikel 4 i beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861), eftersom de inte tillämpas provisoriskt mellan EU och OSAKS-medlemmarna. Ministeriernas utlåtanden avseende området för lagstiftningen beaktades också i avsnittet.

DEL I

Del I i avtalet innehåller allmänna bestämmelser (artikel 1–7). ARTIKEL 1 Mål

I artikel 1 fastställs avtalets allmänna mål, som omfattar följande centrala områden: mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning; fred och säkerhet; mänsklig och social utveckling; inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling; miljömässig hållbarhet och klimatförändringar; migration och rörlighet.

En dialog mellan partnerna och åtgärder som är anpassade till parternas särdrag utgör de huvudsakliga verktygen för att uppnå målen i avtalet. Avtalet ska underlätta parternas antagande av gemensamma ståndpunkter i internationella sammanhang för att förstärka partnerskap som främjar multilateralism och en regelbaserad världsordning, i syfte att driva de globala insatserna framåt.

ARTIKEL 2 Principer

I avtalets principer åtar sig parterna att genomföra de regionala protokollen i enlighet med de principer som fastställts i den allmänna delen, med beaktande av regionernas särdrag. Åtgärderna ska anpassas till de olika behov som finns i de minst utvecklade länderna, inlandsstater, små östater under utveckling och lågt liggande kuststater.

Parterna ska fatta beslut och genomföra avtalet på den mest ändamålsenliga inhemska, regionala eller plurilaterala nivån. Parterna ska systematiskt främja ett genusperspektiv och säkerställa att jämställdhet integreras i alla politikområden. Avtalet främjar en flerpartsstrategi som gör det möjligt för många olika aktörer, däribland parlament, lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn, att delta aktivt i partnerskapsdialogen och samarbetsprocesserna.

ARTIKEL 3 Partnerskapsdialog

Detta är en central artikel för avtalets genomförande. Enligt artikeln ska parterna föra en regelbunden, balanserad, övergripande och konkret partnerskapsdialog om alla områden i detta avtal vilken leder fram till åtaganden och åtgärder på båda sidor, i syfte att åstadkomma ett genomförande av detta avtal.

Partnerskapsdialogens syfte ska vara att utbyta information, främja ömsesidig förståelse och underlätta fastställandet av överenskomna prioriteringar och gemensamma agendor på nationell, regional och internationell nivå. Parterna ska samarbeta och samordna sig när det gäller frågor av gemensamt intresse och nya utmaningar i internationella sammanhang.

Partnerskapsdialogen ska föras på ett flexibelt och anpassat sätt, äga rum regelbundet i lämplig form och på den lämpligaste inhemska, regionala eller plurilaterala nivån. Partnerskapsdialogens ändamålsenlighet övervakas och utvärderas och dess tillämpningsområde anpassas om så är lämpligt. Parlamenten och, där så är lämpligt, företrädare för det civila samhällets organisationer och den privata sektorn ska hållas vederbörligen underrättade, rådfrågas och ges möjlighet att lämna bidrag till partnerskapsdialogen. Regionala och kontinentala organisationer ska associeras till partnerskapsdialogen på lämpligt sätt.

ARTIKEL 4 Samstämmighet i politiken

Parterna ska främja synergier i politiken i syfte att undvika eller minimera de negativa effekter som deras politik skulle kunna få för de andra parterna. Parterna bekräftar att en samstämmig politik för utveckling är en avgörande faktor för att uppnå målen för hållbar utveckling.

ARTIKEL 5 Aktörer

Regeringarna har en central roll genom att de fastställer och genomför prioriteringar och strategier för sina länder. Parlamenten har en avgörande roll när det gäller att utforma och anta lagstiftning, godkänna budgetar och hålla regeringar ansvarsskyldiga. Även de lokala myndigheterna spelar en roll när det gäller att stärka det demokratiska ansvarstagandet och komplettera statliga åtgärder. Regionala organisationer spelar en viktig roll för uppnåendet av målen för de regionala protokollen. Den viktiga roll som spelas av olika berörda parter, nämligen det civila samhället, näringslivets och arbetsmarknadens parter, inbegripet fackföreningar, och den privata sektorn, erkänns också.

ARTIKEL 6 Struktur

Avtalet består av den allmänna delen (del I–VI), tre regionala protokoll (de regionala protokollen) och bilagor. Den allmänna delen och bilagorna ska vara rättsligt bindande för parterna. De regionala protokollen ska vara rättsligt bindande för EU-parten och för OSAKS-medlemmarna. Inget i de regionala protokollen och inte heller tolkningen och genomförandet av dessa kan påverka eller avvika från bestämmelserna i den allmänna delen och de beslut som fattas av OSAKS–EU-ministerrådet.

ARTIKEL 7 Övergripande teman

Parterna är överens om att ta hänsyn till följande övergripande teman inom alla samarbetsområden: mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, fred och säkerhet, miljöskydd, bekämpning av klimatförändringar, kultur och ungdomsfrågor.

DEL II

STRATEGISKA PRIORITERINGAR

AVDELNING I MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSSTYRNING I RÄTTSBASERADE SAMHÄLLEN MED MÄNNISKAN I CENTRUM

Del II avdelning I i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 8, ARTIKEL 9 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, ARTIKEL 10 Jämställdhet, ARTIKEL 11 Inkluderande och pluralistiska samhällen, ARTIKEL 12 God samhällsstyrning, ARTIKEL 13 Offentlig förvaltning, ARTIKEL 14 Statistik, ARTIKEL 15 Personuppgifter

I artiklarna i denna avdelning bekräftar parterna att de är fast beslutna att främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och demokratiska principerna och att stärka rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, i överensstämmelse med FN-stadgan, den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och internationell rätt, särskilt internationell människorättslagstiftning och, i förekommande fall, internationell humanitär rätt.

Parterna erkänner att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och inbördes beroende av och relaterade till varandra och förbinder sig att bekämpa alla former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans samt alla former av våld och diskriminering. Parterna erkänner urfolks rättigheter. Parterna ska föra en partnerskapsdialog om dödsstraffet. Parterna ska främja upprätthållandet av bästa praxis i samband med val och samarbete dem emellan, bland annat i fråga om valövervakning. Parterna ska aktivt stödja konsolideringen av rättsstatsprincipen och stödja åtgärder för att stärka rätten till utveckling.

Parterna bekräftar sitt starka engagemang för att uppnå jämställdhet och ska införliva jämställdhetsprincipen i sina nationella författningar eller annan lämplig lagstiftning. De ska anta och stärka lagstiftning och rättsliga ramar som syftar till att säkerställa att kvinnor och flickor har lika tillgång till, lika möjligheter inom, lika kontroll över och fullständigt och jämlikt deltagande inom alla områden i livet. Parterna förbinder sig att förebygga, bekämpa och lagföra alla former av sexuellt och könsrelaterat våld och diskriminering i den offentliga och privata sfären. Parterna ska vidta åtgärder för att undanröja alla skadliga sedvänjor såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

Parterna ska skydda och främja yttrandefrihet, åsiktsfrihet, mötesfrihet samt mediernas oberoende och mångfald. Parterna ska främja inkluderande och pluralistiska samhällen, inbegripet flerpartidemokrati. De ska också främja ett aktivt och faktiskt deltagande av alla berörda aktörer och medborgare, inbegripet kvinnor och ungdomar, i politiska processer och beslutsfattande på alla nivåer. Parterna erkänner det civila samhällets roll när det gäller att främja och övervaka demokrati, de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna, social

rättvisa och inkludering samt som försvarare av rättighetshavare och rättsstatsprincipen, och på så sätt stärka den inhemska transparensen och ansvarsskyldigheten.

Parterna bekräftar att god samhällsstyrning bygger på transparenta, ansvarsfulla, ansvarsskyldiga och deltagandeinriktade regeringar och lämpliga tillsynsmekanismer och att god samhällsstyrning är avgörande för respekten för alla mänskliga rättigheter, demokratiska principer och rättsstatsprincipen. Parterna åtar sig att på ett transparent och ansvarsskyldigt sätt förvalta naturresurser och mänskliga, ekonomiska och finansiella resurser.

Enligt artikel 12.4 i avtalet ska parterna säkerställa transparens och ansvarsskyldighet när det gäller offentlig finansiering, inbegripet ekonomiskt stöd, och tillhandahållandet av offentliga tjänster. De ska förbättra uppbörden av intäkter och bekämpa skatteundandragande och skatteflykt samt olagliga finansiella flöden. De är överens om att samarbeta i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism och att skyndsamt inleda en partnerskapsdialog på bilateral och internationell nivå om frågor som rör bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Enligt artikel 12.5 i avtalet ska parterna bekämpa korruption på alla nivåer och i alla dess former.

Enligt artikel 12.6 erkänner och förbinder sig parterna att genomföra principerna om god förvaltning på skatteområdet, inbegripet de globala normerna om transparens och informationsutbyte, rättvis beskattning och minimistandarder mot urholkning av skattebasen och överföring av vinster. De ska främja god förvaltning i skattefrågor, förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet och underlätta skatteuppbörd. De ska samarbeta för att öka kapaciteten att följa dessa principer och standarder och dra nytta av fördelarna med en blomstrande regelbaserad finanssektor. De är överens om att skyndsamt inleda en partnerskapsdialog på bilateral och internationell nivå om skattefrågor.

Artikel 12.4 och 12.6 rör beskattning. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör bestämmelserna om skatteuppbörd i artikel 12.4 och 12.6 till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Enligt 81 § i Finlands grundlag regleras statsskatten i Finland genom lag. Liknande, om än något annorlunda, bestämmelser om skattefrågor har även införts i andra partnerskaps- och samarbetsavtal som ingåtts av EU och dess medlemsstater (se t.ex. RP 183/2024). Bestämmelserna om beskattning är till sin natur sådana att de möjliggör och stöder framtida samarbete och innehåller inga direkta skyldigheter att vidta åtgärder. Dessa bestämmelser hör således inte till området för lagstiftningen.

Parterna, som erkänner vikten av resursstarka, effektiva och ändamålsenliga system och processer inom den offentliga förvaltningen med en stark personalbas, åtar sig att främja samarbete på detta område. Parterna ska utveckla och stärka sina statistiksystem, inbegripet insamling, bearbetning, kvalitetskontroll och spridning av statistik. De ska samarbeta i användningen av teknik för datainsamling och dataskydd och främja spridningen av jämförbar statistik på nationell och regional nivå. Parterna erkänner sitt gemensamma intresse av att främja varje individs rätt till skydd av privatlivet i samband med behandling av personuppgifter samt vikten av att upprätthålla kraftfulla regelverk för uppgiftsskydd och se till att de efterlevs på ett effektivt sätt.

AVDELNING II FRED OCH SÄKERHET

Del II avdelning II i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 16, ARTIKEL 17 Konflikter och kriser, ARTIKEL 18 Icke-spridning av massförstörelsevapen, ARTIKEL 19 Allvarliga brott som angår hela det internationella samfundet, ARTIKEL 20 Terrorism och våldsbejakande extremism, ARTIKEL 21 Organiserad brottslighet, ARTIKEL 22 Sjöfartsskydd, ARTIKEL 23 Handeldvapen och lätta vapen och andra konventionella vapen ARTIKEL 24 Olaglig narkotika, ARTIKEL 25 Cybersäkerhet och it-brottslighet, ARTIKEL 26 Samarbete inom brottsbekämpning.

I denna avdelning erkänner parterna att fred, stabilitet och säkerhet är avgörande för hållbar utveckling och välstånd.

Parterna ska tillämpa en integrerad strategi för konflikter och kriser, inbegripet insatser för förebyggande, medling, lösning och försoning samt krishantering, fredsbevarande åtgärder och fredsstöd. Särskild uppmärksamhet ägnas åt effektiv förvaltning av naturresurser, särskilt när det gäller råvaror, för att säkerställa att olaglig utvinning och handel inte bidrar till att skapa och upprätthålla konflikter. Parterna erkänner vikten av dialoger och samråd, med deltagande av lokala myndigheter och samhällen samt det civila samhällets organisationer. Parterna ska också vidta åtgärder för att förhindra legosoldatverksamhet och för att ta itu med problemet med barnsoldater, samt sträva efter att fastställa rimliga gränser för militära utgifter. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör bestämmelsen om militära utgifter (artikel 17.4 sista meningen) till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. I Finland är det riksdagen som fattar beslut om militära utgifter som en del av statsbudgeten.

Parterna är överens om att bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, varvid de ska fullgöra sina befintliga skyldigheter enligt internationella fördrag och avtal om nedrustning och icke-spridning. Parterna är överens om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

Enligt artikel 18.2 i avtalet ska parterna upprätta ett effektivt system för exportkontroll som omfattar kontroll av export och transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, inbegripet kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen, och som även innefattar effektiva påföljder i fall då reglerna för exportkontroll överträds. Enligt 8 § i grundlagen ska straffbara handlingar och straffet för dem föreskrivas på lagnivå. Nationella lagbestämmelser om exportkontroll finns i lagen om kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden (500/2024) och i lagen om export av försvarsmateriel (282/2012). Bestämmelser om påföljder vid försummelser finns i strafflagen (39/1889) i 46 kap. 1 § (regleringsbrott) och 12 § (försummelse av exportkontrollanmälan om produkter med dubbla användningsområden). På unionsnivå har rådet med avseende på kontrollen av produkter med dubbla användningsområden utfärdat förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden.

Parterna är överens om att agera tillsammans för att förhindra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser och anser att inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och förekomsten av en väl fungerande verksamhet vid domstolen utgör ett viktigt bidrag till internationell fred och rättvisa.

Parterna förbinder sig att förebygga och bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism genom internationellt samarbete i överensstämmelse med FN-stadgan, internationell rätt samt relevanta konventioner. Parterna iakttar rättsstatsprincipen och internationell rätt i sin kamp mot terrorism.

Parterna ska stärka samarbetet för att förebygga och bekämpa organiserad brottslighet och förbinda sig att öka sina ansträngningar för att förebygga, bekämpa och utrota människohandel. Parterna ska stärka de rättsliga och administrativa ramarna för att bekämpa penningtvätt och olagliga finansiella flöden.

Enligt artikel 21.3 i avtalet ska parterna öka sina ansträngningar för att återvinna och återlämna stulna tillgångar och bekämpa alla former av organiserad brottslighet. I detta avseende ska de stärka de rättsliga och administrativa ramarna för att bekämpa penningtvätt och olagliga finansiella flöden, inbegripet skattebedrägeri och bedrägerier vid offentlig upphandling, samt aktiv och passiv korruption inom både den privata och den offentliga sektorn, vilket kan ha en ogynnsam effekt på mobiliseringen av inhemska resurser. Enligt inrikesministeriets utlåtande

(se avsnitt 5) har artikel 21 i avtalet skrivits i en form som är förpliktande för staten och kan anses begränsa riksdagens lagstiftningsbehörighet, varvid den hör till lagstiftningsområdet.

Parterna är överens om att stärka sjöfartsskyddet, särskilt genom att ta itu med olika former av brottslighet som begås till havs och olaglig handel, bekämpa piratdåd och väpnade rån till havs, skydda kritisk maritim infrastruktur och främja fri sjöfart och rättsstatsprincipen till havs, i linje med FN:s havsrättskonvention.

I artikel 22.2 tredje meningen i avtalet enas parterna om att främja genomförandet av lagföringsmodeller för piratdåd inom den nationella jurisdiktionen som ett regionalt straffrättsligt svar och en avskräckningsmekanism vad gäller brott som begås till havs, såsom piratdåd, väpnade rån, havs- och vattenföroreningar, smuggling av migranter, narkotika- och vapenhandel samt transport av kärnavfall till havs. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör denna bestämmelse till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. I Finland kan gärningarna ovan vara straffbara med stöd av strafflagen i fråga om kapning (34 kap. 11 § i strafflagen), rån eller grovt rån (31 kap. 1 och 2 § i strafflagen), miljöförstöring eller grov miljöförstöring (48 kap. 1 och 2 § i strafflagen), ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa (17 kap. 8 och 8 a § i strafflagen), narkotikabrott eller grovt narkotikabrott (50 kap. 1 och 2 § i strafflagen), skjutvapenbrott eller grovt skjutvapenbrott (41 kap. 1 och 3 § i strafflagen) samt brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen (44 kap. 13 § i strafflagen). Således hör bestämmelsen till området för lagstiftningen.

Parterna är överens om att stärka kampen mot olaglig handel, överdriven anhopning och okontrollerad spridning av handeldvapen, lätta vapen och andra konventionella vapen och ammunition till dessa, inbegripet till följd av otillräckligt säkrade och felaktigt förvaltade förråd och lager, i linje med FN:s handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen. Parterna ska ha ett nära samarbete med varandra i syfte att upprätthålla samordnade insatser och åtgärder mot olaglig narkotikahandel.

Parterna åtar sig att stärka samarbetet för att främja cybersäkerhet, förebygga och bekämpa högteknologisk it-brottslighet, elektronisk brottslighet och missbruk av sociala medier samt att förbättra nätsäkerheten.

Parterna ska underlätta samarbetet mellan regionala och internationella brottsbekämpande myndigheter, organ och enheter i syfte att förebygga brottslighet. Parterna, ska sträva efter att hantera befintliga och framtida utmaningar som påverkar gränserna och tillämpa en integrerad gränsförvaltningsstrategi.

AVDELNING III MÄNSKLIG OCH SOCIAL UTVECKLING

ARTIKEL 27

I denna artikel kommer parterna överens om att samarbeta för hållbar utveckling och för att utrota fattigdom, ta itu med ojämlikheter och främja social sammanhållning samt för att säkerställa att var och en har de medel som krävs för att åtnjuta ett värdigt liv med en adekvat levnadsstandard. Särskild uppmärksamhet ägnas åt kvinnor och flickor, ungdomar, barn och de mest utsatta och missgynnade människorna.

KAPITEL 1 TILLGÅNG TILL SOCIALA TJÄNSTER

Avdelning III kapitel 1 i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 28 Utbildning, ARTIKEL 29 Hälsa, ARTIKEL 30 Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition, ARTIKEL 31 Vatten, sanitetstjänster och bostäder.

I detta kapitel bekräftar parterna sitt stöd till livslångt lärande och likvärdig utbildning av god kvalitet på alla nivåer. Tillräckliga resurser anvisas för planering, förvaltning och säkerställande

av att utbildning och fortbildning tillhandahålls på ett ändamålsenligt sätt. Parterna ska samarbeta för att inrätta och stärka kvalitetssäkringssystem och ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. De ska underlätta rörligheten för studenter, personal och akademiker mellan länderna i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet och mellan dessa länder och Europeiska unionen.

Enligt artikel 29.2 ska parterna stärka de nationella hälso- och sjukvårdssystemen med hållbara finansieringsmekanismer och resurser, fungerande infrastruktur, kompetent hälso- och sjukvårdspersonal, inbegripet vad gäller rekrytering och behållande av personal, samt lämplig teknik, såsom digitala verktyg, till stöd för utvecklingen av mobil sjukvård. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör denna bestämmelse till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Avtalsbestämmelsen är av målsättningskaraktär. I Finland hör de nämnda åtgärderna i huvudsak till social- och hälsovårdsministeriets ansvarsområde. I Finland regleras ordnandet av hälso- och sjukvård genom lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021).

Parterna ska främja allmän hälso- och sjukvård samt lika och allmän tillgång till heltäckande hälso- och sjukvårdstjänster av god kvalitet, inbegripet vaccinationstäckning. Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa smittsamma sjukdomar och andra allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. Parterna ska stödja forskning och utveckling samt distribution av vacciner, diagnostjänster och läkemedel. Parterna ska stödja allmän tillgång till artiklar och hälso- och sjukvårdstjänster inom området sexuell och reproduktiv hälsa samt integrering av reproduktiv hälsa i nationella strategier och program.

Parterna är också överens om att arbeta för tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition. Artikel 31 i avtalet innehåller bestämmelser om tillgång till rent dricksvatten, sanitetstjänster och bostäder.

KAPITEL 2 OJÄMLIKHET OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING

I avdelning III kapitel 2 artikel 32 förbinder sig parterna till att stärka den sociala sammanhållningen genom att gradvis uppnå större jämlikhet och social inkludering och genom att se till att mänsklig och social utveckling går hand i hand med den ekonomiska utvecklingen. Parterna ska vidta konkreta åtgärder för att underteckna, ratificera och fullt ut genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Finland har antagit och genomfört konventionen, och den trädde för Finlands del i kraft den 10 juni 2016 (FördrS 26 och 27/2016).

Som ett sätt att stärka den sociala sammanhållningen anges i artikel 32.1 b att parterna ska främja en rättvis och sund skatte- och lönepolitik som möjliggör en bättre omfördelning av välståndet, säkerställer att de sociala utgifterna ligger på rimliga nivåer och minskar den informella ekonomin. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör denna bestämmelse till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Bestämmelsen är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland.

Enligt artikel 32.2 ska parterna dessutom främja utvecklingen och genomförandet av politik och system för socialt skydd och social trygghet i syfte att utrota fattigdom och stärka den sociala sammanhållningen. De erkänner att politiken och systemen för socialt skydd kan omdana samhället genom att främja rättvisa, social inkludering och dialog med arbetsmarknadens parter och stärka en inkluderande och rättvis ekonomisk tillväxt. De åtar sig att gradvis bygga upp nationellt ägda system för socialt skydd för alla, inbegripet antagande av miniminivåer för socialt grundskydd. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör den sista meningen till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Enligt 19 § i Finlands grundlag ska alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv ha rätt till oundgänglig försörjning och omsorg och var och en garanteras genom lag rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad

vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödsel och förlust av en försörjare. Den sista meningen i artikel 32.2 om miniminivån för skydd är skriven i bindande form och kan därför anses höra till området för lagstiftningen.

I artikel 33 bekräftar parterna sina skyldigheter som medlemmar i ILO och sina åtaganden enligt ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet och uppföljningen av denna. De bekräftar sitt engagemang för social dialog och för främjande och effektivt genomförande av internationellt erkända grundläggande arbetsnormer.

KAPITEL 3 BEFOLKNING OCH UTVECKLING

Avdelning III kapitel 3 i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 34 Demografi, ARTIKEL 35 Ungdomar, ARTIKEL 36 Jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt.

Parterna erkänner att befolkningstillväxt och demografiska förändringar kan ha en betydande inverkan på utvecklingsvinster och ekonomiska framsteg och införliva demografiska trender och prognoser på alla politikområden. Parterna ska främja en inkluderande och hållbar urbanisering genom effektiv stadsstyrning och stadsplanering.

Parterna är överens om att främja ungdomars aktiva deltagande i samhället och ska verka för att säkerställa att flickors och pojkars rättigheter och behov erkänns och förverkligas. De ska verka för att förbättra skyddet av barn och öka deras deltagande i beslut som rör dem.

Parterna inser att jämställdhet och kvinnors ekonomiska egenmakt är avgörande för att uppnå en rättvis och hållbar utveckling och inkluderande tillväxt. De ska genomföra reformer för att ge kvinnor lika rättigheter till ekonomiska och finansiella resurser samt för att öka kvinnors fulla och faktiska deltagande i det politiska livet. Parterna åtar sig att genomföra Pekingdeklarationen och handlingsplanen från Peking samt handlingsprogrammet från den internationella konferensen och resultatet från deras översynskonferenser och att i det sammanhanget engagera sig för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

KAPITEL 4 KULTUR

Avdelning III kapitel 4 i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 37 Kultur och hållbar utveckling, ARTIKEL 38 Kulturell mångfald och ömsesidig förståelse, ARTIKEL 39 Kulturarv och kreativa sektorer.

I detta kapitel bekräftar parterna att kultur är ett centralt inslag i hållbar utveckling och en integrerad del av dess sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner. De åtar sig att integrera ett kulturellt perspektiv i sin utvecklingspolitik och sina utvecklingsstrategier.

Parterna åtar sig att skydda och bevara kulturella rättigheter och konstnärlig yttrandefrihet. De åtar sig att stärka den ömsesidiga förståelsen av och kunskapen om sina respektive kulturer, med vederbörlig respekt för mångfald, universella värden och mänskliga rättigheter. Parterna erkänner den roll som kulturen spelar för bevarandet av fred och nationell sammanhållning. De ska verka för att skydda, bevara och utveckla både materiellt och immateriellt kulturarv, i enlighet med internationella normer och konventioner.

AVDELNING IV INKLUDERANDE OCH HÅLLBAR EKONOMISK TILLVÄXT OCH UTVECKLING

ARTIKEL 40

I artikeln konstateras att parterna är medvetna om vikten av att stärka sina ekonomiska förbindelser i ett ömsesidigt intresse och till ömsesidig nytta. Parterna ska stödja utvecklingen av den privata sektorn och locka till sig och behålla inhemska och utländska investeringar. De ska understödja handeln och samarbeta när det gäller vetenskap, teknik, innovation och

forskning. De ska verka för en förbättrad makroekonomisk och finansiell stabilitet för att generera ökade investeringar och stärka en hållbar ekonomisk tillväxt. De är överens om att öka produktions- och regleringskapaciteten, stärka entreprenörskapet och främja tillverkning och industrialisering, med fokus på innovation och värdeskapande i produktions- och tjänstesektorerna. Parterna ska samarbeta för att stärka kapaciteten i syfte att underlätta en ekonomisk strukturomvandling och främja hållbar handel.

KAPITEL 1 INVESTERINGAR

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 41 Mobilisering av hållbara och ansvarsfulla investeringar, ARTIKEL 42 Underlättande och skydd av investeringar.

Enligt detta kapitel ska parterna mobilisera hållbara och ansvarsfulla investeringar i syfte att främja en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling. Parterna är överens om att stödja de nödvändiga ekonomiska och institutionella reformer och strategier och politiker i syfte att skapa ett gynnsamt klimat för hållbara investeringar och underlätta utvecklingen av en dynamisk, bärkraftig och konkurrenskraftig privat sektor. Parterna ska samarbeta för att inrätta sunda finansiella system. De ska vidta åtgärder för att stödja investeringar genom att förbättra tillgången till finansiering genom tekniskt bistånd, bidrag, garantier och innovativa finansieringsinstrument. Parterna är överens om att förbättra regelverket samt kvaliteten på och tillgängligheten och åtkomligheten för finansiella och icke-finansiella tjänster. Parterna främjar företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande.

Parterna är överens om att underlätta investeringar genom lagstiftning, regler och strategier som syftar till att minska rättsliga och administrativa hinder, öka transparensen och undvika skadlig konkurrens om investeringar. Parterna ska bland annat stärka de relevanta offentliga och privata institutionernas kapacitet att effektivt främja och underlätta investeringar och att förhindra och hantera investeringsrelaterade tvister.

KAPITEL 2 EKONOMISK TILLVÄXT, DIVERSIFIERING OCH INDUSTRIALISERING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 43 Inkluderande och hållbar tillväxt, ARTIKEL 44 Ekonomisk omvandling och industrialisering, ARTIKEL 45 Utveckling av den privata sektorn.

I detta kapitel förbinder sig parterna att främja anständigt arbete för alla. Dessutom ska de främja övergången till en utsläppssnål och resurseffektiv ekonomi. Parterna ska samarbeta för att effektivt ta itu med de utmaningar och tillvarata de möjligheter som följer av urbanisering samt stödja stadsutveckling och stadsinfrastruktur och effektiva förbindelser mellan städer och landsbygd. Samarbete sker inom sysselsättning och sociala frågor, särskilt för att stödja ekonomisk och social inkludering och egenmakt för kvinnor, ungdomar och de fattigaste och mest utsatta. Vidare är parterna överens om att säkerställa respekt för de arbetsnormer och sociala normer som fastställs i ILO:s konventioner och protokoll samt att säkerställa tillgång till rättslig prövning.

Parterna ska främja en övergång från råvaruberoende till diversifierade ekonomier och integration i globala värdekedjor. Parterna ska samarbeta i syfte att främja utvecklingen av produktionskapacitet och ökad produktivitet, diversifiering och konkurrenskraft. Parterna förbinder sig att förbättra den makroekonomiska och finansiella stabiliteten genom att föra en sund och transparent finans- och penningpolitik och främja ekonomiska och strukturella reformer. Parterna ska intensifiera sina insatser när det gäller yrkesutbildning, forskning och innovation. De ska samarbeta för att utveckla en effektiv och hållbar infrastruktur på områdena luft-, land- och sjötransport, energi, vatten och digital konnektivitet.

Parterna ska främja dialog och samarbete mellan den offentliga och den privata sektorn och stärka samarbetet för ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och spridning av bästa praxis samt främja dialog och kontakter mellan företag samt kompetens- och tekniköverföring.

KAPITEL 3 VETENSKAP, TEKNIK, INNOVATION OCH FORSKNING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 46 Vetenskap, teknik och innovation, ARTIKEL 47 Forskning och utveckling, ARTIKEL 48 IKT och den digitala ekonomin.

Parterna är överens om att investera i humankapital, främja antagandet av konsekventa och övergripande politiska ramar och regelverk och utveckla infrastrukturkonnektivitet och digitala verktyg. De ska främja förnybar energi och samarbeta för att utveckla produktions- och regleringskapacitet. Parterna ska ta itu med teknikens potentiella verkningar för samhället, hantera frågor relaterade till cybersäkerhet, garantera skydd av personuppgifter och beakta verkningarna av disruptiv teknik, inbegripet artificiell intelligens och robotteknik. De ska samarbeta om frågor av gemensamt intresse inom civil rymdverksamhet.

Parterna är överens om att stödja kompetensutveckling samt rörlighet för och utbildning av forskare. De ska främja partnerskap mellan näringslivet, den akademiska världen och den offentliga sektorn samt verksamhet inom den privata sektorn till stöd för detta. Parterna ska främja investeringar i forskning och utveckling.

Dessutom ska parterna samarbeta för att minska den digitala klyftan. Parterna ska stödja åtgärder för att möjliggöra enkel tillgång till IKT. Parterna ska samarbeta för att bland annat utveckla och förvalta integritets- och dataskyddsstrategier.

KAPITEL 4 HANDELSSAMARBETE

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 49 Handel och hållbar utveckling, ARTIKEL 50 Handelsarrangemang, ARTIKEL 51 Tjänstehandel, ARTIKEL 52 Handelsrelaterade områden, ARTIKEL 53 Förenklade handelsprocedurer.

Parterna bekräftar att de är fast beslutna att integrera en hållbar utveckling, vilken består av ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd, i alla aspekter av sina handelsförbindelser i syfte att främja en hållbar tillväxt. Parterna ska samarbeta för att främja samstämmighet och ömsesidigt stöd mellan handels-, arbetsmarknads- och miljöpolitiken.

Parterna är medvetna om vikten av att bygga vidare på de resultat som uppnåtts genom Cotonouavtalet. De understryker att handel spelar en viktig roll i deras förbindelser och förbinder sig att främja en intensifiering och diversifiering av handelsflödena till ömsesidig nytta. Samarbetet ska vara förenligt med de förpliktelser parterna åtagit sig inom ramen för Världshandelsorganisationens (WTO) regelverk, inbegripet bestämmelser om särskild och differentierad behandling. Parterna inser att det är viktigt att ingå handelsarrangemang i syfte att skapa ökade handelsmöjligheter och främja deras effektiva integration i den globala ekonomin. Parterna är överens om att avtalen om ekonomiskt partnerskap ska vara inkluderande och att OSAKS-medlemmarnas och OSAKS-regionernas olika situationer och OSAKS-medlemmarnas utvecklingsnivåer ska beaktas i olika skeden av den ekonomiska partnerskapsprocessen. Parterna i de olika avtalen om ekonomiskt partnerskap är överens om att hänvisningarna i dessa till bestämmelser om lämpliga åtgärder i Cotonouavtalet ska förstås som hänvisningar till motsvarande bestämmelser i detta avtal.

Parterna förpliktigar sig att samarbeta och främja tjänstehandel. Parterna ska samarbeta för att ta itu med hinder för tjänstehandel i syfte att underlätta marknadstillträdet och främja handel.

Parterna inser att icke-tariffära åtgärder spelar en allt större roll i handeln i takt med att tullhindren minskar. De erkänner därför att det finns ett behov av att samarbeta i syfte att övervaka och undanröja onödiga handelshinder för att på så sätt öka och underlätta handeln mellan EU-parten och OSAKS-medlemmarna och handeln OSAKS-medlemmarna emellan. Parterna är även överens om att samarbeta för att inrätta och förstärka den tekniska kapaciteten och den institutionella infrastrukturen för frågor som rör tekniska handelshinder.

Parterna ska samarbeta för att förenkla förfarandena för import, export och transitering och andra tullförfaranden, bland annat genom digitalisering av tull- och klareringsförfarandena, samt för att öka transparensen i tull- och handelsregelverken och underlätta den lagliga handeln.

AVDELNING V MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET OCH KLIMATFÖRÄNDRINGAR

ARTIKEL 54

Parterna ska integrera miljömässig hållbarhet, kampen mot klimatförändringar och strävan efter miljömässigt hållbar tillväxt i alla strategier, planer och investeringar. De ska sträva efter att skapa ändamålsenliga allianser i internationella sammanhang gällande relevanta frågor och ska verkningsfullt genomföra de multilaterala miljöavtal som de är parter i.

KAPITEL 1 MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

ARTIKEL 55 Miljö och naturresurser

Parterna ska stödja bevarande, hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av naturresurser. De ska främja åtgärder för att stoppa handeln med skyddade djur- och växtarter och ta itu med både efterfrågan på och utbudet av olagliga produkter av vilda djur och växter. De ska främja en hållbar förvaltning av markområden, fiskevatten och skogar. Parterna ska stödja främjandet av cirkulärekonomiska modeller och hållbara konsumtions- och produktionsmetoder samt sträva efter att utnyttja de investeringsmöjligheter som bästa tillgängliga rena teknik erbjuder.

KAPITEL 2 HAV OCH MARINA RESURSER

ARTIKEL 56 Världshavsförvaltning

Parterna bekräftar den universella och enhetliga karaktären hos havsrättskonventionen som grund för åtgärder och samarbete på nationell, regional och global nivå inom havs- och sjöfartssektorerna. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen och främja dialog och samarbete avseende alla aspekter av världshavsförvaltning.

FN:s havsrättskonvention UNCLOS är ett avtal med delad befogenhet. Samoaavtalet ändrar inte fördelningen av befogenheter mellan EU och dess medlemsstater i UNCLOS.

KAPITEL 3 KLIMATFÖRÄNDRING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 57 Klimatåtaganden, ARTIKEL 58 Klimatåtgärder, ARTIKEL 59 Klimatförändring och säkerhet.

Parterna bekräftar sitt åtagande att vidta snabba åtgärder för att förebygga klimatförändringar, hantera deras effekter och samarbeta på ett snabbt och samordnat sätt på internationell, regional, interregional och nationell nivå i syfte att stärka de globala insatserna mot klimatförändringarna och genomförandet av Parisavtalet. Dessutom ska parterna ta itu med det säkerhetshot som klimatförändringar och miljöförstöring utgör, särskilt i instabila situationer och för de mest sårbara länderna.

KAPITEL 4 NATURKATASTROFER

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 60 Katastrofriskreducering och katastrofriskhantering, ARTIKEL 61 Katastrofinsatser och återhämtning.

Parterna förbinder sig att öka katastrofresiliensen och ägna särskild uppmärksamhet åt samordning, komplementaritet och synergier mellan strategierna för katastrofriskreducering och klimatanpassning. Parterna ska vidta åtgärder för tidig varning och förebyggande åtgärder.

Parterna är överens om att katastrofinsatser och återhämtningsinsatser på kort sikt ska prioriteras vid katastrofbistånd och återuppbyggnad, inbegripet stöd till snabb återhämtning.

AVDELNING VI MIGRATION OCH RÖRLIGHET

ARTIKEL 62

Parterna bekräftar sitt åtagande att fördjupa samarbetet när det gäller migration och rörlighet och ska ha ett övergripande, sammanhängande, pragmatiskt och balanserat förhållningssätt, med full respekt för internationell rätt.

KAPITEL 1 LAGLIG MIGRATION OCH RÖRLIGHET

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 63 Laglig migration och rörlighet, ARTIKEL 64 Integration och icke-diskriminering.

I artikel 63 behandlas lagliga migrationsvägar, bland annat arbetskraftsmigration och andra rörlighetsprogram. Parterna ska verka för att genomföra transparenta och effektiva krav för inresa och vistelse för arbete, forskning, studier, utbildning och frivilligarbete, i syfte att underlätta cirkulär migration och rörlighet i enlighet med sina respektive befogenheter. Parterna ska samarbeta för att förbättra transparensen och jämförbarheten för alla kvalifikationer och för att förbättra och modernisera systemen för folkbokföring.

I artikel 64 strävar parterna efter att bedriva en effektiv integrationspolitik som syftar till att personer som är lagligen bosatta på deras territorier ska beviljas rättigheter och åläggas skyldigheter som är jämförbara med dem som gäller för de egna medborgarna samt främja social sammanhållning. I detta avseende ska parterna stödja utvecklingen och genomförandet av strategier för att integrera medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier på arbetsmarknaderna och i värdsamhällena genom att stödja och stärka samarbetet och samordningen mellan olika aktörer som arbetar med integration på nationell, regional och lokal nivå, inbegripet lokala myndigheter och det civila samhället. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör den sista meningen till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. I Finland regleras integrationen och sysselsättningen av invandrare genom lagen om främjande av integration (681/2023). I Finland bygger integrationspolitiken på språkinlärning, arbete och förtrogenhet med det finska samhället och efterlevnad av dess regler. Finland är ett öppet samhälle som erbjuder hjälp och stöd att komma in i det nya samhället. Regeringen säkerställer möjligheterna till integration genom att öka invandrarnas eget ansvar för sin integration och göra systemet förpliktande.

Parterna är dessutom överens om att säkerställa rättvis och icke-diskriminerande behandling av alla medborgare.

Artikel 64.3 innehåller ett förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av nationalitet som också ingick i det tidigare Cotonouavtalet, enligt vilket: ”Parterna är överens om att medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier ska behandlas utan diskriminering på grund av nationalitet i fråga om arbetsvillkor, ersättning och avskedande jämfört med de egna medborgarna i varje medlemsstat i Europeiska unionen respektive OSAKS-medlemmen.”

I frågor som rör arbetslivet omfattas arbetsrätten av rikets lagstiftningsbehörighet med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda och med beaktande av bestämmelserna i 29 § 1 mom. 6 punkten och 29 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland. De frågor som rör sysselsättning och diskriminering omfattas av landskapets självstyrelse. De skrivningar som rör arbetskraftsmigration är av så pass allmän karaktär att de inte medför några

skyldigheter till exempel i fråga om lagändringar. Detsamma gäller frågor som rör främjande av integration.

KAPITEL 2 MIGRATION OCH UTVECKLING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 65 Migration och utveckling, ARTIKEL 66 Diaspora och utveckling, ARTIKEL 67 Remitteringar, ARTIKEL 68 Syd–syd-migration, ARTIKEL 69 Naturkatastrofer, klimatförändringar och miljöförstöring.

I det här kapitlet konstateras att välhanterad migration kan vara en källa till välstånd och att parterna ska samarbeta för att skapa villkor som begränsar de negativa effekterna av kompetensförlust för ursprungsländers utveckling. Parterna erkänner diasporornas viktiga roll och de olika sätt på vilka diasporamedlemmarna bidrar till utvecklingen i sina ursprungsländer. Parterna ska sträva efter att främja billigare, säkrare, snabbare och lagliga överföringar av remitteringar. Parterna erkänner syd–syd-migrationens betydelse i fråga om både utmaningar och möjligheter. Parterna ska beakta sambandet mellan migration och naturkatastrofer, klimatförändringar och miljöförstöring samt anta strategier i anslutning till detta.

Enligt artikel 67.2 i avtalet ska ”parterna samarbeta för att minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 % och avskaffa remitteringskorridorer som har kostnader som överstiger 5 %, i enlighet med internationellt överenskomna mål, samt förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella aktörers delaktighet.” Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör denna bestämmelse till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Avtalsbestämmelsen om remitteringar är av målsättningskaraktär.

Remitteringarna i Finland omfattas av betaltjänstlagen (290/2010). Med penningförmedling [remittering] avses en tjänst där tjänsteleverantören tar emot medel från en betalare utan att öppna betalkonto i betalarens eller betalningsmottagarens namn med avsikt uteslutande att överföra ett belopp som motsvarar de mottagna medlen till betalningsmottagaren eller en annan tjänsteleverantör som agerar på betalningsmottagarens vägnar eller där tjänsteleverantören tar emot medlen på betalningsmottagarens vägnar och ställer dem till betalningsmottagarens förfogande (8 § 8 punkten i betaltjänstlagen). Betaltjänstlagen tillämpas dock inte till alla delar på bland annat betalningstransaktioner där betalarens eller betalningsmottagarens tjänsteleverantör som deltar i genomförandet av betalningstransaktionen är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. På sådana betalningstransaktioner tillämpas till exempel inte bestämmelsen om avgifter för genomförande av betalningstransaktioner enligt 46 § i betaltjänstlagen.

Utöver betaltjänstlagen omfattas remitteringarna, när de tillhandahålls av aktörer som erbjuder betaltjänster, av lagen om betalningsinstitut (287/2010) och i tillämpliga delar av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017). Dessutom tillämpas konsumentskyddslagen (38/1978) på relationen mellan näringsidkare och konsumenter. I lagen ingår bland annat bestämmelser om oskäliga avtalsvillkor.

KAPITEL 3 IRREGULJÄR MIGRATION

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 70 De bakomliggande orsakerna till irreguljär migration, ARTIKEL 71 Smuggling av migranter, ARTIKEL 72 Människohandel, ARTIKEL 73 Integrerad gränsförvaltning.

Parterna erkänner den irreguljära migrationens negativa inverkan på ursprungs-, transit- och destinationsländerna och är överens om att vidta åtgärder för att skydda dessa migranter från alla former av utnyttjande och övergrepp. Parterna ska öka de gemensamma insatserna för att förhindra gränsöverskridande brottslighet i form av smuggling av migranter och även åta sig att förbättra informationsutbytet och främja operativt samarbete, polissamarbete och rättsligt samarbete. Parterna ska bekämpa människohandel, i överensstämmelse med FN:s konvention

mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Dessutom ska parterna främja och stödja integrerad gränsförvaltning.

Enligt artikel 71 i avtalet ska parterna säkerställa lämpliga rättsliga och institutionella ramar i linje med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, i synnerhet tilläggsprotokollet mot människosmuggling land-, luft- och sjövägen. Parterna åtar sig också att förbättra informationsutbytet och att främja operativt samarbete, polissamarbete och rättsligt samarbete. Bestämmelsen förpliktar Finland att upprätthålla en lagstiftning med ett visst innehåll och hör därför till området för lagstiftningen (se inrikesministeriets utlåtande i avsnitt 5).

KAPITEL 4 ÅTERVÄNDANDE, ÅTERTAGANDE OCH ÅTERINTEGRERING

I artikel 74 bekräftar parterna sin rätt att se till att migranter som vistas olagligt på territoriet återvänder och bekräftar att varje medlemsstat i Europeiska unionen och varje OSAKS-medlem har rättslig skyldighet att återta sina egna medborgare som olagligen uppehåller sig på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier, utan villkor och utan ytterligare formaliteter än den kontroll som avses i punkt 3 i artikeln. I det syftet ska parterna samarbeta kring återvändande och återtagande samt säkerställa att individens rättigheter och värdighet skyddas och respekteras fullt ut, inbegripet i varje förfarande som inleds för att migranter som vistas olagligt på territoriet ska återvända till sina ursprungsländer. Parterna är överens om att övervaka genomförandet av dessa åtaganden inom ramen för den regelbundna partnerskapsdialogen.

Enligt artikel 75 ska parterna undersöka olika sätt att samarbeta för att främja frivilligt återvändande och underlätta hållbar återintegrering för personer som återvänt.

Enligt 9 § 3 mom. i grundlagen får finska medborgare inte hindras att resa in i landet. Enligt grundlagens 9 § 4 mom. regleras rätten för utlänningar att resa in i Finland och att vistas i landet genom lag och en utlänning får inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet. Bestämmelser om handlingar som utfärdas för styrkande av rätten att resa finns i passlagen (671/2006) och bestämmelser om utfärdande av identitetskort finns i lagen om identitetskort (663/2016).

KAPITEL 5 SKYDD OCH ASYL

ARTIKEL 76 Flyktingar och andra fördrivna personer

Parterna är fast beslutna att stärka skyddet och värdigheten för flyktingar och andra fördrivna personer i enlighet med internationell rätt och internationell människorättslagstiftning samt att på lämpligt sätt stödja flyktingars och andra fördrivna personers integrering i värdländerna. Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer i utsatta situationer, däribland kvinnor, barn och ensamkommande barn.

DEL III

GLOBALA ALLIANSER OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

Del III i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 77, ARTIKEL 78 Multilateralism och global styrning, ARTIKEL 79 Samarbete inom internationella organisationer och forum, ARTIKEL 80 Områden för internationellt samarbete.

Parterna bekräftar att det är viktigt att de samarbetar på internationell nivå i syfte att främja och försvara sina gemensamma intressen och bevara och förstärka multilateralismen.

Parterna sluter upp bakom en regelbaserad världsordning med multilateralism som huvudprincip och FN i centrum och ska vidta nödvändiga åtgärder för att ratificera eller ansluta sig till och genomföra relevanta internationella fördrag och konventioner.

Parterna ska sträva efter att anta gemensamma resolutioner, förklaringar och uttalanden för att samordna sina ståndpunkter och, när så är lämpligt, sin röstning, och vidta gemensamma åtgärder i syfte att säkerställa en starkare närvaro och en starkare röst i internationella och regionala organisationer och forum. Parterna får aktivt eftersträva ett nära samarbete och etablerandet av strategiska partnerskap med tredjeländer och grupperingar som delar deras värden och intressen.

Parterna ska stärka samarbetet och dialogen i syfte att säkra fred och säkerhet i världen. De ska delta i internationella forum för att upprätthålla internationella normer och avtal som syftar till att främja och skydda de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och stärka demokratin och rättsstatsprincipen. De ska samarbeta inom FN:s organ och mekanismer för mänskliga rättigheter och till fullo stödja arbetet i FN:s människorättsråd. Parterna ska bevara och förstärka det regelbaserade multilaterala handelssystemet, med WTO i centrum. Parterna ska intensifiera samarbetet för att främja kraftfulla och beslutsamma kollektiva åtgärder på området miljömässig hållbarhet och klimatförändringar.

DEL IV

SAMARBETS- OCH GENOMFÖRANDEMETODER

Del IV i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 81 Effektiva och diversifierade samarbetsmetoder, ARTIKEL 82 Internationellt utvecklingssamarbete, ARTIKEL 83 Inhemska offentliga medel, ARTIKEL 84 Inhemska och internationella privata medel, ARTIKEL 85 Skulder och hållbar skuldsättning.

Parterna är överens om att samarbetsmetoderna ska diversifieras och anpassas så att hänsyn tas till de mål, strategier och prioriteringar som olika länder och regioner har fastställt på nationell, regional, kontinental och interregional nivå.

EU-parten bekräftar sitt politiska åtagande att förstärka resurserna för utvecklingssamarbete i syfte att uppnå en hållbar utveckling i överensstämmelse med sina inhemska bestämmelser och förfaranden. Parterna är överens om att de vid fördelningen av resurser ska prioritera de minst utvecklade länderna, låginkomstländer, länder i kris- eller konfliktsituationer och länder i efterkrissituationer och/eller instabila och sårbara situationer efter konflikter, inbegripet små östater under utveckling och kustlösa utvecklingsländer.

Parterna är överens om att samarbetet kan ske i olika former, till exempel som program för stöd till sektorspolitik, tekniskt samarbete och tillhandahållas med hjälp av olika typer av finansiering och förfaranden. Parterna ska främja mer förutsägbara resursflöden och effektivisera sin förvaltning och sitt genomförande av utvecklingssamarbetet, särskilt genom ökad samordning och konsekvens. Programplaneringen ska grundas på en tidig, kontinuerlig och inkluderande dialog mellan EU-parten och OSAKS-medlemmarna, och att den ska ske med deltagande av parlament, det civila samhället, den privata sektorn och andra berörda aktörer i syfte att öka det demokratiska ägarskapet av processen och att förstärka stödet till nationella och regionala strategier.

De OSAKS-medlemmar som är parter i avtalet bekräftar att de är fast beslutna att öka mobiliseringen av inhemska medel genom att sträva efter moderniserade skattesystem, en förbättrad skattelagstiftning, en effektivare skatteuppbörd och en förstärkning och reform av skatteförvaltningen.

Parterna är överens om att de ska öka sina ansträngningar för att bekämpa olagliga finansiella flöden i syfte att komma till rätta med dem. De ska främja åtgärder för bekämpning av

korruption, bedrägerier och penningtvätt och vidta åtgärder för att motverka skatteflykt, skatteundandragande och annan skadlig skattepraxis genom ökat internationellt samarbete, förbättrad inhemsk reglering samt förstärkt kapacitet och förbättrat informationsutbyte. Parterna förbinder sig att öka det internationella samarbetet i skattefrågor på ett inkluderande, rättvist och transparent sätt och är i det sammanhanget överens om att samarbeta inom internationella forum om internationella skattefrågor.

Parterna inser att de privata kapitalflödena utgör ett viktigt komplement till de nationella utvecklingsinsatserna. De ska utarbeta strategier och, där så är lämpligt, stärka de rättsliga ramarna och instrumenten i syfte att bättre anpassa den privata sektorns incitament till de offentliga målen. De ska samarbeta för att mobilisera hållbara och ansvarsfulla investeringar i syfte att uppmuntra den privata sektorn till att delta som en partner i utvecklingsprocessen och investera i områden som är viktiga för en hållbar utveckling. Parterna inser att remitteringar är en viktig privat finansieringskälla för hållbar utveckling.

Enligt artikel 85.1 i avtalet förbinder sig parterna att se till att uppnå en hållbar skuldsättning på lång sikt med hjälp av samordnade strategier som syftar till att finansiera, minska, omstrukturera eller förvalta deras skulder, i enlighet med vad som är relevant. De är överens om att bistå länder med att bygga upp sin skuldförvaltningskapacitet och utveckla skuldstrategier på medellång och lång sikt. Enligt artikel 85.4 är parterna överens om att, såsom lämpligt, bidra till internationellt godkända initiativ för skuldlättnad i syfte att minska OSAKS-medlemmarnas lånekostnader. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör den sista meningen i artikel 85.1 samt artikel 85.4 till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Enligt 82 § i Finlands grundlag ska statens upplåning vara grundad på riksdagens samtycke, av vilket framgår de nya lånens eller statsskuldens maximibelopp. Statens långivning regleras genom lagen om statens långivning samt statsborgen och statsgaranti (449/1988). Finland ingår i den så kallade Parisklubben, som är en informell grupp av offentliga borgenärer, vars syfte är att hitta samordnade och hållbara lösningar för betalningssvårigheter hos gäldenärsstater.

Parterna framhåller vikten av att gäldenärer och borgenärer samarbetar för att förhindra och lösa skuldkriser. Parterna beaktar kopplingen mellan skuld och ekonomisk tillväxt och förpliktar sig att föra en dialog.

DEL V

INSTITUTIONELL RAM

Del V i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 86 Gemensamma institutioner, ARTIKEL 87 Toppmöte mellan stats- eller regeringschefer, ARTIKEL 88 OSAKS–EU-ministerrådet, ARTIKEL 89 OSAKS–EU-kommittén för tjänstemän på ambassadörsnivå och högre tjänstemän, ARTIKEL 90 Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU, ARTIKEL 91 Regionalt toppmöte, ARTIKEL 92 Regionala ministerråd, ARTIKEL 93 Regionala gemensamma kommittéer, ARTIKEL 94 Regionala parlamentariska församlingar, ARTIKEL 95 Kontakter med berörda aktörer.

Parterna inrättar följande gemensamma institutioner på nivån OSAKS-medlemmarna och EU-parten: OSAKS–EU-ministerrådet, OSAKS–EU-kommittén för tjänstemän på ambassadörsnivå och högre tjänstemän (OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén) och gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU. Parterna inrättar också såsom gemensamma institutioner, för vart och ett av de regionala protokollen, ett ministerråd, en gemensam kommitté och en parlamentarisk församling.

Parterna kan sammanträffa på stats- eller regeringschefsnivå enligt gemensam överenskommelse och i lämplig form, i enlighet med en gemensamt överenskommen tidsplan och dagordning.

OSAKS–EU-ministerrådet ska i princip sammanträda vart tredje år och närhelst det anses vara nödvändigt. OSAKS–EU-ministerrådet har till uppgift att tillhandahålla strategisk politisk vägledning; tillse att detta avtal genomförs; anta politiska riktlinjer och fatta beslut för att genomföra bestämmelserna i detta avtal; anta gemensamma ståndpunkter och komma överens om gemensamma åtgärder gällande internationellt samarbete samt underlätta samordning inom internationella organisationer och forum.

OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén ska förbereda OSAKS–EU-ministerrådets sammanträden och bistå ministerrådet i fullgörandet av dess uppgifter och utföra varje uppdrag som ministerrådet ger den.

Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU ska i egenskap av rådgivande organ ha till uppgift att anta resolutioner och avge rekommendationer i syfte att uppnå målen för detta avtal; och främja den demokratiska processen och samarbete mellan parlamenten samt underlätta ökad förståelse mellan befolkningarna i OSAKS-medlemmarna och i Europeiska unionen.

Parterna i varje regionalt protokoll kan besluta att sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå med de intervall som respektive parter kommer överens om, i enlighet med en gemensamt överenskommen tidsplan och dagordning.

Parterna inrättar ett ministerråd för vart och ett av de tre regionala protokollen.

Varje regional gemensam kommitté ska förbereda sitt respektive regionala ministerråds sammanträden och bistå det i fullgörandet av dess uppgifter och utföra varje uppdrag som dess respektive regionala ministerråd ger den.

I egenskap av rådgivande organ kan de regionala parlamentariska församlingarna anta resolutioner och diskutera frågor som rör deras respektive regionala protokoll; främja den demokratiska processen genom dialog och samråd samt ska ha kontakt med gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU i frågor som rör avtalet.

Parterna är överens om att kontakter med berörda aktörer, särskilt lokala myndigheter, det civila samhället och företrädare för den privata sektorn är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut och främja målen för detta partnerskap. För att främja kontakter med berörda aktörer ska det där så är lämpligt inrättas öppna och transparenta mekanismer för strukturerade samråd med berörda aktörer.

DEL VI

SLUTBESTÄMMELSER

Del VI i avtalet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 96 Territoriell tillämpning, ARTIKEL 97 Andra avtal eller arrangemang, ARTIKEL 98 Samtycke till att vara bunden, ikraftträdande och provisorisk tillämpning, ARTIKEL 99 Varaktighet och revidering, ARTIKEL 100 Uppsägning, ARTIKEL 101 Tvistlösning och fullgörande av skyldigheter, ARTIKEL 102 Anslutning, ARTIKEL 103 Observatörsstatus, ARTIKEL 104 Giltiga texter.

Avtalet ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, å andra sidan, på OSAKS-medlemmarnas territorier. Inga fördrag, konventioner, avtal eller arrangemang, oavsett art eller form, mellan en eller flera av Europeiska unionens medlemsstater och en eller flera OSAKS-medlemmar ska hindra genomförandet av detta avtal.

Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på den dag då Europeiska unionen och dess medlemsstater samt minst två tredjedelar av OSAKS-medlemmarna har

slutfört sina respektive interna förfaranden som är nödvändiga för detta och deponerat de instrument som uttrycker deras samtycke till att vara bundna av detta avtal hos generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd.

Europeiska unionen och OSAKS-medlemmarna kan tillämpa detta avtal provisoriskt, helt eller delvis, i avvaktan på att det träder i kraft och i enlighet med deras respektive interna förfaranden. Den provisoriska tillämpningen ska börja den första dagen i den andra månaden som följer på den dagen för undertecknandet av detta avtal. Innan den provisoriska tillämpningen påbörjas ska Europeiska unionen underrätta OSAKS-medlemmarna om vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt.

Avtalet ingås för en inledande period av 20 år. Tre år före utgången av denna inledande period ska parterna inleda en dialog om en förlängning av avtalet. Detta avtal ska genom tyst medgivande förlängas en gång med en period på fem år, såvida inte parterna före utgången av den inledande perioden på 20 år beslutar att säga upp eller förlänga det. Inom sex månader efter det att Agenda 2030 löpt ut ska parterna inleda förhandlingar i syfte att se över och revidera de strategiska prioriteringarna i detta avtal.

Detta avtal kan sägas upp av EU-parten med avseende på varje OSAKS-medlem och av varje OSAKS-medlem med avseende på EU-parten.

Parterna ska behandla skiljaktigheter dem emellan inom ramen för partnerskapsdialogen. Om någon av parterna anser att den andra parten underlåtit att fullgöra någon av skyldigheterna enligt detta avtal ska den anmäla detta till den andra parten och lägga fram all relevant information som krävs för en grundlig undersökning av situationen för att nå fram till en ömsesidigt godtagbar lösning inom 90 dagar från dagen för anmälan. Om detta inte anses vara tillräckligt ska parterna hålla strukturerade och systematiska samråd. Om en part anser att en kränkning av någon av de väsentliga delarna utgör ett särskilt brådskande fall får den vidta lämpliga åtgärder med omedelbar verkan, utan föregående samråd. Lämpliga åtgärder kan omfatta ett tillfälligt upphävande, helt eller delvis, av detta avtal.

I artikel 101.6 och 101.7 i partnerskapsavtalet föreskrivs om åtgärder om den andra parten kränkt någon av de väsentliga delar som avses i artiklarna 9 och 18 (mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen) och 9 (icke-spridning av massförstörelsevapen). Grundlagsutskottet har ansett att sådana bestämmelser får en ny typ av bindande verkan jämfört med tidigare bestämmelser på grund av det samråds- och sanktionsförfarande som ingår i avtalet, och därför har avtalets bestämmelser om mänskliga rättigheter ansetts höra till området för lagstiftningen (se GrUU 31/2001 rd).

En ny medlemsstat i Europeiska unionen ska, genom en bestämmelse härom i anslutningsakten, bli part i detta avtal från och med dagen för anslutningen till Europeiska unionen. Varje OSAKS-medlem eller annan stat som har en strukturell uppbyggnad och ekonomisk och social situation som är jämförbar med den för OSAKS-medlemmarna får begära anslutning till avtalet från OSAKS-EU-ministerrådet.

Tredjepartsaktörer, inbegripet regionala och kontinentala organisationer, kan beviljas status som observatör i de institutioner som inrättas genom avtalet.

Detta avtal är upprättat i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska språken, vilka alla texter är lika giltiga.

REGIONALA PROTOKOLL

REGIONALT PROTOKOLL FÖR AFRIKA

DEL I RAM FÖR SAMARBETET

KAPITEL 1 KARAKTÄR OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Del I kapitel 1 i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 1 Verkligt partnerskap, ARTIKEL 2 Strategiska prioriteringar, ARTIKEL 3 Integration och samarbete på regional och kontinental nivå.

Följande strategiska prioriteringar för samarbetet fastställs i artiklarna: a) inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling; b) mänsklig och social utveckling; c) miljö, förvaltning av naturresurser och klimatförändringar; d) fred och säkerhet; e) mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning; f) migration och rörlighet.

Parterna erkänner AU:s och de regionala ekonomiska gemenskapernas roll i kontinentala och regionövergripande frågor och kan i det sammanhanget inleda dialog och samarbete om regionövergripande och kontinentala frågor med de afrikanska länder som inte är parter i detta avtal.

KAPITEL 2 AKTÖRER OCH PROCESSER

Del I kapitel 2 i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 4 Institutionella bestämmelser, ARTIKEL 5 Samråd med berörda aktörer, ARTIKEL 6 Genomförande och övervakning.

I artiklarna inrättar parterna gemensamma institutioner och är överens om att i sitt samarbete ta hänsyn till den strategiska och politiska vägledningen från toppmötena mellan AU och EU. Parterna ska inrätta mekanismer för öppna och transparenta samråd med alla relevanta berörda aktörer. Parterna ska övervaka genomförandet av protokollet och får se över det regelbundet och vid behov se över och utvidga dess tillämpningsområde inom befintliga och nya samarbetsområden.

DEL II CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I INKLUDERANDE OCH HÅLLBAR EKONOMISK TILLVÄXT OCH UTVECKLING

ARTIKEL 7

I denna artikel anges de allmänna målen för avdelning I.

KAPITEL 1 EKONOMISK OMVANDLING

Del II avdelning I kapitel 2 i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 8 Ekonomisk styrning, ARTIKEL 9 Humankapital och kompetens, ARTIKEL 10 Företags- och investeringsklimat, ARTIKEL 11 Infrastruktur, ARTIKEL 12 Immateriella rättigheter, ARTIKEL 13 Investeringar, ARTIKEL 14 Industrialisering, ARTIKEL 15 Utveckling av den privata sektorn, ARTIKEL 16 Handelssamarbete.

I detta kapitel enas parterna om att förbättra den makroekonomiska stabiliteten och främja strukturreformer samt lämplig ekonomisk politik, finanspolitik och monetär politik.

Enligt artikel 9.1 i detta kapitel ska parterna stärka humankapitalet genom att investera i utbildning, kompetensutveckling och kapacitetsuppbyggnad i syfte att matcha arbetsmarknadens efterfrågan samt öka arbetsproduktiviteten, med särskild hänsyn tagen till principerna om jämställdhet och icke-diskriminering. Parterna ska säkerställa att de nationella

utbildningssystemen och läroplanerna är inriktade på framtida sysselsättningsbehov och uppfyller nationella kapacitetsbehov. Enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) hör den sista meningen i artikel 9.1 i avtalet till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Bestämmelsen har karaktären av en deklaration. I Finland regleras läroplanerna för den grundläggande utbildningen genom lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

I detta kapitel enas parterna om att förbättra nationella och regionala regelverk och förenkla regler och processer för företag, minska och rationalisera de administrativa formaliteterna, stärka samarbetet och bygga upp kapacitet för att genomföra en ändamålsenlig konkurrenspolitik. Dessutom ska parterna stödja reformer av den finansiella sektorn genom olika åtgärder och främja utveckling de offentliga myndigheternas kapacitetsuppbyggnad. Parterna ska stödja utveckling av hållbar infrastruktur, såsom infrastruktur för energi, transport, informations- och kommunikationsteknik (IKT) och digital konnektivitet. Parterna ska stärka samarbetet om immateriella rättigheter. Parterna åtar sig att samarbeta för att frigöra hållbara och ansvarsfulla investeringar från inhemska och utländska, offentliga och privata källor. Parterna ska främja inkluderande och hållbar industrialisering i Afrika genom innovation och teknisk utveckling och främja och stärka den privata sektorns roll som en effektiv drivkraft för hållbar utveckling, bland annat genom att inrätta rätt företagsram och stödja mikroföretag, små och medelstora företag samt uppstartsföretag när det gäller att utnyttja tillväxtmöjligheter. Dessutom ska parterna samarbeta för att bygga upp handelskapaciteten samt införa ramvillkor och strategier för att främja ökade handelsflöden mellan parterna. Parterna är överens om att handelssamarbetet ska genomföras i full överensstämmelse med WTO:s bestämmelser.

KAPITEL 2 NYCKELSEKTORER

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 17 Jordbruk, ARTIKEL 18 Djurhållning och läder, ARTIKEL 19 Blå ekonomi och fiske, ARTIKEL 20 Utvinningsindustri och bearbetning, ARTIKEL 21 Tillverkning, ARTIKEL 22 Tjänster, ARTIKEL 23 Transporter, ARTIKEL 24 Hållbar energi, ARTIKEL 25 IKT och den digitala ekonomin, ARTIKEL 26 Turism.

I detta kapitel enas parterna om att sörja för en ökad hållbar jordbruksproduktion av hög kvalitet, höja produktiviteten och öka bearbetningen samt förbättra möjligheterna för jordbruksproducenter samt bearbetningsföretag och exportörer inom jordbrukssektorn att få tillträde till nationella, regionala och internationella marknader. Parterna ska samarbeta för att förbättra hållbar animalieproduktion, pastoralism och gränsöverskridande transhumans i syfte att utveckla värdekedjor för boskap.

Parterna är överens om att främja hållbara och ansvarsfulla investeringar i den blå ekonomin och att främja ett hållbart havs- och inlandsfiske samt säkerställa bevarande och hållbar förvaltning och användning av havs- och insjöfiskets resurser. Parterna ska främja rättvis, ansvarsfull och icke snedvriden tillgång till resurser som kan utvinnas. Parterna ska stödja nationella, regionala och internationella initiativ för att öka transparensen och ansvarsskyldigheten vid användning och förvaltning av resurser som kan utvinnas. Parterna ska samarbeta för att främja hållbar tillverkning i Afrika.

I detta kapitel är parterna dessutom överens om att vidta åtgärder som stöder utvecklingen av en livskraftig och stabil tjänstesektor för att bana väg för ökad tjänstehandel, export och investeringar. Parterna ska samarbeta för att uppnå moderna, säkra, trygga och hållbara transportsystem samt förbättra sammanlänkningen inom Afrika och mellan Afrika och EU. I kapitlet är parterna överens om att påskynda tillgången till hållbar energi till ett överkomligt pris och främja användningen av den mest energieffektiva och koldioxidsnåla tekniken inom alla sektorer, särskilt inom jordbruk, tillverkning, utvinningsindustri och turism. Parterna ska förbättra tillgången till öppen, prismässigt överkomlig och säker IKT bland annat genom att skapa politiska ramar och regelverk som främjar detta. Parterna ska samarbeta för att skapa en

gynnsam miljö för en balanserad och hållbar utveckling av turismen bland annat genom att främja investeringar i utveckling av turistprodukter.

KAPITEL 3 VETENSKAP, TEKNISK UTVECKLING, FORSKNING OCH INNOVATION

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 27 Vetenskap och teknisk utveckling, ARTIKEL 28 Forskning och innovation, ARTIKEL 29 Rymdteknik och geospatial teknik.

I detta kapitel enas parterna om att stärka samarbetet i fråga om vetenskap och teknik. Parterna ska främja forsknings- och innovationsverksamhet bland annat genom att stödja innovativa utbytes- och utbildningsprogram. De ska samarbeta i syfte att utveckla en ansvarsfull och hållbar rymdindustri som tillgodoser deras respektive behov och bedriva verksamhet som utnyttjar rymdteknik och rymdtillämpningar för att åstadkomma hållbar utveckling och för att förbättra människors välfärd.

AVDELNING II MÄNSKLIG OCH SOCIAL UTVECKLING

ARTIKEL 30

I artikeln konstateras att parterna ska sträva efter att utrota fattigdom i alla dess former senast 2030.

KAPITEL 1 MÄNSKLIG UTVECKLING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 31 Utbildning, ARTIKEL 32 Hälsa, ARTIKEL 33 Vatten, sanitet och bostäder, ARTIKEL 34 Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition.

Parterna ska sträva efter att uppnå allmän, inkluderande och rättvis tillgång till utbildning av god kvalitet på alla nivåer, från förskola till högre utbildning, och även förbättra antagningarna och deltagandet. Parterna ska sträva efter att åstadkomma allmän hälso- och sjukvård och rättvis tillgång till grundläggande hälso- och sjukvårdstjänster av god kvalitet. Parterna ska verka för att säkerställa att alla har tillgång till moderna och värdiga livsmiljöer med grundläggande tjänster av god kvalitet samt främja allmän tillgång till fullgott, säkert, fysiskt tillgängligt och prismässigt överkomligt dricksvatten samt energitjänster för alla. Parterna ska förbättra tillgången till säkra och näringsrika livsmedel i syfte att uppnå målet att avskaffa hunger samt utrota hungersnöd och andra typer av livsmedelskriser.

KAPITEL 2 OJÄMLIKHET OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 35 Ojämlikhet och socialt skydd, ARTIKEL 36 Anständigt arbete, ARTIKEL 37 Personer med funktionsnedsättning, ARTIKEL 38 Kultur, idrott och direkta personkontakter.

Parterna ska främja utvecklingen och genomförandet av politik och system för socialt skydd och social trygghet. I kapitlet enas parterna om åtgärder som är inriktade på att skapa full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla. Dessutom ska parterna främja och skydda alla mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning och säkerställa att de tillgodoses med sikte på ett effektivt genomförande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Parterna ska också stödja kulturen och främja idrott som en drivkraft för hållbar utveckling, social inklusion, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter.

KAPITEL 3 BEFOLKNING OCH UTVECKLING

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 39 Demografi, ARTIKEL 40 Jämställdhet och egenmakt för kvinnor, ARTIKEL 41 Ungdomar, ARTIKEL 42 Hållbar urbanisering och landsbygdsutveckling.

I detta kapitel erkänner parterna behovet av att hantera de möjligheter och utmaningar som följer av demografiska förändringar. Parterna ska samarbeta för att främja kvinnors och flickors mänskliga och sociala utveckling och säkerställa att genusperspektivet på ett systematiskt sätt integreras inom alla politikområden och program. Dessutom enas parterna om åtgärder för att hjälpa ungdomar, stärka deras egenmakt och öka deras möjligheter.

Parterna ska främja städernas potential som nav för en hållbar och inkluderande tillväxt och för innovation samt en balanserad territoriell utveckling av landsbygdsekonomier och landsbygdssamhällen.

AVDELNING III MILJÖ, FÖRVALTNING AV NATURRESURSER OCH KLIMATFÖRÄNDRINGAR

ARTIKEL 43

Parterna ska vidta ambitiösa åtgärder för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna, skydda och förbättra kvaliteten på miljön och förvalta naturresurserna på ett hållbart sätt. De ska anta åtgärder för att minska och förhindra förlust av biologisk mångfald.

KAPITEL 1 MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET OCH FÖRVALTNING AV NATURRESURSER

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 44 Biologisk mångfald och ekosystem, ARTIKEL 45 Cirkulär ekonomi, ARTIKEL 46 Världshavsförvaltning, ARTIKEL 47 Markförvaltning och markförstöring, ARTIKEL 48 Skogar, ARTIKEL 49 Vilda djur och växter, ARTIKEL 50 Förvaltning av vatten, inbegripet sötvatten.

Parterna ska samarbeta för att säkerställa att biologisk mångfald och ekosystem bevaras, skyddas och återställs. Parterna ska förbättra möjligheten att återanvända och materialåtervinna produkter samt produkternas resurseffektivitet för att anpassa produktion och konsumtion så att dessa bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen i enlighet med FN:s havsrättskonvention (havsrättskonventionen) och minska belastningen på haven, främja en hållbar utveckling av den blå ekonomin och öka kunskapen om världshaven.

Parterna ska samarbeta för att förhindra markförstöring och utveckla långsiktiga integrerade strategier för bevarande och hållbar förvaltning av mark. Parterna ska främja hållbart skogsbruk och nyttjande av skogstillgångar. De ska stoppa avskogning och skogsförstörelse och bekämpa olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel. Parterna ska stödja in situ-bevarande av Afrikas viktigaste landskap för bevarande av biologisk mångfald och bekämpa olaglig handel med vilda djur och växter. Parterna ska förvalta sina vattenresurser på ett hållbart sätt och främja samarbetet för gränsöverskridande vattenhushållning.

KAPITEL 2 KLIMATFÖRÄNDRINGAR OCH NATURKATASTROFER

Detta kapitel innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 51 Klimatåtgärder, ARTIKEL 52 Torka och ökenspridning, ARTIKEL 53 Resiliens mot naturkatastrofer.

I detta kapitel strävar parterna efter att tillgodose målen i FN:s ramkonvention om klimatförändringar och enas om att anta övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram för att påskynda genomförandet av Parisavtalet. Parterna ska bekämpa ökenspridning genom att förbättra markförvaltning, motverka markförstöring och

främja en hållbar förvaltning av mark och vatten. Parterna ska också samarbeta för att bygga upp människors, samhällens och infrastrukturens resiliens mot naturkatastrofer.

AVDELNING IV FRED OCH SÄKERHET

ARTIKEL 54

Parterna ska främja samarbete och samordning på regional, interregional, kontinental och global nivå för att främja och upprätthålla fred och säkerhet i Afrika och Europa.

Avdelning IV i protokollet innehåller även följande bestämmelser: ARTIKEL 55 Regionalt och multilateralt samarbete, ARTIKEL 56 Konflikter och kriser, ARTIKEL 57 Terrorism, våldsbejakande extremism och radikalisering, ARTIKEL 58 Organiserad brottslighet, ARTIKEL 59 Handeldvapen och lätta vapen, ARTIKEL 60 Cybersäkerhet och it-brottslighet, ARTIKEL 61 Olaglig narkotika, ARTIKEL 62 Sjöfartsskydd, ARTIKEL 63 Samarbete inom brottsbekämpning.

I artiklarna i denna avdelning enas parterna om att stärka dialogen och det institutionella samarbetet för att ta itu med freds- och säkerhetsutmaningar. De ska stärka stödet för en effektivare operationalisering av den afrikanska freds- och säkerhetsstrukturen, i enlighet med Agenda 2063. Parterna ska arbeta tillsammans för att säkerställa fredliga lösningar av alla mellan- och inomstatliga konflikter i Afrika och stödja initiativ och mekanismer för att förebygga konflikter. Parterna ska samarbeta på områdena krishantering och fredliga lösningar på konflikter, bland annat genom samarbete mellan Afrikaledda fredsfrämjande insatser, EU:s krishanteringsinsatser och FN:s fredsbevarande insatser.

Dessutom ska parterna förebygga och bekämpa terrorism i alla dess former genom att ta sig an de faktorer som kan skapa en miljö som ger upphov till våldsbejakande extremism och radikalisering. Parterna ska ta itu med alla former av organiserad brottslighet, i synnerhet handel med människor, handeldvapen och lätta vapen, olaglig narkotika, farliga material, kulturföremål och vilda djur och växter, liksom miljöbrott.

Enligt artikel 58.5 i protokollet ska parterna anta lagstiftning och utarbeta initiativ för att bekämpa brottslighet, inbegripet brottslighet och våld i städer. Den första meningen i artikel 58.5 i detta protokoll hör enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Trots den förpliktande ordalydelsen är bestämmelsen snarare av målsättningskaraktär och anses inte höra till området för lagstiftningen i Finland.

I detta kapitel enas parterna dessutom om att främja ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget och FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition. Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa it-brottslighet och spridning av olagligt innehåll online och sträva efter att förebygga och förhindra odling och produktion av samt handel med olaglig narkotika och psykoaktiva substanser. Parterna ska ta initiativ på nationell, regional och kontinental nivå som bidrar till att sjöfartskyddet förbättras. Parterna enas om att stärka dialogen och samarbetet kring brottsbekämpning, bland annat genom strategiskt samarbete mellan AU-organ och EU-organ.

AVDELNING V MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSSTYRNING

ARTIKEL 64

Enligt artikeln ska parterna främja resilienta, hållbara och inkluderande samhällen som baserar sig på ansvarsskyldiga, effektiva och transparenta institutioner och beslutsprocesser och där mänskliga rättigheter, grundläggande friheter, rättsstatsprincipen och demokratiska principer respekteras, främjas och förverkligas.

Avdelning V i protokollet innehåller även följande bestämmelser: ARTIKEL 65 Mänskliga rättigheter, ARTIKEL 66 Jämställdhet, ARTIKEL 67 Demokrati, ARTIKEL 68 Rättsstatsprincipen och rättsväsendet, ARTIKEL 69 God samhällsstyrning, ARTIKEL 70 Offentlig förvaltning, statistik och personuppgifter, ARTIKEL 71 Korruption, ARTIKEL 72 Finansiell styrning.

I artiklarna i denna avdelning ska parterna anta och genomföra lagstiftning som bidrar till att skydda, främja och förverkliga mänskliga rättigheter oavsett om de är medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella. Parterna ska till fullo tillämpa principen om icke-diskriminering. De ska säkerställa likhet inför lagen och lika tillgång till rättslig prövning, lika skydd och lika förmåner enligt lagen för alla. Parterna ska främja och stärka demokratins universella värden och principer. De ska upprätthålla rättsväsendets oberoende och sträva efter att säkerställa ett oberoende, opartiskt och effektivt rättsväsende och att medborgarna i större utsträckning ska få effektiv och lika tillgång till rättslig prövning och rättshjälp.

Parterna ska stödja ansträngningar att befästa god samhällsstyrning genom att främja demokratisk praxis, skapa och stärka ansvarsskyldiga, transparenta och reaktiva styrande institutioner samt inskärpa politisk pluralism, transparens och tolerans.

Enligt artikel 67.2 i protokollet ska parterna ”säkerställa integriteten i valprocesserna genom att garantera inkluderande, transparenta och trovärdiga val med respekt för valcykler och konstitutionella bestämmelser, med iakttagande av suveräniteten. De ska främja internationella och regionala normer och bästa praxis när det gäller hanteringen av val, stärka självständiga och oberoende valmyndigheter och säkerställa lika villkor för alla politiska partier och kandidater. De ska öka samarbetet kring valövervakning, däribland uppföljning av rekommendationer från valövervakningsuppdrag, i tillämpliga fall, och ska stärka samarbetet med AU och de regionala ekonomiska gemenskaperna. De ska stärka nationella mekanismer som i tid reder ut valrelaterade tvister”. Den sista meningen hör till medlemsstaternas behörighet och enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) tillämpas den inte provisoriskt. Enligt punkt 4 i samma artikel ska parterna stärka den lokala förvaltningen och decentralisera makt till demokratiskt valda lokala instanser i enlighet med nationell rätt. Även denna bestämmelse hör till medlemsstaternas behörighet. Bestämmelserna är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland.

I artikel 68.4 i protokollet enas parterna om att underlätta rättsliga reformer, säkerställa moderniserade, transparenta och effektiva domstolsväsenden och förfaranden, tillhandahålla lämplig utbildning och förbättra tillgången till lagstiftning, rättspraxis och annan rättslig information, modernisera kriminalvårdssystemen och maximera deras rehabiliterande funktion samt ta itu med säkerhetsstyrkors kränkningar av de mänskliga rättigheterna. När det gäller kriminalvårdssystemen hör artikeln till medlemsstaternas behörighet och enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) tillämpas den inte provisoriskt. Bestämmelsen är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland.

Parterna ska införa och stärka lagstiftning och institutioner samt vidta och stärka andra åtgärder för att förhindra och bekämpa korruption, bedrägerier, ekonomiska företagsbrott och därmed relaterade överträdelser inom den offentliga och privata sektorn. Parterna ska främja sund förvaltning av offentliga medel, inbegripet effektiv och transparent mobilisering av inhemska intäkter.

Enligt artikel 72.1 ska parterna främja en hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara upphandlingssystem och stöd till nationella tillsynsorgan. När det gäller offentlig skuldförvaltning hör artikeln till medlemsstaternas behörighet och enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) tillämpas den inte provisoriskt. Bestämmelsen är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland.

AVDELNING VI MIGRATION OCH RÖRLIGHET

Avdelning VI i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 73, ARTIKEL 74 Laglig migration och rörlighet, ARTIKEL 75 Rörlighet inom Afrika, ARTIKEL 76 Diaspora, remitteringar och hållbar utveckling, ARTIKEL 77 Irreguljär migration, smuggling av migranter och människohandel, ARTIKEL 78 Återvändande, återtagande och återintegrering, ARTIKEL 79 Skydd och asyl.

Parterna ska eftersträva utökade program för rörlighet som underlättar akademiska utbyten för studenter, forskare, akademiker och institutioner och sträva efter att göra det enklare att genomföra besök i affärs- och investeringssyfte.

Dessutom ska parterna sträva efter att utveckla metoder för effektiv hantering av arbetskraftsinvandring och arbetskraftens rörlighet. Parterna ska verka för att genomföra transparenta och effektiva krav för inresa och vistelse för arbete, forskning, studier, utbildning och frivilligarbete i syfte att underlätta cirkulär migration och rörlighet samt underlätta tillträde till förfaranden för familjeåterförening för migranter med beaktande av barnets bästa.

Parterna erkänner betydelsen av rörlighet inom Afrika. Parterna åtar sig att stödja samarbetet mellan afrikanska stater för att hantera migrationen, med beaktande av AU:s migrationspolitiska ram.

Parterna ska uppmuntra och stödja diasporans engagemang i hållbar utveckling i ursprungsländerna. Enligt artikel 76.2 i protokollet ska parterna ”sträva efter att avsevärt minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 %, i synnerhet för låg- och medelinkomstländer, och avskaffa remitteringskorridorer som har kostnader som överstiger 5 %, i enlighet med internationellt överenskomna mål, samarbeta för att öka antalet kontaktpunkter för remitteringstjänster, i synnerhet på landsbygden, främja finansiell inkludering, inbegripet via innovativa finansieringsinstrument och ny teknik, samt förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella aktörers delaktighet”. Bestämmelsen hör till medlemsstaternas behörighet och enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) tillämpas den inte provisoriskt. Avtalsbestämmelsen om remitteringar är av målsättningskaraktär.

Remitteringarna i Finland omfattas av betaltjänstlagen (290/2010). Med penningförmedling [remittering] avses en tjänst där tjänsteleverantören tar emot medel från en betalare utan att öppna betalkonto i betalarens eller betalningsmottagarens namn med avsikt uteslutande att överföra ett belopp som motsvarar de mottagna medlen till betalningsmottagaren eller en annan tjänsteleverantör som agerar på betalningsmottagarens vägnar eller där tjänsteleverantören tar emot medlen på betalningsmottagarens vägnar och ställer dem till betalningsmottagarens förfogande (8 § 8 punkten i betaltjänstlagen). Betaltjänstlagen tillämpas dock inte till alla delar på bland annat betalningstransaktioner där betalarens eller betalningsmottagarens tjänsteleverantör som deltar i genomförandet av betalningstransaktionen är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. På sådana betalningstransaktioner tillämpas till exempel inte bestämmelsen om avgifter för genomförande av betalningstransaktioner enligt 46 § i betaltjänstlagen.

Utöver betaltjänstlagen omfattas remitteringarna, när de tillhandahålls av aktörer som erbjuder betaltjänster, av lagen om betalningsinstitut (287/2010) och i tillämpliga delar av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017). Dessutom tillämpas konsumentskyddslagen (38/1978) på relationen mellan näringsidkare och konsumenter. I lagen ingår bland annat bestämmelser om oskäliga avtalsvillkor.

Parterna ska samarbeta för att ta itu med och utveckla lämpliga åtgärder mot de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. Parterna bekräftar sin rätt att se till att migranter som vistas olagligt på territoriet återvänder och bekräftar att varje medlemsstat i Europeiska unionen och varje OSAKS-medlem har rättslig skyldighet att återta sina egna

medborgare som olagligen uppehåller sig på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier.

Partnerna åtar sig att säkerställa en hög nivå av skydd och bistånd till fördrivna personer, inbegripet flyktingar, asylsökande och internflyktingar, med full respekt för internationell rätt och internationell människorättslagstiftning och, i tillämpliga fall, internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt, inbegripet den grundläggande principen om non-refoulement.

REGIONALT PROTOKOLL FÖR KARIBIEN

DEL I

RAM FÖR SAMARBETET

KAPITEL 1 KARAKTÄR OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Del I kapitel 1 i det regionala protokollet för Karibien innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 1 Verkligt partnerskap, ARTIKEL 2 Strategiska prioriteringar, ARTIKEL 3 Multilateralism och alliansbyggande, ARTIKEL 4 Regional integration och regionalt samarbete.

Parterna ska stödja regionala integrations- och samarbetsprocesser, intensifiera insatserna till stöd för multilateralism och den regelbaserade världsordningen samt utveckla och genomföra flerdimensionella och samstämmiga strategier och åtgärder för att uppnå en hållbar utveckling i alla dess dimensioner. Parterna bekräftar den breda och övergripande karaktären hos det regionala partnerskapet med Karibien och är överens om dess strategiska prioriteringar. Parterna ska fästa särskild uppmärksamhet vid Haiti som är det enda land i Karibien som hör till de minst utvecklade länderna.

Parterna bekräftar sitt starka engagemang för multilateralism och ska stärka dialogen och samråden för att bygga upp strategiska allianser. Parterna ska främja regional integration och regionalt samarbete i regionen Karibien som ett viktigt sätt att uppnå fred och välstånd, skapa hållbara och resilienta ekonomier och samhällen samt öka konkurrenskraften på de internationella marknaderna.

KAPITEL 2 AKTÖRER OCH PROCESSER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 5 Institutionella bestämmelser, ARTIKEL 6 Utomeuropeiska länder och territorier samt yttersta randområden i regionen Karibien, ARTIKEL 7 Samråd med berörda aktörer, ARTIKEL 8 Genomförande och övervakning.

I detta kapitel fastställs de institutioner som inrättas genom protokollet. Parterna ska stärka de nära och historiska ekonomiska, kulturella och mänskliga banden mellan OSAKS-medlemmarna i Karibien och de utomeuropeiska länder och territorier (ULT) som är associerade med EU och EU:s yttersta randområden. Parterna ska inrätta och utveckla mekanismer för samråd och dialog med alla relevanta berörda aktörer. De ska utarbeta och tillämpa åtgärder för att maximera effekterna av genomförandet av detta protokoll och öka delaktigheten för alla berörda aktörer.

DEL II

CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I INKLUDERANDE OCH HÅLLBAR EKONOMISK TILLVÄXT OCH UTVECKLING

ARTIKEL 9

Parterna ska främja hållbar och inkluderande ekonomisk tillväxt och utveckling genom ekonomisk omvandling och diversifiering, stärkt ekonomisk resiliens, fortskridande regional integration och regionalt samarbete, stärkta ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser samt förbättrad övergång till full sysselsättning och anständigt arbete för alla.

KAPITEL 1 ÖVERGRIPANDE EKONOMISK RAM

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 10 Möjliggörare av ekonomisk utveckling, ARTIKEL 11 Investeringar, ARTIKEL 12 Den privata sektorns utveckling och industrialisering, ARTIKEL 13 Handelssamarbete.

Parterna ska förbättra den makroekonomiska och finansiella stabiliteten, stärka förvaltningen av de offentliga finanserna och verka för en hållbar offentlig skuldsättning. De ska stödja regional ekonomisk integration och regionalt ekonomiskt samarbete i Karibien för att göra det möjligt för länder att dra nytta av djupare integration i regionala och globala värdekedjor. Parterna åtar sig att främja offentliga och privata investeringar, särskilt inom sektorer med stor potential för att skapa hållbara arbetstillfällen och stor ekonomisk tillväxt. Parterna ska stödja regionala integrations- och samarbetsprocesser i Karibien.

KAPITEL 2 PRIORITERADE EKONOMISKA SEKTORER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 14 Tjänster, ARTIKEL 15 Blå ekonomi, ARTIKEL 16 Jordbruk, ARTIKEL 17 Utvinningsindustrin, ARTIKEL 18 Hållbar energi, ARTIKEL 19 Konnektivitet, ARTIKEL 20 Turism, ARTIKEL 21 Forskning, innovation och teknik, ARTIKEL 22 Kulturella och kreativa näringar, ARTIKEL 23 Tillverkning, ARTIKEL 24 Internationella företagstjänster och finansiella tjänster.

Parterna ska förbättra reglerings- och produktionskapaciteten inom viktiga delsektorer för tjänster. Parterna ska främja utvecklingen av hållbara och innovativa blå ekonomier genom att sträva efter att balansera ekonomisk tillväxt och skapandet av anständiga arbetstillfällen med en bättre tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition, förbättrade försörjningsmöjligheter, social rättvisa och stärkta havsekosystem, samtidigt som miljörisker och negativa ekologiska effekter minskas.

Parterna ska samarbeta för ökad och diversifierad hållbar produktion och produktivitet inom jordbruket. Parterna ska främja rättvis och icke-diskriminerande tillgång till hållbar utvinning av och handel med mineraler och råvaror, med full respekt för länders suveränitet över sina naturtillgångar och iakttagande av de berörda samhällenas rättigheter. Parterna ska samarbeta för att stärka energitryggheten, säkra tillgången till hållbar energi för alla och underlätta öppna, transparenta och fungerande energimarknader som driver på inkluderande och hållbara investeringar, särskilt i produktion, överföring och distribution av värme och kraft på grundval av förnybar energi, samt energieffektivitet.

Parterna ska stärka en hållbar, övergripande och regelbaserad intraregional konnektivitet. De ska samarbeta för att förbättra transportförbindelserna, informations- och kommunikationstekniken (IKT) och den digitala infrastrukturen på ett resilient och hållbart sätt Parterna ska samarbeta för att främja en balanserad och hållbar utveckling av turismen för att gynna en inkluderande ekonomisk utveckling. De ska säkerställa integrering av miljömässig, kulturell och social hänsyn samt hållbart nyttjande och bevarande av biologisk mångfald och andra naturresurser inom planeringen och utvecklingen av turismpolitiken.

Parterna ska samarbeta om vetenskap, forskning, innovation och teknisk utveckling i syfte att stödja ekonomisk diversifiering, främja social och ekonomisk utveckling, förbättra den regionala konkurrenskraften och underlätta framväxten av en inkluderande digital ekonomi. Parterna ska främja kulturen och de kreativa näringarna som drivkrafter för hållbar social och

ekonomisk utveckling och anständiga arbetstillfällen. Parterna ska samarbeta för att främja hållbar tillverkning i syfte att förbättra värdeskapandet, särskilt vid export av högteknologiska produkter, underlätta ökad diversifiering och maximera dess potential för bakåtriktade kopplingar till viktiga ekonomiska sektorer såsom jordbruk, blå ekonomi, utvinningsindustri och tjänster.

Parterna ska arbeta för att utveckla en regelbaserad sektor för internationella företagstjänster och finansiella tjänster i Karibien. Parterna ska göra sitt yttersta för att säkerställa att internationellt överenskomna standarder för reglering och tillsyn inom sektorn för internationella företagstjänster och finansiella tjänster genomförs och efterlevs på deras territorier.

AVDELNING II

MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET, KLIMATFÖRÄNDRINGAR OCH HÅLLBAR FÖRVALTNING AV NATURRESURSER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 25, ARTIKEL 26 Klimatåtgärder, ARTIKEL 27 Biologisk mångfald, ekosystem och naturresurser, ARTIKEL 28 Skogar, ARTIKEL 29 Världshavsförvaltning, ARTIKEL 30 Resiliens mot naturkatastrofer och övergripande katastrofhantering.

Parterna ska utarbeta övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram, genomföra konkreta åtgärder för att påskynda ett fullständigt genomförande av FN:s ramkonvention om klimatförändringar och Parisavtalet samt stödja multilaterala åtgärder mot klimatförändringar.

Parterna ska stödja bevarande, hållbart nyttjande och återställande av ekosystem, samt samarbeta för att på ett hållbart sätt förvalta och skydda marken. Parterna ska skydda vilda djur och växter och bekämpa olaglig handel med sådana genom att stödja antagandet och genomförandet av policyer och lagstiftning för att göra olaglig handel med vilda djur och växter till ett allvarligt brott.

Parterna ska främja hållbar förvaltning och användning av skogsresurser. De ska samarbeta för att vända avskogningstrenden, stödja återbeskogning, hejda skogsförstörelsen samt återställa skogarnas förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen i enlighet med FN:s havsrättskonvention (havsrättskonventionen). Parterna ska samarbeta för att bygga upp människors, samhällens och infrastrukturens resiliens mot naturkatastrofer och för att öka kapaciteten för övervakning, tidig varning och riskbedömning i syfte att förbättra förebyggande och begränsande åtgärder, beredskap, katastrofinsatser och återhämtningsåtgärder.

AVDELNING III

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, SAMHÄLLSSTYRNING, FRED OCH SÄKERHET

ARTIKEL 31

KAPITEL 1

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, RÄTTVISA OCH SAMHÄLLSSTYRNING

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 32 Mänskliga rättigheter, ARTIKEL 33 Rättsstatsprincipen och rättsväsendet, ARTIKEL 34 Samhällsstyrning, ARTIKEL 35 Offentliga finanser och finansiell styrning.

Parterna ska bidra till att skydda, främja och förverkliga de mänskliga rättigheterna i enlighet med internationell rätt. Parterna ska samarbeta för att främja en effektiv och lika tillgång till rättslig prövning för alla samt för att konsolidera rättsstatsprincipen och stärka institutionerna på alla nivåer när det gäller brottsbekämpning och rättsskipning. Parterna ska vidta konkreta åtgärder för att bygga upp inkluderande, ansvarsskyldiga och transparenta offentliga institutioner. Parterna ska främja en sund förvaltning av de offentliga finanserna, inbegripet stärkt och effektiv användning av offentliga intäkter, hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara upphandlingssystem och stöd till nationella tillsynsorgan. De ska främja ökad ansvarsskyldighet, transparens, rättvisa, laglighet och integritet i förvaltningen av offentliga medel.

Artikel 33.4 i protokollet gäller kriminalvård. Enligt den ska parterna samarbeta för att modernisera kriminalvårdssystemen och maximera deras rehabiliteringsroll, bland annat genom att förbättra respekten för fångars rättigheter, genomföra återanpassnings- och utbildningsprogram, öka graden av återintegrering i samhället för interner, stödja vården för fångar, arbeta för att få slut på överbeläggningen, förbättra förvaltningen och administrationen av och förhållandena i fängelser i enlighet med internationell bästa praxis och internationella normer samt tillhandahålla alternativ till fängelsestraff för lindrigare brott. Bestämmelsen hör till medlemsstaternas behörighet och enligt beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet (2023/2861) tillämpas den inte provisoriskt. Bestämmelsen är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland. Kriminalvården i Finland regleras genom fängelselagen (767/2005).

Artikel 34.2 i protokollet enligt vilken ”parterna ska stärka parlamentens och de lokala, kommunala, nationella och regionala institutionernas kapacitet för att säkerställa och öka respekten för demokratiska principer och demokratisk praxis” hör enligt rådets beslut (2023/2861) till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Även artikel 35 i protokollet hör till medlemsstaternas behörighet till den del som den rör offentlig skuldförvaltning. Dessa bestämmelser är av målsättningskaraktär och hör inte till området för lagstiftningen i Finland.

KAPITEL 2 BROTTSLIGHET OCH SÄKERHET

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 36 Säkerhet för människor och medborgare, ARTIKEL 37 Organiserad brottslighet, ARTIKEL 38 Olaglig narkotika, ARTIKEL 39 Brottsbekämpningssamarbete och integrerad gränsförvaltning, ARTIKEL 40 Sjö- och luftsäkerhet och sjö- och luftfartsskydd.

Parterna ska sträva efter att förebygga och minska riskerna för brott och främja initiativ för försoning, återanpassning och återintegrering.

Enligt artikel 36.3 i protokollet ska parterna ”ta itu med gängvåld genom omfattande riskreducerande och förebyggande åtgärder och utbildningsåtgärder, tillhandahållande av adekvata sociala tjänster, lokalsamhällsbaserade insatser för att bryta våldsspiralen samt skapande av alternativa försörjningsmöjligheter för ungdomar och utsatta personer”. Bestämmelsen hör enligt rådets beslut (2023/2861) till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt.

Parterna ska bekämpa alla former av organiserad brottslighet, bland annat genom samarbete på nationell, regional och internationell nivå och genom att anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder i överensstämmelse med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll.

Parterna ska samarbeta för att minska de bland annat säkerhets- och hälsorelaterade utmaningar som följer av odling, produktion och konsumtion av olaglig narkotika och psykoaktiva substanser och av olaglig handel med och transitering av dessa substanser via deras territorier. Parterna ska främja dialog och samarbete om brottsbekämpning samt strategiskt rättsligt

samarbete. Parterna ska stödja regionalt säkerhetssamarbete genom att stärka den integrerade gränsförvaltningen, utbytet av information och underrättelser samt insamlingen och analysen av data. Parterna ska utveckla samarbetet om sjö- och luftfartsfrågor i syfte att förbättra säkerheten och skyddet inom sjö- och luftfart.

AVDELNING IV

MÄNSKLIG UTVECKLING, SOCIAL SAMMANHÅLLNING OCH RÖRLIGHET

ARTIKEL 41

KAPITEL 1 SOCIALA TJÄNSTER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 42 Utbildning, ARTIKEL 43 Hälsa, ARTIKEL 44 Bostäder, vatten och sanitet, ARTIKEL 45 Hållbar urbanisering och landsbygdsutveckling, ARTIKEL 46 Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition.

Parterna ska befästa och främja inkluderande, prismässigt överkomlig och lika tillgång till utbildning på alla nivåer – samt förbättra kvaliteten på denna. Parterna ska främja allmän hälso- och sjukvård till ett överkomligt pris och rättvis tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster. Parterna ska stödja allmän tillgång till anständiga, säkra och prismässigt överkomliga bostäder med särskild tonvikt på utsatta och marginaliserade personer. Parterna ska förbättra tillgången till säker, prismässigt överkomlig och hållbar vattenförsörjning och främja fullgod, likvärdig och prismässigt överkomlig tillgång till sanitets- och hygientjänster för alla. Parterna ska främja en möjliggörande miljö för en hållbar landsbygds- och stadsutveckling. Parterna ska samarbeta för att säkerställa att alla har tillgång till tillräckliga, säkra och näringsrika livsmedel till överkomliga priser, i syfte att få slut på alla former av undernäring och förhindra livsmedelskriser.

KAPITEL 2 SOCIAL SAMMANHÅLLNING

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 47 Jämlikhet, socialt skydd och anständigt arbete, ARTIKEL 48 Jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor, ARTIKEL 49 Ungdomar, ARTIKEL 50 Idrott.

Parterna ska främja jämlikhet samt en rättvis och sund finanspolitik, ekonomisk politik och socialpolitik som är inriktad på mer inkluderande samhällen, med förbättrad inkomstfördelning för att minska ojämlikhet och orättvisa. Parterna ska arbeta för att utvidga det sociala skyddet. De ska främja skapandet av inkluderande och välfungerande arbetsmarknader och sysselsättningspolitiska strategier.

Parterna ska stärka strategier, program och mekanismer som syftar till att främja jämställdhet och att säkerställa och förbättra lika möjligheter till deltagande inom alla sektorer av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. Parterna ska utarbeta målinriktade strategier för att främja ungdomars egenmakt och underlätta deras deltagande i det politiska, sociala, medborgerliga och ekonomiska livet. Parterna ska främja idrott och fysisk träning som en drivkraft för hållbar utveckling, hälsa och välbefinnande, social inkludering, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter.

KAPITEL 3 MIGRATION, RÖRLIGHET OCH UTVECKLING

ARTIKEL 51 Migration, rörlighet och utveckling

Parterna är medvetna om lagligen bosatta migranter och deras diasporas bidrag till det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet i värdländerna. De ska stödja deras integration genom att bland annat främja entreprenörskap, företagsstöd och kompetensutveckling i enlighet

med sina respektive befogenheter. De bekräftar sitt åtagande att respektera de mänskliga rättigheterna för alla migranter och fördrivna personer, inbegripet flyktingar och asylsökande, med full respekt för internationell rätt.

Den första meningen om remitteringar i artikel 51.5 hör till medlemsstaternas behörighet. Se sid 20 och 33 om remitteringarnas förhållande till lagstiftningen i Finland.

REGIONALT PROTOKOLL FÖR STILLAHAVSOMRÅDET

DEL I

RAM FÖR SAMARBETET

KAPITEL 1 KARAKTÄR OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Kapitel 1 i det regionala protokollet för Stillahavsområdet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 1 Verkligt partnerskap, ARTIKEL 2 Multilateralism, ARTIKEL 3 Mål, ARTIKEL 4 Regional integration och regionalt samarbete.

I kapitlet fastställs det att förbindelserna mellan parterna ska regleras av bestämmelserna i den allmänna delen av detta avtal och av de särskilda mål som anges i detta protokoll. Parterna ska stärka dialogen och samarbetet och intensifiera insatserna till stöd för multilateralism och den regelbaserade världsordningen. I kapitlet fastställs även målen för partnerskapet och att parterna ska stödja processen för regional integration och regionalt samarbete i Stillahavsområdet.

KAPITEL 2 AKTÖRER OCH PROCESSER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 5 Institutionella bestämmelser, ARTIKEL 6 Utomeuropeiska länder och territorier i regionen Stillahavsområdet, ARTIKEL 7 Mekanismer för samråd och samarbete med berörda aktörer, ARTIKEL 8 Genomförande, övervakning och utvärdering.

Artiklarna i detta kapitel innehåller bestämmelser om de gemensamma institutioner som inrättas genom detta protokoll och om samarbetet mellan de utomeuropeiska länder och territorier som är associerade med EU i regionen Stillahavsområdet. Parterna ska inrätta mekanismer för samråd och dialog med alla relevanta berörda aktörer. Parterna ska företa insatser och genomföra åtgärder på den lämpligaste inhemska, regionala och plurilaterala nivån.

DEL II

CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET OCH KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 9, ARTIKEL 10 Klimatåtgärder, ARTIKEL 11 Miljö och hållbar förvaltning av naturresurser, ARTIKEL 12 Katastrofresiliens.

Parterna ska utveckla övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram, bland annat genom rättsliga ramar och styrningsramar, och vidta konkreta åtgärder för att trappa upp genomförandet av Parisavtalet. Parterna ska påskynda och intensifiera sina ansträngningar för att anpassa sig till klimatförändringarnas effekter. Parterna ska stödja bevarande, hållbar användning och återställande av ekosystem samt de tjänster som sådana system ger upphov till, för att koppla samman biologisk mångfald med försörjningsmöjligheter. Parterna ska samarbeta för att bygga upp människors, samhällens, institutioners och infrastrukturers katastrofresiliens. De ska beakta de starka kopplingarna

mellan katastrofer och klimatförändringar och katastrofernas inverkan på mänsklig och social utveckling.

AVDELNING II INKLUDERANDE OCH HÅLLBAR EKONOMISK UTVECKLING

ARTIKEL 13

Parterna ska eftersträva integrerade strategier och genomföra reformer för att bygga upp resilienta och diversifierade ekonomier, främja ekonomisk tillväxt och omvandling, stärka affärs- och handelsförbindelser och stödja övergången till full sysselsättning av god kvalitet.

KAPITEL 1 EKONOMISK TILLVÄXT OCH DIVERSIFIERING

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 14 Möjliggörare av ekonomisk utveckling, ARTIKEL 15 Investeringar, ARTIKEL 16 Utveckling av den privata sektorn, ARTIKEL 17 Vetenskap, teknik, innovation och forskning., ARTIKEL 18 Remitteringar.

Parterna ska som en prioritet vidta åtgärder som stöder uppnåendet av högre nivåer av ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, och som förbättrar den makroekonomiska stabiliteten och den finansiella sektorns stabilitet, förenklar och harmoniserar regler och processer för företag, stärker effektiva och förutsägbara skattesystem och ökar effektiviteten i den offentliga förvaltningen och rättsväsendet. Parterna förbinder sig att uppmuntra, skapa och upprätthålla ett gynnsamt klimat för ansvarsfulla investeringar till ömsesidig nytta. Parterna ska stödja utvecklingen av en dynamisk, konkurrenskraftig och ansvarsfull privat sektor, bland annat genom att anta nödvändiga policyer och ekonomiska, institutionella och lagstiftningsmässiga reformer på nationell eller regional nivå, eller båda. Parterna ska samarbeta inom vetenskaplig forskning, teknisk utveckling och innovation.

Parterna, som erkänner betydelsen av remitteringar som en viktig källa för inkluderande och hållbar utveckling, ska sträva efter att minska transaktionskostnaderna för remitteringar. Innehållet om remitteringar i artikel 18 hör till medlemsstaternas behörighet. Se sid 20 och 33 om remitteringarnas förhållande till lagstiftningen i Finland.

KAPITEL 2 HANDELSSAMARBETE

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 19 Handelsintegration, ARTIKEL 20 Handelskapacitet, ARTIKEL 21 Tjänster.

Parterna åtar sig att öka handelsmöjligheterna till ömsesidig nytta men också med den vidare regionen, inbegripet ULT. Parterna ska samarbeta för att bygga upp handelskapacitet, bland annat genom stärkt produktion och entreprenörskap och ökade investeringar i värdeskapande sektorer. Parterna ska stödja utvecklingen av en stabil och livskraftig tjänstesektor.

KAPITEL 3 NYCKELSEKTORER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 22 Blå ekonomi, ARTIKEL 23 Jordbruk, ARTIKEL 24 Turism, ARTIKEL 25 Hållbar energi, ARTIKEL 26 Konnektivitet, ARTIKEL 27 Utvinningsindustrin, ARTIKEL 28 Skogsbruk.

Parterna ska främja en blå ekonomi som är väl förvaltad och hållbar och som syftar till att förena hållbar ekonomisk tillväxt med skapande av arbetstillfällen, förbättrade försörjningsmöjligheter och social rättvisa, rättvisa ekonomiska fördelar och stärkt livsmedelstrygghet, på grundval av bevarande av marina ekosystem och biologisk mångfald samt hållbar resursanvändning. Parterna ska främja ett hållbart jordbruk och stödja agroekologiska metoder och åtgärder för att bygga ett klimattåligt jordbruk. Parterna åtar sig att säkerställa en balanserad och hållbar

utveckling av turismen och maximera dess potential för ekonomisk tillväxt och anständiga arbetstillfällen. Parterna ska sträva efter att stärka energitryggheten och energiinfrastrukturens resiliens för att förbättra tillgången till och överkomliga priser på ren energi.

Parterna erkänner de geografiska begränsningarna för östaterna i Stillahavsområdet och de ska därför stärka konnektiviteten i hela regionen Stillahavsområdet och se till att den är hållbar, heltäckande och regelbaserad samt att den främjar investeringar och likvärdiga förutsättningar för företag.

Enligt artikel 26.4 i protokollet ska parterna samarbeta inom luftfartssektorn, bland annat genom att överväga en ökning av flyglinjer och mer frekvent luftfartstrafik till regionen Stillahavsområdet. De ska även samarbeta för att stärka och förbättra flygsäkerheten och luftfartsskyddet samt övervakningen av luftrummet, inbegripet förmågan att reagera på relaterade hot och risker. De är överens om att stärka och förbättra navigationshjälpmedlen för flyg- och sjötrafik, inbegripet flygkontrolltjänst och kartografi. Artikel 26.4 i detta protokoll, i den mån den avser ökningen av flyglinjer och mer frekvent luftfartstrafik, hör enligt rådets beslut (2023/2861) till medlemsstaternas behörighet och tillämpas inte provisoriskt. Bestämmelser om regelbunden lufttrafik mellan Finland och tredjeländer finns i 13 kap. i lagen om transportservice (320/2017).

Parterna, som erkänner utvinningsindustrins bidrag till den ekonomiska utvecklingen, ska underlätta hållbara och ansvarsfulla investeringar genom lämplig lagstiftning, politik och regelverk som är förenliga med internationell bästa praxis.

Parterna ska främja hållbar skogsförvaltning och hållbar användning av skogsresurser, minska och hejda avskogning och skogsförstörelse, bevara skogarnas biologiska mångfald och ekosystem, bekämpa olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel samt främja resurs- och energieffektiva produkter från hållbart förvaltade skogar.

AVDELNING III

HAV OCH FISKE

ARTIKEL 29

Parterna erkänner havens viktiga roll för livet på jorden, hållbar utveckling och människors försörjning.

KAPITEL 1 VÄRLDSHAVSFÖRVALTNING

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 30 Hållbara världshav, ARTIKEL 31 Biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion.

Parterna erkänner varandras ansträngningar för att säkerställa en förbättrad och integrerad världshavsförvaltning, förstärkta regionala och subregionala bevarande- och förvaltningsåtgärder för fisket, uppföljning, kontroll och övervakning av fisket, och andra regionspecifika strategier och instrument för en effektiv havsförvaltning. Parterna ska samarbeta, bland annat genom behöriga internationella och regionala organisationer och arrangemang, om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

KAPITEL 2 FISKE

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 32 Hållbart bevarande och hållbar förvaltning av fiskeresurserna, ARTIKEL 33 Olagligt, orapporterat och oreglerat fiske, ARTIKEL 34 Skadliga fiskesubventioner.

Parterna ska samarbeta för att säkerställa bevarande och hållbar förvaltning och användning av fiskeresurserna på bilateral, subregional, regional och multilateral nivå. Parterna ska i enlighet med internationella förpliktelser upprätthålla eller anta initiativ för att bekämpa IUU-fiske i sina respektive jurisdiktioner, i andra jurisdiktioner och på det fria havet. Parterna är överens om att vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske samt avskaffa subventioner som bidrar till IUU-fiske.

AVDELNING IV SÄKERHET, MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSSTYRNING

ARTIKEL 35

Parterna ska samarbeta för att åstadkomma fredliga och resilienta samhällen, skydda, främja och förverkliga mänskliga rättigheter samt stärka demokratiska principer och god samhällsstyrning.

KAPITEL 1 SÄKERHET

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 36 Fred och säkerhet, ARTIKEL 37 Organiserad brottslighet.

Parterna ska samarbeta för att säkerställa fred, säkerhet och rättvisa genom att skydda, främja och förverkliga de mänskliga rättigheterna, och god samhällsstyrning, främjande av människors säkerhet och miljösäkerheten samt konfliktförebyggande och fredsbyggande åtgärder. Parterna ska stärka och genomföra lagstiftning och strategier för att bekämpa gränsöverskridande organiserad brottslighet.

KAPITEL 2 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSSTYRNING

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 38 Mänskliga rättigheter, ARTIKEL 39 Demokrati och samhällsstyrning, ARTIKEL 40 Rättsstatsprincipen och rättsväsendet, ARTIKEL 41 Finansiell styrning.

Parterna är medvetna om att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, ömsesidigt beroende av varandra och sammankopplade och är överens om att respektera, skydda, förverkliga och främja alla mänskliga rättigheter. Parterna ska vidmakthålla demokratiska processer och institutioner, inbegripet ansvarsskyldiga regeringar som valts genom fredliga, inkluderande, transparenta och trovärdiga val. Parterna ska främja principerna om god samhällsstyrning. Parterna ska främja respekten för lagen och samarbeta för att befästa rättsstatsprincipen. De ska sträva efter att säkerställa ett oberoende, opartiskt och effektivt rättsväsende och efter att stärka institutionerna inom rättsskipningen.

Artikel 40.3 i detta protokoll, i den mån den avser kriminalvård, hör till medlemsstaternas behörighet. Se sid 36 om kriminalvårdens förhållande till lagstiftningen i Finland.

Enligt artikel 41.1 i protokollet ska parterna främja en sund förvaltning av de offentliga finanserna, inbegripet effektiv mobilisering och användning av offentliga intäkter, hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara, transparenta, konkurrensbaserade och förutsägbara system för offentlig upphandling samt stöd till nationella tillsynsorgan. Artikel 41.1 i detta protokoll, i den mån den avser förvaltning av de offentliga finanserna, hör till medlemsstaternas behörighet. Se sid 32 och 37 om förhållandet mellan förvaltningen av de offentliga finanserna och lagstiftningen i Finland.

AVDELNING V MÄNSKLIG OCH SOCIAL UTVECKLING

ARTIKEL 42

Parterna är fast beslutna att utrota fattigdomen i alla dess former senast 2030 och främja mänsklig och social utveckling.

KAPITEL 1 SOCIALA TJÄNSTER

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 43 Utbildning, ARTIKEL 44 Hälsa, ARTIKEL 45 Vatten och sanitet, ARTIKEL 46 Bostäder, ARTIKEL 47 Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition.

Parterna ska stödja inkluderande och lika tillgång till utbildning av god kvalitet på primär, sekundär och tertiär nivå, samt till barnomsorg och yrkesutbildning. Parterna ska sträva efter att uppnå allmän hälso- och sjukvård och lika tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster. Parterna ska öka sina ansträngningar för att främja tillgången till säkert vatten i tillräcklig mängd och till överkomligt pris för personligt bruk och hushållsbruk, samt främja åtgärder som tryggar vattenförsörjningen. Parterna ska se till att alla, till ett överkomligt pris, har faktisk tillgång till sanitet, på livets alla områden, som är trygg, hygienisk, säker, socialt och kulturellt godtagbar. Parterna ska öka sina ansträngningar för att säkerställa lika tillgång till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder för alla. Parterna ska sträva efter att se till att alla har tillgång till tillräckliga, säkra och näringsrika livsmedel till överkomliga priser. Parterna ska samarbeta för att få slut på alla former av undernäring och ta itu med de bakomliggande orsakerna till osäker livsmedels- och näringsförsörjning.

KAPITEL 2 OJÄMLIKHET, SOCIAL SAMMANHÅLLNING OCH SOCIALT SKYDD

Detta kapitel i protokollet innehåller följande bestämmelser: ARTIKEL 48 Socialt skydd, ARTIKEL 49 Jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor, ARTIKEL 50 Ungdomar, ARTIKEL 51 Personer med funktionsnedsättning, ARTIKEL 52 Kultur, idrott och direkta personkontakter.

Parterna ska främja mer inkluderande och välfungerande arbetsmarknader och sysselsättningspolitiska strategier inriktade på att skapa anständigt arbete för alla. Parterna ska arbeta för att utvidga det sociala skyddet, särskilt för personer som befinner sig i utsatta situationer och marginaliserade grupper. Parterna ska stärka strategier, program och mekanismer som syftar till att säkerställa, förbättra och utvidga mäns och kvinnors lika deltagande och lika möjligheter inom alla områden av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. Parterna ska inrätta strukturer för samhällsstyrning för att kunna dra nytta av den demografiska utdelningen och stärka ungdomars egenmakt samt öka deras inflytande i beslutsprocesser. Parterna ska främja, skydda och förverkliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, utan någon som helst diskriminering. Parterna ska främja skyddet och förbättrandet av det materiella och immateriella kulturarvet. Parterna ska främja idrott som en drivkraft för hållbar utveckling, en inkluderande ekonomisk tillväxt, social inkludering, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter.

BILAGA I

ÅTERVÄNDANDE- OCH ÅTERTAGANDEFÖRFARANDEN

I bilagan definieras mer detaljerat vad som avses med återvändande- och återtagandeförfaranden och hur de ska genomföras.

BILAGA II

EUROPEISKA INVESTERINGSBANKENS VERKSAMHET

I bilaga 2 fastställs att Europeiska investeringsbanken (EIB) och alla filialer till EIB ska ha ställning som full juridisk person på OSAKS-medlemmarnas territorier. EIB och alla filialer till EIB kan såsom internationell organisation inom OSAKS-medlemmarnas territorier för de

ändamål som behandlas i detta avtal bedriva sådan verksamhet som medges enligt stadgan för EIB eller filialen i fråga.

7 Ikraftträdande

Bestämmelser om avtalets ikraftträdande finns i artikel 98. Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag som Europeiska unionen och dess medlemsstater, samt minst två tredjedelar av OSAKS-medlemmarna, har slutfört sina interna förfaranden och deponerat sina åtagandeinstrument. Avtalets ikraftträdande beräknas ta flera år.

Hittills har 14 EU-medlemsstater och 13 OSAKS-medlemmar godkänt avtalet nationellt. Europaparlamentet godkände ingåendet av avtalet i april 2024.

Det föreslås att den lag som ingår i propositionen ska träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

8 Bifall av Ålands lagting

Ålands landskapsregering har konstaterat att avtalet innehåller bestämmelser som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, till exempel gällande klimat, miljö och naturresurser, hållbar utveckling, hälsa, sysselsättning, utbildning och kultur, allmän ordning och säkerhet, god samhällsstyrning och offentlig förvaltning, som således kräver bifall av Ålands lagting i enlighet med 59 § självstyrelselagen för att avtalet ska kunna träda i kraft i landskapet Åland.

Eftersom avtalet innehåller bestämmelser som hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet, behöver Ålands lagtings bifall i enlighet med 59 § 1 mom. i självstyrelselagen inhämtas för författningen om sättande i kraft av avtalet. Avtalet innehåller dessutom bestämmelser som har beröringspunkter med protokoll 2 om Åland i bilagan till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (FördrS 103/1994). En del av bestämmelserna hör till EU:s exklusiva befogenhet, vilket innebär att den åländska särställningen har beaktats redan i förhandlingarna om avtalsbestämmelserna.

Till den del som bestämmelserna i avtalet omfattas av EU:s exklusiva befogenhet har Ålands särställning redan beaktats vid avtalsförhandlingarna. Enligt artikel 96 tillämpas partnerskapsavtalet på de territorier där fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag. Således är bestämmelserna i protokoll 2 till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (FördrS 103/1994) om Åland tillämpliga på Samoaavtalet, om avtalsbestämmelserna innehåller bindande rättigheter eller skyldigheter som är av betydelse för Ålands särställning och inte enbart syftar till att främja informationsutbytet och upprätthålla dialogen mellan parterna.

9 Verkställighet och uppföljning

Avtalet genomförs genom en regelbunden politisk dialog, som beskrivs närmare i artikel 3 i avtalet. Enligt artikeln ska parterna föra en regelbunden, balanserad, övergripande och konkret partnerskapsdialog om alla områden i detta avtal vilken leder fram till åtaganden och åtgärder på båda sidor, i syfte att åstadkomma ett genomförande av detta avtal.

Partnerskapsdialogens syfte ska vara att utbyta information, främja ömsesidig förståelse och underlätta fastställandet av överenskomna prioriteringar och gemensamma agendor på nationell, regional och internationell nivå. Parterna ska samarbeta och samordna sig när det gäller frågor av gemensamt intresse och nya utmaningar i internationella sammanhang.

Partnerskapsdialogen ska föras på ett flexibelt och anpassat sätt, äga rum regelbundet i lämplig form och på den lämpligaste inhemska, regionala eller plurilaterala nivån. Partnerskapsdialogens ändamålsenlighet övervakas och utvärderas och dess

tillämpningsområde anpassas om så är lämpligt. Regionala och kontinentala organisationer ska associeras till partnerskapsdialogen på lämpligt sätt.

Parterna ska genomföra avtalet på den lämpligaste inhemska, regionala och plurilaterala nivån. Avtalet främjar en flerpartsstrategi som gör det möjligt för många olika aktörer, däribland parlament, lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn, att delta aktivt i partnerskapsdialog och samarbetsprocesser.

De strategiska prioriteringarna i avtalet ses över i mitten av avtalsperioden. Enligt artikel 99 i avtalet ska parterna inom sex månader efter det att Agenda 2030 löpt ut inleda förhandlingar i syfte att se över och revidera de strategiska prioriteringarna i avtalet.

10 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

10.1 Behovet av riksdagens samtycke

Befogenhetsfördelning mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater

Till sin karaktär är partnerskapsavtalet ett blandat avtal. Bestämmelserna i avtalet hör dels till medlemsstaternas, dels till unionens exklusiva befogenhet eller till unionens och dess medlemsstaters delade befogenhet. Enligt vedertagen praxis godkänner riksdagen sådana avtal endast till den del som de hör till Finlands behörighet (till exempel GrUU 6/2001 rd, GrUU 31/2001 rd, GrUU 16/2004 rd och GrUU 24/2004 rd).

Befogenhetsfördelningen mellan unionen och dess medlemsstater är svår att utreda i detalj när det gäller bestämmelser i allmänt hållna, samarbetsinriktade och övergripande blandade avtal såsom detta. Befogenhetsfördelningen anges inte heller i avtalsbestämmelserna.

I rådets beslut (EU) 2023/2861 om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet anges de bestämmelser som inte ska tillämpas provisoriskt mellan unionen och AKS-länderna. På basis av beslutet kan åtminstone följande delar av avtalet anses ingå i EU-medlemsstaternas behörighet:

a) i den allmänna delen: artikel 12.4 och 12.6, i den mån den avser skatteuppbörd; artikel 17.4 sista meningen, i den mån den avser militära utgifter; artikel 22.2 tredje meningen; artikel 29.2; artikel 32.1 b och artikel 32.2 sista meningen; artikel 64.1 sista meningen; artikel 67.2; artikel 85.1 första meningen och artikel 85.4;

b) i det regionala protokollet för Afrika: artikel 9.1 sista meningen; artikel 58.5 första meningen; artikel 67.2 sista meningen och artikel 67.4 sista meningen; artikel 68.4, i den mån den avser kriminalvårdssystem; artikel 72.1, i den mån den avser offentlig skuldförvaltning; artikel 76.2;

c) i det regionala protokollet för Karibien: artikel 33.4; artikel 34.2; artikel 35, i den mån den avser offentlig skuldförvaltning; artikel 36.3 första meningen; artikel 51.5 första meningen;

d) i det regionala protokollet för Stillahavsområdet: artikel 18; artikel 26.4, i den mån den avser ökning av flyglinjer och mer frekvent luftfartstrafik; artikel 40.3, i den mån den avser kriminalvårdssystem; artikel 41.1, i den mån den avser offentlig skuldförvaltning.

I rådets beslut (EU) 2023/2861 om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet konstateras också att bestämmelser om utländska investeringar inte tillämpas provisoriskt i den mån de avser portföljinvesteringar eller andra former av icke-direkta investeringar. Därmed ingår även portföljinvesteringar eller andra former av icke-direkta investeringar i medlemsstaternas behörighet på det område som omfattas av avtalet. (Se även EU-domstolens yttrande 2/15 från maj 2017).

I rådets beslut (EU) 2023/2861 om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet konstateras också att den provisoriska tillämpningen av delar av avtalet inte påverkar fördelningen av befogenheter mellan unionen och dess medlemsstater i enlighet med fördragen. Därmed kan det anses att bestämmelser som omfattas av medlemsstaternas behörighet också ingår i del II i avtalet, som bland annat rör politisk dialog, utrikespolitik, internationell fred och säkerhet, samhällsstyrning och mänskliga rättigheter.

När propositionen var ute på remiss (se avsnitt 5 ovan) fäste miljöministeriet dessutom vikt vid att avtalets bestämmelser om samarbete inom miljö- och klimatområdet kan anses höra både till unionens och medlemsstaternas behörighet. Bostadspolitiken, inbegripet markanvändning och planläggning, hör till medlemsstaternas behörighet.

Avtalsbestämmelser som hör till området för lagstiftningen

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande bland annat för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis täcker riksdagens grundlagsenliga behörighet att godkänna internationella förpliktelser alla bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. Bestämmelserna i internationella förpliktelser ska hänföras till området för lagstiftningen, 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av en grundläggande rättighet som är tryggad i grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den sak som bestämmelsen avser, eller 4) om det finns gällande bestämmelser i lag om den sak som bestämmelsen avser eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas om den i lag. Frågan påverkas inte av om en bestämmelse strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

De flesta bestämmelser som hör till medlemsstaternas behörighet i avtalet mellan å ena sidan EU och dess medlemsstater och å andra sidan AKS-länderna är av allmän karaktär och möjliggör och stöder framtida samarbete, och innehåller inga direkta skyldigheter att vidta åtgärder. Således hör de inte heller till området för lagstiftningen.

Avtalsbestämmelsernas förhållande till lagstiftningen i Finland och därigenom de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen behandlas närmare i propositionens avsnitt ”6. Bestämmelserna i fördraget och deras förhållande till lagstiftningen i Finland.” Sammanfattningsvis förefaller avtalet innehålla bestämmelser som hör till området för lagstiftningen åtminstone i de avtalsbestämmelser som gäller brottsbekämpning (artikel 22.2 tredje meningen i avtalet, artikel 36.6 i det regionala protokollet för Karibien, artikel 58.5 i det regionala protokollet för Afrika), miniminivåer för social trygghet och socialt skydd (artikel 32.2 i avtalet), integration (artikel 64 i avtalet), remitteringar (artikel 67.2 i avtalet, artikel 72.2 i det regionala protokollet för Afrika, artikel 51.5 i det regionala protokollet för Karibien, artikel 18 i det regionala protokollet för Stillahavsområdet), offentlig skuld (artikel 85.1 och 85.4 i avtalet), läro- och utbildningsplaner (artikel 9.1 i det regionala protokollet för Afrika) och luftfartstrafik (artikel 26.4 i protokollet för Stillahavsområdet). Dessutom kan artiklarna 21.3 och 71 i avtalet också bedömas höra till området för lagstiftningen (se inrikesministeriets utlåtande i avsnitt 5).

Vid bedömningen av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen är det dessutom relevant att parterna enligt artikel 9.7 i avtalet är överens om att mänskliga rättigheter, demokratiska principer och rättsstatsprincipen utgör grunden för parternas inrikes- och utrikespolitik och att de är en väsentlig del av avtalet. Artikel 12 om god samhällsstyrning och artikel 18 om icke-spridning av massförstörelsevapen betraktas också som väsentliga delar av avtalet. Kränkningar av de väsentliga delarna av avtalet är på typiskt sätt för EU:s externa avtal bundna till ett särskilt sanktionsförfarande enligt artikel 101.6 i avtalet. Om någon av parterna anser att den andra parten har underlåtit att fullgöra någon av de skyldigheter som beskrivs som väsentliga delar, kan den vidta lämpliga åtgärder. ”Lämpliga åtgärder” kan även omfatta

tillfälligt avbrytande av hela avtalet. Med beaktande av grundlagsutskottets tolkningspraxis (GrUU 31/2001 rd) kan artiklarna 9, 12 och 18 i avtalet anses höra till området för lagstiftningen och kräva riksdagens godkännande.

Enligt artikel 18.2 i avtalet är parterna överens om att samarbeta i kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att inrätta ett effektivt system för exportkontroll som omfattar kontroll av export och transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, inbegripet kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen, och som även innefattar effektiva påföljder i fall då reglerna för exportkontroll överträds. Ifrågavarande bestämmelse ska även av denna orsak anses höra till området för lagstiftningen och därför kräva riksdagens godkännande, såsom förklaras närmare i avsnitt 6.

10.2 Behandlingsordning

Eftersom avtalet inte innehåller bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. i grundlagen, kan avtalet enligt regeringens uppfattning godkännas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av avtalet godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm 1

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det att riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan, till den del det hör till Finlands behörighet.

Kläm 2

Eftersom avtalet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Apia, Samoa den 15 november 2023 ingångna partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å andra sidan, ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 1.10. 2026

Statsminister

Petteri Orpo

Utrikeshandels- och utvecklingsminister Ville Tavio

Fördrag

PARTNERSKAPSAVTAL MELLAN EUROPEISKA UNIONEN OCH DESS MEDLEMS-STATER, Å ENA SIDAN, OCH MEDLEMMARNA I ORGANISATIONEN FÖR STATER I AFRIKA, KARIBIEN OCH STILLAHAVSOMRÅDET, Å ANDRA SIDAN

DEL I – ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

DEL II – STRATEGISKA PRIORITERINGAR

AVDELNING I – mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning i rättighetsbaserade samhällen med människan i centrum
AVDELNING II – fred och säkerhet
AVDELNING III – mänsklig och social utveckling
AVDELNING IV – inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling
AVDELNING V – miljömässig hållbarhet och klimatförändringar
AVDELNING VI – migration och rörlighet

DEL III – GLOBALA ALLIANSER OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

DEL IV – SAMARBETS- OCH GENOMFÖRANDEMETODER

DEL V – INSTITUTIONELL RAM

DEL VI – SLUTBESTÄMMELSER

REGIONALA PROTOKOLL

REGIONALT PROTOKOLL FÖR AFRIKA

DEL I – RAM FÖR SAMARBETET

DEL II – CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I – inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling
AVDELNING II –mänsklig och social utveckling
AVDELNING III – miljö, förvaltning av naturresurser och klimatförändringar
AVDELNING IV – fred och säkerhet
AVDELNING V – mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning
AVDELNING VI – migration och rörlighet

REGIONALT PROTOKOLL FÖR KARIBIEN

DEL I – RAM FÖR SAMARBETET

DEL II – CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I – inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling

AVDELNING II – miljömässig hållbarhet, klimatförändringar och hållbar förvaltning av naturresurser
AVDELNING III – mänskliga rättigheter, samhällsstyrning, fred och säkerhet
AVDELNING IV – mänsklig utveckling, social sammanhållning och rörlighet

REGIONALT PROTOKOLL FÖR STILLAHAVSOMRÅDET

DEL I – RAM FÖR SAMARBETET

DEL II – CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I – miljömässig hållbarhet och klimatförändringar
AVDELNING II – inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling
AVDELNING III – hav och fiske
AVDELNING IV – säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning
AVDELNING V – mänsklig och social utveckling

BILAGOR

BILAGA I: ÅTERVÄNDANDE- OCH ÅTERTAGANDEFÖRFARANDEN
BILAGA II: EUROPEISKA INVESTERINGSBANKENS VERKSAMHET

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN,

REPUBLIKEN ITALIEN,
REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN,

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade Europeiska unionens medlemsstater,

och

EUROPEISKA UNIONEN,

nedan gemensamt kallad EU-parten,

å ena sidan, och

REPUBLIKEN ANGOLA,

ANTIGUA OCH BARBUDA,

SAMVÄLDET BAHAMAS,

BARBADOS,

BELIZE,

REPUBLIKEN BENIN,

REPUBLIKEN BOTSWANA,

BURKINA FASO,

REPUBLIKEN BURUNDI,

REPUBLIKEN KAP VERDE,

REPUBLIKEN KAMERUN,

CENTRALAFRIKANSKA REPUBLIKEN,

REPUBLIKEN TCHAD,

UNIONEN KOMORERNA,

REPUBLIKEN KONGO,

COOKÖARNA,

REPUBLIKEN ELFENBENSKUSTEN,

REPUBLIKEN KUBA,

DEMOKRATISKA REPUBLIKEN KONGO,

REPUBLIKEN DJIBOUTI,

SAMVÄLDET DOMINICA,

DOMINIKANSKA REPUBLIKEN,

REPUBLIKEN EKVATORIALGUINEA,

STATEN ERITREA,

KONUNGARIKET ESWATINI,

DEMOKRATISKA FÖRBUNDSREPUBLIKEN ETIOPIEN,

REPUBLIKEN FIJI,

REPUBLIKEN GABON,

REPUBLIKEN GAMBIA,

REPUBLIKEN GHANA,

GRENADA,

REPUBLIKEN GUINEA,

REPUBLIKEN GUINEA-BISSAU,

KOOPERATIVA REPUBLIKEN GUYANA,

REPUBLIKEN HAITI,

JAMAICA,

REPUBLIKEN KENYA,

REPUBLIKEN KIRIBATI,

KONUNGARIKET LESOTHO,

REPUBLIKEN LIBERIA,

REPUBLIKEN MADAGASKAR,

REPUBLIKEN MALAWI,

REPUBLIKEN MALDIVERNA

REPUBLIKEN MALI,

REPUBLIKEN MARSHALLÖARNA,

ISLAMISKA REPUBLIKEN MAURETANIEN,

REPUBLIKEN MAURITIUS,

MIKRONESISKA FEDERATIONEN,

REPUBLIKEN MOÇAMBIQUE,

REPUBLIKEN NAMIBIA,

REPUBLIKEN NAURU,

REPUBLIKEN NIGER,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN NIGERIA,

NIUE,

REPUBLIKEN PALAU,

DEN OBEROENDE STATEN PAPUA NYA GUINEA,

REPUBLIKEN RWANDA,

FEDERATIONEN SAINT KITTS OCH NEVIS,

SAINT LUCIA,

SAINT VINCENT OCH GRENADINERNA,

SJÄLVSTÄNDIGA STATEN SAMOA,

DEMOKRATISKA REPUBLIKEN SÃO TOMÉ OCH PRÍNCIPE,

REPUBLIKEN SENEGAL,

REPUBLIKEN SEYCHELLERNA,

REPUBLIKEN SIERRA LEONE,

SALOMONÖARNA,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN SOMALIA,

REPUBLIKEN SUDAN,

REPUBLIKEN SURINAM,

FÖRENADE REPUBLIKEN TANZANIA,

DEMOKRATISKA REPUBLIKEN ÖSTTIMOR,

REPUBLIKEN TOGO,

KONUNGARIKET TONGA,

REPUBLIKEN TRINIDAD OCH TOBAGO,

TUVALU,

REPUBLIKEN UGANDA,

REPUBLIKEN VANUATU,

REPUBLIKEN ZAMBIA,

REPUBLIKEN ZIMBABWE,

medlemmar i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (OSAKS),

nedan kallade OSAKS-medlemmarna, å andra sidan,

nedan gemensamt kallade parterna,

SOM BEAKTAR det reviderade Georgetown-avtalet om inrättande av Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, å ena sidan, och fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, å andra sidan,

SOM BEAKTAR sina starka band och de nära politiska, ekonomiska och kulturella förbindelser som förenar dem,

SOM BEKRÄFTAR sin uppslutning bakom en regelbaserad världsordning med multilateralism som huvudprincip och Förenta nationerna i centrum,

SOM BEKRÄFTAR sitt engagemang för en hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 för hållbar utveckling,

SOM UNDERSTRYKER vikten av en regelbunden dialog om frågor av ömsesidigt intresse på alla relevanta nivåer,

SOM BEKRÄFTAR att de är fast beslutna att konsolidera sitt partnerskap genom att samordna åtgärder i internationella forum på grundval av gemensamma intressen, gemensamma värden och ömsesidig respekt och är medvetna om att de kan nå resultat på global nivå genom att agera gemensamt,

SOM BEKRÄFTAR sitt engagemang för de demokratiska principerna och de mänskliga rättigheterna såsom dessa fastställs i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och andra relevanta internationella människorättsinstrument samt för rättsstatsprincipen och principen om god samhällsstyrning,

SOM ERINRAR OM sin starka önskan att främja fred och säkerhet och sina internationella skyldigheter vad gäller icke- spridning av massförstörelsevapen samt sin fasta föresats att förhindra och lagföra de mest allvarliga brotten som angår det internationella samfundet,

SOM BEKRÄFTAR att de är fast beslutna att främja ett flerpartssamarbete i syfte att stödja en hållbar utveckling, varvid det ska tas hänsyn till de olika berörda aktörernas olika roller och samtidigt säkerställas att de alla agerar i enlighet med rättsstatsprincipen,

SOM UNDERSTRYKER nödvändigheten av att snabbt ta itu med de globala miljöutmaningarna, vikten av Parisavtalet om klimatförändringar samt det trängande behovet av att bygga stabila och hållbara koldioxidsnåla ekonomier och samhällen som är klimatresilienta och av att göra framsteg i uppfyllandet av gemensamma mål på områdena miljö, klimatförändringar och förnybar energi,

SOM ÄR MEDVETNA OM vikten av en ekonomisk strukturomvandling för att skapa en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling,

SOM ERINRAR OM sitt engagemang för de principer och regler som styr den internationella handeln, särskilt de som överenskommits inom ramen för Världshandelsorganisationen,

SOM ERINRAR OM att de är fast beslutna att respektera arbetstagares rättigheter, med hänsyn tagen till de principer som fastställs i Internationella arbetsorganisationens konventioner,

SOM ÄR MEDVETNA OM att vetenskap, teknik, forskning och innovation spelar en viktig roll för att påskynda övergången till kunskapsbaserade samhällen, vilket underlättas av att digitala verktyg används i arbetet för att uppnå en hållbar utveckling,

SOM ERINRAR OM att de är fast beslutna att främja mänsklig och social utveckling, utrota fattigdom och bekämpa diskriminering och ojämlikhet, för att ingen ska lämnas utanför,

SOM INSER att en förändrad demografisk dynamik i kombination med ekonomiska, sociala och miljömässiga förändringar innebär såväl möjligheter som utmaningar för en hållbar utveckling,

SOM BEKRÄFTAR att jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt är av avgörande betydelse för att en inkluderande och hållbar utveckling ska kunna uppnås,

SOM ÄR MEDVETNA OM att ungdomar spelar en viktig roll när det gäller att forma framtiden och att bidra till en hållbar utveckling,

SOM BEKRÄFTAR att de är fast beslutna att främja ett partnerskap med människan i centrum och att öka de direkta personkontakterna, bland annat genom samarbete och utbyte på områdena vetenskap, teknik, innovation, utbildning och kultur,

SOM BEKRÄFTAR att de är fast beslutna att förstärka samarbetet och dialogen om migration och rörlighet,

SOM ÄR MEDVETNA OM de ökade riskerna på grund av naturkatastrofer och ekonomiska och andra exogena chocker, inbegripet pandemier,

SOM BEKRÄFTAR att de är villiga att samarbeta för att stödja regional och kontinental integration, särskilt i syfte att uppnå de mål som fastställs i Afrikanska unionens Agenda 2063 och i integrations- och samarbetsramar för Karibien och Stillahavsområdet,

SOM ERINRAR OM principerna om en konsekvent politik för utveckling och biståndseffektivitet samt principerna i Addis Abeba-handlingsplanen,

MED BEAKTANDE AV partnerskapsavtalet mellan medlemmarna i gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet, å ena sidan, och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å andra sidan(1), i dess senaste lydelse (Cotonouavtalet),

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

DEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Mål

1. Europeiska unionen och dess medlemsstater, nedan kallade EU-parten, å ena sidan, och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (OSAKS),

å andra sidan, nedan gemensamt kallade parterna, enas härmed om att ingå detta avtal om inrättande av ett förstärkt politiskt partnerskap för att skapa ömsesidiga fördelar i fråga om gemensamma och sammanfallande intressen och i enlighet med deras gemensamma värden.

2. Detta avtal ska bidra till uppnåendet av Förenta nationernas (FN) mål för hållbar utveckling (målen för hållbar utveckling), varvid Agenda 2030 för hållbar utveckling, antagen vid FN:s toppmöte om hållbar utveckling den 25 september 2015(Agenda 2030), och Parisavtalet, antaget inom ramen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar, upprättat i Paris den 12 december 2015(Parisavtalet), är de övergripande ramar som ska vägleda partnerskapet enligt det här avtalet.

3. Målen för detta avtal är att
a) främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna, de demokratiska principerna, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, varvid särskild vikt ska fästas vid jämställdhet,
b) bygga fredliga och resilienta stater och samhällen och hantera befintliga och framväxande hot mot freden och säkerheten,
c) främja mänsklig och social utveckling, i synnerhet för att utrota fattigdom och åtgärda ojämlikheter, för att säkerställa att alla har ett värdigt liv och att ingen lämnas utanför, varvid särskild vikt ska fästas vid kvinnor och flickor,
d) mobilisera investeringar, stödja handeln och främja utvecklingen av den privata sektorn i syfte att uppnå en hållbar och inkluderande tillväxt och skapa anständiga arbetstillfällen för alla,
e) bekämpa klimatförändringar, skydda miljön och säkerställa en hållbar förvaltning av naturresurserna, och
f) genomföra en övergripande och balanserad migrationsstrategi för att dra nytta av fördelarna med en säker, ordnad och reguljär migration och rörlighet, hejda irreguljär migration och samtidigt ta itu med dess bakomliggande orsaker, med fullt iakttagande av internationell rätt och i enlighet med parternas respektive befogenheter.

4. En partnerskapsdialog och åtgärder som är anpassade till parternas särdrag ska utgöra de huvudsakliga verktygen för att uppnå målen för detta avtal.

5. Detta avtal ska underlätta parternas antagande av gemensamma ståndpunkter i internationella sammanhang för att förstärka partnerskap som främjar multilateralism och en regelbaserad världsordning, i syfte att driva de globala insatserna framåt.

Artikel 2

Principer

1. Parterna ska uppfylla målen för detta avtal i en anda av gemensamt ansvar, solidaritet, ömsesidighet, ömsesidig respekt och ansvarighet.

2. Parterna bekräftar att de är fast beslutna att utveckla vänskapliga förbindelser mellan nationerna, på grundval av respekt för principen om suverän likställdhet mellan alla stater, och att avhålla sig från hot om eller bruk av våld, vare sig riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga (FN-stadgan).

3. Parterna har enats om att genomföra varje regionalt protokoll i enlighet med de generella principer som överenskommits i den allmänna delen, med hänsyn tagen till regionernas särdrag. De har även enats om att åtgärder ska anpassas till de olika behov som finns i de minst utvecklade länderna (MUL), inlandsstater, små östater under utveckling och lågt liggande kuststater, med beaktande av de olika utmaningar dessa står inför.

4. Parterna ska fatta beslut och vidta åtgärder på den lämpligaste inhemska, regionala eller plurilaterala nivån.

5. Parterna ska systematiskt främja ett genusperspektiv och säkerställa att jämställdhet integreras i alla politikområden.

6. Parterna ska ha en integrerad strategi för sitt samarbete som omfattar politiska, ekonomiska, sociala, miljömässiga och kulturella inslag.

7. Parterna ska intensifiera sina ansträngningar för att främja regional integration och regionalt samarbete i syfte att hantera säkerhetsfrågor på bästa möjliga sätt, dra ekonomisk fördel av globaliseringen och ta itu med gränsöverskridande utmaningar och tillvarata gränsöverskridande möjligheter i enlighet med vad som är relevant.

8. Parterna ska främja en flerpartsstrategi som gör det möjligt för många olika aktörer, däribland parlament, lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn, att delta aktivt i partnerskapsdialog och samarbetsprocesser.

9. Det är möjligt att föra samarbetet i formella och tillfälliga regionala former för att uppfylla partnerskapets mål enligt detta avtal på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt. Parterna kan även enas om bestämmelser och flexibla förfaranden som gör det möjligt för berörda parter att fördjupa dialogen och samarbetet om specifika tematiska och regionsöverskridande frågor.

Artikel 3

Partnerskapsdialog

1. Parterna ska föra en regelbunden, balanserad, övergripande och konkret partnerskapsdialog om alla områden i detta avtal vilken leder fram till åtaganden och, där så är lämpligt, åtgärder på båda sidor, i syfte att åstadkomma ett effektivt genomförande av detta avtal.

2. Parterna är eniga om att partnerskapsdialogens syfte ska vara att utbyta information, främja ömsesidig förståelse och underlätta fastställandet av överenskomna prioriteringar och gemensamma agendor på nationell, regional och internationell nivå. De ska samarbeta och samordna sig när det gäller frågor av gemensamt intresse och nya utmaningar i internationella sammanhang.

3. Parterna är eniga om att partnerskapsdialogen ska föras på ett flexibelt och anpassat sätt, äga rum regelbundet i lämplig form och på den lämpligaste inhemska, regionala eller plurilaterala nivån samt göra fullt bruk av alla möjliga kanaler, inbegripet i regionala och internationella sammanhang. De är överens om att övervaka och utvärdera partnerskapsdialogens ändamålsenlighet och att anpassa dess tillämpningsområde om så är lämpligt.

4.Parterna är eniga om att parlamenten och, där så är lämpligt, företrädare för det civila samhällets organisationer och den privata sektorn ska hållas vederbörligen underrättade, rådfrågas och ges möjlighet att lämna bidrag till partnerskapsdialogen. Regionala och kontinentala organisationer ska associeras till partnerskapsdialogen på lämpligt sätt.

Artikel 4

Samstämmighet i politiken

1. Parterna ska verka för att skapa samstämmighet i politiken på nationell, regional och internationell nivå i syfte att nå målen för detta avtal genom en riktad, strategisk och partnerskapsorienterad strategi.

2. Parterna ska individuellt och kollektivt främja synergier i politiken i syfte att undvika eller minimera de negativa effekter som deras politik skulle kunna få för de andra parterna. Parterna ska åta sig att underrätta och, där så är lämpligt, samråda med de andra parterna om initiativ och åtgärder som kan påverka dem väsentligt.

3. Parterna bekräftar att en samstämmig politik för utveckling är en avgörande faktor för att uppnå målen för hållbar utveckling.

Artikel 5

Aktörer

1. Parterna inser att regeringarna har en central roll genom att de fastställer och genomför prioriteringar och strategier för sina länder. De erkänner att parlamenten har en avgörande roll när det gäller att utforma och anta lagstiftning, godkänna budgetar och hålla regeringar ansvarsskyldiga. De erkänner de lokala myndigheternas roll och bidrag när det gäller att stärka det demokratiska ansvarstagandet och komplettera statliga åtgärder.

2. Parterna är medvetna om att subregionala, regionala, kontinentala och interkontinentala organisationer spelar en viktig roll för uppnåendet av målen för detta avtal, särskilt målen för de regionala protokollen.

3. Parterna inser att alla berörda aktörer, oavsett form och nationella särdrag, såsom det civila samhället, näringslivets och arbetsmarknadens parter, inbegripet fackföreningar, och den privata sektorn, spelar en viktig roll och lämnar ett viktigt bidrag och de är överens om att främja och öka deras faktiska deltagande i syfte att få de politiska processerna att bli mer inkluderande och omfatta många aktörer. För dessa ändamål ska parterna säkerställa att alla dessa berörda aktörer, där så är lämpligt, underrättas och rådfrågas om strategier och sektorspolitik, lämnar bidrag till den breda dialogprocessen, erhåller kapacitetsuppbyggnad inom viktiga områden och deltar i genomförandet av samarbetsprogram inom de områden som de berörs av. Sådant deltagande i genomförandet av samarbetsprogram ska ske på grundval av i vilken utsträckning de möter befolkningens behov och på deras specifika befogenheter, samt har ansvariga och transparenta förvaltningsstrukturer.

Artikel 6

Struktur

1. Detta avtal består av den allmänna delen (delarna I–VI), tre regionala protokoll (de regionala protokollen) och bilagor.

2. Den allmänna delen och bilagorna ska vara rättsligt bindande för parterna.

3. De regionala protokollen ska vara rättsligt bindande för EU-parten och för OSAKS-medlemmarna i Afrika, Karibien respektive Stillahavsområdet. Inget i de regionala protokollen och inte heller tolkningen och genomförandet av dessa kan påverka eller avvika från bestämmelserna i den allmänna delen och de beslut som fattas av OSAKS–EU-ministerrådet.

Artikel 7

Övergripande teman

1. Detta avtal består av den allmänna delen (delarna I–VI), tre regionala protokoll (de regionala protokollen) och bilagor.

2. Den allmänna delen och bilagorna ska vara rättsligt bindande för parterna.

3. De regionala protokollen ska vara rättsligt bindande för EU-parten och för OSAKS-medlemmarna i Afrika, Karibien respektive Stillahavsområdet. Inget i de regionala protokollen och inte heller tolkningen och genomförandet av dessa kan påverka eller avvika från bestämmelserna i den allmänna delen och de beslut som fattas av OSAKS–EU-ministerrådet.

DEL II

STRATEGISKA PRIORITERINGAR

AVDELNING I

Mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning i rättighetsbaserade samhällen med människan i centrum

Artikel 8

Parterna bekräftar att de är fast beslutna att främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och demokratiska principerna och att stärka rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, i överensstämmelse med FN-stadgan, den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och internationell rätt, särskilt internationell människorättslagstiftning och, i förekommande fall, internationell humanitär rätt.

Parterna ska främja rättighetsbaserade strategier med människan i centrum, som omfattar alla mänskliga rättigheter och som säkerställer att alla medlemmar i samhället har samma

möjligheter, och är inriktade på hållbar utveckling med människan i centrum. Parterna erkänner att respekten för demokrati, de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning är en integrerad del av en hållbar utveckling.

Artikel 9

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen

1. Parterna, som erkänner att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och inbördes beroende av och relaterade till varandra, ska främja, skydda och förverkliga alla mänskliga rättigheter, oavsett om de är medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella. De ska skydda och säkerställa fullständigt och lika åtnjutande av alla grundläggande friheter, såsom åsikts- och yttrandefriheten, mötes- och föreningsfriheten samt tanke-, religions- och trosfriheten.

2. Parterna ska förbinda sig att främja universell respekt för och efterlevnad av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna för alla, utan diskriminering på någon som helst grund, inbegripet kön, etniskt eller socialt ursprung, religion eller annan trosuppfattning, politisk eller annan åskådning, funktionsnedsättning, ålder eller ställning i övrigt. De förbinder sig att bekämpa alla former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och relaterad intolerans samt alla former av våld och diskriminering, inbegripet allt främjande av hat. De förbinder sig att erkänna och främja urfolks rättigheter i enlighet med FN:s deklaration om urfolks rättigheter.

3. Parterna ska föra en partnerskapsdialog på bilateral nivå om dödsstraffet. Om dödsstraff föreskrivs i nationell lagstiftning och fortfarande tillämpas ska parterna följa ett korrekt rättsförfarande och internationellt överenskomna miniminormer.

4. Parterna bekräftar att de allmänt erkända demokratiska principer som ligger till grund för statens organisation säkerställer legitimiteten i dess maktutövning, lagenligheten i dess handlande vilken återspeglas i dess konstitutionella och rättsliga system samt förekomsten av mekanismer för ett aktivt deltagande. De ska bevara och stärka tillämpningen av dessa principer genom att säkerställa inkluderande, transparenta och trovärdiga val med vederbörlig respekt för suveränitet samt genom att tillåta och stödja delaktighet i beslutsprocesser. Parterna ska främja upprätthållandet av bästa praxis i samband med val och samarbete dem emellan, bland annat i fråga om valövervakning inom EU-parten och OSAKS- medlemmarna, beroende på vad som är lämpligt.

5. Parterna ska aktivt stödja konsolideringen av rättsstatsprincipen på nationell, regional och internationell nivå och erkänna dess avgörande betydelse för skyddet av de mänskliga rättigheterna och för att de demokratiska institutionerna ska fungera effektivt. Detta inbegriper att säkerställa ett oberoende, opartiskt och välfungerande rättssystem, likhet inför lagen, rätten till en opartisk domstol och ett korrekt rättsförfarande samt tillgång till effektiva mekanismer för rättslig prövning.

6. Parterna erkänner rätten till utveckling grundad på alla mänskliga rättigheters odelbarhet, ömsesidiga beroende, universalitet och oförytterlighet, enligt vilka varje människa och alla folk har rätt att delta i, bidra till och åtnjuta en ekonomisk, social, kulturell och politisk utveckling, där alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter kan förverkligas fullt ut. De ska stödja åtgärder för att stärka rätten till utveckling och säkerställa bland annat att alla

människor har lika möjlighet att få tillgång till och dra nytta av grundläggande resurser och tjänster, såsom utbildning, hälso- och sjukvård, livsmedel, bostäder, sysselsättning och rättvis inkomstfördelning.

7. Parterna är överens om att respekten för de mänskliga rättigheterna, demokratiska principer och rättsstatsprincipen ska ligga till grund för parternas inrikes- och utrikespolitik och utgöra en väsentlig del av detta avtal.

Artikel 10

Jämställdhet

1. Parterna bekräftar sitt starka engagemang för att uppnå jämställdhet, fullt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter för alla människor samt allas egenmakt som en drivkraft för hållbar utveckling. De ska införliva jämställdhetsprincipen i sina nationella författningar eller annan lämplig lagstiftning.

2. Parterna erkänner att bristande jämställdhet berövar kvinnor deras grundläggande mänskliga rättigheter och möjligheter. De ska anta och stärka genomförbar lagstiftning, rättsliga ramar samt sunda strategier, program och mekanismer som syftar till att säkerställa att kvinnor och flickor har lika tillgång till, lika möjligheter inom, lika kontroll över och fullständigt och jämlikt deltagande inom alla områden i livet, på samma villkor som män och pojkar.

3. Parterna ska särskilt inrikta sig på att förbättra kvinnors, och i förekommande fall flickors, tillgång till alla resurser som de behöver under hela livet för att förverkliga sin fulla potential och fullt ut utöva sina mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, bland annat vad gäller utbildning av god kvalitet, hälsa, sysselsättningsmöjligheter, tillgång till och kontroll över ekonomiska resurser, politiskt beslutsfattande, samhällsstyrningsstrukturer och privata företag, med särskild tonvikt på kvinnor i utsatta situationer. De ska främja kvinnors fulla och faktiska deltagande i och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsfattande nivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

4. Parterna förbinder sig att förebygga, bekämpa och lagföra alla former av sexuellt och könsrelaterat våld och diskriminering i den offentliga och privata sfären, inbegripet människohandel och sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. De ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att ta itu med djupt rotad könsdiskriminering och undanröja alla skadliga sedvänjor såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

Artikel 11

Inkluderande och pluralistiska samhällen

1. Parterna förbinder sig att säkerställa att alla medlemmar i samhället har lika möjligheter på alla områden i livet. De ska förebygga, förbjuda och undanröja diskriminerande sedvänjor och anta effektiva åtgärder för att säkerställa ett fullständigt och lika åtnjutande av alla mänskliga rättigheter.

2. Parterna ska skydda och främja yttrandefrihet, åsiktsfrihet, mötesfrihet samt mediernas oberoende och mångfald som demokratins grundpelare, och uppmärksamma att dessa inte bara är mänskliga rättigheter utan också förutsättningar för demokrati, utveckling och dialog.

3. Parterna ska främja inkluderande och pluralistiska samhällen, inbegripet flerpartidemokrati. De ska främja den centrala roll som effektiva, transparenta och ansvarsskyldiga nationella och lokala församlingar och politiska partier spelar. De ska också främja ett aktivt och faktiskt deltagande av alla berörda aktörer och medborgare, inbegripet kvinnor och ungdomar, i lyhörda, inkluderande, deltagandebaserade och representativa politiska processer och beslutsfattande på alla nivåer.

4. Parterna ska bevara och bredda handlingsutrymmet för ett aktivt, organiserat, transparent civilt samhälle och erkänna dess roll när det gäller att främja och övervaka demokrati, de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna, social rättvisa och inkludering samt som försvarare av rättighetshavare och rättsstatsprincipen, och på så sätt stärka den inhemska transparensen och ansvarsskyldigheten.

5. Parterna, som erkänner att internet erbjuder en plattform för utbyte av kunskap och idéer, ska sträva efter att fullt ut utnyttja de digitala lösningarnas potential att främja lika tillgång för alla till information på alla nivåer och till deltagandebaserat beslutsfattande samt att öka den digitala kompetensen, samtidigt som riskerna för missbruk hanteras och öppna attityder till och respekt för mångfald främjas.

Artikel 12

God samhällsstyrning

1. Parterna bekräftar att god samhällsstyrning bygger på transparenta, ansvarsfulla, ansvarsskyldiga och deltagandeinriktade regeringar och lämpliga tillsynsmekanismer. Parterna är överens om att god samhällsstyrning är avgörande för respekten för alla mänskliga rättigheter, demokratiska principer och rättsstatsprincipen. De förbinder sig till allmän tillgång till offentliga tjänster utan diskriminering. De åtar sig dessutom att verka för transparens och ansvarsskyldighet som integrerade delar av god samhällsstyrning och institutionsuppbyggnad.

2. Parterna åtar sig att på ett transparent och ansvarsskyldigt sätt förvalta naturresurser och mänskliga, ekonomiska och finansiella resurser i syfte att uppnå en rättvis fördelning av nyttan av dessa och en hållbar utveckling.

3. Parterna åtar sig att skapa en gynnsam miljö så att transparens och ansvarsskyldighet kan utvecklas inom den offentliga förvaltningen, inbegripet stärkande av de styrande institutionernas integritet och oberoende. Parterna ska utveckla och genomföra sunda system för förvaltning av de offentliga finanserna som är förenliga med de grundläggande principerna om effektivitet, transparens och ansvarsskyldighet, i syfte att skydda de offentliga finanserna och förbättra tillhandahållandet av offentliga tjänster genom att undanröja administrativa flaskhalsar och åtgärda regleringsmässiga brister.

4. Parterna ska säkerställa transparens och ansvarsskyldighet när det gäller offentlig finansiering, inbegripet ekonomiskt stöd, och tillhandahållandet av offentliga tjänster. De ska förbättra uppbörden av intäkter och bekämpa skatteundandragande och skatteflykt samt

olagliga finansiella flöden. De är överens om att samarbeta i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism och att skyndsamt inleda en partnerskapsdialog på bilateral och internationell nivå om frågor som rör bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

5. Parterna ska bekämpa korruption på alla nivåer och i alla dess former, utveckla och genomföra eller upprätthålla en effektiv, samordnad antikorruptionspolitik som återspeglar rättsstatsprincipen, en korrekt förvaltning av offentliga angelägenheter och offentlig egendom, integritet, transparens och ansvarsskyldighet. De ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att förhindra och lagföra korruption och förskingring eller annat undanhållande av resurser som gjorts av offentliga tjänstemän till direkt eller indirekt förmån för dem själva, och för att återvinna och återlämna tillgångar som erhållits genom korruption.

6. Parterna erkänner och förbinder sig att genomföra principerna om god förvaltning på skatteområdet, inbegripet de globala normerna om transparens och informationsutbyte, rättvis beskattning och minimistandarder mot urholkning av skattebasen och överföring av vinster (BEPS). De ska främja god förvaltning i skattefrågor, förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet och underlätta skatteuppbörd. De ska samarbeta för att öka kapaciteten att följa dessa principer och standarder och dra nytta av fördelarna med en blomstrande regelbaserad finanssektor. De är överens om att skyndsamt inleda en partnerskapsdialog på bilateral och internationell nivå om skattefrågor.

7. Parterna är överens om att god samhällsstyrning ska ligga till grund för deras inrikes- och utrikespolitik och utgöra en grundläggande del i detta avtal. De är även överens om att allvarliga fall av korruption, inbegripet tagande och givande av muta som leder till sådan korruption ska utgöra en kränkning av den delen.

Artikel 13

Offentlig förvaltning

Parterna, som erkänner vikten av resursstarka, effektiva och ändamålsenliga system och processer inom den offentliga förvaltningen med en stark personalbas, åtar sig att främja samarbete på detta område. De är också överens om att samarbeta för att modernisera sina offentliga förvaltningar och utveckla en ansvarsskyldig, effektiv, transparent och kompetent offentlig förvaltning. I det avseendet ska insatserna bland annat syfta till att förbättra den organisatoriska effektiviteten, öka institutionernas ändamålsenlighet när det gäller tillhandahållande av tjänster, påskynda införandet av e-förvaltning och digitala tjänster och digitaliseringen av offentliga register samt stärka decentraliseringsprocesserna, i enlighet med parternas respektive strategier för ekonomisk och social utveckling.

Artikel 14

Statistik

1. Parterna, som erkänner att statistik är avgörande för att uppnå en hållbar utveckling, ska utveckla och stärka sina statistiksystem, inbegripet insamling, bearbetning, kvalitetskontroll och spridning av statistik, i syfte att bidra till det långsiktiga målet med internationellt jämförbara, tillgängliga, aktuella och tillförlitliga disaggregerade data av god kvalitet, eftersom dessa är avgörande som underlag till beslutsfattandet avseende deras respektive

prioriteringar för social och ekonomisk utveckling samt för att stödja och övervaka de framsteg som görs.

2. Parterna förpliktigar sig att öka kunskaperna om statistik och att främja användningen av data som underlag för beslutsfattande genom att samarbeta med användare inom och utanför den offentliga förvaltningen samt genom att använda ny teknik och nya datakällor. De ska samarbeta i användningen av teknik för datainsamling och dataskydd och främja spridningen av jämförbar statistik på nationell och regional nivå.

3. Parterna ska säkerställa att deras statistikbyråer är yrkesmässigt oberoende.

Artikel 15

Personuppgifter

1. Parterna erkänner sitt gemensamma intresse av att främja varje individs rätt till skydd av privatlivet i samband med behandling av personuppgifter samt vikten av att upprätthålla kraftfulla regelverk för uppgiftsskydd och se till att de efterlevs på ett effektivt sätt. De ska säkerställa bland annat att personuppgifter behandlas på ett korrekt och transparent sätt och samlas in för specifikt angivna, specificerade och berättigade ändamål och att de inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål.

Vid tillämpning av denna artikel ska med behandling förstås en åtgärd eller kombination av åtgärder beträffande personuppgifter eller uppsättningar av personuppgifter, oberoende av om de utförs automatiserat eller ej, såsom insamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, bearbetning eller ändring, framtagning, läsning, användning, utlämning genom överföring, spridning eller tillhandahållande på annat sätt, justering eller sammanförande, begränsning, radering eller förstöring.

2. Parterna ska säkerställa en hög skyddsnivå för varje individs personuppgifter i enlighet med befintliga multilaterala normer och internationella rättsliga instrument och internationell praxis. För det ändamålet ska de inrätta lämpliga rättsliga system, regelverk och strategier samt tillräcklig administrativ kapacitet för att genomföra dessa, inbegripet oberoende tillsynsmyndigheter.

AVDELNING II

Fred och säkerhet

Artikel 16

Parterna inser att fred, stabilitet och säkerhet, inbegripet människors säkerhet och resiliens, är avgörande för hållbar utveckling och välstånd. Utan fred och säkerhet finns inga utsikter till hållbar utveckling, och utan inkluderande utveckling finns inga utsikter till hållbar fred och säkerhet. Parterna ska eftersträva en övergripande och integrerad strategi för konflikter och kriser, inbegripet instabila situationer, motverka spridning av massförstörelsevapen och ta itu med alla allvarliga brott som angår hela det internationella samfundet. Parterna ska ta itu med nya eller ökande säkerhetshot, inbegripet terrorism och finansiering av terrorism, våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet, spridning av massförstörelsevapen,

piratdåd och människohandel, handel med narkotika, vapen och andra olagliga varor samt it-brottslighet och hot mot cybersäkerheten.

Artikel 17

Konflikter och kriser

1. Parterna ska tillämpa en integrerad strategi för konflikter och kriser, inbegripet insatser för förebyggande, medling, lösning och försoning samt krishantering, fredsbevarande åtgärder och fredsstöd. De ska stödja övergångsrättvisa genom kontextspecifika åtgärder som främjar sanning, rättvisa, gottgörelse och garantier för icke-upprepning. De ska bidra till institutionsuppbyggnad, statsbyggande och människors säkerhet, med särskild uppmärksamhet på instabila situationer.

2. Parterna ska samarbeta för att förebygga och ta itu med de bakomliggande orsakerna till konflikter och instabilitet på grundval av ett helhetsperspektiv. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt effektiv förvaltning av naturresurser, särskilt när det gäller råvaror, för att på ett hållbart sätt gynna samhället som helhet och säkerställa att olaglig utvinning och handel inte bidrar till att skapa och upprätthålla konflikter.

3. Parterna erkänner vikten av dialoger och samråd som förs i en anda av ömsesidig respekt som ett sätt att lösa konflikter, med deltagande av lokala myndigheter och samhällen samt det civila samhällets organisationer. I detta sammanhang ska de agera i nära samarbete med kontinentala och regionala organisationer.

4. Parterna ska vidta alla lämpliga åtgärder på ett samordnat sätt för att förhindra att våld intensifieras, begränsa dess territoriella spridning och underlätta en fredlig lösning av tvister. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt att säkerställa att de ekonomiska resurserna används i enlighet med principerna och målen för detta avtal och förhindra att medel avleds för att användas i krigsföring. Parterna ska också vidta åtgärder för att förhindra legosoldatverksamhet och för att ta itu med problemet med barnsoldater, samt sträva efter att fastställa rimliga gränser för militära utgifter.

5. I situationer efter konflikter ska parterna vidta lämpliga åtgärder för att stabilisera situationen under övergångsskedet i syfte att underlätta en återgång till fredliga, stabila och demokratiska förhållanden. Detta kan inbegripa stöd till avväpning och demobilisering samt återvändande och hållbar återanpassning i samhället av tidigare kombattanter. Parterna ska se till att skapa det nödvändiga sambandet mellan krisåtgärder, återuppbyggnad och långsiktiga utvecklingsmål.

6. Parterna ska främja alla medborgares, inbegripet kvinnors och ungdomars, faktiska deltagande i fredsbyggande, konfliktförebyggande, medling, konfliktlösning och humanitära insatser samt i krishantering, fredsbevarande och fredsfrämjande verksamhet. Parterna anser att det är viktigt att ta itu både med situationen för kvinnor och flickor som är offer för könsrelaterat våld i konflikter och med det särskilda problemet med brottslighet och våld mot utsatta personer och personer med funktionsnedsättning.

Artikel 18

Icke-spridning av massförstörelsevapen

1. Parterna inser att spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, såväl till statliga som icke-statliga aktörer, utgör ett av de allvarligaste hoten mot internationell stabilitet och säkerhet. Parterna är därför överens om att samarbeta i och bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, varvid de till fullo ska iaktta och på inhemsk nivå fullgöra sina befintliga skyldigheter enligt internationella fördrag och avtal om nedrustning och icke-spridning samt andra relevanta internationella förpliktelser på området. Parterna är överens om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna är vidare överens om att samarbeta i kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen på följande sätt: för det första genom att vidta åtgärder för att underteckna, ratificera eller ansluta sig till, beroende på vad som är tillämpligt, och fullt ut genomföra och efterleva alla relevanta internationella instrument; för det andra genom att inrätta och upprätthålla ett effektivt system för exportkontroll som omfattar kontroll av export och transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, inbegripet kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen, och som även innefattar effektiva påföljder i fall då reglerna för exportkontroll överträds; och för det tredje genom samarbete i multilaterala forum och exportkontrollsystem.

3. Parterna är överens om att upprätta en regelbunden partnerskapsdialog som ska komplettera och befästa deras samarbete för att motverka spridningen av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen.

4. Parterna, som anser att kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära risker kan ha en mycket störande inverkan på samhället, och som inser att de kan härröra från brottslig verksamhet, inbegripet olaglig spridning, olaglig handel, terrorism, olyckor eller naturliga faror, såsom pandemier, ska samarbeta för att stärka den institutionella kapaciteten att minska dessa risker.

Artikel 19

Allvarliga brott som angår hela det internationella samfundet

1. Parterna är överens om att agera tillsammans för att förhindra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser genom att använda lämpliga bilaterala och multilaterala ramar, i enlighet med principen om skyldighet att skydda.

2. Parterna, som bekräftar att de allvarligaste brotten som angår hela det internationella samfundet inte får förbli ostraffade, ska säkerställa en rättvis och effektiv utredning och lagföring av dessa genom att vidta åtgärder på nationell, regional och internationell nivå, beroende på vad som är lämpligt.

3. Parterna anser att inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen (ICC) och förekomsten av en väl fungerande verksamhet vid domstolen utgör ett viktigt bidrag till internationell fred och rättvisa. De upprepar sitt åtagande att fullt ut samarbeta med nationella, regionala och internationella straffrättsliga mekanismer, inbegripet ICC, i enlighet med principen om

komplementaritet. De uppmanas att ratificera och genomföra Romstadgan för ICC och därtill hörande instrument och att ytterligare öka ICC:s effektivitet. Ansträngningar ska göras för att stärka de straffrättsliga mekanismerna på alla nivåer.

Artikel 20

Terrorism och våldsbejakande extremism

1. Parterna, som upprepar sitt kraftfulla fördömande av alla terroristhandlingar, våldsbejakande extremism och radikalisering, åtar sig att bekämpa dessa handlingar genom internationellt samarbete, i enlighet med FN-stadgan och internationell rätt, relevanta konventioner och instrument. Parterna, som erkänner att kampen mot terrorism i alla dess former och uttryck är en gemensam prioritering, ska samarbeta på alla nivåer för att förebygga och bekämpa terrorism, våldsbejakande extremism och radikalisering. Parterna, som är medvetna om vikten av att ta itu med alla faktorer som bidrar till våldsbejakande extremism i alla dess former, inbegripet religiös intolerans, hatpropaganda, främlingsfientlighet, rasism och andra former av intolerans, förpliktigar sig till att bekämpa våldsbejakande extremism och främja religiös tolerans och interreligiös dialog.

2. Parterna är överens om att det är av avgörande betydelse att kampen mot terrorism genomförs med full respekt för rättsstatsprincipen och i full överensstämmelse med internationell rätt, inbegripet internationell människorättslagstiftning, internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt, principerna i FN-stadgan, relevanta resolutioner och uttalanden från FN:s säkerhetsråd samt relevanta internationella instrument med anknytning till terrorismbekämpning.

3. Parterna ska samarbeta för att skydda kritisk infrastruktur, ta itu med terrorismrelaterade utmaningar som påverkar gränserna och stärka säkerheten inom den civila luftfarten.

Artikel 21

Organiserad brottslighet

1. Parterna, som erkänner de negativa politiska, ekonomiska, kulturella och sociala konsekvenserna av organiserad brottslighet, ska stärka samarbetet för att mer effektivt förebygga och bekämpa sådan verksamhet. De ska samarbeta inom ramen för en integrerad strategi för att ta itu med de bakomliggande orsakerna och ge människor alternativ till kriminell verksamhet. I detta avseende ska de inrikta sig på sambandet mellan organiserad brottslighet och människohandel och smuggling av migranter, olaglig handel med vapen, farliga material, narkotika och deras prekursorer, vilda djur, timmer och kulturföremål samt andra olagliga ekonomiska och finansiella verksamheter.

2. Parterna åtar sig att öka sina ansträngningar för att förebygga, bekämpa och utrota människhandel och att stödja utarbetandet och genomförandet av lämpliga rättsliga och institutionella ramar och strategier, med särskilt fokus på personer i utsatta situationer, inbegripet kvinnor, barn och ensamkommande barn, och deras särskilda behov. Parterna fortsätter att upprätthålla normerna i FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, upprättad i New York den 15 november 2000, och dess protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

3. Parterna ska öka sina ansträngningar för att återvinna och återlämna stulna tillgångar och bekämpa alla former av organiserad brottslighet. I detta avseende ska de stärka de rättsliga och administrativa ramarna för att bekämpa penningtvätt och olagliga finansiella flöden, inbegripet skattebedrägeri och bedrägerier vid offentlig upphandling, samt aktiv och passiv korruption inom både den privata och den offentliga sektorn, vilket kan ha en ogynnsam effekt på mobiliseringen av inhemska resurser.

4. Parterna ska främja medborgarnas säkerhet, med särskilt fokus på att stärka institutioner och rättsstatsprincipen, skydda de mänskliga rättigheterna och att främja reformer av rättsväsendet och säkerhetssektorn. De ska främja multidisciplinära program som syftar till att hjälpa utsatta grupper och stödja våldsoffer, inbegripet offer för väpnat våld, samt medling och andra lokalt förankrade lösningar för förebyggande och försoning.

Artikel 22

Sjöfartsskydd

1. Parterna är överens om att stärka sjöfartsskyddet, särskilt genom att ta itu med olika former av brottslighet som begås till havs och olaglig handel, bekämpa piratdåd och väpnade rån till havs, skydda kritisk maritim infrastruktur och främja fri sjöfart och rättsstatsprincipen till havs, i linje med FN:s havsrättskonvention, upprättad i Montego Bay den 10 december 1982(havsrättskonventionen).

2. Parterna är överens om att öka insatserna för att förbättra efterlevnaden på det sjörättsliga området för att ta itu med hot på det maritima området i de länder som drabbas hårdast av brott som begås till havs. De är överens om att stärka utrednings- och lagföringsförfaranden som ett sätt att bekämpa brott som begås till sjöss. De är också överens om att främja genomförandet av lagföringsmodeller för piratdåd inom den nationella jurisdiktionen som ett regionalt straffrättsligt svar och en avskräckningsmekanism vad gäller brott som begås till havs, såsom piratdåd, väpnade rån, havs- och vattenföroreningar, smuggling av migranter, narkotika- och vapenhandel samt transport av kärnavfall till havs. Parterna är överens om att främja regionala initiativ på områdena sjöfartsskydd, bekämpning av piratdåd och skydd mot havsföroreningar.

Artikel 23

Handeldvapen och lätta vapen och andra konventionella vapen

1. Parterna inser att spridningen av olagliga handeldvapen och lätta vapen utgör ett allvarligt hot mot internationell fred och säkerhet.

2. Parterna är överens om att stärka kampen mot olaglig handel, överdriven anhopning och okontrollerad spridning av handeldvapen, lätta vapen och andra konventionella vapen och ammunition till dessa, inbegripet till följd av otillräckligt säkrade och felaktigt förvaltade förråd och lager, i linje med FN:s handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen. Parterna är överens om att främja underrättelsebaserad spårning av nätverk för olaglig handel för att mer effektivt motverka risken för att det storskaliga utflödet av statliga lager fortsätter att utgöra ett hot mot regional stabilitet. De ska arbeta för att stärka den nationella kapaciteten hos behöriga

brottsbekämpande enheter och kontaktpunkter att samla in, beslagta, spåra och analysera olagliga skjutvapen och därmed sammanhängande straffrättsliga data för att öka kunskaperna om och kunna övervaka flödena av olaglig handel samt för att stödja informationsutbytet och det internationella samarbetet.

3. Parterna erkänner vikten av att införa kontroller av den internationella handeln med konventionella vapen, inbegripet import och export av dessa, i enlighet med befintliga internationella normer, inbegripet vapenhandelsfördraget, upprättat i New York den 2 april 2013, och relevanta FN-resolutioner. De ska sträva efter att tillämpa dessa kontroller på ett ansvarsfullt sätt, som ett bidrag till internationell och regional fred, säkerhet och stabilitet och till en minskning av mänskligt lidande, samt för att förebygga att konventionella vapen avleds till obehöriga aktörer. Parterna erkänner också vikten av inhemsk reglering och kontroll av lagligt förvärv och innehav av skjutvapen i syfte att minska det väpnade våldet.

4. Parterna ska samarbeta för att röja minor och explosiva lämningar efter krig, inbegripet improviserade sprängladdningar.

Artikel 24

Olaglig narkotika

1. Parterna ska sträva efter att säkerställa en övergripande, balanserad, integrerad och evidensbaserad strategi för att förebygga och ta itu med olaglig handel med narkotika och nya psykoaktiva substanser samt verka för minskad efterfrågan på narkotika. I detta syfte ska de ta itu med riskfaktorer som påverkar individer, lokalsamhällen och samhället i stort, vilket kan inbegripa brist på tjänster, infrastrukturbehov, narkotikarelaterat våld, utestängning, marginalisering och socialt sönderfall, i syfte att bidra till främjandet av fredliga och inkluderande samhällen.

2. Parterna är överens om att politiken och åtgärderna på narkotikaområdet ska, bland annat genom medverkan från det civila samhället, forskarvärlden och den akademiska världen, syfta till att stärka strukturerna för att förebygga och effektivt ta itu med olaglig narkotika och till att på ett mätbart sätt minska tillgången till, handeln med och efterfrågan på olaglig narkotika.

3. Parterna ska sträva efter att minska de negativa följderna av narkotikamissbruk för enskilda personer och samhället som helhet samt effektivt minska avledningen av och den olagliga handeln med förtecknade och icke förtecknade prekursorer, inbegripet så kallade designade prekursorer.

4. Parterna ska ha ett nära samarbete med varandra och med relevanta internationella organisationer i syfte att upprätthålla samordnade insatser och åtgärder mot olaglig narkotikahandel.

Artikel 25

Cybersäkerhet och it-brottslighet

1. Parterna är medvetna om vikten av en öppen, säker och stabil, tillgänglig och fredlig informations- och kommunikationsteknisk (IKT) miljö baserad på normer, regler och principer för ett ansvarsfullt agerande från statens sida och tillämpning av befintlig

internationell rätt. I detta syfte åtar sig parterna att stärka samarbetet för att främja cybersäkerhet, förebygga och bekämpa högteknologisk it-brottslighet, elektronisk brottslighet och missbruk av sociala medier samt att förbättra nätsäkerheten genom utbyte av bästa praxis som ökar cyberresiliensen, inbegripet när det gäller skydd av kritisk infrastruktur.

2. Parterna är medvetna om behovet av att förebygga och bekämpa it-brottslighet, inbegripet sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn på internet, genom att samarbeta och utbyta bästa praxis för att bekämpa it-brottslighet, med utgångspunkt i befintliga internationella normer och standarder, däribland Budapestkonventionen om it-brottslighet, upprättad i Budapest den 23 november 2001, och Afrikanska unionens konvention om cybersäkerhet och skydd av personuppgifter, upprättad i Malabo den 27 juni 2014.

Artikel 26

Samarbete inom brottsbekämpning

1. Parterna ska underlätta samarbetet mellan regionala och internationella brottsbekämpande myndigheter, organ och enheter i syfte att motverka och undanröja gränsöverskridande brottslighet och terroristhot som är gemensamma för dem. Detta samarbete ska bidra till det brottsförebyggande arbetet och ska bland annat omfatta utbyte av synpunkter på lagstiftningsramar samt administrativt och tekniskt bistånd som syftar till att stärka de brottsbekämpande myndigheternas institutionella och operativa kapacitet samt utbyte av information och åtgärder i fråga om utredningar.
2. Parterna, som erkänner vikten av säkra gränser, ska sträva efter att hantera befintliga och framtida utmaningar som påverkar gränserna och tillämpa en integrerad gränsförvaltningsstrategi. De ska främja befogade sektorsövergripande insatser som syftar till att förebygga, upptäcka och, när så är lämpligt, motverka gränsöverskridande brottslighet och andra risker.

AVDELNING III

Mänsklig och social utveckling

Artikel 27

Parterna bekräftar sin beslutsamhet att samarbeta för hållbar utveckling och för att utrota fattigdom i alla dess former, ta itu med ojämlikheter och främja social sammanhållning. De är också överens om att samarbeta för att säkerställa att var och en har de medel som krävs för att åtnjuta ett värdigt liv med en adekvat levnadsstandard, bland annat genom lämpliga system för socialt skydd och sociala tjänster. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnor och flickor, ungdomar, barn och de mest utsatta och missgynnade människorna, enligt principerna om att ingen ska lämnas utanför, och att nå dem som är längst efter först. De är också överens om att arbeta tillsammans för att ta itu med de utmaningar och ta vara på de möjligheter som den snabba befolkningstillväxten innebär.

Kapitel 1

Tillgång till sociala tjänster

Artikel 28

Utbildning

1. Parterna ska stödja inkluderande livslångt lärande och likvärdig utbildning av god kvalitet på alla nivåer. De ska arbeta för att säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar en avgiftsfri och likvärdig primär- och sekundärutbildning av god kvalitet samt att de under den tidiga barndomen har tillgång till utveckling, barnomsorg och förskoleutbildning av god kvalitet, med vederbörlig hänsyn tagen till klyftor mellan könen. De ska arbeta för att säkerställa lika tillgång för alla kvinnor och män till yrkesutbildning och tertiärutbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet och till en överkomlig kostnad. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt investeringar i vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik samt åt att främja digital utbildning och utbildning i konstnärliga ämnen för alla.

2. Parterna ska intensifiera sina ansträngningar för att säkerställa att alla människor har den kunskap, de färdigheter och den förmåga som krävs för att åtnjuta förbättrad livskvalitet, delta fullt ut i samhällslivet, bidra till det sociala och ekonomiska välbefinnandet i sina samhällen och delta aktivt och på ett likvärdigt sätt i det demokratiska livet och kulturlivet.

3. Parterna ska arbeta för säkra skolor och välfungerande utbildningssystem med tillräckliga resurser för planering, förvaltning och säkerställande av att utbildning och fortbildning tillhandahålls på ett ändamålsenligt sätt, även online och på andra icke-konventionella sätt. De ska samarbeta för att inrätta och stärka kvalitetssäkringssystem och ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. De ska underlätta rörligheten för studenter, personal och akademiker mellan länderna i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet och mellan dessa länder och Europeiska unionen.
Artikel 29

Hälsa

1. Parterna erkänner att hälsa är av central betydelse för människors liv och en nyckelindikator för hållbar utveckling. De bekräftar sitt åtagande att slå vakt om och främja bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa för alla.

2. Parterna ska stärka de nationella hälso- och sjukvårdssystemen med hållbara finansieringsmekanismer och resurser, fungerande infrastruktur, kompetent hälso- och sjukvårdspersonal, inbegripet vad gäller rekrytering och behållande av personal, samt lämplig teknik, såsom digitala verktyg, till stöd för utvecklingen av mobil sjukvård.

3. Parterna ska främja allmän hälso- och sjukvård, lika och allmän tillgång till heltäckande hälso- och sjukvårdstjänster av god kvalitet och tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga essentiella läkemedel och vacciner av god kvalitet.

4. Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa smittsamma sjukdomar och andra allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa såsom antimikrobiell resistens, och för att minska bördan av icke-överförbara sjukdomar genom bättre förebyggande åtgärder och kontroll. De ska samarbeta för att ta itu med globala hälsokriser och förhindra att de eskalerar, bland annat genom att stödja system för tidig varning för ett snabbt informationsutbyte, beredskap och tidiga insatser i form av livräddande humanitärt bistånd, och utvecklingen av samstämmiga och sektorsövergripande planer för att öka kapaciteten i hälso- och

sjukvårdssystemen. De ska stödja forskning och utveckling samt distribution av vacciner, diagnostjänster och läkemedel.

5. Parterna ska stödja allmän tillgång till artiklar och hälso- och sjukvårdstjänster inom området sexuell och reproduktiv hälsa, inbegripet för familjeplanering, information och utbildning, samt integrering av reproduktiv hälsa i nationella strategier och program.

Artikel 30

Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition

1. Parterna är medvetna om att en tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition är en omfattande global utmaning i kampen mot fattigdom och ökande ojämlikhet och är därför överens om att ta itu med de strukturella orsakerna till detta, däribland konflikter, kriser, nedbrytning av naturresurser och klimatförändringar.

2. Parterna ska främja resilienta försörjningsmöjligheter, trygga tillgången till mark, vatten och andra resurser, och främja inkluderande och hållbar tillväxt i jordbruksproduktionen och jordbruksproduktiviteten samt effektiva värdekedjor.

3. Parterna ska främja åtgärder för klimatanpassning och variationer i livsmedelsproduktionens värdekedjor.

4. Parterna ska sträva efter att ge alla tillgång till säkra, tillräckliga och näringsrika livsmedel till överkomliga priser, öka kapaciteten för diversifierad livsmedelsproduktion och utveckla strategier för tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition samt sociala skyddsmekanismer för tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition som ökar resiliensen hos de mest utsatta, särskilt i länder som drabbas av återkommande kriser.

5. Parterna ska stärka samordnade, snabba och sektorsövergripande insatser för att avskaffa hunger, ta itu med alla former av undernäring och säkerställa att hungersnöd undviks under alla omständigheter.

Artikel 31

Vatten, sanitetstjänster och bostäder

1. Parterna ska främja allmän tillgång till fullgott och säkert dricksvatten, bland annat genom hållbar och integrerad förvaltning av vattenresurser och vattensystem samt genom effektivare användning och återvinning av vatten.

2. Parterna ska sträva efter att säkerställa fullgod och lika tillgång till sanitetstjänster, inbegripet avfallshantering och främjande av god hygien för alla, med särskild uppmärksamhet på behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

3. Parterna inser att fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder har en omdanande effekt på situationen för utsatta och marginaliserade befolkningsgrupper och har en betydande inverkan på människors hälsa och den socioekonomiska utvecklingen i deras samhällen. Parterna ska verka för att säkerställa tillgång till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga

bostäder för alla genom att utarbeta politik, strategier, planerings- och byggregler samt verka för en upprustning av slumområden.

4. Parterna ska främja tillgången till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla och väletablerade energisystem som stöd till bland annat vattensektorn, sektorn för sanitetstjänster och bostadssektorn.

Kapitel 2

Ojämlikhet och social sammanhållning

Artikel 32

Social sammanhållning och socialt skydd

1. Parterna ska sträva efter att stärka den sociala sammanhållningen genom att gradvis uppnå större jämlikhet och social inkludering och genom att se till att mänsklig och social utveckling går hand i hand med den ekonomiska utvecklingen, så att ingen lämnas utanför. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt dem som befinner sig i missgynnade, utsatta och marginaliserade situationer, däribland äldre personer och föräldralösa barn, i enlighet med principerna om solidaritet och icke-diskriminering. Parterna ska särskilt främja

a) en ekonomisk politik som är inriktad på ett mer inkluderande samhälle och möjliggör en bättre fördelning av inkomster och det värde som skapas,
b) en rättvis och sund skatte- och lönepolitik som möjliggör en bättre omfördelning av välståndet, säkerställer att de sociala utgifterna ligger på rimliga nivåer och minskar den informella ekonomin,
c) en effektiv socialpolitik och lika tillgång till sociala tjänster, socialt bistånd och social trygghet samt rättvisa, och
d) en sysselsättningspolitik som syftar till att uppnå full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla, även för ungdomar och personer med funktionsnedsättning, och lika lön för lika arbete.

2. Parterna ska främja utvecklingen och genomförandet av politik och system för socialt skydd och social trygghet i syfte att utrota fattigdom och stärka den sociala sammanhållningen. De erkänner att politiken och systemen för socialt skydd kan omdana samhället genom att främja rättvisa, social inkludering och dialog med arbetsmarknadens parter och stärka en inkluderande och rättvis ekonomisk tillväxt. De åtar sig att gradvis bygga upp nationellt ägda system för socialt skydd för alla, inbegripet antagande av miniminivåer för socialt grundskydd.

3.
Parterna ska främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa att de inkluderas fullt ut i samhället och kan delta på lika villkor på arbetsmarknaden, med hänsyn tagen till deras särskilda behov. De ska vidta konkreta åtgärder för att underteckna, ratificera och fullt ut genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, upprättad i New York den 13 december 2006.
Artikel 33
Anständigt arbete
1.

Parterna bekräftar sitt åtagande att uppnå full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla kvinnor och män, även för ungdomar och personer med funktionsnedsättning. I detta syfte ska de främja agendan för anständigt arbete, i enlighet med Internationella arbetsorganisationens (ILO) deklaration från 2008 om social rättvisa för en rättvis globalisering.
2.
Parterna bekräftar sina skyldigheter som medlemmar i ILO och sina åtaganden enligt ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet och uppföljningen av denna. De bekräftar sitt engagemang för social dialog och för främjande och effektivt genomförande av internationellt erkända grundläggande arbetsnormer, såsom de definieras i relevanta ILO-konventioner och ILO-protokoll om föreningsfrihet och rätt till kollektiva förhandlingar, avskaffande av tvångsarbete och upphörande av modernt slaveri och människohandel, avskaffande av barnarbete, med prioritering av de värsta formerna, minimiålder för arbete, lika lön för lika arbete och icke-diskriminering i fråga om anställning. De ska göra oförminskade och fortlöpande ansträngningar för att ratificera eller ansluta sig till dessa konventioner och protokoll om de ännu inte har gjort det.
3.
Parterna ska främja säkra och trygga arbetsmiljöer för alla arbetstagare. De ska anta och genomföra åtgärder och strategier för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, både inom den formella och informella ekonomin, och verka för att inrätta och upprätthålla ett effektivt system för arbetsplatsinspektioner, i enlighet med internationella arbetsnormer såsom de definieras av ILO.

Kapitel 3

Befolkning och utveckling

Artikel 34

Demografi
1. Parterna, som inser att befolkningstillväxt och demografiska förändringar kan ha en betydande inverkan på utvecklingsvinster och ekonomiska framsteg, ska samarbeta för att få till stånd en integrerad strategi som minimerar utmaningarna och maximerar nyttan av en demografisk utdelning. I detta syfte ska de sträva efter att införa, stödja och upprätthålla strukturreformer och förändringar i de ekonomiska och sociala systemen för att skapa anständiga utbildnings-, sysselsättnings- och försörjningsmöjligheter för en framväxande ung befolkning.

2. Parterna ska stödja inkluderande politiska dialogprocesser och införliva demografiska trender och prognoser på alla politikområden i syfte att ge egenmakt till barn och ungdomar och främja deras fulla och aktiva deltagande i samhället och för att ge egenmakt till de äldre och skydda deras behov och möjliggöra deras aktiva engagemang.

3. Parterna ska främja en inkluderande och hållbar urbanisering genom effektiv stadsstyrning och stadsplanering, i syfte att minimera eventuella negativa effekter på miljön och ta itu med andra negativa sociala och ekonomiska konsekvenser som orsakas av snabb befolkningstillväxt i stadsområden. De ska arbeta för att på ett effektivt sätt ta itu med de utmaningar och ta tillvara de möjligheter som den snabba urbaniseringen medför, bland annat genom nationell stadspolitik, deltagandebaserad integrerad stadsplanering, tillhandahållande

av kommunala tjänster, inbegripet avfallshantering, samt finansiering av stadsutveckling och stadsinfrastruktur, i syfte att skapa resilienta och beboeliga städer.

Artikel 35

Ungdomar

1. Parterna är överens om att främja ungdomars aktiva deltagande i samhället, inbegripet i utvecklingen, genomförandet och uppföljningen av strategier som påverkar dem. Detta ska inbegripa följande:

a) Stöd för att förvärva kunskap, färdigheter och förmåga att delta fullt ut i samhället, inbegripet färdigheter som är relevanta för arbetsmarknaden, genom utbildning och yrkesutbildning samt tillgång till digital teknik.
b) Skapande av anständiga sysselsättningsmöjligheter, bland annat genom stöd till entreprenörskap bland ungdomar.
c) Främjande av ungdomars egenmakt och ett ansvarsfullt medborgarskap genom att skapa utrymme för ungdomars aktiva deltagande i det politiska och kulturella livet och genom skapandet och upprätthållandet av fred, bland annat i syfte att motverka radikalisering och våldsbejakande extremism.

2. Parterna är överens om att tillhandahållandet av en säker och utvecklande miljö för barn är av avgörande betydelse för att främja en frisk ung befolkning som kan nå sin fulla potential, inbegripet i fysiskt, psykologiskt, socialt och ekonomiskt hänseende. De ska verka för att säkerställa att flickors och pojkars rättigheter och behov erkänns och förverkligas från födseln och den tidiga barndomen till tonåren och övergången till vuxenlivet. De ska verka för att förbättra skyddet av barn och öka deras deltagande i beslut som rör dem.

Artikel 36

Jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt

1. Parterna inser att jämställdhet och kvinnors ekonomiska egenmakt är avgörande för att uppnå en rättvis och hållbar utveckling och inkluderande tillväxt. De ska genomföra reformer, bland annat genom inrättande och konsolidering av rättsliga ramar, för att ge kvinnor lika rättigheter till ekonomiska och finansiella resurser samt tillgång till och möjlighet att äga och kontrollera mark och naturresurser, arv och andra former av egendom. De ska vidta åtgärder för att öka kvinnors fulla och faktiska deltagande i det politiska livet.
Parterna ska, utöver att främja lika tillgång till sysselsättning och anständiga arbetsvillkor, även främja erkännande av obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och strategier för socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen i dess helhet.

2. Parterna åtar sig att fullständigt och effektivt genomföra Pekingdeklarationen och handlingsplanen från Peking samt handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling och resultatet från deras översynskonferenser och att i det sammanhanget engagera sig för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

3. Parterna inser att hantering av menstruationshälsa är viktigt för såväl kvinnors och flickors hälsa som för deras värdighet, rörlighet och välbefinnande, och de är därför överens om att främja fullgoda och lämpliga stödåtgärder.

Kapitel 4

Kultur

Artikel 37

Kultur och hållbar utveckling

1. Parterna bekräftar att kultur är ett centralt inslag i hållbar utveckling och en integrerad del av dess sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner. De åtar sig att integrera ett kulturellt perspektiv i sin utvecklingspolitik och sina utvecklingsstrategier, genom att ta hänsyn till kulturella särdrag och lokala och inhemska kunskapssystem.

2. Parterna ska stärka kulturaktörernas bidrag till hållbar utveckling genom dessa aktörers deltagande i utökad dialog, yrkesnätverk och flerpartspartnerskap.

Artikel 38

Kulturell mångfald och ömsesidig förståelse

1. Parterna erkänner att alla människor har rätt att fritt delta i samhällets kulturliv, i enlighet med den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, och åtar sig att skydda och bevara kulturella rättigheter och konstnärlig yttrandefrihet.

2. Parterna är överens om att främja en vision om mänsklig och social utveckling som inbegriper dialog mellan kulturer och erkännande av kulturell mångfald som mänsklighetens gemensamma arv. De åtar sig att stärka den ömsesidiga förståelsen av och kunskapen om sina respektive kulturer, med vederbörlig respekt för mångfald, universella värden och mänskliga rättigheter, genom att främja den kulturella dimensionen i utbildningen samt kulturutbyten och gemensamma initiativ som är inriktade på att uppmuntra till interkulturell dialog.

3. Parterna erkänner den roll som kulturen spelar för bevarandet av fred och nationell sammanhållning. De bekräftar att respekt för den kulturella mångfalden, tolerans, dialog och samarbete, i en anda av ömsesidigt förtroende och förståelse, är avgörande för att få till stånd och upprätthålla fred och säkerhet, och även i försoningsprocesser, samt för att återupprätta det kollektiva minnet och de sociala banden mellan olika samhällsgrupper. Parterna ska stärka kulturens roll när det gäller att bygga upp resiliens och uppnå hållbar återhämtning och återuppbyggnad efter kriser, särskilt inom stadsutveckling.

Artikel 39

Kulturarv och kreativa sektorer

1. Parterna ska främja erkännande av kulturarvet som en enande faktor som kan återspegla olika identiteter och arv, samtidigt som skapandet av gemensamma värden främjas. De ska verka för att skydda, bevara och utveckla både materiellt och immateriellt kulturarv, i enlighet

med internationella normer och konventioner, som ett verktyg för social sammanhållning, kreativitet och innovation.

2. Parterna är överens om att de kulturella och kreativa sektorerna, inbegripet samtida konst, är av central betydelse för en inkluderande ekonomisk tillväxt, diversifiering och skapandet av arbetstillfällen. I detta syfte ska de stödja kulturellt entreprenörskap och den långsiktiga utvecklingen av de kulturella och kreativa sektorerna.

3. Parterna ska, i enlighet med befintlig internationell rätt, vidta åtgärder för att förhindra och bekämpa olaglig import, export och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom. De ska främja bevarande, kapacitetsuppbyggnad och samarbete mellan kulturarvsarbetare, ursprungssamhällen och kulturinstitutioner samt bedriva internationellt samarbete och kontinuerlig dialog för att främja tillgång till kulturarvet.

AVDELNING IV

Inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling

Artikel 40

1. Parterna är medvetna om vikten av att stärka sina ekonomiska förbindelser i ett ömsesidigt intresse och till ömsesidig nytta i syfte att åstadkomma en ekonomisk strukturomvandling genom en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling i överensstämmelse med målen för hållbar utveckling, med hänsyn tagen till deras respektive utvecklingsnivåer. De ska använda sig av integrerade strategier som omfattar de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna av en hållbar utveckling. De ska vidta lämpliga åtgärder för att skapa anständiga arbetstillfällen för alla och stödja övergången till utsläppssnåla och resurseffektiva ekonomier. De ska socioekonomisk egenmakt för marginaliserade grupper, kvinnor och ungdomar.

2. Parterna ska stödja utvecklingen av den privata sektorn och locka till sig och behålla inhemska och utländska investeringar, bland annat investeringar från sin diaspora. De ska understödja handeln och samarbeta när det gäller vetenskap, teknik, innovation och forskning i syfte att etablera starka, konkurrenskraftiga och diversifierade ekonomier, fördjupa den regionala integrationen och främja integrationen av OSAKS-medlemmarnas ekonomier i regionala och globala värdekedjor. De ska verka för en förbättrad makroekonomisk och finansiell stabilitet för att generera ökade investeringar och stärka en hållbar ekonomisk tillväxt. De är överens om att öka produktions- och regleringskapaciteten, stärka entreprenörskapet och främja tillverkning och industrialisering, med fokus på innovation och värdeskapande i produktions- och tjänstesektorerna. Parterna ska samarbeta för att stärka kapaciteten i syfte att underlätta en ekonomisk strukturomvandling och främja hållbar handel.

3. Parterna ska främja en offentlig–privat dialog som är inriktad på frågor som inverkar positivt på deras ansträngningar för att åstadkomma en ekonomisk omvandling och hållbar ekonomisk tillväxt, och de ska samarbeta med alla relevanta berörda aktörer och säkerställa respekt för och skydd av de mänskliga rättigheterna och grundläggande arbetsnormer.

Kapitel 1

Investeringar

Artikel 41

Mobilisering av hållbara och ansvarsfulla investeringar

1. Parterna förbinder sig att mobilisera hållbara och ansvarsfulla investeringar i syfte att främja en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling. För detta ändamål ska de skapa ett gynnsamt investeringsklimat som drar till sig inhemska och utländska investeringar, inbegripet investeringar från deras diaspora, med bibehållen rätt att reglera genom transparenta, förutsägbara och effektiva rättsliga, administrativa och politiska ramar.

2. Parterna är överens om att stödja de nödvändiga ekonomiska och institutionella reformer och strategier som är förankrade i ett lands övergripande utvecklingsstrategi och är samstämmiga och synergiskapande på nationell, regional och internationell nivå, i syfte att skapa ett gynnsamt klimat för hållbara investeringar och underlätta utvecklingen av en dynamisk, bärkraftig och konkurrenskraftig privat sektor.

3. Parterna ska samarbeta för att inrätta sunda finansiella system för att mobilisera investeringar till hållbara projekt. De ska vidta åtgärder för att stödja investeringar genom att förbättra tillgången till finansiering genom tekniskt bistånd, bidrag, garantier och innovativa finansieringsinstrument i syfte att minska risker, öka investerarnas förtroende och anskaffa privata och offentliga finansieringskällor. De ska i detta sammanhang även beakta behovet av att åtgärda marknadsmisslyckanden eller icke-optimala investeringssituationer, samtidigt som de ska säkerställa att de investeringar som inte skulle ha ägt rum utan dessa stödåtgärder iakttar additionalitetsprincipen. De ska fästa särskild vikt vid de prioriterade sektorer som anges i artikel 44.6.

4. Parterna är överens om att förbättra regelverket samt kvaliteten på och tillgängligheten och åtkomligheten för finansiella och icke-finansiella tjänster i syfte att stödja utvecklingen av mikroföretag samt små och medelstora företag inom ramen för en mobilisering av inhemska investeringar.

5. Parterna förstår och erkänner vikten av ansvarsfulla investeringar från de relevanta aktörernas sida som ett sätt att långsiktigt uppnå hållbara ekonomiska, sociala och miljömässiga värden. Till stöd för det målet ska de främja företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande, inbegripet internationellt erkända genomföranderiktlinjer, normer och tillämpliga instrument som ger vägledning till investerare, myndigheter och andra aktörer om genomförandet av företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande som ett komplement till nationell rätt och annan tillämplig lagstiftning.

Artikel 42

Underlättande och skydd av investeringar

1. Parterna är överens om att underlätta investeringar genom lagstiftning, regler och strategier som syftar till att minska rättsliga och administrativa hinder, öka transparensen och undvika skadlig konkurrens om investeringar. De är överens om att sådana åtgärder ska utvecklas på ett transparent sätt och göras offentligt tillgängliga i syfte att främja en offentlig–privat dialog och ge alla berörda aktörer möjlighet att delta.

2. Parterna ska samarbeta för att främja en effektiv användning av digitala verktyg i syfte att underlätta investeringar.

3. Parterna är, i linje med sina respektive strategier, överens om vikten av rättssäkerhet och ett tillräckligt skydd för etablerade investeringar, vilka ska behandlas på ett icke-diskriminerande sätt som omfattar effektiva mekanismer för förebyggande och lösning av tvister. I detta hänseende bekräftar de vikten av att ingå internationella investeringsavtal som till fullo bevarar deras suveräna rätt att reglera investeringar för legitima mål för den offentliga politiken.

4. Parterna ska stärka de relevanta offentliga och privata institutionernas kapacitet att effektivt främja och underlätta investeringar och att förhindra och hantera investeringsrelaterade tvister.

Kapitel 2

Ekonomisk tillväxt, diversifiering och industrialisering

Artikel 43

Inkluderande och hållbar tillväxt

1. Parterna är överens om vikten av en ekonomisk omvandling, utveckling av den privata sektorn och industriellt framåtskridande för en inkluderande och hållbar tillväxt. De ska främja full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla genom ökad konkurrenskraft, diversifiering, digitalisering, innovation, tillgång till finansiering, värdeskapande i tillverkningsindustrin och tjänstesektorn och kopplingar mellan sektorer och industrier. De ska fästa särskild vikt vid lokala mikroföretag samt små och medelstora företag och vid en övergång till den formella ekonomin för informell ekonomisk verksamhet.

2. Parterna ska främja övergången till en utsläppssnål och resurseffektiv ekonomi. De ska stödja hållbara konsumtions- och produktionsstrategier, miljövänliga metoder för avfalls- och kemikaliehantering och åtgärder för att minska alla former av föroreningar. Parterna är överens om att en välhanterad urbanisering är viktig för att främja en hållbar ekonomisk utveckling. De ska därför samarbeta för att effektivt ta itu med de utmaningar och tillvarata de möjligheter som följer av en snabb urbanisering samt stödja stadsutveckling och stadsinfrastruktur och effektiva förbindelser mellan städer och landsbygd.

3. Parterna är överens om att samarbeta på området sysselsättning och sociala frågor, särskilt för att stödja ekonomisk och social inkludering och egenmakt för kvinnor, ungdomar och de fattigaste och mest utsatta. De är vidare överens om att säkerställa respekt för de arbetsnormer och sociala normer som fastställs i ILO:s konventioner och protokoll samt att säkerställa tillgång till rättslig prövning under iakttagande av gällande lag, inbegripet lämpliga och effektiva rättsmedel.

Artikel 44

Ekonomisk omvandling och industrialisering

1. Parterna ska stärka samarbetet på området ekonomisk omvandling, inbegripet industrialisering. De ska främja en övergång från råvaruberoende till diversifierade ekonomier

och främja anrikning av naturresurser, värdeskapande och integration i regionala och globala värdekedjor. De är överens om att servicesektorn spelar en viktig roll i den ekonomiska omvandlingen och industrialiseringen.

2. Parterna ska samarbeta i syfte att främja utvecklingen av produktionskapacitet och ökad produktivitet, diversifiering och konkurrenskraft. De ska sträva efter att åtgärda begränsningar på utbudssidan genom att bland annat främja teknisk innovation och förbättring och spridningen av denna, förbättrat företags- och investeringsklimat, förbättrad regleringskapacitet, makroekonomisk stabilitet samt utveckling av effektiva kapitalmarknader och sunda finansiella system för att förbättra tillgången till finansiering, i synnerhet för den privata sektorn. För detta ändamål bekräftar de att en digitalisering av ekonomin är viktig för att påskynda utvecklingen av produktionskapacitet. Fokus ska ligga på sektorer och industrier med ett högt värdeskapande och med stor potential att skapa anständiga arbetstillfällen.

3. Parterna förbinder sig att förbättra den makroekonomiska och finansiella stabiliteten genom att föra en sund och transparent finans- och penningpolitik och att främja ekonomiska och strukturella reformer för att skapa ett gynnsamt klimat för ökade investeringar samt att främja utvecklingen av den privata sektorn. Parterna är även medvetna om vikten av att centralbankerna agerar oberoende när de fastställer sina politiska mål och genomför sin penningpolitik. De är vidare överens om att upprätthålla en dialog och utbyta information mellan sina myndigheter när så är relevant i syfte att förbättra förståelsen av de grundläggande dragen i parternas respektive ekonomier.

4. Parterna ska intensifiera sina insatser när det gäller yrkesutbildning, forskning och innovation och bättre koppla dessa åtgärder till arbetsmarknadens möjligheter och kompetensbehov. De ska samarbeta för att dra nytta av varandras erfarenheter, inbegripet för utvecklingen av produktionskapacitet genom kompetensutveckling och främjande av tekniköverföring, varvid förbindelser mellan OSAKS-medlemmarnas företag och EU-partens företag ska främjas, med tyngdpunkt på mikroföretag och små och medelstora företag.

5. Parterna bekräftar att infrastrukturen spelar en viktig roll för att åtgärda begränsningar på utbudssidan och utveckla konkurrenskraftiga regionala och subregionala värdekedjor genom att underlätta en välfungerande rörlighet för varor, tjänster och kapital. De ska samarbeta för att utveckla en effektiv och hållbar infrastruktur, bland annat på områdena luft-, land- och sjötransport, energi, vatten och digital konnektivitet, varvid hänsyn ska tas till de olika behov som finns i de minst utvecklade länderna, inlandsstaterna och öekonomierna. Följaktligen ska de samarbeta för att mobilisera offentliga och privata resurser, inbegripet genom investeringar i infrastrukturutveckling.

6. Parterna, som är fast beslutna att verka för en gemensam ekonomisk tillväxt, är överens om att samarbeta bland annat om följande områden vilka ska anses vara prioriterade sektorer: jordbruk och jordbruksindustri, djurhållning och läder, den blå ekonomin, fiske, gruv- och utvinningsindustri, kulturella och kreativa näringar, hållbar turism, hållbar energi, IKT och transporter. Parterna understryker hur viktiga dessa sektorer är för värdeskapande, skapande av anständiga arbetstillfällen, förstärkning av produktionskapaciteten och de samlade ansträngningarna för att åstadkomma en ekonomisk omvandling. De ska följaktligen samarbeta för att identifiera drivkrafterna för tillväxt inom varje sektor, för att mobilisera investeringar och för att åtgärda de begränsningar som hindrar skapandet av kopplingar framåt och bakåt.

7. Parterna ska främja dialog, stimulera kompetens- och tekniköverföring, verka för att förbättra värdekedjorna och stärka samarbetet för ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och spridning av bästa praxis i jordbrukssektorn. De ska även samarbeta för att stödja mekanismer och ramar som syftar till att öka en hållbar jordbruksproduktion av hög kvalitet.

Artikel 45

Utveckling av den privata sektorn

1. Parterna, som är medvetna om att en utveckling av den privata sektorn är viktig för den ekonomiska omvandlingen och skapandet av nya arbetstillfällen, ska ha som mål att främja entreprenörskap och att utveckla och förbättra företagens konkurrenskraft. Särskild vikt ska läggas vid mikroföretag samt små och medelstora företag, inbegripet uppstartsföretag, särskilt genom främjande av möjliggörande rättsliga, administrativa och institutionella ramar i syfte att integrera dem väl i hållbara försörjnings- och värdekedjor. Det ska även läggas vikt vid den informella sektorn och vid att få informell ekonomisk verksamhet till att övergå till att bli formell samt vid att uppmuntra integrering av hållbarhetsrelaterade mål i affärsmodeller. Parterna är vidare överens om att stödja utvecklingen av kvinnors och ungdomars entreprenörskap mot bakgrund av ett stärkande av deras ekonomiska egenmakt och främjandet av en inkluderande utveckling. De bekräftar vikten av att bygga regional och nationell kapacitet i syfte att stärka konkurrenskraften för den medel- och högteknologiska tillverkningsindustrin.

2. Parterna ska främja dialog och samarbete mellan den offentliga och den privata sektorn, bland annat genom näringslivsforum i den privata sektorn. De ska stärka samarbetet för ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och spridning av bästa praxis som främjar entreprenörskap, främjar dialog och kontakter mellan företag och stimulerar till kompetens- och tekniköverföring.

3. Parterna är överens om att det är nödvändigt att införa strategier och utveckla bättre policyer för finansiell inkludering och lämplig lagstiftning, och att förbättra tillgången till finansiering och till finansiella och icke-finansiella tjänster, bland annat genom innovativa finansieringsmekanismer, varvid särskild vikt ska fästas vid tillhandahållandet av överkomliga krediter till familjejordbruk, småbrukare, mikroföretag och små och medelstora företag, kvinnor och unga entreprenörer.

4. Parterna inser att både offentliga och privata finansieringskällor spelar en viktig roll för att stödja utvecklingen av den privata sektorn, särskilt genom verktyg och mekanismer såsom offentlig-privata partnerskap och blandad finansiering, och för att stimulera investeringar inom relevanta sektorer, inbegripet infrastrukturutveckling. De ska följaktligen samarbeta för att utveckla transparenta och förutsägbara ramar och strategier för användningen av offentlig-privata partnerskap, bland annat genom att stärka den institutionella kapaciteten att förhandla, genomföra och övervaka projekt inom ramen för ett offentlig-privat partnerskap.

Kapitel 3

Vetenskap, teknik, innovation och forskning

Artikel 46

Vetenskap, teknik och innovation

1. Parterna är medvetna om den roll som vetenskap, teknik och innovation har för att flytta fram kunskapens gränser, för att påskynda och accelerera övergången till en hållbar utveckling genom ekonomisk omvandling, värdeskapande i värdekedjor och sammankopplingar av företag, för att främja kunskapsutveckling och människors egenmakt, särskilt för kvinnor och ungdomar, och för att stödja beslutsfattare i deras ansträngningar för att uppnå en hållbar utveckling.

2. Parterna ska verka för att utveckla kunskapssamhällen. De är överens om att investera i humankapital, främja antagandet av konsekventa och övergripande politiska ramar och regelverk och utveckla infrastrukturkonnektivitet och digitala verktyg.

3. Parterna ska förstärka samarbetet till ömsesidig nytta, på grundval av befintliga mekanismer, och samtidigt undersöka nya sätt att finansiera vetenskap, teknik och innovation, under förutsättning att immateriella rättigheter skyddas på ett lämpligt och verkningsfullt sätt. De ska främja urfolkens kunskap och traditionell och lokal kunskap som ett verktyg för att överbrygga kunskaps- och teknikklyftor i relevanta sektorer.

4. Parterna ska främja investeringar i skapande, spridning och överföring av ny teknik, med särskild tonvikt på ren och innovativ teknik som skyddar miljön. De ska främja förnybar energi och samarbeta för att utveckla produktions- och regleringskapacitet.

5. Parterna ska ta itu med teknikens potentiella verkningar för samhället, hantera frågor relaterade till cybersäkerhet, garantera skydd av personuppgifter och beakta verkningarna av disruptiv teknik, inbegripet artificiell intelligens och robotteknik.

6. Parterna är medvetna om att rymden har en möjliggörande roll för att skapa sociala och ekonomiska fördelar, bland annat på områdena miljö, klimatförändringar, världshavsförvaltning, transporter, energi, jordbruk, gruvdrift och skogsbruk. De ska samarbeta om frågor av gemensamt intresse inom civil rymdverksamhet, såsom rymdforskning, tillämpningar och tjänster baserade på de globala systemen för satellitnavigering, utveckling av satellitbaserade stödsystem, användning av tillämpningar och tjänster baserade på jordobservation och geovetenskap.

Artikel 47

Forskning och utveckling

1. Parterna är överens om att forskning och utveckling spelar en avgörande roll för skapandet av ekonomiskt välstånd och möjligheter till anständigt arbete och kan lämna ett avgörande bidrag till uppnåendet av målen för detta avtal.

2. Parterna ska främja generering och spridning av ny kunskap, med hänsyn tagen till dess potentiella verkningar, inbegripet skadliga effekter, för miljön och samhället. De ska stödja kompetensutveckling för att hålla takten med de tekniska framstegen och innovationerna samt stödja rörlighet för och utbildning av forskare. De ska främja partnerskap mellan näringslivet, den akademiska världen och den offentliga sektorn samt verksamhet inom den privata sektorn som har till syfte att samla in kunskap och pröva idéer i syfte att generera nya produkter med

en verklig affärspotential, varvid särskild vikt ska läggas på kvinnor och ungdom som innovatörer.

3. Parterna ska främja investeringar i forskning och utveckling, särskilt i segment i värdekedjan med högt mervärde, och bemöda sig om att ta itu med samhällsutmaningar, särskilt på områdena miljö, klimatförändringar, energi, livsmedelssäkerhet, tryggad livsmedelsförsörjning och hälsa.

Artikel 48

IKT och den digitala ekonomin

1. Parterna ska samarbeta för att minska den digitala klyftan genom att främja samarbete som handlar om att utveckla det digitala samhället så att medborgare och företag kan dra nytta av detta genom att få tillgång till digital teknik, inbegripet IKT som är anpassad till lokala förhållanden. Parterna ska stödja åtgärder för att möjliggöra enkel tillgång till IKT, bland annat genom användning av prismässigt överkomliga och förnybara energikällor samt utveckling och utbyggnad av billiga trådlösa nätverk. De ska även verka för ökad komplementaritet mellan och harmonisering av kommunikationssystem och anpassning av dessa till ny teknik.

2. Parterna är överens om att den digitala ekonomin spelar en central roll i sin egenskap av förstärkare och påskyndare av förändringar som kan leda till en betydande ekonomisk diversifiering, skapa sysselsättning och möjliggöra en accelererad tillväxt. De är överens om att påskynda digitaliseringen i syfte att minska transaktionskostnader och minska informationsasymmetrier i det övergripande syftet att förbättra produktiviteten och hållbarheten.

3. Parterna ska främja och stödja digitalt entreprenörskap, särskilt hos kvinnor och ungdom, och digital omställning i mikroföretag samt små och medelstora företag. De ska främja en utveckling av e-handeln för att modernisera försörjningskedjorna och utöka marknaderna samt främja en utbyggnad av internetbankssystemet, bland annat för att minska kostnaderna för remitteringar, och en ökad användning av e-förvaltningslösningar.

4. Parterna ska samarbeta för att utveckla och förvalta integritets- och dataskyddsstrategier, främja åtgärder för att underlätta dataflöden och stödja regelverk som främjar produktion, försäljning och leverans av digitala produkter och tjänster.

Kapitel 4

Handelssamarbete

Artikel 49
Handel och hållbar utveckling

1. Parterna är medvetna om att social och ekonomisk utveckling och miljöskydd är ömsesidigt beroende av varandra och ömsesidigt förstärker varandra. De bekräftar att de, med hänsyn till sina respektive utvecklingsnivåer, är fast beslutna att i ökad utsträckning integrera en hållbar utveckling, vilken består av ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd, i alla aspekter av sina handelsförbindelser i syfte att främja en hållbar tillväxt. För detta ändamål

ska parterna i sina handelsförbindelser uppmuntra till en hög nivå av miljöskydd, socialt skydd och arbetarskydd, särskilt i samband med de åtaganden som anges i artikel 54, kapitlen 1 till 3 i avdelning V och kapitel 2 i avdelning III i denna del, i syfte att uppnå de mål för hållbar utveckling som överenskommits inom ramen för Agenda 2030. Parterna är även överens om att miljöåtgärder och sociala åtgärder inte bör användas i protektionistiskt syfte.

2. Parterna är överens om att det är olämpligt att främja handel och investeringar genom att sänka eller erbjuda att sänka nivån på det inhemska skydd som fastställs i miljö- eller arbetslagstiftningen eller på genomförandet av denna.

3. Parterna erkänner sina respektive rättigheter att fastställa mål och prioriteringar för politiken för en hållbar utveckling och att fastställa sina egna nivåer för inhemskt skydd på det sociala området, det arbetsrättsliga området och miljöområdet, inbegripet klimatförändringar, såsom de finner lämpligt, under förutsättning att de lagar och politiska åtgärder som antas inte är oförenliga med deras förpliktelser i enlighet med internationellt erkända skyddsnormer och relevanta avtal.

4. Parterna ska främja handel med produkter framställda genom hållbar förvaltning, bevarande och effektiv användning av naturresurser. Parterna ska även samarbeta för att främja handel och investeringar i varor och tjänster av särskild betydelse för begränsningen av klimatförändringar, bland annat koldioxidsnålt tillverkade och återtillverkade produkter, förnybar energi och energieffektiva produkter och tjänster, i enlighet med sina internationella förpliktelser.

5. Parterna ska samarbeta för att främja samstämmighet och ömsesidigt stöd mellan handels-, arbetsmarknads- och miljöpolitiken och stärka dialogen och utbytet av information och bästa praxis om handelsrelaterade aspekter av hållbar utveckling, inbegripet genom deltagande av relevanta berörda aktörer. I detta sammanhang är de även överens om att samarbeta i syfte att främja företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande, inbegripet internationellt erkända riktlinjer, normer och tillämpliga instrument, genom att införliva denna praxis i handels- och affärsverksamhet. Samarbetet ska dessutom ha till syfte att ta itu med de utmaningar och tillvarata de möjligheter som följer av de handelsrelaterade aspekterna av privata och offentliga frivilliga system för hållbarhetssäkring med koppling till bland annat arbete, miljö, bevarande av den biologiska mångfalden, hållbar användning och förvaltning av skogsresurser och hållbara fiskemetoder och handel med hållbart förvaltade fiskeriprodukter.

6. Parterna är överens om att upprätthålla eller inrätta, där så är lämpligt, system för att stödja och övervaka ett effektivt genomförande av internationellt erkända sociala normer, arbetsnormer och miljönormer och relevanta avtal i samband med deras handelsförbindelser, bland annat genom en förstärkning av den institutionella kapacitet som behövs för att anta och genomföra relevant lagstiftning.

Artikel 50

Handelsarrangemang
1. Parterna är medvetna om vikten av att bygga vidare på de resultat som uppnåtts genom Cotonouavtalet när det gäller deras handelsförbindelser. De understryker att handel spelar en viktig roll i deras förbindelser i stort och de förbinder sig att främja en intensifiering och diversifiering av handelsflödena till ömsesidig nytta, särskilt i syfte att integrera OSAKS-medlemmarnas ekonomier i de regionala och globala värdekedjorna.

2. Parterna är överens om att handelssamarbetet ska ske i överensstämmelse med det regelbaserade multilaterala handelssystemet för att främja fri, rättvis och öppen handel i syfte att skapa en hållbar tillväxt och utveckling, särskilt i OSAKS-medlemmarna. För detta ändamål ska samarbetet vara förenligt med de förpliktelser parterna åtagit sig inom ramen för Världshandelsorganisationens (WTO) regelverk, inbegripet bestämmelser om särskild och differentierad behandling.

3. Parterna inser att det är viktigt att ingå handelsarrangemang i syfte att skapa ökade handelsmöjligheter och främja deras effektiva integration i den globala ekonomin. Parterna erkänner varandras rätt att ingå regionala eller multilaterala arrangemang i syfte att minska eller avskaffa icke-tariffära åtgärder som påverkar handeln med varor och tjänster. Parterna ska även sträva efter att begränsa de eventuella negativa verkningarna av sina respektive handelsarrangemang med tredje part på det konkurrensläge som varje part åtnjuter på de andra parternas inhemska marknader.

4. Parterna, som beaktar att befintliga förmånshandelsarrangemang och avtal om ekonomiskt partnerskap bör vara de instrument som ligger till grund för deras handelssamarbete erkänner att samarbetet främst ska stärkas för att stödja det konkreta genomförandet av dessa befintliga instrument.

5. Parterna är även överens om att ramverket för avtal om ekonomiskt partnerskap ska vara inkluderande och ta hänsyn till OSAKS-medlemmarnas och OSAKS-regionernas olika situationer i olika faser av processen för avtal om ekonomiskt partnerskap samt till OSAKS-medlemmarnas utvecklingsnivå. Signatärerna till avtalen om ekonomiskt partnerskap bekräftar sitt åtagande att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dessa genomförs fullt ut, vilket bör vara till gagn för deras ekonomiska tillväxt och utveckling och samtidigt bidra till en fördjupning av den regionala integrationsprocessen inom Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (AKS). Parterna inser att det är viktigt att vidga tillämpningsområdet för avtalen om ekonomiskt partnerskap och att främja att nya medlemsstater ansluter sig. Parterna är överens om att upprätthålla eller inrätta, på lämplig nivå, AKS–EU-arrangemang för att övervaka genomförandet av avtalen om ekonomiskt partnerskap och bedöma deras inverkan på utvecklingen av OSAKS-medlemmarnas ekonomier inom alla AKS-regioner och på de regionala integrationsprocesserna.

6. Parterna i de olika avtalen om ekonomiskt partnerskap är överens om att hänvisningarna i dessa till bestämmelser om lämpliga åtgärder i Cotonouavtalet ska förstås som hänvisningar till motsvarande bestämmelser i det här avtalet.

7. Parterna är även överens om att deras samarbete ska bidra till att intensifiera ansträngningarna och processerna för regional integration inom Afrika, Karibien och Stillahavsområdet och till att ytterligare främja den intraregionala handeln i AKS.

8. Parterna understryker betydelsen av att de deltar aktivt i WTO och andra relevanta internationella organisationer genom att vara medlem i dessa organisationer och genom att nära följa deras dagordningar och verksamhet. De är överens om att nära samarbeta för att identifiera och främja sina gemensamma intressen i samband med internationellt ekonomiskt samarbete och handelssamarbete, särskilt inom ramen för WTO. I detta sammanhang ska särskild vikt fästas vid att förbättra tillträdet till Europeiska unionen och andra marknader för varor och tjänster med ursprung i OSAKS- medlemmarna.

9. Parterna är överens om vikten av flexibilitet i WTO-reglerna, så att hänsyn kan tas till AKS-ländernas och AKS- regionernas olika utvecklingsnivåer och till de svårigheter de ställs inför när de ska fullgöra sina skyldigheter. De är därför även överens om att samarbeta för att utveckla den kapacitet som är nödvändig och relevant för att de ska kunna genomföra sina WTO-åtaganden på ett effektivt sätt. Parterna är även medvetna om den innovativa metod för särskild och differentierad behandling som finns i WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer (avtalet om förenklade handelsprocedurer) och som gör det möjligt för MUL och utvecklingsländer att genomföra sina åtaganden till fullo, under förutsättning att det nödvändiga handelsstödet tillhandahålls i överensstämmelse med deras genomförandeanmälningar inom ramen för avtalet om förenklade handelsprocedurer.

10. Parterna är medvetna om vikten av att förstärka dialogen för att behandla handelsfrågor och handelsrelaterade frågor av gemensamt intresse. De är överens om att främja det civila samhällets och den privata sektorns deltagande i den dialogen.

Artikel 51

Tjänstehandel

1. Parterna är överens om att tjänstehandel är en stark drivkraft för tillväxt och utveckling av deras ekonomier och bekräftar även sina respektive rättigheter och skyldigheter inom ramen för WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (Gats).

2. Parterna förpliktigar sig att samarbeta och främja tjänstehandeln, särskilt vad gäller de leveranssätt som är av exportintresse för dem, inbegripet rörlighet för fysiska personer för affärsändamål, och i sektorer som de anser vara prioriterade, bland annat IKT-sektorn, turism, transporter, miljötjänster, finansiella tjänster och sporttjänster samt andra prioriterade sektorer i enlighet med vad som är relevant.

3. Parterna ska, med beaktande av artikel 39.2, samarbeta för att stärka kapaciteten när det gäller tillhandahållande av tjänster med anknytning till kulturella och kreativa näringar.

4. Parterna ska samarbeta för att ta itu med hinder för tjänstehandel i syfte att underlätta marknadstillträdet och främja handel. De är även överens om att stärka sitt samarbete för att stödja utvecklingen av de inhemska regelverken och regleringskapaciteten, förbättra tjänsteleverantörernas förmåga att följa EU-partens och OSAKS-medlemmarnas bestämmelser och normer på kontinental, regional, nationell och subnationell nivå samt uppmuntra inrättandet av avtal om ömsesidigt erkännande när så är lämpligt i de tjänstesektorer av ömsesidigt intresse som avses i punkt 2.

5. Parterna erkänner vikten av kostnadseffektiva och effektiva sjötransporttjänster som det främsta transportsättet för att underlätta handeln. Parterna ska förbättra sjötransporttjänsternas konkurrenskraft genom att öka konnektiviteten i syfte att förbättra det säkra flödet av varor och personer inom sjötransportsektorn. För detta ändamål ska de samarbeta inom lämpliga forum för att liberalisera sjötransporterna som det främsta transportsättet för att underlätta handeln. De ska möjliggöra tillträde till de internationella sjötransportmarknaderna och till hamnar och hamntjänster på en icke- diskriminerande och kommersiell grund. Parterna ska samarbeta för att utveckla och främja kostnadseffektiva och effektiva sjötransporttjänster i

OSAKS-medlemmarna i syfte att öka deltagandet av OSAKS-medlemmarnas operatörer i internationella sjöfartstjänster.

Artikel 52

Handelsrelaterade områden

1. Parterna inser att icke-tariffära åtgärder spelar en allt större roll i handeln i takt med att tullhindren minskar. De erkänner därför att det finns ett behov av att samarbeta i syfte att övervaka och undanröja onödiga handelshinder för att på så sätt öka och underlätta handeln mellan EU-parten och OSAKS-medlemmarna och handeln OSAKS-medlemmarna emellan. I detta hänseende är parterna överens om att upprätthålla eller inrätta, när så är lämpligt, arrangemang för att ta itu med icke-tariffära handelshinder som kan inverka negativt på exporten till den andra sidans marknad.

2. Parterna är överens om att förstärka sitt samarbete på området standardisering och certifiering av varor för att förhindra, identifiera och avskaffa onödiga tekniska handelshinder inom ramen för WTO:s avtal om tekniska handelshinder (avtalet om tekniska handelshinder) och ska bemöda sig om att bygga på detta avtal genom att öka och stärka transparensen. Parterna är även överens om att samarbeta för att inrätta och förstärka den tekniska kapaciteten och den institutionella infrastrukturen för frågor som rör tekniska handelshinder.

3. Parterna bekräftar att varje part har rätt att anta eller genomföra sanitära och fytosanitära åtgärder för att skydda människors och djurs hälsa och liv eller att bevara växter på sitt territorium samtidigt som de ska säkerställa att sådana sanitära och fytosanitära åtgärder som antas av varje part inte skapar onödiga handelshinder, enligt WTO:s avtal om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-avtalet). För det ändamålet är parterna överens om att förstärka sitt samarbete vad gäller ett effektivt genomförande av principerna och reglerna i SPS-avtalet, varvid de ska ta hänsyn till sina respektive utvecklingsnivåer. I detta sammanhang ska parterna samarbeta för att ta itu med sanitära och fytosanitära frågor, bland annat hantering av antimikrobiell resistens och djurskyddsfrågor, i syfte att förstärka parternas kapacitet och förbättra tillträdet till den andra partens marknader, varvid de ska garantera en lämplig skyddsnivå för människor, djur och växter.

4. Parterna inser att det immaterialrättsliga systemet har till syfte att främja ekonomiska, sociala och kulturella framsteg genom att främja kreativt arbete och teknisk innovation, särskilt mellan EU-parten och AKS-regionerna, samtidigt som det ska bidra till en mer hållbar och inkluderande ekonomi. I detta sammanhang bekräftar parterna att det är viktigt med skyddet av immateriella rättigheter och säkerställandet av detta skydd, såsom anges i artikel 7 i WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Trips-avtalet), som bör bidra till att främja teknisk innovation och till överföring och spridning av teknik till ömsesidig fördel för producenter och användare av teknisk kunskap, och på ett sådant sätt som befrämjar social och ekonomisk välfärd och skapar balans mellan rättigheter och skyldigheter. Parterna erkänner att det är nödvändigt att skydda immateriella rättigheter, inbegripet upphovsrätt och närstående rättigheter, varumärken, geografiska beteckningar, mönsterskydd, integrerad kretsloppstopografi, växtförädlarrätter och patent. Det skyddet ska även omfatta skydd mot illojal konkurrens och skydd för företagshemligheter. Parterna understryker att det i detta sammanhang är viktigt med efterlevnad av Trips-avtalet, konventionen om biologisk mångfald, upprättad i Rio de Janeiro den 5 juni 1992, och de konventioner som det hänvisas till i del I av Trips-avtalet, i överensstämmelse med deras utvecklingsnivåer. Parterna

understryker även att det är viktigt med samarbete och tekniskt bistånd på det immaterialrättsliga området när det gäller sådana åtgärder, förfaranden och rättsmedel som är nödvändiga för att säkerställa respekten för immateriella rättigheter i syfte att uppnå en effektiv skyddsnivå, särskilt i OSAKS-medlemmarna.

5. Parterna bekräftar att införande och genomförande av en effektiv och sund konkurrenspolitik och effektiva och sunda konkurrensregler är av avgörande betydelse när det gäller att förbättra och befästa ett investeringsvänligt klimat, en hållbar industrialiseringsprocess samt transparens vad gäller marknadstillträde. De förbinder sig därför att genomföra nationella eller regionala regler och strategier för att på ett effektivt sätt ta itu med konkurrensbegränsande affärsmetoder, inbegripet subventioner beviljade av parterna i samband med ekonomisk verksamhet, som skulle kunna hindra marknaderna från att fungera väl och inverka negativt på den andra partens handelsintressen. Parterna förbinder sig att skapa lika villkor för offentliga och privata marknadsaktörer. De är även överens om att förstärka samarbetet på detta område i syfte att tillsammans med de relevanta nationella och regionala myndigheterna utarbeta och stödja en effektiv konkurrenspolitik som gradvis ska säkerställa att konkurrensreglerna verkligen efterlevs. I detta sammanhang är parterna överens om att samarbeta för att utveckla tillräcklig kapacitet för att kunna inrätta en lämplig rättslig ram för konkurrensskydd och efterlevnaden av denna med hjälp av relevanta konkurrensorgan, särskilt på OSAKS-medlemmarnas territorier.

6. Parterna är överens om att öka samarbetet i syfte att säkerställa bättre fungerande internationella råvarumarknader och ökad transparens på marknaderna.

7. Parterna är medvetna om vikten av transparenta offentliga upphandlingsförfaranden för att främja ekonomisk utveckling och industrialisering. Parterna är överens om vikten av samarbete för att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras system för offentlig upphandling. Parterna förbinder sig att följa principerna om transparens, konkurrenskraft och förutsägbarhet i upphandlingssystemen och att samarbeta om detta.

Artikel 53

Förenklade handelsprocedurer

Parterna är medvetna om vikten av att minska kostnaderna för handel i syfte att uppnå en inkluderande och hållbar tillväxt i sina ekonomier. De ska därför samarbeta för att förenkla förfarandena för import, export och transitering och andra tullförfaranden, bland annat genom digitalisering av tull- och klareringsförfarandena, samt för att öka transparensen i tull- och handelsregelverken och underlätta den lagliga handeln, varvid de ska bygga på sina respektive åtaganden inom ramen för avtalet om förenklade handelsprocedurer. I överensstämmelse med avtalet om förenklade handelsprocedurer behöver OSAKS-medlemmarna tillräckligt och förutsägbart tekniskt bistånd för att kunna bygga upp sin kapacitet så att de kan genomföra det här avtalet till fullo. Parterna förpliktigar sig även att tillhandahålla detta bistånd på grundval av OSAKS- medlemmarnas genomförandebehov i enlighet med genomförandeanmälningarna inom ramen för avtalet om förenklade handelsprocedurer.

AVDELNING V

Miljömässig hållbarhet och klimatförändringar
Artikel 54

1. Parterna är överens om att miljöförstöring, ohållbar användning av naturresurser och klimatförändringar allvarligt hotar möjligheterna att uppnå hållbar utveckling och äventyrar nuvarande och kommande generationers liv, livskvalitet och försörjningsmöjligheter. I detta avseende bekräftar parterna behovet av en hög nivå av miljöskydd och effektivt bevarande och hållbar förvaltning av naturresurser, inbegripet biologisk mångfald. De bekräftar även behovet av att enas om ambitiösa åtgärder för att hantera och minska klimatförändringarnas negativa effekter och av att styra in sina ekonomier på hållbara och resilienta vägar till koldioxidsnål tillväxt, samtidigt som de bidrar till att skapa anständiga arbetstillfällen för alla.

2. Parterna ska integrera miljömässig hållbarhet, kampen mot klimatförändringar och strävan efter miljömässigt hållbar tillväxt i alla strategier, planer och investeringar. De ska sträva efter att skapa ändamålsenliga allianser i internationella sammanhang gällande relevanta frågor i syfte att driva på de globala insatserna och säkerställa konstruktivt samarbete med lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn. Parterna ska verkningsfullt genomföra de multilaterala miljöavtal som de är parter i.

3. Parterna ska sträva efter att bygga upp och stärka resiliensen, särskilt hos utsatta befolkningsgrupper, mot miljömässiga och klimatförändringsrelaterade utmaningar, naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människan.

4. När parterna främjar miljömässig hållbarhet och motarbetar klimatförändringar och naturkatastrofer ska de beakta följande: i) Sårbarheten hos små östater under utveckling, MUL, kustlösa utvecklingsländer samt kustbefolkningar, inbegripet deras ansträngningar för att anpassa sig till i synnerhet det hot som klimatförändringarna och utarmningen av naturresurserna utgör. ii) Ländernas exponering och sårbarhet för problem i form av allt värre torka, översvämningar, kusterosion, vattenbrist, markförstöring, skogsförstörelse, förlust av biologisk mångfald, avskogning och ökenspridning. iii) Behovet av att minimera, förhindra och hantera förluster och skador i samband med klimatförändringarnas negativa effekter, inbegripet långsamt framskridande fenomen såsom den stigande havsnivån. iv) Sambanden mellan klimatförändringsrelaterade strategier och katastrofriskreducering, resiliens och tryggad livsmedelsförsörjning. v) De naturliga ekosystemens avgörande roll för att säkerställa tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition och för att bekämpa klimatförändringarna. vi) Miljöförstöringens och klimatförändringarnas koppling till fördrivning och migration. vii) Klimatförändringarnas och miljöförstöringens negativa effekter på fred och säkerhet.

Kapitel 1

Miljömässig hållbarhet

Artikel 55

Miljö och naturresurser

1. Parterna ska verka för att bevara, skydda, förbättra och återställa miljön. I detta syfte ska de främja åtgärder på nationell, regional och global nivå, bland annat på områdena biologisk mångfald med högt värde och skydd av naturliga ekosystem, luftkvalitet, vattenkvalitet, vattenbrist och torka, avfallshantering, industriföroreningar och hantering av industriella risker och industrikemikalier.

2. Parterna ska stödja bevarande, hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av naturresurser, inbegripet mark, vatten, skog, biologisk mångfald och ekosystem. De ska främja åtgärder för att stoppa handeln med skyddade djur- och växtarter och ta itu med både efterfrågan på och utbudet av olagliga produkter av vilda djur och växter. De ska främja en hållbar förvaltning av markområden, fiskevatten och skogar.

3. Parterna ska främja rättsliga instrument, integrerade miljö- och utvecklingsstrategier samt god samhällsstyrning för integreringen av hänsyn till biologisk mångfald inom alla relevanta sektorer i syfte att hejda förlusten av biologisk mångfald och se till att ekosystemtjänster kan fortsätta att tillhandahållas. Parterna ska främja ekosystembaserade strategier och naturbaserade lösningar för att uppnå miljömålen. De är medvetna om ekosystemens och den biologiska mångfaldens betydelse för kampen mot klimatförändringarna och för bevarandet och återställandet av alla ekosystem, inbegripet akvatiska och terrestra ekosystem. De ska också upprätta, hantera och förbättra förvaltningen av skyddade områden.

4. Parterna är medvetna om att naturliga ekosystem, särskilt skogar, erbjuder livsmiljöer för djur och växter och är viktiga för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna, bevara den biologiska mångfalden och förebygga och bekämpa ökenspridning och markförstöring. Parterna är också medvetna om att skogar, våtmarker och savanner tillhandahåller vatten- och markskydd samt skydd mot naturkatastrofer och andra miljötjänster. Mot bakgrund av ovanstående ska parterna främja bevarande och återställande av alla ekosystem, inbegripet skogar.

5. Parterna ska fortsätta kampen mot ökenspridning, markförstöring och torka samt sträva efter att återställa och sanera skadad mark och jord för att få till stånd en hållbar markförvaltning och en markförstöringsneutral miljö. De ska minska förlusten av biologisk mångfald, skapa sysselsättningsmöjligheter och bidra till att förbättra tillhandahållandet av ekosystemtjänster och ekosystemfunktioner, även genom att förbättra beredskapen inför och resiliensen mot risker för torka samt ytterligare minska riskerna för och effekterna av sand- och stoftstormar.

6. Parterna ska främja rättvis och lika tillgång och fördelning av nyttan som uppstår av användning av genetiska resurser och lämplig tillgång till sådana resurser, i enlighet med internationella överenskommelser.

7. Parterna ska stödja främjandet av cirkulärekonomiska modeller och hållbara konsumtions- och produktionsmetoder samt sträva efter att utnyttja de investeringsmöjligheter som bästa tillgängliga rena teknik erbjuder.

Kapitel 2

Hav och marina resurser

Artikel 56

Världshavsförvaltning

1. Parterna är medvetna om den ökande mänskliga belastningen och dess kumulativa inverkan på haven och konstaterar att haven är sammanbundna gemensamma resurser vars bevarande, skydd och förvaltning är ett delat ansvar som kräver kollektiva och samordnade åtgärder från

berörda aktörer. Parterna bekräftar den universella och enhetliga karaktären hos havsrättskonventionen som grund för åtgärder och samarbete på nationell, regional och global nivå inom havs- och sjöfartssektorerna.

2. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen och effektivt ta itu med den ökande belastningen på haven, vilken hotar de marina ekosystemens resiliens och kapacitet att bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar.

3. Parterna ska främja och förbättra skyddet och återställandet av marina ekosystem och bevarandet och den hållbara förvaltningen av marina resurser, även i områden utanför deras respektive jurisdiktion i strävan efter friska och produktiva hav. De ska främja en hållbar fiskeriförvaltning på nationell, regional och global nivå genom att samarbeta med relevanta regionala fiskeriförvaltningsorganisationer och genom att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske. Parterna ska främja bevarandet av utrotningshotade akvatiska arter och åtgärder för att kontrollera föroreningar och marint skräp samt ta itu med klimatförändringarnas effekter, inbegripet havsförsurning.

4. Parterna ska främja den hållbara utvecklingen av en blå ekonomi i syfte att trygga havens bidrag när det gäller tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition, förbättra försörjningsmöjligheterna, skapa arbetstillfällen och säkerställa social rättvisa och kulturellt välbefinnande för nuvarande och kommande generationer.

5. Parterna ska stödja genomförandet av politik och strategier för blå tillväxt för att främja en integrerad världshavsförvaltning som återställer, skyddar och upprätthåller de marina ekosystemens mångfald, produktivitet, resiliens, kärnfunktioner och inneboende värde.

6. Parterna ska främja dialog och samarbete avseende alla aspekter av världshavsförvaltning, inbegripet frågor som rör klimatförändringar, stigande havsnivåer och de möjliga effekterna och konsekvenserna av detta, utvinning på havsbotten, fiske, havsföroreningar samt forskning och utveckling.

Kapitel 3

Klimatförändring

Artikel 57

Klimatåtaganden

1. Parterna är medvetna om att klimatförändringarnas och klimatvariationernas negativa effekter utgör ett hot mot människors liv och försörjning. De bekräftar sitt åtagande att vidta snabba åtgärder för att förebygga klimatförändringar, hantera deras effekter och samarbeta på ett snabbt och samordnat sätt på internationell, regional, interregional och nationell nivå i syfte att stärka de globala insatserna mot klimatförändringarna.

2. Parterna ska effektivt genomföra Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar, upprättad i New York den 9 maj 1992, och Parisavtalet.

3. Parterna är fast beslutna att uppnå det övergripande målet att hålla ökningen av den globala medeltemperaturen klart under 2 °C över förindustriell nivå och att fortsätta ansträngningarna

för att begränsa temperaturökningen till 1,5 °C över förindustriell nivå, öka anpassningsförmågan, minska sårbarheten, stärka resiliensen och göra alla investeringar och finansiella flöden förenliga med Parisavtalet.

Artikel 58

Klimatåtgärder

1. Parterna är överens om att vidta klimatåtgärder för anpassning, begränsning och genomförandemedel och inrikta sig på de mest sårbara länderna, däribland små östater under utveckling, lågt liggande kuststater, MUL och kustlösa utvecklingsländer.

2. Parterna är överens om att genomföra och följa framstegen mot sina nationellt fastställda bidrag och att sträva efter att utforma och förmedla långsiktiga utvecklingsstrategier för låga växthusgasutsläpp fram till mitten av århundradet i syfte att uppnå det temperaturmål som överenskommits i Parisavtalet, samtidigt som hänsyn tas till parternas gemensamma men differentierade ansvar och respektive kapacitet, mot bakgrund av olika nationella omständigheter. De åtar sig att stärka kopplingarna mellan nationellt fastställda bidrag, Agenda 2030 och deras nationella strategier.

3. Parterna är överens om att engagera sig i anpassningsplanering och genomföra och övervaka framstegen med genomförandet av nationella anpassningsplaner och andra strategier. De åtar sig att inrätta och stärka ändamålsenliga förvaltningsstrukturer för det ändamålet. De erkänner behovet av att ytterligare integrera nationella anpassningsplaner och andra anpassningsstrategier i nationella strategier och processer för att uppnå en klimatresilient hållbar utveckling.

Artikel 59

Klimatförändring och säkerhet

Parterna ska ta itu med det säkerhetshot som klimatförändringar och miljöförstöring utgör, särskilt i instabila situationer och för de mest sårbara länderna. Parterna ska utarbeta resiliensstrategier med beaktande av säkerhetshotet.

Kapitel 4

Naturkatastrofer

Artikel 60

Katastrofriskreducering och katastrofriskhantering

1. Parterna är medvetna om de negativa effekterna av naturkatastrofer, inbegripet tsunamier, jordbävningar och vulkanutbrott, på den hållbara utvecklingen, liksom den ökande frekvensen och intensiteten av klimatrelaterade fenomen såsom cykloner och orkaner, översvämningar och torka.

2. Parterna ska främja samstämmiga policyer och strategier på alla nivåer för att identifiera sårbarheter och andra riskfaktorer. De ska samarbeta för att öka katastrofresiliensen på kortare

och längre sikt och ägna särskild uppmärksamhet åt samordning, komplementaritet och synergier mellan strategierna för katastrofriskreducering och klimatanpassning. Parterna ska vidta åtgärder för tidig varning och förebyggande åtgärder samt förbättra riskreduceringen och riskberedskapen genom att stärka kommunikationen och riskhanteringen på gräsrotsnivå och effektivt integrera katastrofriskreducering i utvecklingsstrategier.

3. Parterna ska systematiskt i sina åtgärder integrera övergripande riskbedömning, riskhantering och riskresiliens för att säkerställa att individer, samhällen, institutioner och länder bättre kan förbereda sig för, motstå, anpassa sig till och snabbt återhämta sig från chocker och efterdyningar, även när effekterna överskrider bästa möjliga ansträngningar att anpassa sig, utan att detta äventyrar de långsiktiga utvecklingsmöjligheterna.

4. Parterna ska ta itu med katastrofrisker genom en integrerad multiriskstrategi som omfattar förståelse av katastrofrisker, förstärkning av hanteringen av katastrofrisker och uppbyggnad av institutionell kapacitet för ett effektivt genomförande av riskbaserade investeringar. De ska säkerställa inkluderande och rättvisa resultat för att bygga upp resiliensen hos de mest utsatta.

5. Parterna ska utveckla strategier för att stärka resiliensen i städer och på landsbygden i syfte att förbättra katastrofriskhanteringen, med särskild uppmärksamhet på oplanerade bosättningar.

Artikel 61

Katastrofinsatser och återhämtning

1. Parterna är överens om att tidiga och samordnade insatser vid naturkatastrofer är avgörande för återuppbyggnad och återhämtning efter katastrofer. Parterna är överens om vikten av samordnade behovsbedömningar, ökad katastrofberedskap och kapacitet för lokala, tidiga och effektiva insatser som tillgodoser de krisdrabbade personernas behov, bland annat genom effektiva kommunikationsstrategier.

2. Parterna är överens om att katastrofbistånd och återuppbyggnad på kort sikt ska prioriteras vid katastrofinsatser och återhämtningsinsatser, inbegripet stöd till snabb återhämtning. De är överens om att efterkrisbistånd ska syfta till att koppla det kortsiktiga katastrofbiståndet till utveckling på längre sikt genom en hållbar återhämtningsprocess och bättre återuppbyggnad, inbegripet återuppbyggnadsinsatser och återupprättande av de socioekonomiska och kulturella strukturerna. Detta innebär ökad samordning mellan humanitära aktörer och utvecklingsaktörer ända från krisens början för att på lämpligt sätt bygga upp resiliensen hos den drabbade befolkningen.

AVDELNING VI

Migration och rörlighet

Artikel 62

Parterna bekräftar sitt åtagande att fördjupa samarbetet när det gäller migration och rörlighet, med utgångspunkt i principerna om solidaritet, partnerskap och delat ansvar. De ska ha ett övergripande, sammanhängande, pragmatiskt och balanserat förhållningssätt, med full respekt för internationell rätt, inbegripet internationell människorättslagstiftning och i tillämpliga fall

internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt, och för suveränitetsprincipen med beaktande av sina respektive befogenheter. De är medvetna om att migration och rörlighet som hanteras väl kan ha positiva effekter på hållbar utveckling och inser behovet av att ta itu med de negativa effekter som irreguljär migration kan ha på ursprungs-, transit- och destinationsländerna. Parterna är överens om att arbeta för att förbättra kapaciteten i syfte att hantera alla aspekter av migration på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. De upprepar sitt åtagande att säkerställa respekten för alla flyktingars och migranters värdighet och skyddet av deras mänskliga rättigheter. Parterna ska behandla alla relevanta aspekter av migration och rörlighet som avses i denna avdelning i sin regelbundna partnerskapsdialog.

Kapitel 1

Laglig migration och rörlighet

Artikel 63

Laglig migration och rörlighet

1. Parterna ska sträva efter att utnyttja fördelarna med säker, ordnad och reguljär migration och rörlighet, med full respekt för internationell rätt och i enlighet med sina respektive befogenheter. I detta avseende ska de arbeta för att utveckla och använda lagliga migrationsvägar, bland annat arbetskraftsmigration och andra rörlighetsprogram, med beaktande av nationella prioriteringar och arbetsmarknadens behov.

2. Parterna ska verka för att genomföra transparenta och effektiva krav för inresa och vistelse för arbete, forskning, studier, utbildning och frivilligarbete, i syfte att underlätta cirkulär migration och rörlighet. Parterna ska öka transparensen när det gäller information om tillämpliga migrationsregler.

3. Parterna ska betrakta cirkulär migration som ett sätt att främja tillväxt och utveckling i ursprungs- och destinationsländerna. De ska i detta syfte överväga att införa program för cirkulär migration och ska genomföra och i förekommande fall förbättra de rättsliga ramarna för att underlätta återinresa för medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier samt beakta aspekter av deras återintegrering i ursprungsländerna för att säkerställa att de erfarenheter eller kvalifikationer de fått kan gynna den lokala arbetsmarknaden och det lokala samhället.

4. Parterna ska föra en dialog om förfaranden som styr laglig migration, inbegripet familjeåterförening och, när så lämpligt, överföring av pensionsrättigheter. Parterna ska vidare eftersträva ett öppet utbyte om viseringsfrågor och om underlättande av rörlighet och direkta personkontakter, inbegripet på områden som turism, kultur, idrott, utbildning, forskning och näringsliv, i syfte att främja ömsesidig förståelse och gemensamma värden.

5. Parterna ska främja samarbete mellan relevanta organ och institutioner, lokala myndigheter, det civila samhället och arbetsmarknadens parter i syfte att uppmuntra gemensamma forskningsprojekt, kartläggning av kompetensklyftor samt investerings- och sysselsättningsmöjligheter och utvärdering av politik och strategier för arbetskraftsmigration.

6. Parterna ska samarbeta för att förbättra transparensen och jämförbarheten för alla kvalifikationer, i syfte att underlätta erkännandet av dem för tillträde till ytterligare utbildning och godkännandet av dem på arbetsmarknaden.
7. Parterna ska samarbeta för att förbättra och modernisera systemen för folkbokföring i syfte att förbättra säkerheten för och utfärdandet av identitetskort och pass.

Artikel 64

Integration och icke-diskriminering

1. Parterna ska sträva efter att bedriva en effektiv integrationspolitik som syftar till att personer som är lagligen bosatta på deras territorier ska beviljas rättigheter och åläggas skyldigheter som är jämförbara med dem som gäller för de egna medborgarna samt främja social sammanhållning. I detta avseende ska parterna stödja utvecklingen och genomförandet av strategier för att integrera medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier på arbetsmarknaderna och i värdsamhällena genom att stödja och stärka samarbetet och samordningen mellan olika aktörer som arbetar med integration på nationell, regional och lokal nivå, inbegripet lokala myndigheter och det civila samhället.

2. Parterna är överens om att säkerställa rättvis behandling av medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier, främja icke-diskriminering i det ekonomiska, sociala och kulturella livet samt utveckla åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet.

3. Parterna är överens om att medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier ska behandlas utan diskriminering på grund av nationalitet i fråga om arbetsvillkor, ersättning och avskedande jämfört med de egna medborgarna i varje medlemsstat i Europeiska unionen respektive OSAKS-medlemmen. I detta syfte ska parterna samarbeta för att säkerställa att migrationsregler och rekryteringsmekanismer styrs av rättvisa och etiska principer som säkerställer att alla medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier behandlas rättvist och värdigt i värdländerna och skyddas från utnyttjande.

Kapitel 2

Migration och utveckling

Artikel 65

Migration och utveckling

Parterna är överens om att välhanterad migration kan vara en källa till välstånd, innovation och hållbar utveckling och är dessutom överens om att samarbeta och stödja ursprungsländerna, bland annat genom att främja tillväxt och sysselsättningsmöjligheter, investeringar, utveckling av den privata sektorn, handel och innovation, utbildning och

yrkesutbildning, hälsa samt socialt skydd och social trygghet, särskilt för ungdomar och kvinnor. Parterna ska samarbeta för att skapa villkor som begränsar de negativa effekterna av kompetensförlust för ursprungsländers utveckling.

Artikel 66
Diaspora och utveckling

Parterna erkänner diasporornas viktiga roll och de olika sätt på vilka diasporamedlemmarna bidrar till utvecklingen i sina ursprungsländer, däribland genom finansiering, investeringar, överföring av kunskap, expertis och teknik, kulturella kopplingar, nätverk och mekanismer samt inom ramen för nationella försoningsprocesser.

Artikel 67

Remitteringar

1. Parterna ska sträva efter att främja billigare, säkrare, snabbare och lagliga överföringar av remitteringar i syfte att underlätta produktiva inhemska investeringar, bland annat genom användning av ny teknik och innovativa instrument.

2. Parterna ska samarbeta för att minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 % och avskaffa remitteringskorridorer som har kostnader som överstiger 5 %, i enlighet med internationellt överenskomna mål, samt förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella aktörers delaktighet.

Artikel 68

Syd–syd-migration

1. Parterna erkänner syd–syd-migrationens betydelse i fråga om både utmaningar och möjligheter, inbegripet de potentiella fördelarna med välhanterad syd–syd-migration för en hållbar utveckling i ursprungs-, transit- och destinationsländer. I det syftet ska parterna stödja politik och åtgärder för att främja ekonomisk och social utveckling i ursprungs-, transit- och destinationsländer.

2. Parterna ska utbyta erfarenheter av och bästa praxis när det gäller att mildra syd–syd-migrationsströmmarnas sociala och ekonomiska inverkan på ursprungs-, transit- och destinationsländer och ska fördjupa samarbetet på nationell och regional nivå.

Artikel 69

Naturkatastrofer, klimatförändringar och miljöförstöring

1. Parterna ska beakta sambandet mellan migration, inbegripet fördrivning, och naturkatastrofer, klimatförändringar och miljöförstöring.

2. Parterna ska vidta åtgärder för att tillgodose fördrivna personers behov genom att anta strategier för begränsning av, anpassning till och resiliens mot naturkatastrofer och de negativa effekterna av klimatförändringar och miljöförstöring på alla relevanta nivåer, även interregional nivå.

Kapitel 3

Irreguljär migration

Artikel 70
De bakomliggande orsakerna till irreguljär migration

1. Parterna bekräftar det gemensamma politiska åtagandet att ta itu med de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning och att utarbeta lämpliga motåtgärder.

2. Parterna bekräftar att de är fast beslutna att hejda strömmarna av irreguljär migration, med full respekt för internationell rätt och de mänskliga rättigheterna. I det avseendet erkänner de den irreguljära migrationens negativa inverkan på ursprungs-, transit- och destinationsländerna, inbegripet relaterade humanitära utmaningar och säkerhetsutmaningar. Parterna inser att migranter löper större risk att utsättas för kränkningar av de mänskliga rättigheterna och bli offer för människohandel och övergrepp, och är överens om att vidta åtgärder för att skydda dessa migranter från alla former av utnyttjande och övergrepp.

Artikel 71

Smuggling av migranter

1. Parterna ska öka de gemensamma insatserna för att förhindra gränsöverskridande brottslighet i form av smuggling av migranter och tillsammans öka ansträngningarna för att få ett slut på strafflösheten för kriminella organisationer genom verkningsfulla utredningar och åtal.

2. Parterna ska säkerställa lämpliga rättsliga och institutionella ramar i linje med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, i synnerhet tilläggsprotokollet mot människosmuggling land-, luft- och sjövägen. De åtar sig också att förbättra informationsutbytet och att främja operativt samarbete, polissamarbete och rättsligt samarbete.

Artikel 72

Människohandel

Parterna ska bekämpa människohandel, i överensstämmelse med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Parterna ska även förbättra det förebyggande arbetet, bland annat genom att motverka strafflöshet för alla förövare och säkerställa att alla offer har tillgång till de rättigheter de har rätt till, med särskilt beaktande av kvinnors och barns sårbarhet.

Artikel 73

Integrerad gränsförvaltning

Parterna ska främja och stödja integrerad gränsförvaltning, inbegripet gränskontroll, insamling och utbyte av information och underrättelser samt förebyggande av framställning och användning av förfalskade handlingar, liksom operativt samarbete, polissamarbete och rättsligt samarbete om utredningar och straffrättsliga förfaranden.

Kapitel 4

Återvändande, återtagande och återintegrering

Artikel 74
Återvändande och återtagande

1. Parterna bekräftar sin rätt att se till att migranter som vistas olagligt på territoriet återvänder och bekräftar att varje medlemsstat i Europeiska unionen och varje OSAKS-medlem har rättslig skyldighet att återta sina egna medborgare som olagligen uppehåller sig på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier, utan villkor och utan ytterligare formaliteter än den kontroll som avses i punkt 3. I det syftet ska parterna samarbeta kring återvändande och återtagande samt säkerställa att individens rättigheter och värdighet skyddas och respekteras fullt ut, inbegripet i varje förfarande som inleds för att migranter som vistas olagligt på territoriet ska återvända till sina ursprungsländer.

2. Varje medlemsstat i Europeiska unionen ska godta återvändande och återtagande avseende egna medborgare som olagligen uppehåller sig på en OSAKS-medlems territorium, på den statens begäran och utan andra formaliteter än den kontroll som föreskrivs i punkt 3 för personer som inte innehar en giltig resehandling.

Varje OSAKS-medlem ska godta återvändande och återtagande avseende egna medborgare som olagligen uppehåller sig på territoriet i en medlemsstat i Europeiska unionen, på den berörda medlemsstatens begäran och utan andra formaliteter än den kontroll som föreskrivs i punkt 3 för personer som inte innehar en giltig resehandling.

Vad gäller Europeiska unionen medlemsstater ska de skyldigheter som anges i denna punkt endast gälla med avseende på personer som innehar medborgarskap i en medlemsstat i Europeiska unionen. Vad gäller OSAKS-medlemmarna ska skyldigheterna enligt denna punkt endast gälla med avseende på personer som anses vara deras medborgare i enlighet med deras respektive rättssystem.

3. Europeiska unionens medlemsstater och OSAKS-medlemmarna ska snabbt besvara varandras ansökningar om återtagande. De ska genomföra kontrollprocesser med hjälp av de lämpligaste och effektivaste identifieringsförfarandena i syfte att fastställa den berörda personens nationalitet och utfärda lämpliga resehandlingar för återvändande, i enlighet med bilaga I. Inget i den bilagan ska förhindra att en person återvänder inom ramen för formella eller informella arrangemang mellan den stat till vilken en ansökan om återtagande lämnas in och den stat som lämnar in en ansökan om återtagande.

4. Utan hinder av de förfaranden som anges i artikel 101.5 ska en part som anser att en annan part har underlåtit att iaktta den tidsfrist som avses i bilaga I i enlighet med kapitel 5 standard 5.26 i bilaga 9 till konventionen angående internationell civil luftfart anmäla detta till den andra parten. Om den andra parten fortsatt underlåter att fullgöra dessa skyldigheter får den anmälande parten vidta proportionella åtgärder med början 30 dagar från anmälan.

5. Parterna är överens om att övervaka genomförandet av dessa åtaganden inom ramen för den regelbundna partnerskapsdialogen.

Artikel 75

Återintegrering

Parterna ska undersöka olika sätt att samarbeta för att främja frivilligt återvändande och underlätta hållbar återintegrering för personer som återvänt, bland annat genom program för hållbar återintegrering, när så är lämpligt. Särskild uppmärksamhet ska ägnas behoven hos återvändande personer i utsatta situationer, såsom barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och offer för människohandel.

Kapitel 5

Skydd och asyl

Artikel 76

Flyktingar och andra fördrivna personer

1. Parterna är fast beslutna att stärka skyddet och värdigheten för flyktingar och andra fördrivna personer i enlighet med internationell rätt och internationell människorättslagstiftning, inbegripet principen om non-refoulement, och i tillämpliga fall internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt.

2. Parterna ska på lämpligt sätt stödja flyktingars och andra fördrivna personers integrering i värdländerna och stärka kapaciteten i första asylländer, transitländer och destinationsländer. Parterna ska samarbeta för att ge flyktingar och fördrivna personer i transit- och värdländer säkerhet i flyktingläger och tillgång till rättslig prövning, rättsligt bistånd, vittnesskydd samt medicinskt och sociopsykologiskt stöd.

3. Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer i utsatta situationer och deras särskilda behov, däribland kvinnor, barn och ensamkommande barn, med beaktande av principen om barnets bästa.

DEL III

GLOBALA ALLIANSER OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

Artikel 77

Parterna bekräftar att det är viktigt att de samarbetar på internationell nivå i syfte att främja och försvara sina gemensamma intressen och bevara och förstärka multilateralismen. De förpliktigar sig att tillsammans verka för en fredligare, mer samarbetsinriktad och rättvisare värld som är fast förankrad i de gemensamma värdena fred, demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen, jämställdhet, hållbar utveckling, bevarande av miljön och bekämpning av klimatförändringarna. De är överens om att det är viktigt att bygga och förstärka globala

allianser i syfte att skapa ett effektivt multilateralt system som klarar av att hantera de globala utmaningarna och därmed skapa en säkrare och bättre värld för alla.

Artikel 78

Multilateralism och global styrning

1. Parterna sluter upp bakom en regelbaserad världsordning med multilateralism som huvudprincip och FN i centrum. De ska främja internationell dialog och försöka finna multilaterala lösningar för att driva den globala insatsen framåt.

2. Parterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att ratificera eller ansluta sig till, i enlighet med vad som är relevant, genomföra relevanta internationella fördrag och konventioner och för att införliva dessa i den inhemska rätten.

3. Parterna ska sträva efter att stärka den globala styrningen och stödja nödvändiga reformer och en modernisering av multilaterala institutioner för att dessa ska bli mer representativa, reaktiva, ändamålsenliga, effektiva, inkluderande, transparenta, demokratiska och ansvarsskyldiga.

4. Parterna ska fördjupa sin flerpartsstrategi på det multilaterala området genom att öka det civila samhällets, den privata sektorns och arbetsmarknadens parters deltagande i arbetet med att utforma svar på de globala utmaningarna.

Artikel 79

Samarbete inom internationella organisationer och forum

1. Parterna ska sträva efter att anta gemensamma resolutioner, förklaringar och uttalanden för att samordna sina ståndpunkter och, när så är lämpligt, sin röstning, och vidta gemensamma åtgärder, på grundval av intressegemenskap, ömsesidig respekt och jämlikhet i syfte att säkerställa en starkare närvaro och en starkare röst i internationella och regionala organisationer och forum.

2. Parterna ska inrätta lämpliga operativa former för ett effektivt samarbete och en effektiv samordning på internationell nivå, bland annat genom att sammankalla ministermöten på nivån för OSAKS-medlemmarna och EU-parten. De ska sträva efter att på både politisk och operativ nivå regelbundet identifiera det de har gemensamt när det gäller en rad olika strategiska teman och att samverka i frågor av ömsesidigt och globalt intresse för att driva den globala insatsen framåt.

3. Parterna får aktivt eftersträva ett nära samarbete och etablerandet av strategiska partnerskap med tredjeländer och grupperingar som delar deras värden och intressen i syfte att i största möjliga utsträckning hitta samarbetsinriktade lösningar på gemensamma utmaningar.

Artikel 80

Områden för internationellt samarbete

1. Parterna är överens om att samarbeta och genomföra gemensamma åtgärder när det gäller frågor relaterade till de strategiska prioriteringar som identifieras i del II samt inom andra problemområden om de anser att så är nödvändigt.

2. Parterna ska stärka samarbetet och dialogen i syfte att säkra fred och säkerhet i världen. De ska anta en inkluderande och integrerad strategi för att förhindra och hantera konflikter och kriser, vilken ska grunda sig på breda, djupa och varaktiga regionala och internationella partnerskap. De ska arbeta på nationell, regional och internationell nivå för att göra det multilaterala engagemanget för hållbar fred och säkerhet mer effektivt genom stärkta partnerskap med FN och regionala och subregionala aktörer. De ska ta itu med grova brott som angår hela världssamfundet och internationella säkerhetshot såsom organiserad brottslighet, terrorism och våldsbejakande extremism, och samarbeta för att främja och förstärka den internationella strukturen för vapenkontroll, icke-spridning och nedrustning samt för att förbättra cybersäkerheten och bekämpa it-brottslighet.

3. Parterna ska delta i internationella forum för att upprätthålla internationella normer och avtal som syftar till att främja och skydda de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och stärka demokratin och rättsstatsprincipen. De ska samarbeta inom FN:s organ och mekanismer för mänskliga rättigheter och till fullo stödja arbetet i FN:s människorättsråd. De ska upprätta regionöverskridande allianser för att tjäna gemensamma värden och intressen, i enlighet med vad som är relevant.

4. Parterna ska samarbeta för att göra framsteg på vägen mot uppnåendet av målen för hållbar utveckling och andra internationellt överenskomna färdplaner som syftar till att främja mänsklig och social utveckling. De ska ha ett nära samarbete på internationell nivå för att

a) avskaffa extrem fattigdom och hunger,
b) ta itu med och reagera på osäker livsmedelsförsörjning,
c) främja allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga sociala tjänster av god kvalitet såsom utbildning, hälso- och sjukvård, vatten, sanitet och bostäder,
d) ge egenmakt till kvinnor och ungdomar, och
e) skydda de mest utsatta i samhället och underlätta för dem att inkluderas i och bidra till det ekonomiska, sociala och politiska livet så att ingen lämnas utanför.

De ska samarbeta för att öka samstämmigheten och konsekvensen i det internationella finansiella och monetära systemet för att garantera en bättre tillgång till utvecklingsfinansiering för att stödja en hållbar utveckling.

5. Parterna ska arbeta tillsammans på internationell nivå för att skapa en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling med hjälp av åtgärder som syftar till att åstadkomma en ekonomisk strukturomvandling, skapa anständiga arbetstillfällen för alla och att integrera OSAKS-medlemmarna i världsekonomin, bland annat genom regional och kontinental integration. Parterna ska bevara och förstärka det regelbaserade multilaterala handelssystemet, med WTO i centrum, i alla dess funktioner, för att säkerställa att det kan hantera globala handelsutmaningar på ett effektivt sätt och tillvarata handelns utvecklingspotential.

6. Parterna ska intensifiera samarbetet för att främja kraftfulla och beslutsamma kollektiva åtgärder på området miljömässig hållbarhet och klimatförändringar, höja den globala ambitionsnivån och visa vägen för att uppnå de långsiktiga målen i Parisavtalet. De ska

upprätthålla internationella normer och avtal som syftar till att tillhandahålla globala allmänna nyttigheter och skydda kommande generationer, inbegripet ansträngningar för att stärka den internationella världshavsförvaltningen.

7. Parterna ska arbeta med partner världen över för att föra en övergripande strategi med ett helhetsperspektiv när det gäller alla aspekter av migration och rörlighet, vilken ska grunda sig på principerna om solidaritet, delat ansvar och partnerskap.

DEL IV

SAMARBETS- OCH GENOMFÖRANDEMETODER

Artikel 81

Effektiva och diversifierade samarbetsmetoder

1. Parterna är överens om att mobilisera både finansiella och icke-finansiella resurser i syfte att uppnå de mål som anges i detta avtal, på grundval av ömsesidigt intresse, i en anda av verkligt partnerskap, och i överensstämmelse med principen om att ingen ska lämnas utanför. De understryker att utvecklingsfinansiering spelar en nyckelroll för genomförandet av Agenda 2030 och Parisavtalet.

2. Parterna är överens om att samarbetsmetoderna ska diversifieras och omfatta en rad olika strategier och instrument, från alla tillgängliga källor och aktörer. De är även överens om att samarbetsmetoderna ska anpassas så att de återspeglar, och kan genomföras på grundval av, de mål, strategier och prioriteringar som olika länder och regioner har fastställt på nationell, regional, kontinental och interregional nivå.

3. Parterna bekräftar sin uppslutning bakom principerna för utvecklingseffektivitet, nämligen partnerländernas ägarskap av utvecklingsprioriteringarna, inkluderande partnerskap, fokus på resultat, transparens och ömsesidig ansvarighet.

Artikel 82

Internationellt utvecklingssamarbete

1. EU-parten bekräftar sitt politiska åtagande att förstärka resurserna för utvecklingssamarbete i syfte att uppnå en hållbar utveckling, särskilt genom att utrota fattigdom och bekämpa miljöförstöringen och klimatförändringar. EU-parten förbinder sig att göra tillgänglig en tillräcklig nivå av finansiella resurser i överensstämmelse med sina inhemska bestämmelser och förfaranden.

2. Parterna är överens om att de vid fördelningen av resurser ska prioritera de länder som har störst behov, där resurserna gör mest nytta, särskilt MUL, låginkomstländer, länder i kris- eller konfliktsituationer och länder i efterkrissituationer och/eller instabila och sårbara situationer efter konflikter, inbegripet små östater under utveckling och kustlösa utvecklingsländer. Vederbörlig hänsyn ska tas till medelinkomstländernas särskilda utmaningar, i synnerhet i fråga om ojämlikhet, social utestängning och dessa länders tillgång till resurser.

3. EU-parten ska mobilisera resurser för att stödja program i staterna i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet och ska bidra till samarbete och initiativ på regional, interregional och interkontinental nivå som syftar till att stärka samarbetet mellan parterna i frågor av ömsesidigt och gemensamt intresse.

4. Parterna är överens om att samarbetet kan ske i olika former, till exempel som program för stöd till sektorspolitik, åtgärder för administrativt och tekniskt samarbete, kapacitetsuppbyggnad och trepartsarrangemang, och tillhandahållas med hjälp av olika typer av finansiering och förfaranden, bland annat budgetstöd, budgetgarantier och blandfinansiering.

5. EU-parten och de mer avancerade OSAKS-medlemmarna ska åta sig att utveckla nya former av engagemang, inbegripet innovativa finansieringsinstrument och samfinansiering.

6. Parterna ska samarbeta och främja användningen av finansiella resurser för att stödja inhemsk mobilisering av resurser, för att tillhandahålla humanitärt bistånd och katastrofbistånd, för att hantera oförutsedda omständigheter, nya behov eller nya utmaningar, för att underlätta handeln och för att främja internationella initiativ och prioriteringar.

7. Parterna är överens om att varje beslut om att tillhandahålla budgetstöd ska

a) grunda sig på en tydlig uppsättning kriterier för stödberättigande och en noggrann bedömning av risker och fördelar,
b) bygga på ländernas ägarskap, ömsesidig ansvarighet och en gemensam uppslutning bakom universella värden och principer,
c) omfatta en förstärkt politisk dialog, förbättrad styrning och kompletterande insatser för att öka intäkterna och effektivisera utgifterna, och
d) vara differentierat på ett sådant sätt att det bättre svarar mot mottagarlandets politiska, ekonomiska och sociala situation.

8. Parterna är överens om att verka för mer förutsägbara och säkrare resursflöden och att öka insatserna för att ytterligare förbättra sin förvaltning och sitt genomförande av utvecklingssamarbetet, bland annat genom ökad samordning och konsekvens och genom att ta hänsyn till sina respektive komparativa fördelar, inbegripet erfarenheter av övergångar.

9. Parterna är överens om att programplaneringen ska grundas på en tidig, kontinuerlig och inkluderande dialog mellan EU-parten och OSAKS-medlemmarna, inbegripet nationella och lokala myndigheter, regionala, kontinentala och internationella organisationer, och att den ska ske med deltagande av parlament, det civila samhället, den privata sektorn och andra berörda aktörer i syfte att öka det demokratiska ägarskapet av processen och att förstärka stödet till nationella och regionala strategier. De är överens om att programplaneringen, när så är relevant, ska synkroniseras med mottagarnas strategicykler och de förbinder sig att använda deras institutioner, system och förfaranden. De är även överens om att programplaneringen ska tillhandahålla en specifik och specialanpassad flerårig samarbetsram, vilken även inbegriper diversifierade samarbetsmetoder.

10. Parterna är överens om att samarbete med tredjeländer och andra aktörer, bland annat syd–syd-samarbete och trepartssamarbete, ska uppmuntras i de fall då detta ger ett tydligt mervärde och en dokumenterad komparativ fördel.

11. Parterna kan besluta att genomföra en översyn av de finansiella resursernas förvaltning och verkan vid en gemensamt överenskommen tidpunkt i syfte att förbättra programplaneringen och fördelningen av biståndet.

12. Parterna ska förstärka dialogen och samarbetet vad gäller en sund användning av de finansiella resurserna, bland annat genom samarbete med Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, när så är lämpligt.

Artikel 83

Inhemska offentliga medel

1. De OSAKS-medlemmar som är parter i detta avtal bekräftar att de är fast beslutna att öka mobiliseringen av inhemska medel. De ska främja en miljö som ökar de inhemska privata flödena och främjar handeln som en drivkraft för utveckling.

2. De OSAKS-medlemmar som är parter i detta avtal ska sträva efter att förbättra uppbörden av intäkter genom moderniserade skattesystem, en förbättrad skattelagstiftning, en effektivare skatteuppbörd och en förstärkning och reform av skatteförvaltningen. De ska verka för att göra sina skattesystem rättvisare, transparentare, effektivare och ändamålsenligare, bland annat genom att bredda skattebasen och fortsätta sina insatser för att integrera den informella sektorn i den formella ekonomin i överensstämmelse med förhållandena i varje enskilt land. De ska stärka skattesystemets legitimitet genom att se till att de offentliga utgifterna används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

3. Parterna är överens om att de ska öka sina ansträngningar för att bekämpa olagliga finansiella flöden i syfte att komma till rätta med dem samt att samarbeta för att återvinna förlorade tillgångar och kapital och förstärka god praxis ifråga om återlämning av tillgångar för att främja en hållbar utveckling. De ska främja åtgärder för bekämpning av korruption, bedrägerier och penningtvätt och vidta åtgärder för att motverka skatteflykt, skatteundandragande och annan skadlig skattepraxis genom ökat internationellt samarbete, förbättrad inhemsk reglering samt förstärkt kapacitet och förbättrat informationsutbyte.

4. Parterna ska främja, och samarbeta för att stärka, en god finansiell styrning och god förvaltning på skatteområdet, transparens och ansvarsskyldighet. De förpliktigar sig att öka det internationella samarbetet i skattefrågor på ett inkluderande, rättvist och transparent sätt och de är i det sammanhanget överens om att samarbeta inom internationella forum om internationella skattefrågor.

Artikel 84

Inhemska och internationella privata medel

1. Parterna inser att de privata kapitalflödena utgör ett viktigt komplement till de nationella utvecklingsinsatserna. De ska utarbeta strategier och, där så är lämpligt, stärka de rättsliga ramarna och instrumenten i syfte att bättre anpassa den privata sektorns incitament till de offentliga målen. De ska samarbeta för att mobilisera hållbara och ansvarsfulla investeringar i syfte att uppmuntra den privata sektorn till att delta som en partner i utvecklingsprocessen och investera i områden som är viktiga för en hållbar utveckling.

2. Parterna ska sträva efter att använda en blandning av bidrag och lån samt garantier som medel för att attrahera privat finansiering och åtgärda marknadsmisslyckanden och samtidigt begränsa marknadssnedvridningar.

3. Parterna inser att remitteringar är en viktig privat finansieringskälla för hållbar utveckling. De ska anta relevant lagstiftning och inrätta relevanta rättsliga ramar i syfte att skapa en konkurrenskraftig och transparent marknad för billigare, snabbare och säkrare penningöverföringar genom lagliga och officiella kanaler både i ursprungs- och mottagarländer, och att införa innovativa och överkomliga överföringslösningar. De ska främja framtagandet av innovativa finansiella produkter och skapa incitament till att öka sina diasporors bidrag till utvecklingen. De ska främja en dialog mellan alla relevanta offentliga och privata berörda aktörer i syfte att underlätta remitteringsflöden för att öka deras inverkan på utvecklingen.

Artikel 85

Skulder och hållbar skuldsättning

1. Parterna förbinder sig att se till att uppnå en hållbar skuldsättning på lång sikt med hjälp av samordnade strategier som syftar till att finansiera, minska, omstrukturera eller förvalta deras skulder, i enlighet med vad som är relevant. De är överens om att bistå länder med att bygga upp sin skuldförvaltningskapacitet och utveckla skuldstrategier på medellång och lång sikt.

2. Parterna framhåller vikten av att gäldenärer och borgenärer samarbetar för att förhindra och lösa skuldkriser. De är överens om att det är nödvändigt att förstärka dialogen och öka informationsutbytet och transparensen så att bedömningar och analyser när det gäller hållbar skuldsättning grundas på omfattande, objektiva och tillförlitliga uppgifter.

3. Parterna, som beaktar kopplingen mellan skuld och ekonomisk tillväxt, förpliktigar sig att föra en dialog och samarbeta inom ramen för internationella diskussioner om skuldproblemet i allmänhet, vilket dock inte ska påverka specifika diskussioner som äger rum i relevanta forum.

4. Parterna är överens om att, såsom lämpligt, bidra till internationellt godkända initiativ för skuldlättnad i syfte att minska OSAKS-medlemmarnas lånekostnader.

DEL V

INSTITUTIONELL RAM

Artikel 86

Gemensamma institutioner

1. Parterna inrättar härmed följande gemensamma institutioner på nivån OSAKS-medlemmarna och EU-parten: OSAKS–EU-ministerrådet, OSAKS–EU-kommittén för tjänstemän på ambassadörsnivå och högre tjänstemän (OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén) och gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU. Parterna inrättar härmed också såsom gemensamma institutioner, för vart och ett av de regionala protokollen, ett ministerråd, en gemensam kommitté och en parlamentarisk församling.

2. Parterna ska sträva efter att säkerställa samordning och komplementaritet mellan de gemensamma institutionerna inom ramen för detta avtal och de gemensamma institutionerna inom ramen för andra ramar eller avtal som de är parter i, inbegripet avtal om ekonomiskt partnerskap, utan att detta påverkar tillämpningen av bestämmelserna i dessa.

Artikel 87

Toppmöte mellan stats- eller regeringschefer

Parterna kan sammanträffa på stats- eller regeringschefsnivå enligt gemensam överenskommelse och i lämplig form, i enlighet med en gemensamt överenskommen tidsplan och dagordning.

Artikel 88

OSAKS–EU-ministerrådet

1. OSAKS–EU-ministerrådet ska bestå av en företrädare för varje OSAKS-medlem på ministernivå, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ministernivå, å andra sidan. Ordförandeskapet ska delas mellan den ordförande som utsetts av OSAKS-medlemmarna, å ena sidan, och den ordförande som utsetts av EU-parten, å andra sidan.

2. OSAKS–EU-ministerrådet ska i princip sammanträda vart tredje år och närhelst det anses vara nödvändigt på initiativ av medordförandena och i den form och sammansättning som är lämplig med hänsyn till de frågor som ska behandlas. Observatörer kan delta i möten i enlighet med vad som anses lämpligt.

3. OSAKS–EU-ministerrådet kan inrätta kommittéer och arbetsgrupper för att behandla specifika frågor mer effektivt och ändamålsenligt, till exempel frågor rörande handel och utvecklingsfinansiering. Det kan även delegera befogenheter till OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén.

4. OSAKS–EU-ministerrådet ska ha till uppgift att

a) tillhandahålla strategisk politisk vägledning,
b) tillse att detta avtal genomförs på ett effektivt och konsekvent sätt,
c) anta politiska riktlinjer och fatta beslut för att ge verkan åt specifika aspekter som är nödvändiga för genomförandet av bestämmelserna i detta avtal, och
d) anta gemensamma ståndpunkter och komma överens om gemensamma åtgärder gällande internationellt samarbete och underlätta samordning inom internationella organisationer och forum.

5. OSAKS–EU-ministerrådet ska anta beslut som är bindande för alla parter såvida inte annat anges, eller avge rekommendationer om dess uppgifter som förtecknas i punkt 4 genom samförstånd mellan parterna. Dess överläggningar ska vara giltiga endast om företrädarna för Europeiska unionen, minst hälften av Europeiska unionens medlemsstater och minst två tredjedelar av de ledamöter som företräder OSAKS-medlemmarnas regeringar är närvarande. Varje ledamot av OSAKS–EU-ministerrådet som inte har möjlighet att närvara får låta sig

företrädas. Företrädaren ska utöva den ledamotens alla rättigheter. OSAKS–EU-ministerrådet ska lägga fram en rapport för gemensamma parlamentariska församlingen om genomförandet av detta avtal. Det ska granska och ta under övervägande resolutioner och rekommendationer som antagits av gemensamma parlamentariska församlingen.

6. OSAKS–EU-ministerrådet kan fatta beslut eller avge rekommendationer genom skriftligt förfarande. Varje part kan föreslå att ett skriftligt förfarande ska användas och detta kan inledas efter godkännande av medordförandena. De regler som fastställs i punkt 5 ska tillämpas med nödvändig anpassning på det skriftliga förfarandet.

7. OSAKS–EU-ministerrådet ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 89

OSAKS–EU-kommittén för tjänstemän på ambassadörsnivå och högre tjänstemän

1. OSAKS–EU-kommittén för tjänstemän på ambassadörsnivå och högre tjänstemän (OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén) ska bestå av en företrädare för varje OSAKS-medlem på ambassadörsnivå eller högre tjänstemannanivå och generalsekreteraren för OSAKS på tjänstens vägnar, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ambassadörsnivå eller högre tjänstemannanivå, å andra sidan. OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén ska sammanträda årligen och hålla extra sammanträden på begäran av medordförandena, särskilt för att förbereda OSAKS–EU-ministerrådets sammanträden. Ordförandeskapet ska delas mellan samma parter som innehar uppdraget som medordförande i OSAKS–EU-ministerrådet. Ambassadörsnivåkommittén ska fatta beslut och avge rekommendationer genom samförstånd mellan parterna. Observatörer kan delta i möten i enlighet med vad som anses lämpligt.

2. OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén ska förbereda OSAKS–EU-ministerrådets sammanträden och bistå ministerrådet i fullgörandet av dess uppgifter och utföra varje uppdrag som OSAKS–EU-ministerrådet ger den.

3. OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 90

Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU

1. Varje medlem i de tre regionala parlamentariska församlingarna ska vara medlem av gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU. Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU ska sammanträda en gång om året i enlighet med vad som anges i dess arbetsordning enligt punkt 3. Ordförandeskapet ska delas mellan en ledamot av Europaparlamentet och en parlamentsledamot från OSAKS-medlemmarna, vilka ska utses i enlighet med deras respektive förfaranden.

2. Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU ska i egenskap av rådgivande organ ha till uppgift att

a) anta resolutioner och avge rekommendationer i syfte att uppnå målen för detta avtal, och
b) främja den demokratiska processen och samarbete mellan parlamenten samt underlätta ökad förståelse mellan befolkningarna i OSAKS-medlemmarna och i Europeiska unionen.

3. Gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 91

Regionalt toppmöte

Parterna i varje regionalt protokoll kan besluta att sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå med de intervall som respektive parter kommer överens om, i enlighet med en gemensamt överenskommen tidsplan och dagordning.

Artikel 92

Regionala ministerråd

1. Parterna inrättar härmed ett ministerråd för vart och ett av de tre regionala protokollen:

a) Afrika–EU-ministerrådet ska bestå av en företrädare för varje avtalsstat i Afrika på ministernivå, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ministernivå, å andra sidan.
b) Karibien–EU-ministerrådet ska bestå av en företrädare för varje avtalsstat i Karibien på ministernivå, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ministernivå, å andra sidan.
c) Stillahavsområdet–EU-ministerrådet ska bestå av en företrädare för varje avtalsstat i Stillahavsområdet på ministernivå, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ministernivå, å andra sidan.

Ordförandeskapet i varje regionalt ministerråd ska delas mellan den ordförande som utsetts av avtalsstaterna i Afrika, Karibien respektive Stillahavsområdet, å ena sidan, och den ordförande som utsetts av EU-parten, å andra sidan, i enlighet med deras egna förfaranden.
Varje regionalt ministerråd ska sammanträda med de intervall som respektive parter kommer överens om, i den sammansättning som är lämplig med hänsyn till de frågor som ska behandlas och på initiativ av medordförandena, och ska fatta beslut genom samförstånd.

2. Varje regionalt ministerråd ska ha följande uppgifter:

a) Fastställa prioriteringar och, när så är lämpligt, utarbeta handlingsplaner avseende målen för deras respektive regionala protokoll.
b) Anta beslut och avge rekommendationer för att ge verkan åt specifika aspekter av deras respektive regionala protokoll, inbegripet beslut om revidering eller ändring av dessa, i enlighet med artikel 99.5; besluten ska vara bindande för alla parter i respektive regionalt protokoll, såvida inte annat anges.
c) Föra en dialog och utbyta synpunkter om frågor av gemensamt intresse.

3. Varje regionalt ministerråd ska anta beslut eller avge rekommendationer genom samförstånd. Dess överläggningar ska vara giltiga endast om företrädarna för Europeiska

unionen, minst hälften av Europeiska unionens medlemsstater och minst två tredjedelar av de ledamöter som företräder regionen Afrika, regionen Karibien respektive regionen Stillahavsområdet är närvarande. Varje ledamot av ett regionalt ministerråd som inte har möjlighet att närvara får låta sig företrädas. Företrädaren ska utöva den ledamotens alla rättigheter.

4. Varje regionalt ministerråd

a) kan anta beslut eller avge rekommendationer genom skriftligt förfarande; de regler som fastställs i artikel 88 ska tillämpas med nödvändig anpassning på det regionala ministerrådets skriftliga förfarande,
b) kan inrätta underkommittéer och arbetsgrupper för att behandla specifika frågor mer effektivt och ändamålsenligt och kan delegera befogenheter till respektive regional gemensam kommitté,
c) ska lägga fram en rapport för OSAKS–EU-ministerrådet om genomförandet av sitt respektive protokoll, och
d) ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 93

Regionala gemensamma kommittéer

1. Varje regional gemensam kommitté ska bestå av en företrädare för varje OSAKS-medlem i Afrika för Afrika–EU- protokollet, en företrädare för varje OSAKS-medlem i Karibien för Karibien–EU-protokollet och en företrädare för varje OSAKS-medlem i Stillahavsområdet för Stillahavsområdet–EU-protokollet, på ambassadörsnivå eller högre tjänstemannanivå, å ena sidan, och företrädare för Europeiska unionen och för dess medlemsstater på ambassadörsnivå eller högre tjänstemannanivå, å andra sidan.

2. Ordförandeskapet i varje regional gemensam kommitté ska delas mellan samma parter som innehar uppdraget som medordföranden i respektive regionala ministerråd. När så är lämpligt kan kommittén besluta att bjuda in observatörer på förslag av någon av parterna efter godkännande av medordförandena.

3. Varje regional gemensam kommitté ska förbereda sitt respektive regionala ministerråds sammanträden och bistå det i fullgörandet av dess uppgifter och utföra varje uppdrag som dess respektive regionala ministerråd ger den.

4. Varje regional gemensam kommitté ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 94

Regionala parlamentariska församlingar

1. Parterna inrättar härmed en regional parlamentarisk församling för vart och ett av de tre regionala protokollen där ordförandeskapet ska delas mellan en ledamot av Europaparlamentet, å ena sidan, och en parlamentsledamot från respektive part i Afrika,

Karibien eller Stillahavsområdet, som utsetts till ordförande, å andra sidan, i enlighet med deras egna förfaranden:

a) Parlamentariska församlingen Afrika–EU ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och parlamentsledamöter från varje avtalsstat i Afrika, å andra sidan, i lika antal.
b) Parlamentariska församlingen Karibien–EU ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och parlamentsledamöter från varje avtalsstat i Karibien, å andra sidan, i lika antal.
c) Parlamentariska församlingen Stillahavsområdet–EU ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och parlamentsledamöter från varje avtalsstat i Stillahavsområdet, å andra sidan, i lika antal.

2. I egenskap av rådgivande organ ska varje regional parlamentarisk församling sammanträda i synnerhet före mötena i relevant regionalt ministerråd. För detta ändamål ska varje regional parlamentarisk församling i god tid erhålla relevant regionalt ministerråds dagordning, på grundval av vilken den kan avge rekommendationer till det ministerrådet, och ska underrättas om relevant regionalt ministerråds beslut och rekommendationer.

3. Varje regional parlamentarisk församling

a) kan anta resolutioner och diskutera frågor som rör deras respektive regionala protokoll,
b) kan främja den demokratiska processen genom dialog och samråd och underlätta ökad förståelse mellan befolkningarna i Europeiska unionen och i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet,
c) ska ha kontakt med gemensamma parlamentariska församlingen OSAKS–EU i frågor som rör detta avtal i syfte att säkerställa samordning och konsekvens, och
d) ska anta sin arbetsordning vid sitt första möte, dock senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 95

Kontakter med berörda aktörer

1. Parterna är överens om att kontakter med berörda aktörer, särskilt lokala myndigheter, det civila samhället och företrädare för den privata sektorn är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut och främja målen för detta partnerskap.

2. Berörda aktörer ska underrättas i god tid och ha möjlighet att bidra till den breda dialogprocessen, särskilt med hänblick på mötena i respektive ministerråd.

3. För att främja kontakter av detta slag ska det där så är lämpligt inrättas öppna och transparenta mekanismer för strukturerade samråd med berörda aktörer.
4. Resultaten av samråden med berörda aktörer ska meddelas till relevant ministerråd, gemensam kommitté eller parlamentarisk församling, beroende på vad som är lämpligt.

DEL VI

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 96

Territoriell tillämpning

Detta avtal ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, å andra sidan, på OSAKS-medlemmarnas territorier.

Artikel 97

Andra avtal eller arrangemang

Inga fördrag, konventioner, avtal eller arrangemang, oavsett art eller form, mellan en eller flera av Europeiska unionens medlemsstater och en eller flera OSAKS-medlemmar ska hindra genomförandet av detta avtal.

Artikel 98

Samtycke till att vara bunden, ikraftträdande och provisorisk tillämpning

1. Parterna ska uttrycka sitt samtycke till att vara bundna av detta avtal i enlighet med sina respektive interna regler och förfaranden.

2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på den dag då Europeiska unionen och dess medlemsstater samt minst två tredjedelar av OSAKS-medlemmarna har slutfört sina respektive interna förfaranden som är nödvändiga för detta och deponerat de instrument som uttrycker deras samtycke till att vara bundna av detta avtal hos generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd (depositarien), som ska överlämna en bestyrkt kopia till OSAKS- sekretariatet.

3. En OSAKS-medlem som den dag då detta avtal träder i kraft i enlighet med punkt 2 inte har slutfört förfarandena enligt punkt 2 får slutföra förfarandena senast tolv månader från den dagen. För sådana OSAKS-medlemmar ska detta avtal bli tillämpligt den första dagen i den andra månaden som följer på den dag då de deponerat de instrument som uttrycker deras samtycke till att vara bundna av detta avtal hos depositarien, som ska överlämna en bestyrkt kopia till OSAKS- sekretariatet. Sådana OSAKS-medlemmar ska erkänna giltigheten av varje åtgärd för att genomföra detta avtal som vidtagits efter dagen för dess ikraftträdande i enlighet med punkt 2.

4. Trots vad som sägs i punkterna 2 och 3 kan Europeiska unionen och OSAKS-medlemmarna tillämpa detta avtal provisoriskt, helt eller delvis, i avvaktan på att det träder i kraft och i enlighet med deras respektive interna förfaranden. Den provisoriska tillämpningen ska börja den första dagen i den andra månaden som följer på den dagen för undertecknandet av detta avtal. Innan den provisoriska tillämpningen påbörjas ska Europeiska unionen underrätta OSAKS-medlemmarna om vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt.

Artikel 99

Varaktighet och revidering

1. Detta avtal ingås för en inledande period av 20 år. Tre år före utgången av denna inledande period ska parterna inleda en dialog i syfte att se över de bestämmelser som därefter ska reglera deras förbindelser. Detta avtal ska genom tyst medgivande förlängas en gång med en period på fem år, såvida inte parterna före utgången av den inledande perioden på 20 år beslutar att säga upp eller förlänga det.

2. Parterna kan lägga fram förslag om ändringar av detta avtal för OSAKS–EU-ministerrådet senast sex månader före relevant möte i OSAKS–EU-ministerrådet. Ändringar ska godkännas av OSAKS–EU-ministerrådet och omfattas av de förfaranden som fastställts i artikel 98 för detta avtals ikraftträdande och provisoriska tillämpning.

3. Inom sex månader efter det att Agenda 2030 löpt ut ska parterna inleda förhandlingar i syfte att se över och revidera de strategiska prioriteringarna i detta avtal, inbegripet det regionala protokollet för Afrika, det regionala protokollet för Karibien och det regionala protokollet för Stillahavsområdet och att införa andra ändringar som eventuellt är nödvändiga. Det ändrade avtalet ska träda i kraft i enlighet med de förfaranden som fastställts för det här avtalets ikraftträdande och provisoriska tillämpning.

4. Parterna kan lägga fram förslag om ändringar av bilagorna till detta avtal för OSAKS–EU-ministerrådet senast sex månader före relevant möte i OSAKS–EU-ministerrådet. Ändringar ska godkännas av OSAKS–EU-ministerrådet.

5. Parterna till respektive regionalt protokoll kan lägga fram förslag om ändringar av deras protokoll för respektive regionalt ministerråd och OSAKS–EU-ministerrådet senast 120 dagar före relevant möte i respektive regionalt ministerråd. Ändringar ska antas av respektive regionalt ministerråd och omedelbart anmälas till OSAKS–EU-ministerrådet, som kan ge sitt samtycke inom 120 dagar från dagen för anmälan, inbegripet genom skriftligt förfarande eller delegering av befogenheter till OSAKS–EU-ambassadörsnivåkommittén. OSAKS–EU-ministerrådet kan vägra att ge sitt samtycke till en ändring som det anser vara oförenlig med detta avtal och det ska ange skälen till sin vägran till relevant regionalt ministerråd. Om samtycke inte vägrats inom 120 dagar från dagen för anmälan ska detta anses utgöra samtycke. Det ändrade regionala protokollet ska träda i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på dagen för samtycket.

6. OSAKS–EU-ministerrådet kan anta varje övergångsåtgärd som krävs i det fall det planeras ett nytt avtal mellan parterna och fram till dess att ett sådant avtal trätt i kraft eller börjat tillämpas provisoriskt.

Artikel 100

Uppsägning

Detta avtal kan sägas upp av EU-parten med avseende på varje OSAKS-medlem och av varje OSAKS-medlem med avseende på EU-parten. Uppsägningen får verkan sex månader efter det att den skriftliga anmälan av uppsägningen mottagits av depositarien, som ska överlämna en bestyrkt kopia till OSAKS-sekretariatet.

Artikel 101

Tvistlösning och fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta de allmänna eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska behandla skiljaktigheter och tvister om tillämpningen av detta avtal dem emellan samt frågor om tolkningen av detta avtal i enlighet med denna artikel.

2. Utan att det påverkar de förfaranden som anges i punkterna 3–9 i denna artikel och i artikel 74.4 kan frågor rörande tolkningen av detta avtal lösas genom samråd inom OSAKS–EU-ministerrådet eller, efter överenskommelse mellan parterna, inom en särskild underkommitté eller någon annan lämplig mekanism som rapporterar till OSAKS–EU- ministerrådet. Parterna ska lägga fram den relevanta information som krävs för en grundlig undersökning av frågan för att denna ska kunna lösas snabbt och i godo.

3. Vid tillämpningen av punkterna 4–9 ska termen part förstås som Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och varje OSAKS-medlem, å andra sidan.

4. Parterna ska behandla skiljaktigheter dem emellan inom ramen för partnerskapsdialogen i syfte att förhindra att det uppstår situationer där en part anser att det är nödvändigt att göra bruk av de samråd som anges i punkterna 5 och 6.

5. Om någon av parterna anser att den andra parten underlåtit att fullgöra någon av skyldigheterna enligt detta avtal ska den anmäla detta till den andra parten och lägga fram all relevant information som krävs för en grundlig undersökning av situationen för att nå fram till en ömsesidigt godtagbar lösning inom 90 dagar från dagen för anmälan. Om detta inte anses vara tillräckligt ska parterna hålla strukturerade och systematiska samråd. Om de inte kan nå fram till en ömsesidigt godtagbar lösning inom 120 dagar från dagen för inledandet av samråd kan den anmälande parten vidta åtgärder som står i proportion till underlåtandet att fullgöra den specifika skyldigheten.
6. Trots vad som sägs i punkt 5 gäller att en part som anser att den andra parten kränkt någon av de väsentliga delar som anges i artiklarna 9 och 18, utom i särskilt brådskande fall eller allvarliga fall av korruption enligt artikel 12, ska anmäla detta till den andra parten och lägga fram all relevant information som krävs för en grundlig undersökning av situationen i syfte att nå fram till en ömsesidigt godtagbar lösning inom 60 dagar från dagen för anmälan. Om detta inte anses vara tillräckligt ska parterna hålla strukturerade och systematiska samråd. Samtidigt som samrådens bilaterala karaktär ska iakttas ska en särskild gemensam kommitté, genom överenskommelse mellan berörda parter, involveras under fasen med strukturerade och systematiska samråd. Den särskilda gemensamma kommittén, som ska bestå av lika många företrädare för EU-parten som för OSAKS-medlemmarna vilka styrs av principen om ett verkligt partnerskap och ömsesidig ansvarighet, ska ge råd om fullgörandet av skyldigheter och bistå på lämpligt sätt så att den berörda parten vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att efterleva de skyldigheter som följer av detta avtal. Ansvaret för att den berörda parten efterlever sina skyldigheter enligt detta avtal faller helt på den berörda parten. Om de inte kan nå fram till en ömsesidigt godtagbar lösning inom 90 dagar från dagen för inledandet av samråd kan den anmälande parten vidta lämpliga åtgärder.

7. Om en part anser att en kränkning av någon av de väsentliga delarna utgör ett särskilt brådskande fall får den vidta lämpliga åtgärder med omedelbar verkan, utan föregående samråd. Med särskilt brådskande fall avses exceptionella fall av särskilt allvarlig och uppenbar kränkning av någon av de väsentliga delar som avses i artiklarna 9 och 18.

8. Lämpliga åtgärder som avses i punkterna 6 och 7 ska vidtas med fullt iakttagande av internationell rätt och stå i proportion till underlåtandet att genomföra skyldigheter enligt detta avtal. De åtgärder som minst stör avtalets funktion ska prioriteras. Lämpliga åtgärder kan omfatta ett tillfälligt upphävande, helt eller delvis, av detta avtal. Efter det att lämpliga åtgärder vidtagits kan det på begäran av någon av parterna hållas samråd för att göra en grundlig undersökning av situationen och finna lösningar som gör att de lämpliga åtgärderna kan återkallas.

9. Parterna är överens om att samråden ska äga rum på den nivå och i den form som anses mest lämplig för att en ömsesidigt godtagbar lösning ska kunna nås. De är överens om att samrådens bilaterala karaktär ska iakttas, men att relevanta regionala och internationella aktörer dock kan involveras i samrådsprocessen om berörda parter kommer överens om detta.

Artikel 102

Anslutning

1. En ny medlemsstat i Europeiska unionen ska, genom en bestämmelse härom i anslutningsakten, bli part i detta avtal från och med dagen för anslutningen till Europeiska unionen. Om akten om anslutning till Europeiska unionen inte innehåller någon bestämmelse om automatisk anslutning av den nya medlemsstaten till detta avtal, ska den berörda medlemsstaten ansluta sig till detta avtal genom att deponera en anslutningsakt hos depositarien, som ska överlämna en bestyrkt kopia till OSAKS-sekretariatet.

2. Varje begäran om anslutning till detta avtal från en självständig stat som är medlem av OSAKS eller från någon annan självständig stat som har en strukturell uppbyggnad och ekonomisk och social situation som är jämförbar med den för OSAKS-medlemmarna ska inges till OSAKS–EU-ministerrådet. Om begäran godkänns av OSAKS–EU-ministerrådet ska den berörda staten ansluta sig till detta avtal genom att deponera en anslutningsakt hos depositarien, som ska överlämna en bestyrkt kopia till OSAKS-sekretariatet.
3. Parterna ska undersöka vilka verkningar nya staters anslutning får för detta avtal.

4. OSAKS–EU-ministerrådet kan besluta att vidta de övergångs- eller ändringsåtgärder avseende detta avtal som eventuellt kan krävas.

Artikel 103

Observatörsstatus

I syfte att uppnå målen för detta avtal kan tredjepartsaktörer, inbegripet regionala och kontinentala organisationer, beviljas status som observatör i de institutioner som inrättas genom del V i den allmänna delen av detta avtal genom ett beslut av relevant gemensam institution.

Artikel 104

Giltiga texter

Detta avtal är upprättat i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska,

polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska språken, vilka alla texter är lika giltiga.

REGIONALA PROTOKOLL

REGIONALT PROTOKOLL FÖR AFRIKA

DEL I

RAM FÖR SAMARBETET

Kapitel 1

Karaktär och tillämpningsområde

Artikel 1

Verkligt partnerskap

1. I detta protokoll avses med parter de berörda parter som är bundna av detta protokoll enligt artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

2. Förbindelserna mellan parterna ska regleras av bestämmelserna i den allmänna delen av detta avtal och av de strategiska prioriteringarna enligt detta protokoll, vilka kompletterar och ömsesidigt förstärker varandra, i enlighet med artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

3. Parterna ska genomföra detta protokoll i en anda av delat ansvar, ömsesidighet, ömsesidig ansvarighet och transparens, med kompletterande ansvarsområden på nationell, regional och internationell nivå.

Artikel 2
Strategiska prioriteringar

1. Parterna ska vidta särskilda åtgärder inom följande centrala samarbetsområden som anges i del II i detta protokoll:

a) Inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling.
b) Mänsklig och social utveckling.
c) Miljö, förvaltning av naturresurser och klimatförändringar.
d) Fred och säkerhet.
e) Mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning.
f) Migration och rörlighet.

2. Parterna får i samförstånd komma överens om andra områden för engagemang och samarbete.

Artikel 3

Integration och samarbete på regional och kontinental nivå

1. Parterna ska främja sammanlänkningar och strategiska förbindelser mellan Afrika och Europeiska unionen.

2. Parterna ska stödja regional och kontinental integration i Afrika som ett effektivt sätt att uppnå fred och välstånd samt uppfylla prioriteringarna i detta protokoll, med beaktande av målen i Afrikanska unionens (AU) Agenda 2063 (Agenda 2063) och andra relevanta regionala ramar.

3. Parterna ska stödja regional ekonomisk integration i Afrika, bland annat genom att bygga upp större marknader, ökad sammanlänkning och den fria rörligheten för personer, varor, tjänster, kapital, arbetskraft och teknik i samband med genomförandet av fördraget om upprättandet av Afrikanska ekonomiska gemenskapen, upprättat i Abuja den 3 juni 1991och fördraget om upprättandet av Afrikanska kontinentala frihandelsområdet, upprättat i Kigali den 21 mars 2018.

4. Parterna ska stödja AU och regionala organisationer när det gäller att främja fred, säkerhet, demokrati och samhällsstyrning inom ramen för regionala och kontinentala mekanismer såsom den afrikanska freds- och säkerhetsstrukturen och den afrikanska strukturen för samhällsstyrning.

5. Parterna är överens om att säkerställa samstämmighet och komplementaritet mellan detta protokoll och partnerskapet mellan världsdelarna såsom det fastställts vid på varandra följande toppmöten mellan AU och EU samt i tillhörande slutdokument. I sin strävan att uppnå de kontinentala prioriteringar som anges i Agenda 2063 erkänner parterna AU:s och de regionala ekonomiska gemenskapernas roll i kontinentala och regionövergripande frågor. De kan i det sammanhanget inleda dialog och samarbete om regionövergripande och kontinentala frågor med de afrikanska länder som inte är parter i detta avtal.

6. Parterna är överens om att inleda och stärka samarbetet med de regionala ekonomiska gemenskaperna och erkänna deras roll som byggstenar i agendan för afrikansk integration. De är också överens om att samarbeta med andra relevanta regionala och kontinentala aktörer som är villiga och kapabla att främja gemensamma mål.
7. Parterna ska uppmuntra regionalt samarbete på områden av gemensamt intresse med de utomeuropeiska länder och territorier som är associerade med EU och EU:s yttersta randområden.

Kapitel 2

Aktörer och processer

Artikel 4

Institutionella bestämmelser

1. De gemensamma institutioner som inrättas genom detta protokoll, vilkas sammansättning och uppgifter definieras i den allmänna delen av detta avtal, är

a) Afrika–EU-ministerrådet,
b) gemensamma kommittén Afrika–EU,

c) parlamentariska församlingen Afrika–EU.

2. Parterna ska ta hänsyn till den strategiska och politiska vägledningen från toppmötena mellan AU och EU när de samarbetar och genomför detta protokoll.

Artikel 5

Samråd med berörda aktörer

Parterna ska inrätta mekanismer för öppna och transparenta samråd med alla relevanta berörda aktörer, inbegripet lokala myndigheter samt företrädare för det civila samhället och den privata sektorn, i syfte att hålla dem underrättade om och samla in deras bidrag till de politiska processerna och genomförandet av detta protokoll, i enlighet med artikel 5.3 i den allmänna delen av detta avtal.

Artikel 6

Genomförande och övervakning

1. Parterna ska för varje samarbetsområde främja ändamålsenliga samarbetsarrangemang och genomföra därmed sammanhängande verksamhet på den lämpligaste inhemska, regionala, plurilaterala och kontinentala nivån. I detta syfte erkänner parterna de regionala och kontinentala organisationernas roll när det gäller genomförandet av detta protokoll och ska sträva efter att stärka relevanta berörda aktörers deltagande.

2. Parterna ska övervaka genomförandet av detta protokoll, bland annat genom en flerpartsstrategi. De får se över protokollet regelbundet och vid behov se över och utvidga dess tillämpningsområde inom befintliga och nya samarbetsområden, i enlighet med det förfarande som fastställs i artikel 99.5 i den allmänna delen av detta avtal.

DEL II

CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I
Inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling

Artikel 7

Parterna ska främja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling i ett ömsesidigt intresse och till ömsesidig nytta genom att främja en ekonomisk strukturomvandling och diversifiering, skapa högkvalitativa arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor och främja regional ekonomisk integration. De ska investera i humankapital och kompetens, främja en sund makroekonomisk ram och skapa ett företagsklimat som leder till större investeringsflöden och utveckling av den privata sektorn. De ska vidta åtgärder och samarbeta för att stärka kapaciteten för att begränsa klimatförändringarna och minimera andra miljörisker, stödja ett paradigmskifte inom produktion och konsumtion och främja klimatresilient infrastruktur, förnybar energi och ren teknik, sund hantering av avfall och kemikalier och integrerad vattenförvaltning, i syfte att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring och möjliggöra en gradvis övergång till cirkulära ekonomier. De

ska utnyttja nyckelsektorer med hög tillväxt och stor potential för att skapa anständiga arbetstillfällen, vilket ska leda till integrering i regionala och globala värdekedjor med högt värdeskapande. De ska sträva efter att säkerställa att alla drar nytta av de affärsmöjligheter som skapas, med särskild uppmärksamhet på kvinnor och ungdomar, och att grundläggande arbetsnormer främjas och genomförs, bland annat genom en ändamålsenlig social dialog.

Kapitel 1

Ekonomisk omvandling

Artikel 8

Ekonomisk styrning

1. Parterna ska förbättra den makroekonomiska stabiliteten och främja strukturreformer samt lämplig ekonomisk politik, finanspolitik och monetär politik som skapar ett välbehövligt utrymme för ökade investeringar, skapande av arbetstillfällen, utveckling av den privata sektorn och stärkt resiliens mot ekonomiska chocker. De ska underlätta den ekonomiska reformprocessen genom att förbättra den gemensamma förståelsen och informationsutbytet vad gäller grunddragen i deras ekonomier samt utformningen och genomförandet av ekonomisk politik.

2. Parterna är överens om att stödja principerna om god ekonomisk styrning, anta åtgärder för att förbättra förvaltningen av de offentliga finanserna, arbeta för en hållbar offentlig skuldsättning, stärka nationella och regionala statistiksystem samt regionala, multilaterala övervakningsmekanismer och främja ett transparent budgetgenomförande genom att ge allmänheten tillgång till handlingar samt verka för ändamålsenliga kontrollsystem och ett konkurrensbaserat, transparent och ansvarsskyldigt system för offentlig upphandling.

Artikel 9

Humankapital och kompetens

1. Parterna ska stärka humankapitalet genom att investera i utbildning, kompetensutveckling och kapacitetsuppbyggnad i syfte att matcha arbetsmarknadens efterfrågan samt öka arbetsproduktiviteten, med särskild hänsyn tagen till principerna om jämställdhet och icke-diskriminering. De ska säkerställa att de nationella utbildningssystemen och läroplanerna är inriktade på framtida sysselsättningsbehov och uppfyller nationella kapacitetsbehov.

2. Parterna ska främja efterfrågestyrda system för teknisk utbildning och yrkesutbildning, bland annat genom partnerskap med den privata sektorn, som är anpassade till lokala och regionala arbetsmarknaders behov och möjligheter, särskilt på landsbygden och i avlägsna områden.

3. Parterna ska samarbeta för att utveckla och genomföra strategier som förbättrar digitala färdigheter och digital kompetens samt integrera dem i utbildningssystemet.

Artikel 10

Företags- och investeringsklimat

1. Parterna ska förbättra nationella och regionala regelverk och förenkla regler och processer för företag, minska och rationalisera de administrativa formaliteterna, stärka samarbetet och bygga upp kapacitet för att genomföra en ändamålsenlig konkurrenspolitik. De ska anta öppna, transparenta och tydliga regelverk för företag och investeringar, med skydd av äganderätt, markrättigheter och immateriella rättigheter. De ska säkerställa effektiva, transparenta och förutsägbara skattesystem och förbättra tullmyndigheternas roll när det gäller att underlätta handeln, och samtidigt se till att de regler som införts för att bekämpa bedrägerier och andra överträdelser efterlevs. De ska främja strategier som ökar arbetsmarknadsinstitutionernas relevans, effektivitet och ändamålsenlighet genom att hitta rätt balans mellan flexibilitet och skydd för arbetstagare.

2. Parterna ska stödja reformer av den finansiella sektorn genom åtgärder som förbättrar tillgången till finansiering och finansiella tjänster, särskilt för mikroföretag samt små och medelstora företag, samt främjar utveckling och sammanlänkning av finansmarknaderna och integrering av kapitalmarknaderna för att säkerställa en effektiv fördelning av sparandet till produktiva investeringar och den privata sektorn. De ska verka för att främja konkurrensen mellan leverantörer av finansiella tjänster, utveckla livskraftiga finansiella sektorer inom och utanför banksektorn samt stärka mobila och digitala finansiella tjänster i syfte att öka tillgången till finansiering, särskilt för mikroföretag samt små och medelstora företag. De ska också sträva efter att stärka sitt samarbete när det gäller genomförandet av internationella standarder och efter att säkerställa öppna marknader, skydd för konsumenter och andra användare samt ökad tillgång till mobila tjänster.

3. Parterna ska sträva efter att förse företag och investerare med relevant och lättillgänglig information om affärsmöjligheter och om hur man startar nya företag i Afrika och EU. De ska stödja en strukturerad offentlig–privat dialog, nätverksbyggande mellan ekonomiska aktörer samt utveckling av affärspartnerskap, i syfte att säkerställa att den privata sektorns perspektiv beaktas i samband med insatserna för att minska investeringsriskerna och för att ta itu med hindren för hållbara investeringar samtidigt som reformagendorna för investeringsklimatet prioriteras.

4. Parterna ska stödja de offentliga myndigheternas kapacitetsuppbyggnad för att genomföra politiska förbättringar och lagstiftningsreformer avseende företags- och investeringsklimatet, bland annat genom utbildning och överföring av expertis och kunskap.

5. Parterna är överens om att frågor som rör företags- och investeringsklimatet ska beaktas på lämpligt sätt i deras dialog.

Artikel 11

Infrastruktur

1. Parterna ska stödja hållbar och resilient utveckling vad gäller viktig infrastruktur såsom energi, transport, informations- och kommunikationsteknik (IKT) och digital konnektivitet för att underlätta omvandlingen av sina ekonomier, med beaktande av programmet för utveckling av infrastruktur i Afrika.

2. Parterna ska samarbeta för att identifiera, främja och gemensamt finansiera projekt som förväntas underlätta omvandlingen av deras ekonomier. De ska samarbeta för att bygga upp

och upprätthålla välriktad infrastruktur, inbegripet industriparker och exportbearbetningszoner, i syfte att stödja konkurrenskraftiga industrier och sektorer med koppling till globala marknader.

3. Parterna ska förbättra styrningen av infrastruktursektorn. De ska mobilisera investeringar, öka mobiliseringen av inhemska resurser, uppmuntra offentlig-privata partnerskap samt utnyttja kompetens och innovationer inom den privata sektorn vid tillhandahållande av infrastruktur och därmed sammanhängande tjänster.

4. Parterna är överens om att underlätta hållbar och resilient utveckling och underhåll av infrastruktur genom ett ökat ekonomiskt och tekniskt bistånd, med särskild uppmärksamhet på de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små östater under utveckling.

Artikel 12

Immateriella rättigheter

1. Parterna ska stärka samarbetet om immateriella rättigheter, bland annat vid utformningen av regelverket för främjande, skydd och kontroll av efterlevnaden av dessa, med beaktande av sina underliggande politiska mål.

2. Parterna ska samarbeta för att stärka kapaciteten att främja och skydda immateriella rättigheter på inhemsk, regional och kontinental nivå samt kontrollera att de efterlevs.

3. Parterna ska säkerställa att deras respektive lagstiftning omfattar förfaranden för kontroll av efterlevnad, så att rättighetshavare kan vidta verkningsfulla åtgärder mot intrång i immateriella rättigheter.

4. Parterna ska bygga upp kapacitet för att främja registrering och skydd av geografiska beteckningar vad gäller såväl afrikanska som europeiska jordbruks- och livsmedelsprodukter. De ska vidta åtgärder för att stödja genomförandet av AU:s kontinentala strategi för geografiska beteckningar i Afrika samt sörja för att lokalsamhällen kan dra full nytta av geografiska beteckningar för att röra sig uppåt i regionala och globala värdekedjor.

Artikel 13

Investeringar

1. Parterna åtar sig att samarbeta för att frigöra hållbara och ansvarsfulla investeringar från inhemska och utländska, offentliga och privata källor. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt sektorer som är viktiga för den ekonomiska utvecklingen, har stor potential att skapa hållbara arbetstillfällen, särskilt inom värdeskapande sektorer, och som främjar miljömässig hållbarhet.

2. Parterna är överens om att underlätta investeringar genom lagstiftning, bestämmelser och strategier, vilka de ska utarbeta på ett transparent sätt, samt genom att uppmuntra till offentlig-privat dialog och ge alla berörda aktörer möjlighet att delta.

3. Parterna ska öka ansträngningarna för att förbättra investeringsklimatet och företagsklimatet. De ska stödja åtgärder för att avhjälpa utländska investerares kunskapsbrister om lokala investeringsvillkor. De ska främja affärskontakter och informationsnätverk samt underlätta gemensamma investeringar och samriskföretag.

4. Parterna ska främja en ändamålsenlig och mer strategisk användning av offentliga investeringar för att attrahera investeringar från den privata sektorn genom blandfinansiering, garantier och andra innovativa finansieringsinstrument i syfte att mobilisera ytterligare resurser från kapitalmarknaderna, minska riskerna i samband med investeringar och underlätta tillgången till finansiering. Parterna ska beakta andra initiativ som bidrar till finansiering och främjande av investeringar från den privata sektorn i Afrika, för att säkerställa samstämmighet.

5. Parterna ska främja företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande genom hela värdekedjan genom att tillhandahålla stödjande politiska ramar som uppmuntrar företag att tillämpa relevant praxis och genom att stödja efterlevnad, genomförande, uppföljning och spridning av relevanta internationella standarder, såsom FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer för multinationella företag och ILO:s trepartsdeklaration om principer som rör multinationella företag och socialpolitik. De ska erkänna andra frivilliga initiativs bidrag till hållbarhet och företagens sociala ansvar, inbegripet självreglering inom industrin.

Artikel 14

Industrialisering

1. Parterna ska främja inkluderande och hållbar industrialisering i Afrika genom innovation och teknisk utveckling, med fokus på sektorer med högt mervärde och arbetsintensiva sektorer.

2. Parterna ska främja omvandlingen av de afrikanska ekonomierna och deras övergång från råvaruberoende till diversifierade ekonomier genom lokal behandling och bearbetning av råvaror, värdeskapande tillverkning och integrering i regionala och globala värdekedjor, bland annat genom att beakta strategin för snabbare industriell utveckling i Afrika.

3. Parterna ska verka för att frigöra flaskhalsar som hämmar den industriella utvecklingen. De ska åtgärda begränsningar på utbudssidan, främja ökad produktivitet, uppmuntra till användning av avancerad IKT och artificiell intelligens samt stödja digital omställning, med beaktande av teknik för sociala medier, mobila lösningar, analys och molntjänster. De ska främja klimatsmarta och miljövänliga metoder samt användning av ren energi till ett överkomligt pris.

4. Parterna ska sträva efter att skapa industriella band genom att öka värdeskapandet för bland annat jordbruk och resursrika länder. De ska främja förbindelserna mellan mindre och större industrier i Afrika. De ska utveckla tjänstesektorn för att se till att den bidrar effektivt till industrialiseringen.

5. Parterna ska underlätta utvecklingen av mikroföretag samt små och medelstora företag i Afrika, bland annat genom att utveckla förbindelser inom Afrika och synergier med företag i EU. De ska stödja utvecklingen av ungdomars och kvinnors entreprenörskap med tanke på deras ekonomiska egenmakt och främjandet av en inkluderande utveckling.

Artikel 15

Utveckling av den privata sektorn

1. Parterna ska främja och stärka den privata sektorns roll som en effektiv drivkraft för hållbar utveckling på grundval av företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande. De ska skapa en gynnsam miljö för att frigöra potentialen i ett möjlighetsstyrt entreprenörskap och bättre utnyttja Afrikas förutsättningar för entreprenörskap genom att kombinera verktyg såsom finansiering, tjänster och utbildning, företagskultur och regelverk, innovation och tillämpning av modern teknik. De ska fästa särskild vikt vid den informella sektorn och vid en övergång till den formella ekonomin för informell ekonomisk verksamhet.

2. Parterna ska inrätta rätt företagsram och stödja mikroföretag, små och medelstora företag samt uppstartsföretag när det gäller att utnyttja tillväxtmöjligheter, bland annat genom att främja initiativ som syftar till företagens internationalisering. De ska stärka stödtjänster för mikroföretag samt små och medelstora företag genom att inrikta sig på kompletterande åtgärder, marknadstillträde, kapacitetsuppbyggnad och företagsuppgradering. De ska främja och stödja innovation och entreprenörskap, särskilt bland ungdomar och kvinnor.

3. Parterna ska stödja en strukturerad dialog mellan den privata sektorn i Afrika och EU och samarbete mellan mikroföretag samt små och medelstora företag i Afrika och EU för att bidra till att skapa ett bättre företagsklimat som möjliggör tillväxt inom alla ekonomiska sektorer.

4. Parterna ska främja engagemang och åtgärder från den privata sektorns sida för utveckling av gröna företag och den cirkulära ekonomin, bland annat genom att utveckla socialt entreprenörskap och underlätta tillgång till hållbar finansiering.

5. Parterna ska uppmuntra till och underlätta en bredare användning av sina respektive valutor i internationella transaktioner.

Artikel 16

Handelssamarbete

1. Parterna, som erkänner handelns betydelse som en viktig bidragande faktor till ekonomisk tillväxt och utveckling, ska stärka handelsmöjligheterna till gagn för båda parter. De ska samarbeta för att bygga upp handelskapaciteten samt införa ramvillkor och strategier för att främja ökade handelsflöden mellan parterna.

2. Parterna är överens om att handelssamarbetet ska genomföras i full överensstämmelse med WTO:s bestämmelser, inbegripet särskild och differentierad behandling.
3. Parterna är överens om att handelssamarbetet i första hand ska bygga på befintliga förmånshandelsordningar och avtal om ekonomiskt partnerskap.

4. De länder som undertecknat avtalen om ekonomiskt partnerskap ska stödja genomförandet av dessa, inbegripet möjligheten att bredda deras tillämpningsområde och vid behov ansluta nya medlemmar.

5. Parterna ska samarbeta för att med sina respektive medel stödja genomförandet av Afrikanska kontinentala frihandelsområdet.

6. Parterna är överens om att genomförandet av avtalen om ekonomiskt partnerskap, fördraget om upprättandet av Afrikanska kontinentala frihandelsområdet och andra tillämpliga handelsarrangemang kompletterar och ömsesidigt stöder varandra samt bidrar till en fördjupning av den regionala och kontinentala integrationsprocessen inom ramen för AU:s agenda för handel och strukturomvandling.

7. Parterna är överens om att på lämplig nivå upprätthålla eller upprätta gemensamma arrangemang för att övervaka genomförandet av avtalen om ekonomiskt partnerskap och diskutera andra tillämpliga handelsarrangemang samt bedöma deras inverkan på utvecklingen av de afrikanska ekonomierna och på deras regionala och kontinentala integrationsprocesser.

8. Parterna ska stödja de regionala ekonomiska integrationsprocesserna, bland annat genom förenklade handelsprocedurer och harmonisering av regelverket, och ska främja handeln inom Afrika och de afrikanska ländernas integrering i regionala och globala värdekedjor. De är också överens om att underlätta och stimulera skapandet och konsolideringen av regionala marknader för varor och tjänster.

9. Parterna ska stödja initiativ som minskar och undanröjer onödiga tekniska handelshinder inom tillämpningsområdet för WTO:s avtal om tekniska handelshinder (avtalet om tekniska handelshinder). De ska samarbeta för att stärka sanitära och fytosanitära bestämmelser och praxis i enlighet med WTO:s avtal om sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-avtalet). Parterna ska särskilt samarbeta för att utveckla internationella standarder som stöder deras relevanta politiska ramar. De ska samarbeta för att öka transparensen i utarbetandet av regleringsåtgärder och genomförandet av standarder, tekniska föreskrifter och förfaranden för bedömning av överensstämmelse (provning, certifiering och kalibrering). De ska bland annat behandla frågor rörande metrologi samt ackreditering av laboratorier och andra organ för bedömning av överensstämmelse, i kombination med lämplig infrastruktur för marknadsövervakning.

10. Parterna ska samarbeta på området för förenklade handelsprocedurer, på grundval av sina respektive åtaganden enligt WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer (avtalet om förenklade handelsprocedurer). De ska anta åtgärder, inbegripet tekniskt bistånd, för att genomföra avtalet om tekniska handelshinder, SPS-avtalet och avtalet om förenklade handelsprocedurer, och de ska stödja efterlevnaden av internationella standarder genom lämplig kapacitetsuppbyggnad.

11. Parterna ska stimulera marknadsutvecklingen genom infrastrukturförbindelser samt prioritera undanröjandet av onödiga hinder för och begränsningar av exporten mellan Afrika och Europeiska unionen.

12. Parterna åtar sig att, i överensstämmelse med sin utvecklingsnivå och sina prioriteringar, förbättra marknadstillträdet för varor till Afrikas och EU:s marknader för att maximera fördelarna med de befintliga handelsavtalen.

Kapitel 2

Nyckelsektorer

Artikel 17

Jordbruk

1. Parterna ska samarbeta för att sörja för en ökad hållbar jordbruksproduktion av hög kvalitet, höja produktiviteten och öka bearbetningen i syfte att bättre trygga livsmedelsförsörjning och nutrition, förbättra försörjningsmöjligheterna, skapa anständiga arbetstillfällen, förbättra värdekedjorna och öka inkomsterna. De ska stärka klimatresilienta metoder, främja hållbar förvaltning samt hållbar användning av naturresurser och ekosystemtjänster, undanröja incitament för ohållbara produktionsmönster och använda de mest hållbara, energieffektiva och koldioxidsnåla teknikerna. De ska säkerställa övergången till hållbara livsmedelssystem genom att ta hänsyn till alla aspekter av hållbarhet och de ska stärka resiliensen i sina jordbruks- och livsmedelssystem vad gäller klimat- och miljörisker och exogena chocker.

2. Parterna ska samarbeta i syfte att främja offentliga och privata investeringar, bättre sammanlänka företag i Afrika och EU inom den jordbruksbaserade livsmedelssektorn, utbyta bästa praxis och sammanföra expertis från EU och Afrika avseende jordbruksutveckling. De ska stödja genomförandet av det övergripande programmet för Afrikas jordbruksutveckling.

3. Parterna ska främja investeringar, införa investeringsvänliga regler och bestämmelser för att främja ansvarsfulla privata investeringar och göra det möjligt för sådana investeringar att öka inom den jordbruksbaserade livsmedelssektorn. De ska stödja utvecklingen av hållbara värdekedjor för jordbruksbaserade livsmedel, bland annat genom förbättrad infrastruktur på landsbygden, förbättrad yrkesutbildning och utbildning, forskning på jordbruksområdet och jordbruksteknik samt förenklad tillgång till finansiering och förenklat marknadstillträde.

4. Parterna ska samarbeta för att förbättra möjligheterna för jordbruksproducenter samt bearbetningsföretag och exportörer inom jordbrukssektorn att få tillträde till nationella, regionala och internationella marknader. De ska främja kapacitetsuppbyggnad när det gäller sanitära och fytosanitära standarder, system för rättvis handel inom området bearbetning av jordbruksprodukter, tillgång till tjänster, jordbruksrådgivning och lämplig teknik, med särskild inriktning på kapaciteten hos unga jordbrukare, kvinnor, småbrukare och familjejordbruk. De ska bygga upp kapaciteten hos organisationer för familjejordbruk och mikroföretag samt små och medelstora företag när det gäller produktions- och bearbetningsteknik genom strategier för egenmakt, särskilt för ungdomar och kvinnor.

5. Parterna ska samarbeta i fråga om styrning av jordbrukssektorn, särskilt genom stödåtgärder för informationssystem och system för tidig varning som syftar till att förebygga kriser, genom inkluderande beslutsfattande och genom att bygga upp kapaciteten hos yrkesorganisationer på nationell, regional och kontinental nivå. De ska underlätta tillgången till jordbruksmark och arvsrättigheter, inbegripet för familjejordbruk, ungdomar och kvinnor.

Artikel 18
Djurhållning och läder

1. Parterna ska samarbeta för att förbättra hållbar animalieproduktion, pastoralism och gränsöverskridande transhumans i syfte att utveckla värdekedjor för boskap, bland annat genom att öka yrkesorganisationernas kapacitet, och för att stödja bearbetning, bevarande, handel med och utveckling av animaliska produkter såsom läder, mjölk och kött, med beaktande av miljömässig hållbarhet, klimatresiliens, socioekonomisk utveckling och en inkluderande tillväxt. De ska också samarbeta för att modernisera infrastrukturen för

bearbetning och saluföring av djur och animalieprodukter i syfte att underlätta marknadstillträdet och stärka de interregionala marknaderna i Afrika.

2. Parterna ska samarbeta för att utveckla och modernisera djurhållningssektorn i enlighet med målen i det övergripande programmet för Afrikas jordbruksutveckling, med beaktande av strategin för utveckling av djurhållningen i Afrika.

3. Parterna ska samarbeta för att förbättra djurhälsan och veterinärtjänsterna samt säkerställa en hållbar förvaltning av resurser för jordbruks- och boskapsskötsel. De ska främja inrättande av lämpliga nationella och regionala regelverk och stärkande av den veterinärmedicinska forskningens kapacitet. De ska samarbeta för att hantera de risker som uppstår till följd av gränsöverskridande djursjukdomar genom att stärka övervakningsmekanismerna och det gränsöverskridande epidemiologiska samarbetet.

Artikel 19

Blå ekonomi och fiske

1. Parterna ska stödja den blå ekonomin genom att förena hållbar ekonomisk tillväxt med förbättrade försörjningsmöjligheter, social rättvisa, bevarande av marina ekosystem och inlandets ekosystem och deras biologiska mångfald och klimatresiliens, och stärka livsmedelstryggheten och transparenta, tillförlitliga och säkra livsmedelssystem.

2. Parterna är överens om att främja hållbara och ansvarsfulla investeringar i den blå ekonomin och att stödja riktade insatser för att ge incitament till större investeringar från den privata sektorn. De ska främja integrerad avrinningsområdesförvaltning och fysisk planering i kust- och havsområden för att förena kraven på flera användningsområden med miljöskydd. De ska ytterligare främja teknisk utveckling och tekniköverföring samt utbyte av kunskap, innovation, bästa praxis och erfarenheter vad gäller en hållbar blå ekonomi.

3. Parterna ska främja ett hållbart havs- och inlandsfiske för att skapa arbetstillfällen, generera inkomster, bekämpa fattigdom samt uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition. De ska underlätta samriskföretag, främja mervärdeskapande och hantera förluster efter skörd genom lämpliga åtgärder samt förbättra marknadstillträdet. De ska öka de sociala och ekonomiska fördelarna med småskaligt fiske, inbegripet icke-industriellt fiske, genom att bygga upp hållbara värdekedjor för fisket och stärka investeringar och lokal kapacitet, och därvid sörja för utsatta och marginaliserade personers deltagande.

4. Parterna ska säkerställa bevarande och hållbar förvaltning och användning av havs- och insjöfiskets resurser för att bevara fiskbestånden på hållbara nivåer, förhindra överfiske, stödja genomförandet av klimatsmart politik samt minimera fiskets negativa inverkan på den naturliga miljön. De ska främja regionalt samarbete och bästa praxis inom fiskeriförvaltningen, inbegripet insamling och rapportering av fiskeridata och fiskeristatistik.
5. Parterna ska samarbeta för att utveckla ett hållbart vattenbruk till havs eller i inlandet genom ändamålsenlig fysisk planering, en ekosystembaserad strategi, bättre tillgång till finansiering och lika villkor för investerare, samtidigt som det säkerställs att hänsyn tas till lokalsamhällenas intressen.

6. Parterna ska främja en hållbar utveckling av kust- och havsturismen som genererar intäkter och skapar arbetstillfällen, med vederbörlig hänsyn tagen till de miljömässiga och sociala dimensionerna.

7. Parterna ska undersöka potentialen för innovativ, ny och framväxande hållbar maritim verksamhet, inbegripet vad gäller tidvattenenergi. De ska inrätta de rättsliga och politiska ramar som krävs för framtida utveckling, stödja forskning och minska tekniska flaskhalsar för att underlätta tillgången för investerare och samtidigt undvika risker för den marina miljön.

8. Parterna ska stödja genomförandet av strategier och handlingsplaner för den blå ekonomin. De ska underlätta den privata sektorns och andra berörda aktörers deltagande i utvecklingen och genomförandet av en hållbar blå ekonomi. De ska ägna vederbörlig uppmärksamhet åt utvecklingen i små östater under utveckling och erkänna deras beroende av havet.

Artikel 20

Utvinningsindustri och bearbetning

1. Parterna ska främja utvinningsindustrin för att uppnå inkluderande och hållbar tillväxt och utveckling samt omvandling av de afrikanska ekonomierna. Parterna ska uppmuntra till investeringar i utvinningsindustri och bearbetning, med beaktande av principen om ländernas suveränitet över sina naturtillgångar. De ska främja ökad integration mellan Afrikas och EU:s värdekedjor.

2. Parterna ska främja rättvis, ansvarsfull och icke snedvriden tillgång till resurser som kan utvinnas, med full respekt för länders suveränitet över sina naturtillgångar, och ska främja hållbar handel mellan aktörer i Afrika och EU, med upprätthållande av de berörda samhällenas rättigheter. De ska stödja utveckling, harmonisering och genomförande av konsekventa strategier samt kraftfulla rättsliga ramar för prospektering, utvinning, hantering, licensiering, upphandling, beskattning, bearbetning och export av resurser som kan utvinnas. De ska uppmuntra lokala mikroföretag samt små och medelstora företag att vara delaktiga i utvinningsindustrin genom att underlätta överföring av kompetens och teknik i syfte att bidra till deras konkurrenskraft, så att de kan bli fullvärdiga aktörer i värdekedjorna.

3. Parterna ska främja god styrning inom utvinningssektorn i syfte att främja den socioekonomiska utvecklingen. De ska stärka den inhemska lagstiftningen för att säkerställa överensstämmelse med internationellt erkända principer och riktlinjer, när så är lämpligt med beaktande av regionala strategier. De ska bekämpa skattebedrägeri och skatteundandragande samt säkerställa att alla aktörer betalar erforderliga skatter, avgifter och royalties till värdländerna. De ska använda nationella, regionala och internationella rättsliga medel för att bekämpa olaglig utvinning av och handel med mineraltillgångar.

4. Parterna ska stödja nationella, regionala och internationella initiativ för att öka transparensen och ansvarsskyldigheten vid användning och förvaltning av resurser som kan utvinnas, inbegripet genom att främja Kimberleyprocessen och utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet samt andra relevanta initiativ som rör ansvarsfull och hållbar utvinning och anskaffning av mineraler, såsom OECD:s vägledning om tillbörlig aktsamhet för ansvarsfulla leveranskedjor för mineraler från konfliktdrabbade områden och högriskområden.

5. Parterna ska stödja utvecklingen av lämplig lagstiftning och lämpliga mekanismer, med beaktande av behoven hos hantverksmässiga och småskaliga gruvarbetare, lokalsamhällen och det civila samhället, och därvid främja deras engagemang, i syfte att säkerställa en inkluderande och hållbar utvinning av resurser som kan utvinnas. De ska främja miljömässig hållbarhet, klimatsmarta metoder, anständiga arbetsvillkor, hälsa och säkerhet i lokalsamhällen samt respekt för mänskliga rättigheter, i enlighet med internationella skyldigheter och åtaganden. De ska samarbeta för att bygga upp produktionskapaciteten hos lokala entreprenörer i värdekedjorna för utvinningsindustrin och hos hantverksmässiga och småskaliga gruvarbetare, och ska uppmuntra sociala partnerskap mellan gruvföretag, lokalsamhällen och andra relevanta berörda aktörer. De ska främja nationell och regional kartläggning och utforskning för att förbättra kvaliteten på geologisk information och systemen för hantering av geodata i Afrika.

Artikel 21

Tillverkning

1. Parterna ska samarbeta för att främja hållbar tillverkning i Afrika genom att utveckla specialanpassade strategier för att minska beroendet av lågkapacitetsproduktion och skapa mervärde på lokal och regional nivå.

2. Parterna ska utveckla strategier för att locka fler inhemska och utländska direktinvesteringar till tillverkningssektorn. De ska samarbeta för att stödja kapaciteten hos mikroföretag samt små och medelstora företag. De ska främja innovation och avancerade tillverkningskluster, nätverk och partnerskap.

3. Parterna ska sträva efter att öka andelen arbetsintensiv tillverkning. De ska samarbeta för att integrera ny och framväxande teknik i syfte att omvandla leveranskedjorna och modernisera produktionen.

4. Parterna ska stödja insatser för att öka handeln med tillverkade varor genom kopplingar till marknader och förenklade handelsprocedurer, inbegripet förbättrade kvalitetsnormer och förbättrad infrastruktur. De ska stärka den regionala integrationen för att frigöra Afrikas tillverkningspotential och förbättra dess konkurrenskraft på de globala marknaderna.

Artikel 22

Tjänster

1. Parterna ska vidta åtgärder som stöder utvecklingen av en livskraftig och stabil tjänstesektor för att bana väg för ökad tjänstehandel, export och investeringar samt förstärkt regional integration och interregionalt samarbete.

2. Parterna ska utveckla sektorsspecifika strategier och åtgärder för att ta itu med rättsliga hinder, förbättra de institutionella och rättsliga ramarna samt stärka kapaciteten när det gäller tillhandahållande av tjänster. De ska stödja genomförandet av WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (Gats), fördjupa det regionala samarbetet, minska fragmenteringen av tjänstemarknaderna i Afrika, stärka framtagandet och analysen av data rörande tjänstehandel samt stödja övervakningen av tjänsteintegrering och av den inverkan som reformerna har när det gäller att minska handelskostnaderna.

3. Parterna ska samarbeta för att förbättra tjänstehandeln, inbegripet rörlighet för fysiska personer för affärsändamål mellan Afrika och EU, med särskilt fokus på nyckelsektorerna för deras ekonomiska tillväxt och utveckling, såsom IKT, hälso- och sjukvård, finansiella tjänster, distribution, turism, byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster i enlighet med befintliga internationella avtal.

4. Parterna ska samarbeta för att stärka kapaciteten när det gäller tillhandahållande av tjänster med anknytning till kulturella och kreativa näringar.

Artikel 23

Transporter

1. Parterna ska samarbeta för att uppnå moderna, säkra, trygga och hållbara transportsystem samt förbättra sammanlänkningen inom Afrika och mellan Afrika och EU.

2. Parterna ska förbättra den övergripande styrningen av transportsektorn genom att utveckla och genomföra effektiva bestämmelser som möjliggör rättvis konkurrens bland och mellan olika transportsätt. De ska verka för att minska transportsättens miljöpåverkan genom att främja ren energi genom förbättrade bränslestandarder och energieffektiv teknik.

3. Parterna ska främja investeringar för att stödja den fortsatta utvecklingen av transportinfrastruktur och transportnät (dvs. vägar, luftfart, sjöfart och järnvägar), med särskild uppmärksamhet på de delar som saknas i infrastrukturen och underhåll av dessa, med beaktande av programmet för utveckling av infrastruktur i Afrika. De ska förbättra tillgången till grundläggande infrastruktur för landsbygdssamhällen och avlägsna samhällen i syfte att förbättra deras socioekonomiska utveckling. De ska verka för att stärka hållbar hamninfrastruktur och hållbara hamnanläggningar och undersöka möjligheten att skapa gröna hamnar.

4. Parterna ska samarbeta inom luftfartssektorn, bland annat genom att stödja upprättandet och stärkandet av den gemensamma afrikanska luftfartsmarknaden. De ska främja investeringar, bredda och fördjupa regleringssamarbetet samt förbättra säkerheten och luftrumsövervakningen, inbegripet förmågan att reagera på därmed sammanhängande hot och risker.

Artikel 24

Hållbar energi

1. Parterna ska sträva efter att påskynda tillgången till hållbar energi till ett överkomligt pris, utveckla resilient energiinfrastruktur, särskilt i landsbygdsområden, och främja utvecklingen av förnybar energi och effektiv energianvändning. De ska främja användningen av den mest energieffektiva och koldioxidsnåla tekniken inom alla sektorer, särskilt inom jordbruk, tillverkning, utvinningsindustri och turism.

2. Parterna ska främja energitryggheten och skapa och stärka effektiva energisammanlänkningar inom Afrika och mellan Afrika och EU för att säkerställa en tillförlitlig och prismässigt överkomlig energiförsörjning. De ska ta itu med

lagstiftningsmässiga och ekonomiska utmaningar, samhällsutmaningar och andra utmaningar i samband med utvecklingen av strategiska korridorer för hållbar energi.

3. Parterna ska främja öppna, transparenta, konkurrenskraftiga och fungerande energimarknader genom att anta rättsliga ramar som driver på investeringar i hållbar energi, energilagring och energieffektivitet. De ska fasa ut subventioner av miljöskadliga fossila bränslen. De åtar sig att stärka partnerskapet mellan Afrikas och EU:s privata sektorer samt de offentliga och privata sektorernas delaktighet i syfte att främja investeringar i hållbar energiproduktion, energieffektivitet och energitillgång. De ska mobilisera investeringar i en diversifierad och ren energimix för el och främja förnybara resurser. De ska stödja genomförandet av relevanta nationella och regionala energiinitiativ i Afrika, bland annat genom att bidra till målen för det afrikanska initiativet för förnybar energi.

4. Parterna ska främja energieffektivitet och energibesparingar i alla skeden av energikedjan, från produktion till användning. De är överens om att verka för att öka kapaciteten för hållbar energiproduktion och energilagring samt förbättra infrastrukturen för överföring och distribution genom att främja lösningar som är säkra, hållbara, resurseffektiva och klimatsmarta och som bidrar mer ändamålsenligt till att utrota fattigdomen.

5. Parterna ska stödja utvecklingen och användningen av ren, diversifierad, kostnadseffektiv och hållbar energiteknik, med fokus på förnybar och utsläppssnål energiteknik och på åtgärder för energieffektivitet och energibesparing, genom att stärka kapaciteten och främja partnerskap, kopplingar och samriskföretag mellan ekonomiska aktörer i Afrika och EU. De ska främja gemensamma nätverk för forskning och innovation rörande förnybar energi och energieffektivitet.

6. Parterna ska stödja sektorsreformer och utvecklingen av lämpliga rättsliga och politiska ramar för att säkerställa regional sammanlänkning och regionalt samarbete på energiområdet. De ska stärka regionala sammanslutningar av elproducenter som ett verktyg för integrerade gränsöverskridande energimarknader och energihandel.

Artikel 25

IKT och den digitala ekonomin

1. Parterna ska öka tillgången till öppen, prismässigt överkomlig och säker IKT, bland annat genom att stödja privata och offentliga investeringar. De ska sträva efter att inrätta de tillsynsinstitutioner som krävs för att bevilja tillstånd för tjänsteleverantörer, främja konkurrensbeteende och säkerställa en rättvis behandling av konsumenter samt dataskydd och konsumentskydd.

2. Parterna ska förbättra tillgången till digital teknik och digitala tjänster samt upprätta en prismässigt överkomlig digital konnektivitet, bland annat genom att skapa politiska ramar och regelverk som främjar detta. De ska förbättra företagsklimatet och underlätta tillgången till finansiering och stödtjänster för företag för att främja digitalt entreprenörskap och allmän digitalisering, i syfte att förbättra effektiviteten och ändamålsenligheten hos de insatser som görs inom alla ekonomiska sektorer för att uppnå en inkluderande ekonomisk tillväxt och omvandling.

3. Parterna ska samarbeta för att skapa en gynnsam miljö, särskilt genom inrättande och anpassning av lämpliga rättsliga och institutionella ramar, i syfte att frigöra den digitala ekonomins potential, inbegripet e-handel, när det gäller att skapa arbetstillfällen och ekonomisk utveckling, med särskilt fokus på kvinnor och ungdomar.

4. Parterna ska stödja övergången till kunskapsbaserade ekonomier.

Artikel 26

Turism

1. Parterna ska samarbeta för att skapa en gynnsam miljö för en balanserad och hållbar utveckling av turismen som främjar ekonomisk utveckling, skapar sysselsättning och främjar integrering av miljömässiga, kulturella och sociala hänsyn, bland annat genom att ta itu med utmaningar som är specifika för turistnäringen.

2. Parterna ska främja investeringar i marknadsföring och utveckling av turistprodukter, med vederbörlig hänsyn till mikroföretags samt små och medelstora företags konkurrensställning. De ska stärka kopplingarna mellan turism och andra relevanta ekonomiska sektorer, såsom jordbruk, skogsbruk, transporter, den blå ekonomin, kulturindustrin och kulturarvet, i syfte att dra maximal nytta av de socioekonomiska fördelarna med turismen.

3. Parterna ska stärka skyddet och främjandet av kulturarvet och naturresurserna, med särskild hänsyn till miljöskydd och skydd av vilda djur och växter. De ska respektera lokalsamhällenas integritet och intressen samt maximera deras deltagande i utvecklingen av turismen, särskilt landsbygdsturism, lokalt förankrad turism och ekoturism.

4. Parterna ska utveckla initiativ som främjar hållbar turism och förbättrar tjänsternas kvalitet. De ska främja utbildning och erfarenhetsutbyte samt utbyta information och statistik av gemensamt intresse inom turismsektorn.

Kapitel 3

Vetenskap, teknisk utveckling, forskning och innovation

Artikel 27

Vetenskap och teknisk utveckling

Parterna ska stärka samarbetet i fråga om vetenskap och teknik till ömsesidig nytta i syfte att främja social och ekonomisk utveckling, ta itu med globala samhällsutmaningar och förbättra den regionala konkurrenskraften.

Artikel 28

Forskning och innovation

1. Parterna är överens om att mobilisera resurser för att främja forsknings- och innovationsverksamhet som syftar till att stödja inkluderande ekonomisk tillväxt och utveckling samt övergången till kunskapsbaserade samhällen och ekonomier.

2. Parterna ska främja utvecklingen av infrastruktur och anläggningar för forskning. De ska främja grundforskning och tillämpad forskning, bland annat inom ingenjörsvetenskap och artificiell intelligens, och främja öppna data för att uppnå ömsesidigt fördelaktig vetenskaplig spetskompetens. De ska främja forskning som bedrivs vid afrikanska universitet, institut och forskningscentrum, varvid särskild vikt ska läggas vid kapacitetsuppbyggnad samt överföring av teknik och know-how. De ska öka deltagandet i global forskning, teknikutveckling och tekniköverföring, innovation och kunskapsproduktion.

3. Parterna ska främja och stödja innovativa utbytes- och utbildningsprogram för studenter, akademiker och forskare och bygga upp de högre utbildningsanstalternas kapacitet att effektivt samarbeta inom forskning och innovation. De ska främja dialog, kunskapsutbyte och samarbete mellan den akademiska världen, forskare och innovatörer och den privata sektorn i syfte att öka produktiviteten och konkurrenskraften och stärka företagsekosystemen.

Artikel 29

Rymdteknik och geospatial teknik

1. Parterna ska dra nytta av potentialen i rymdvetenskap, rymdteknik, rymdinnovation och rymdtillämpningar i frågor av gemensamt intresse på området civil rymdverksamhet, såsom rymdforskning, tillämpningar och tjänster baserade på de globala systemen för satellitnavigering samt utveckling av satellitbaserade stödsystem, jordobservation och geovetenskap, i synnerhet när det gäller användning av mekanismer för tidig varning och övervakning. De ska samarbeta i syfte att utveckla en ansvarsfull och hållbar rymdmarknad och rymdindustri som främjar och tillgodoser deras respektive behov.

2. Parterna ska samarbeta i syfte att bedriva verksamhet som utnyttjar rymdteknik och rymdtillämpningar för att åstadkomma hållbar utveckling och för att förbättra människors välfärd, och som tar vara på och tar itu med Afrikas socioekonomiska möjligheter och utmaningar, med hänsyn tagen till den afrikanska rymdpolitiken och rymdstrategin. De ska förbättra tillgången till rymdbaserade data, uppgifter, tjänster och produkter.

AVDELNING II

Mänsklig och social utveckling

Artikel 30

Parterna ska sträva efter att utrota fattigdom i alla dess former senast 2030, bekämpa ojämlikhet, uppnå jämställdhet samt skapa förutsättningar för att alla ska kunna leva ett värdigt liv, delta i det demokratiska livet och aktivt bidra till hållbar ekonomisk tillväxt. De ska främja socialt skydd i syfte att utrota fattigdom och bekämpa ojämlikhet och som en metod för att skapa en självförstärkande cykel för en inkluderande, rättvis och hållbar utveckling. De ska investera i humankapital som en integrerad del av mänsklig och social utveckling samt som ett sätt att öka ungdomars anställbarhet i syfte att öka produktiviteten och stärka entreprenörskapet.

Kapitel 1

Mänsklig utveckling

Artikel 31
Utbildning

1. Parterna ska sträva efter att uppnå allmän, inkluderande och rättvis tillgång till utbildning av god kvalitet på alla nivåer, från förskola till högre utbildning, och även förbättra antagningarna och deltagandet. De ska förbättra kvaliteten på formell utbildning och icke-formellt lärande, samarbeta när det gäller utarbetandet av läroplaner och förbättra utbildningscentrumens infrastruktur och utrustning. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnors och flickors särskilda behov samt åt de mest utsatta och marginaliserade grupperna, inbegripet personer med funktionsnedsättning, och åt personer som befinner sig i nödsituationer och instabila situationer.

2. Parterna ska i större utsträckning tillhandahålla och tillämpa naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap, matematik och konstnärliga ämnen för alla. De ska främja användning av tillgänglig digital teknik till ett överkomligt pris och utveckling av digitala färdigheter och digital kompetens för alla.

3. Parterna ska sträva efter att öka antagningarna till och förbättra kvaliteten på tertiär utbildning, yrkesutbildning, arbetsplatsförlagt lärande och vuxenutbildning för att bygga upp en kritisk massa av kvalificerade arbetstagare på innovationsområdet och högutbildade personer samt för att på ett ändamålsenligt sätt tillgodose särskilda ekonomiska behov.

4. Parterna ska samarbeta för att främja erkännande och transparens i fråga om kvalifikationer samt förbättrad kvalitetssäkring och relevans. De ska öka stödet till specifika initiativ för att underlätta rörlighet mellan Afrika och EU för studenter, personal, akademiker och forskare. De ska stödja partnerskap mellan institutioner och främja kunskapsutveckling och kunskapsöverföring.

Artikel 32

Hälsa

1. Parterna ska sträva efter att åstadkomma allmän hälso- och sjukvård och rättvis tillgång till grundläggande hälso- och sjukvårdstjänster av god kvalitet, bland annat genom stärkta nationella hälso- och sjukvårdssystem och fungerande moderna hälso- och sjukvårdsinrättningar.

2. Parterna ska samarbeta för att undanröja sådan dödlighet och sjuklighet bland mödrar, barn och nyfödda som kan förhindras. De ska sträva efter att ge allmän tillgång till tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa. De ska samarbeta för att ta itu med den ökande förekomsten och bördan av icke-överförbara sjukdomar.

3. Parterna ska samarbeta för att bekämpa smittsamma och vektorburna sjukdomar, inbegripet försummade tropiska sjukdomar. De ska samarbeta för att hantera pandemier såsom hiv/aids, tuberkulos och malaria och för att avsevärt minska antalet dödsfall till följd av dessa sjukdomar. De ska stödja tillgången till säkra och prismässigt överkomliga essentiella läkemedel, vacciner och diagnostjänster, inbegripet allmän tillgång till antiretroviral behandling för människor med hiv/aids.

4. Parterna ska stärka kapaciteten för krisberedskap och krisinsatser för att upptäcka, förebygga och reagera på sjukdomsutbrott och andra hälsorisker, såsom antimikrobiell resistens, med hjälp av en One Health-modell. De är överens om att öka stödet till nationella och regionala system för förebyggande hälsovård, kontroll och övervakning.
5. Parterna ska samarbeta för att främja lokal kunskap om och reglering av traditionell medicin i folkhälsoarbete.

Artikel 33

Vatten, sanitet och bostäder

1. Parterna ska verka för att säkerställa att alla har tillgång till moderna och värdiga livsmiljöer med grundläggande tjänster av god kvalitet.

2. Parterna ska främja tillgången till anständiga bostäder för alla, till rimliga priser och i hållbara bosättningar, med beaktande av ändamålsenlig fysisk planering och besittningsrätt till mark samt användnings- och förvaltningssystem vid genomförande av bostadspolitiken. De ska verka för att minska andelen människor som bor i slumområden och samarbeta för att uppgradera slumområden och informella bosättningar.

3. Parterna ska främja allmän tillgång till fullgott, säkert, fysiskt tillgängligt och prismässigt överkomligt dricksvatten för personligt bruk och hushållsbruk, bland annat genom hållbar och integrerad förvaltning av vattenresurser och vattensystem samt genom effektivare användning och återvinning av vatten.

4. Parterna ska sörja för att alla, till ett överkomligt pris, har fysisk och godtagbar tillgång till sanitet, på livets alla områden, som är trygg, hygienisk, säker samt socialt och kulturellt godtagbar och som ger integritet och garanterar värdighet.

5. Parterna ska öka tillgången till hållbara energitjänster för alla och stödja en effektiv energianvändning i hushållen.

Artikel 34

Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition

1. Parterna ska förbättra tillgången till säkra och näringsrika livsmedel i syfte att uppnå målet att avskaffa hunger samt utrota hungersnöd och andra typer av livsmedelskriser. De ska stödja inrättandet av lämpliga system för livsmedelsförsörjning och lagring av livsmedel.

2. Parterna ska bekämpa alla former av undernäring, bland annat genom förbättrad produktion och distribution av livsmedel och bättre sanitära förhållanden och miljöförhållanden. De ska stödja hållbar jordbruksproduktion och jordbruksproduktivitet, inbegripet på nivån småskaligt fiske för att frigöra deras fulla potential som viktiga källor för tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition, bland annat genom förbättrad tillgång till finansiering för små producenter och utvecklad infrastruktur för bevattning, lagring och transport för att underlätta marknadstillträde och säkerställa livsmedlens säkerhet och kvalitet.

3. Parterna ska hos de mest utsatta befolkningsgrupperna bygga upp resiliens mot livsmedelsrelaterade kriser genom stärkta sociala skyddsnät. De ska förbättra samordningen mellan utvecklingsåtgärder och humanitära insatser för att bättre förutse, förebygga och förbereda sig för hungersnöd och andra typer av livsmedelskriser, och säkerställa snabba åtgärder för att göra livsmedel tillgängliga lokalt.

Kapitel 2
Ojämlikhet och social sammanhållning

Artikel 35

Ojämlikhet och socialt skydd

1. Parterna ska främja utvecklingen och genomförandet av politik och system för socialt skydd och social trygghet i syfte att utrota fattigdom, bekämpa ojämlikheter och stärka den sociala sammanhållningen.

2. Parterna ska stödja den omdanande roll som politik och system för socialt skydd spelar, då dessa främjar rättvisa, social inkludering och dialog med arbetsmarknadens parter samt stärker en inkluderande och rättvis ekonomisk tillväxt. De ska verka för att gradvis bygga upp nationellt ägda system för socialt skydd för alla, bland annat genom antagande av miniminivåer för socialt grundskydd, med särskild uppmärksamhet på personer i utsatta situationer.

3. Parterna ska samarbeta i syfte att uppnå och upprätthålla inkomstökningar i snabbare takt än det nationella genomsnittet för de 40 % av befolkningen som har lägst inkomst.

4. Parterna ska sträva efter att säkerställa att alla personer som arbetar inom den formella sektorn omfattas av social trygghet. De ska också sträva efter att öka antalet människor inom den informella sektorn och landsbygdsekonomin som har tillgång till social trygghet, med målet att gradvis uppnå universell täckning.

5. Parterna ska utveckla initiativ för att stödja övergången från den informella till den formella ekonomin, inbegripet tillgång till krediter och mikrofinansiering samt förstärkta sociala skyddsåtgärder.

6. Parterna ska främja och underlätta dialogen mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer i den formella och informella ekonomin samt mellan det civila samhällets organisationer, bland annat genom kapacitetsuppbyggnad.

Artikel 36

Anständigt arbete

1. Parterna ska stödja utvecklingen och genomförandet av en makroekonomisk politik, sysselsättningspolitik och socialpolitik som är inriktade på att skapa full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla, särskilt för ungdomar och kvinnor samt för utsatta personer och grupper.

2. Parterna ska utveckla och upprätthålla inkluderande och välfungerande arbetsmarknader och anta åtgärder för att ta itu med den informella ekonomin och förhindra orättvis arbetsmarknadspraxis.

3. Parterna ska stödja åtgärder som säkerställer lika möjligheter till sysselsättning och lika lön för likvärdigt arbete samt garanterar lämplig betald föräldraledighet inom både den offentliga och den privata sektorn. De ska anta förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder mot alla former av diskriminering på arbetsplatsen, säkerställa respekten för grundläggande rättigheter på arbetsplatsen samt förbättra arbetsmiljövillkoren för arbetstagare.

4. Parterna ska verka för att avskaffa barnarbete, varvid de värsta formerna ska prioriteras.

Artikel 37

Personer med funktionsnedsättning

1. Parterna ska främja, skydda och säkerställa ett fullständigt och likvärdigt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter för alla personer med funktionsnedsättning, med sikte på ett effektivt genomförande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2. Parterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning integreras fullt ut i samhället och att de deltar i alla delar av det offentliga och privata livet, inbegripet i demokratiska och politiska frågor och beslutsprocesser. De ska förebygga, bekämpa och undanröja skadliga sedvänjor och alla former av utnyttjande, våld och övergrepp eller diskriminering av personer med funktionsnedsättning och ska skydda släktingar, vårdnadshavare eller mellanhänder från diskriminering på grund av deras anknytning till personer med funktionsnedsättning.

3. Parterna ska främja lika och obehindrad tillgång till sociala tjänster, transporter och annan fysisk infrastruktur samt till fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter för personer med funktionsnedsättning, och ska vid behov stödja alternativa kommunikationsmetoder, så att de kan integreras fullt ut i samhället.

4. Parterna ska främja lika tillträde till arbetsmarknaderna och förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning vad gäller samtliga anställningsformer och anställningsvillkor. De ska stödja anställning av personer med funktionsnedsättning i den offentliga och privata sektorn genom riktade strategier och stimulansåtgärder, bland annat för egenföretagande och entreprenörskap.

Artikel 38

Kultur, idrott och direkta personkontakter

1. Parterna ska stödja kulturen som en drivkraft för hållbar och ekonomisk utveckling. De ska skapa en gynnsam miljö för innovation, mångfald och utveckling på kulturområdet samt för skapande, skydd, produktion och distribution av kulturella verk. De ska uppmuntra användning av ny informations- och kommunikationsteknik för att främja sin kultur.

2. Parterna ska öka skyddet och främjandet av det materiella och immateriella kulturarvet och mångfalden av kulturyttringar i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen och främja balanserade kulturutbyten.

3. Parterna ska sträva efter att främja rörlighet för yrkesverksamma på kulturområdet och stödja spridning av konstverk samt genomföra gemensamma initiativ inom olika kulturella och kreativa sektorer. De ska uppmuntra till interkulturellt utbyte och dialog mellan ungdomsorganisationer och det civila samhället från Afrika och EU.

4. Parterna ska stödja utvecklingen av kreativa näringar. De ska verka för att införa stödåtgärder i syfte att stimulera konstnärligt skapande och underlätta utbyte av konstnärliga uttryck.

5. Parterna ska främja idrott som en drivkraft för hållbar utveckling, social inkludering, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter. De ska sträva efter att utveckla lämpliga anläggningar och uppmuntra människor att delta i idrottsverksamhet och annan fysisk aktivitet. De ska också stödja idrott som ett medel för interkulturell dialog och samarbete mellan nationer, förebyggande av konflikter och våld samt försoning efter konflikter.

Kapitel 3

Befolkning och utveckling

Artikel 39

Demografi

1. Parterna erkänner behovet av att hantera de möjligheter och utmaningar som följer av demografiska förändringar i syfte att bättre kunna möta ambitionerna och förhoppningarna hos kommande generationer i Afrika och EU.

2. Parterna ska säkerställa systematisk insamling, analys, lagring och spridning av statistik och data om hela befolkningen i enlighet med etiska normer, sekretess- och integritetsskydd och ska beakta data och utvecklingstendenser i sina utvecklingsplaner.

3. Parterna ska ge ungdomar och kvinnor egenmakt, investera i dem och erkänna deras avgörande roll i de demografiska processerna. De ska främja kvinnors och ungdomars mänskliga rättigheter och ge dem den utbildning och kompetens de behöver. De ska mobilisera investeringar och frigöra ekonomiska möjligheter för att utnyttja potentialen hos stora ungdomsgrupper.

Artikel 40

Jämställdhet och egenmakt för kvinnor

1. Parterna ska stärka samarbete som syftar till att förbättra och utvidga allas lika deltagande och lika möjligheter inom alla sektorer av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. De ska säkerställa att genusperspektivet på ett systematiskt sätt integreras inom alla politikområden och program.

2. Parterna ska samarbeta för att främja kvinnors och flickors mänskliga och sociala utveckling. De ska sträva efter att undanröja alla hinder på hälso- och utbildningsområdet i syfte att undanröja könsdiskriminering. De ska verka för allmän och lika tillgång till formell utbildning och yrkesutbildning för att uppnå kvinnors och flickors fulla potential och bidra till att förverkliga deras ambitioner. De ska säkerställa att jämställdhetsperspektivet integreras i läromedel och undervisningsmetoder och uppmuntra kvinnor och flickor att studera naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik.

3. Parterna ska underlätta kvinnors lika tillgång till ekonomiska möjligheter, sysselsättning, krediter och finansiella tjänster samt kontroll över och användning av mark och andra produktiva tillgångar. De ska stödja kvinnliga företagare, eliminera löneskillnaderna mellan könen och undanröja diskriminerande bestämmelser och sedvänjor. De ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att identifiera och motverka sexism och ta itu med de bakomliggande orsakerna till könsdiskriminering, såsom negativa sociala normer och könsstereotyper, även i massmedier.
4. Parterna ska stärka kvinnors och flickors röster och deras deltagande i det politiska livet genom åtgärder för att uppnå jämställdhet i valprocesser, politiska processer och styrningsprocesser och i högre statliga befattningar, inbegripet konstitutionella organ och statsägda företag, och de ska verka för att de spelar en aktiv roll i fredsbyggande åtgärder och försoningssträvanden.

5. Parterna ska anta och tillämpa lagstiftning som skyddar kvinnor och flickor från alla former av våld, inbegripet sexuellt och könsrelaterat våld, sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp samt människohandel.

6. Parterna ska åta sig att fullständigt och effektivt genomföra Pekingdeklarationen och handlingsplanen från Peking samt handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling och resultatet från deras översynskonferenser. De ska vidare betona behovet av allmän tillgång till kvalitativ och prismässigt överkomlig heltäckande information och utbildning om sexuell och reproduktiv hälsa, med beaktande av Unescos internationella tekniska vägledning om sexualundervisning, samt behovet av att tillhandahålla relevant hälso- och sjukvård. De ska främja och uppmuntra ratificeringen och det faktiska genomförandet av protokollet till den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter om kvinnors rättigheter i Afrika, upprättat i Banjul den 26 juni 1981(Maputoprotokollet) och vid behov stödja ett effektivt genomförande av Maputo-handlingsplanen för 2016–2030.

Artikel 41

Ungdomar

1. Parterna ska stödja entreprenörskap bland ungdomar och åta sig att sörja för anständigt arbete för ungdomar, bland annat genom att hjälpa dem att förvärva arbetsmarknadsrelevant kompetens genom utbildning, yrkesutbildning, samt förbättrad tillgång till digital teknik, och underlätta tillgången till mark och krediter. De ska inrätta arbetsförmedlingar som är anpassade till unga personer för att knyta unga människor till sysselsättningsmöjligheter.

2. Parterna ska samarbeta för att stärka ungdomars egenmakt och verka för att skapa utrymme för deras aktiva inkludering i beslutsprocesser och deras deltagande i det demokratiska och

politiska livet samt i fredsskapande åtgärder och försoningssträvanden. De ska främja politiska strategier och program för marginaliserade ungdomar, inbegripet program som försvarar ungdomars intressen, för att ge dem möjlighet och motivera dem till att återintegreras i samhället.

3. Parterna ska stödja initiativ som syftar till att säkerställa tillgång till grundläggande tjänster av god kvalitet för alla barn, förhindra rekrytering och användning av barn i konfliktsituationer och sätta stopp för alla former av våld och skadliga sedvänjor mot barn, inbegripet barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap, barnarbete, övergrepp mot barn och kroppsstraff, med särskilt fokus på barn i utsatta situationer.

Artikel 42

Hållbar urbanisering och landsbygdsutveckling

1. Parterna ska främja städernas potential som nav för en hållbar och inkluderande tillväxt och för innovation.

2. Parterna ska främja en hållbar markanvändningsplanering och en rättvis förvaltning av fastighetsmarknaderna, med särskild uppmärksamhet på transparenta och reglerade markförvärv och äganderätter. De ska också främja hållbar mobilitet i städer och smarta, säkra städer som utnyttjar digitaliseringens och teknikens möjligheter. De ska integrera hållbar energiproduktion och energieffektiva lösningar, uppmuntra effektiv energianvändning, förbättra avfallshanteringen och ta itu med alla former av föroreningar. De ska främja mobilitetslösningar i städer och säkerställa att tjänster och infrastruktur utformas så att de är klimat- och miljövänliga och att resurserna används effektivt. De ska bygga upp städernas resiliens mot chocker och utnyttja de möjligheter som ges till en utsläppssnål och klimatresilient ekonomi.

3. Parterna ska främja en balanserad territoriell utveckling av landsbygdsekonomier och landsbygdssamhällen, med särskilt fokus på sysselsättning och inkomstgenerering. De ska påskynda landsbygdsdiversifieringen genom att öka värdet på lokala produkter och utnyttja natur- och kulturresurser. De ska främja en inkluderande, balanserad och integrerad territoriell politik och stadspolitik, samordning mellan myndigheter på flera nivåer som aktivt engagerar lokala myndigheter och samhällen samt skapa starkare kopplingar mellan landsbygds- och stadsområden.

AVDELNING III

Miljö, förvaltning av naturresurser och klimatförändringar

Artikel 43

Parterna ska vidta ambitiösa åtgärder för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna, skydda och förbättra kvaliteten på miljön och förvalta naturresurserna på ett hållbart sätt, i syfte att stoppa och vända klimatförändringarna och miljöförstöringen och uppnå hållbar utveckling. De ska anta särskilda åtgärder för att minska och förhindra förlust av biologisk mångfald, bevara och återställa ekosystem, skydda vilda djur och växter och bekämpa olaglig handel med vilda djur och växter, främja hållbar förvaltning av vatten, mark och andra naturresurser, stärka världshavsförvaltning, bekämpa alla former av föroreningar,

främja sund avfallshantering och skapa resiliens mot naturkatastrofer. De ska samarbeta för att förhindra att klimatförändringarnas effekter och miljöförstöringen fortsätter att utgöra hotförstärkare med allvarliga konsekvenser för fred och säkerhet. De ska påskynda omställningen till grönare metoder för utveckling i ekonomiska nyckelsektorer, främja cirkulära ekonomier och resurseffektivitet och stödja ren och hållbar energi och koldioxidsnål teknik, samtidigt som de säkerställer att den ekonomiska tillväxten är i linje med omställningen till låga utsläpp och miljömässig hållbarhet. De ska sträva efter att skapa ändamålsenliga allianser i internationella sammanhang för att driva de globala insatserna framåt. De ska bygga upp kapacitet för att genomföra multilaterala miljöavtal som de är parter i och integrera miljömässig hållbarhet, klimatförändringsmål och strävan efter miljömässigt hållbar tillväxt i nationella och lokala strategier, planer och investeringar. De ska främja konstruktivt engagemang från lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn och respekt för allas rättigheter, inbegripet urfolk i den mening som avses i FN:s deklaration om urfolks rättigheter och lokala samhällen.

Kapitel 1

Miljömässig hållbarhet och förvaltning av naturresurser

Artikel 44

Biologisk mångfald och ekosystem

1. Parterna ska samarbeta för att säkerställa att biologisk mångfald och ekosystem bevaras, skyddas och återställs så att de betydande ekonomiska, sociala och kulturella tjänster de tillhandahåller fortsätter att bidra till människors välbefinnande och ekonomisk tillväxt. De ska utveckla och genomföra nationella strategier och handlingsplaner för biologisk mångfald i linje med konventionen om biologisk mångfald och dess protokoll.

2. Parterna ska anta lagstiftning och utarbeta integrerade strategier för att införliva hänsyn till biologisk mångfald i alla relevanta sektorer. De ska stödja innovativa alternativ, såsom naturbaserade lösningar eller agroekologi, och värdesätta ekosystemtjänster, för införliva hänsyn till biologisk mångfald på så bred front som möjligt.

3. Parterna ska inta ett inkluderande förhållningssätt för att ta itu med centrala faktorer bakom förlusten av livsmiljöer, såsom förändrad markanvändning, utbredningen av självhushållsjordbruk och utvecklingen av det kommersiella jordbruket, stadsområden och energiinfrastruktur. De ska vidta åtgärder för att kontrollera skogsbruk, markröjning för odling, bränder, betesmark och invasiva arter. De ska skydda, bevara och främja hållbart nyttjande och återställande av skogar, skogsmark, betesmark, våtmark och andra områden som täcks av växtlighet. De ska bevara och öka mängden arter och den genetiska mångfalden hos växter och djur, oavsett om de lever på land, i sötvatten eller i havet.

4. Parterna ska öka sina ansträngningar för att inrätta, effektivt förvalta och förbättra styrningen av skyddade områden för bevarande av den biologiska mångfalden.

5. Parterna ska stärka delaktigheten för lokala samhällen och urfolk, i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter, i bevarandet av ekosystem, inbegripet genom att främja miljövänlig och hållbar turism samt jobbskapande och andra ekonomiska möjligheter.

Artikel 45

Cirkulär ekonomi

1. Parterna ska förhindra eller minska uppkomsten av avfall vid källan. De ska förbättra möjligheten att återanvända och materialåtervinna produkter samt produkternas resurseffektivitet för att anpassa produktion och konsumtion så att dessa bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi, bland annat genom lämpliga tjänster för insamling och sortering av avfall och miljövänliga initiativ och anläggningar för materialåtervinning. De åtar sig att anta strategier för den cirkulära ekonomin för att skydda miljön och människors hälsa, göra produkter mer energi- och resurseffektiva, bredda konsumenternas val och förbättra avfallshanteringen.

2. Parterna ska införa de inhemska regelverk och efterlevnadsmekanismer som behövs för en miljömässigt sund hantering av kemikalier och avfall och för genomförandet av relevanta multilaterala avtal. De ska vidta nödvändiga åtgärder för att bekämpa dumpning av och olaglig handel med farligt avfall, inbegripet radioaktivt, kemiskt och organiskt avfall, i enlighet med bestämmelserna i Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och om slutligt omhändertagande av farligt avfall, upprättad i Basel den 22 mars 1989, och med beaktande av bestämmelserna i Bamakokonventionen om förbud mot import till Afrika och kontroll av gränsöverskridande transporter och hantering av farligt avfall i Afrika, upprättad i Bamako den 30 januari 1991. De ska förhindra eller minimera farliga ämnen från materialkretslopp och hantera kemikalier i produkter genom hela deras livscykel. De ska uppmuntra till välgrundat beslutsfattande avseende lämpliga åtgärder för att skydda miljön och människors hälsa, inbegripet mot föroreningar till följd av olämplig avfallshantering, och för att avhjälpa därmed sammanhängande skador på miljön.

3. Parterna ska på ett effektivt sätt ta itu med alla former av föroreningar. De ska vidta åtgärder som syftar till att upptäcka, förebygga och rapportera föroreningar. De ska öka sina ansträngningar för att förebygga plastföroreningar och avlägsna plast och mikroplast från miljön. De ska utforska möjligheterna till ett stärkt samarbete för att bekämpa luftföroreningar. De ska öka medvetenheten om föroreningars folkhälso- och miljörisker och de många fördelarna med förbättrad luftkvalitet, bland annat genom informationskampanjer till allmänheten.

Artikel 46

Världshavsförvaltning

1. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen i enlighet med FN:s havsrättskonvention (havsrättskonventionen) för att säkerställa säkra, skyddade, rena och hållbart förvaltade världshav, minska belastningen på haven, främja en hållbar utveckling av den blå ekonomin och öka kunskapen om världshaven.

2. Parterna ska säkerställa bevarande och hållbar förvaltning och användning av levande marina resurser på bilateral, regional och multilateral nivå, särskilt inom ramen för partnerskapsavtal om hållbart fiske och regionala fiskeriförvaltningsorganisationer.

3. Parterna ska upprätthålla eller anta initiativ för att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat (IUU) fiske, inbegripet, vid behov, genomförande av politik och åtgärder för att utesluta IUU-produkter från handelsflödena. De ska främja och effektivt genomföra och verkställa uppföljnings-, kontroll- och övervakningsåtgärder, såsom observatörssystem, fartygsövervakningssystem, fiskelicenser och fisketillstånd, registrering och rapportering av fångster, omlastningskontroll, inspektioner och hamnstatskontroll och därmed sammanhängande åtgärder för att säkerställa efterlevnad, inbegripet sanktioner i enlighet med inhemska bestämmelser, i syfte att bevara fiskbestånden och förhindra överfiske.

4. Parterna är överens om att vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, att avskaffa subventioner som bidrar till IUU-fiske och avhålla sig från att införa nya sådana subventioner, samtidigt som de erkänner att en lämplig och effektiv särskild och differentierad behandling av de afrikanska utvecklingsländerna och minst utvecklade länderna bör utgöra en integrerad del av WTO:s förhandling om fiskesubventioner.

Parterna ska minska belastningen på världshaven genom att skydda, bevara och återställa kustnära och marina ekosystem, tillvarata det marina och kustnära naturkapitalet och bekämpa havsföroreningar, inbegripet oljeutsläpp, förstörelse av havsbotten, bullerföroreningar och marint skräp, inklusive plast och mikroplast från land- och havsbaserade källor. De ska stödja och sträva efter reglering av minskningen av växthusgasutsläpp från fartyg och aktivt stödja det brådskande genomförandet av Internationella sjöfartsorganisationens inledande strategi för minskning av växthusgasutsläppen från fartyg. De ska utöka insatserna för att städa upp världshaven och kusterna, och särskilt rikta in sig på ackumulationsområden i havsvirvlar.

6. Parterna ska vidta åtgärder med anknytning till haven som bidrar till begränsning av och anpassning till klimatförändringarna.

7. Parterna ska utarbeta åtgärder för bevarande och hållbart nyttjande av marin biologisk mångfald med utgångspunkt i bästa tillgängliga vetenskapliga information.

8. Parterna är medvetna om de allmänna farhågor som tagits upp när det gäller den inverkan som utvinning på havsbotten har på havsmiljön och dess biologiska mångfald. De ska använda bästa tillgängliga vetenskap, tillämpa försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, främja forskning och utbyta bästa praxis på områden av gemensamt intresse som rör mineraltillgångar på havsbottnen, i syfte att säkerställa en sund miljöförvaltning av verksamheter för att skydda och bevara den marina miljön och dess biologiska mångfald.

Artikel 47

Markförvaltning och markförstöring

1. Parterna ska samarbeta för att förhindra markförstöring och utveckla långsiktiga integrerade strategier för bevarande och hållbar förvaltning av mark.

2. Parterna ska främja integrerade strategier och anta åtgärder för att skydda och förbättra marken. De ska bekämpa markerosion och markförstöring samt försämring av markens fysikaliska, kemiska och biologiska egenskaper. De ska ta itu med föroreningar som särskilt orsakas av jordbruksverksamhet, inbegripet vattenbruk och djurhållning. De ska säkerställa hållbara och rättvisa markrättigheter och besittningsrättsliga förhållanden samt hållbar

förvaltning av mark-, vatten- och skogstillgångar och skapa hållbara ekonomiska möjligheter för människor som bor på landsbygden. De ska säkerställa att andra former av markanvändning än jordbruk, inbegripet men inte begränsat till offentliga bygg- och anläggningsarbeten, gruvdrift och bortskaffande av avfall, inte leder till erosion, förorening eller någon annan form av markförstöring.

3. Parterna ska vidta åtgärder för effektiv markanvändningsplanering och infrastruktur som stärker riskutsatta länders resiliens, samtidigt som insatskapaciteten vid katastrofer förbättras. De ska planera och genomföra begränsnings- och återställandeåtgärder på grundval av bästa praxis, bästa vetenskapliga rön samt lokal kunskap och erfarenhet i områden som påverkas av markförstöring.

Artikel 48

Skogar

1. Parterna ska främja hållbart skogsbruk och nyttjande av skogstillgångar. De ska stoppa avskogning och skogsförstörelse och bekämpa olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel.

2. Parterna ska stödja initiativ för återställande av skogslandskap för att vända avskogningen, upprätta skogsreserver, återställa förstörda skogslandskap, vid behov genomföra program för nybeskogning och begränsa skogsbetet till årstider och intensitet som möjliggör skogsföryngring.

3. Parterna ska främja en hållbar värdekedja för jord- och skogsbruksråvaror, och prioritera skapande av arbetstillfällen och andra ekonomiska möjligheter i samband med bevarandet av ekosystem.

4. Parterna ska stödja genomförandet av EU:s handlingsplan för skogslagstiftningens efterlevnad samt förvaltning av och handel med skog (Flegt), bland annat genom att ingå och genomföra frivilliga partnerskapsavtal. De ska stärka samstämmigheten och det positiva samspelet på nationell nivå mellan Flegt-handlingsplanen och Warszawaramen för minskade utsläpp från avskogning och skogsförstörelse (Redd+).

5. Parterna ska stärka lokala myndigheters och samhällens deltagande i skogsskyddet. De ska öka allmänhetens medvetenhet om avskogning på alla nivåer och uppmana till konsumtion av resurs- och energieffektiva produkter från hållbart förvaltade skogar. De ska främja och stödja användningen av alternativa och hållbara matlagningsbränslen för lokalbefolkningen.

Artikel 49

Vilda djur och växter

1. Parterna ska stödja in situ-bevarande av Afrikas viktigaste landskap för bevarande av biologisk mångfald, särskilt gränsöverskridande skyddade områden som utgör habitat för centrala arter av vilda djur och växter, samt möjliggöra lämplig konnektivitet så att vilda djur och växter kan migrera och arterna anpassa sina utbredningsområden till klimatförändringarna. De ska också stärka de organ som ansvarar för skyddade områden och

främja landsbygdssamhällenas deltagande i den hållbara förvaltningen av vilda djur och växter och skogsmark.

2. Parterna ska bekämpa olaglig handel med vilda djur och växter genom att stödja utarbetandet och genomdrivandet av politiska åtgärder och lagstiftning för att göra sådan handel till ett allvarligt brott, stärka åtgärderna mot tjuvjakt och förbättra brottsbekämpningsövervakningen samt främja internationell samordning inom ramen för det internationella konsortiet för att bekämpa artskyddsbrott (ICCWC), inbegripet konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites), upprättad i Washington den 3 mars 1973, och andra relevanta internationella ramar. De ska öka allmänhetens medvetenhet, utbilda och påverka konsumenter, förstöra lager och främja högprofilerad diplomati och opinionsbildning.

3. Parterna ska stödja insatser för att främja hållbar konsumtion av kött från vilda djur, samtidigt som överkomliga alternativa proteinkällor och hållbara försörjningsmöjligheter utvecklas.

Artikel 50

Förvaltning av vatten, inbegripet sötvatten

1. Parterna ska förvalta sina vattenresurser på ett hållbart sätt i syfte att upprätthålla höga nivåer med avseende både på kvantitet och kvalitet. De ska främja integrerad förvaltning av vattenresurser och genomföra strategier för planering, bevarande, förvaltning, användning och utveckling av grundvatten och ytvatten samt för uppsamling och användning av regnvatten. De ska skydda och återställa vattenkällor och ekosystem, förebygga vattenföroreningar, samla in och rena avloppsvatten och möjliggöra en miljövänlig stadsutveckling. De ska optimera vattensektorns bidrag för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna.

2. Parterna ska främja samarbetet för gränsöverskridande vattenhushållning i syfte att uppnå hållbarhet i fråga om sötvatten, förhindra markförstöring och ökenspridning, skapa resiliens i fråga om vattenrelaterade risker, till exempel översvämningar, torka och föroreningar, bland annat med hjälp av system för upptagning och lagring av vatten, samt förebygga konfliktrisker.

3. Parterna ska stödja hållbar vattenförvaltning och god vattenvård på alla nivåer. De ska stärka dialogen och uppmuntra partnerskap mellan offentliga myndigheter, den privata sektorn och det civila samhället.

4. Parterna ska främja ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av sötvattensfisket i syfte att bevara sunda fiskbestånd och minimera eventuella negativa effekter på den naturliga miljön. De ska bekämpa IUU-fiske som är i strid med inhemsk lagstiftning. De ska stärka kapaciteten, främja regionalt samarbete och anta åtgärder för att förbättra förvaltningen och styrningen av sötvattensfisket på nationell och regional nivå. De ska integrera begränsning av och anpassning till klimatförändringarna i sötvattensfiske och vattenbruk, främja återställande och bevarande av akvatiska ekosystem och deras biologiska mångfald samt bekämpa alla former av föroreningar som påverkar sjöar och floder.

Kapitel 2

Klimatförändringar och naturkatastrofer

Artikel 51

Klimatåtgärder

1. Parterna ska eftersträva målen och vägledas av principerna i FN:s ramkonvention om klimatförändringar. De ska anta övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram för att påskynda genomförandet av Parisavtalet.

2. Parterna ska utarbeta, meddela och upprätthålla på varandra följande och ambitiösa nationellt fastställda bidrag, utveckla och genomföra ambitiösa nationella anpassningsplaner, enligt vad som är lämpligt, utarbeta långsiktiga visioner för låga utsläpp och klimatresilient utveckling och investera i kapacitet för begränsning av och anpassning till klimatförändringar. De ska utveckla system för övervakning, rapportering och verifiering samt utvärderingssystem för att följa framstegen med klimatåtgärderna.

3. Parterna ska utforma långsiktiga strategier för att minska utsläppen från transportsektorn (vägtransport, luftfart och sjöfart). De ska främja smart mobilitet i städer och främja genomförandet av politiska strategier och positiva incitament för att minska utsläppen från ohållbar markförvaltning, avskogning och skogsförstörelse. De ska verka för att främja förnybar energi och energieffektivitet och uppmuntra länder att delta i energiomställningen. De ska fasa ut ineffektiva subventioner till fossila bränslen som uppmuntrar till slöseri samt minimera de eventuella negativa konsekvenserna för deras utveckling på ett sätt som skyddar de fattiga och de berörda samhällena. De ska stärka det internationella samarbetet för att, när så är lämpligt, bevara och förbättra växthusgassänkor- och reservoarer.

4. Parterna ska främja en ambitiös minskning av fluorkolväten inom ramen för Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet, upprättat i Montreal den 16 september 1987, genom att samarbeta för att stödja ratificeringen av Kigaliändringen till Montrealprotokollet och verka för att säkerställa ett snabbt genomförande av ändringen för att uppnå en ambitiös global minskning av produktion och konsumtion av fluorkolväten.

5. Parterna ska erkänna och ta itu med det hot mot fred och säkerhet som klimatförändringar och miljöförstöring utgör, särskilt i instabila situationer och i de mest sårbara länderna. De ska vidta åtgärder och samarbeta för att stärka anpassnings- och resiliensåtgärder för att säkerställa konfliktförebyggande genom system för tidig varning, med beaktande av de säkerhetsutmaningar som är kopplade till de negativa effekterna av klimatförändringarna och miljörelaterade riskfaktorer, samt stärka kopplingen mellan tidig varning och tidiga åtgärder inom alla politikområden, bland annat genom risk- och konsekvensbedömningar.

6. Parterna ska i sina inhemska och internationella insatser sträva efter att förhindra, minimera och åtgärda förluster och skador som hänger samman med klimatförändringarnas negativa effekter, inbegripet extrema väderhändelser och långsamt framskridande fenomen, och ska i detta sammanhang erkänna den viktiga roll som hållbar utveckling spelar för att minska risken för förluster och skador.

7. Parterna ska vidta åtgärder för att styra finansiella flöden till låga utsläpp av växthusgaser och klimatresilient utveckling.

8. Parterna ska sträva efter att förbättra kunskapen om och kapaciteten för politiska alternativ och instrument och bästa praxis i syfte att öka resurseffektiviteten under hela livscykeln för naturresurser och naturprodukter. De ska samarbeta för att stärka den vetenskapliga och tekniska, mänskliga och institutionella kapaciteten när det gäller klimatåtgärder och miljöförvaltning och miljöövervakning på alla relevanta nivåer, med särskild vikt vid de mest sårbara länderna. De ska främja användningen av rymdteknik och informationssystem.

9. Parterna ska stärka samordningen på alla förvaltningsnivåer för att uppmuntra och göra det möjligt för lokala myndigheter att göra och genomföra ambitiösa klimat- och energiåtaganden. De ska främja synergier mellan offentlig förvaltning, det civila samhällets organisationer och privata företag och främja den privata sektorns deltagande med sikte på en klimatresilient ekonomi med låga växthusgasutsläpp, bland annat genom gemensam forskning. De ska främja befintliga initiativ såsom det globala borgmästaravtalet för klimat och energi och ska stödja genomförandet av deras handlingsplaner.

Artikel 52

Torka och ökenspridning

1. Parterna ska bekämpa ökenspridning genom att förbättra markförvaltning, motverka markförstöring och främja en hållbar förvaltning av mark och vatten. De ska påskynda framstegen för att genomföra de nationella handlingsplanerna och målen om markförstöringsneutralitet inom ramen för FN:s konvention för bekämpning av ökenspridning (UNCCD), upprättat i Paris den 17 juni 1994, liksom andra relevanta internationella och regionala initiativ, däribland initiativet den stora gröna muren.

2. Parterna ska samarbeta för att förbereda sig för och hantera nödsituationer orsakade av torka och ska arbeta för att förbättra resiliensen mot miljöförstöring, ökenspridning, därmed relaterade hälsohot och humanitära kriser genom att ta sig an de faktorer som orsakar sårbarhet.

Artikel 53

Resiliens mot naturkatastrofer

1. Parterna ska samarbeta för att bygga upp människors, samhällens och infrastrukturens resiliens mot naturkatastrofer, med beaktande av klimatförändringarnas effekter. De ska främja utbyte av information och god praxis om genomförandet och övervakningen av Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030 genom nationella och lokala integrerade strategier.

2. Parterna ska främja katastrofriskhantering, inbegripet en heltäckande riskbedömning, genomförande av riskreduceringsplaner på alla nivåer, förstärkning av kopplingen mellan katastrofriskreducering och klimatanpassning samt insamling och användning av katastrofstatistik och förlustdata. De ska främja utvecklingen av en kultur av riskförebyggande och finansiellt skydd, bland annat genom lämpliga och innovativa verktyg såsom mekanismer för risköverföring.

3. Parterna ska förbereda sig för och reagera på nödsituationer som orsakas av extrema väderhändelser och naturkatastrofer såsom översvämningar och stigande havsnivåer,

kusterosion och tillsandning. De ska samarbeta för att bedöma och mildra effekterna av extrema väderhändelser och naturkatastrofer.

4. Parterna ska stärka kapaciteten för regional katastrof- och krishantering, inbegripet civilskyddsmekanismer, samt kapaciteten hos lokalsamhällen och lokala institutioner, med fokus på de mest utsatta och marginaliserade hushållen och grupperna.

5. Parterna ska stödja användningen av rymdteknik och informationssystem för att förbättra förebyggande åtgärder, beredskapsåtgärder, insatser och återhämtningsåtgärder.

AVDELNING IV

Fred och säkerhet

Artikel 54

Parterna ska främja samarbete och samordning på regional, interregional, kontinental och global nivå för att främja och upprätthålla fred och säkerhet i Afrika och Europa. De ska stödja gemensamma insatser och mekanismer för att säkra fred, förebygga och bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism, ta itu med alla former av organiserad brottslighet och säkerhetshot samt förbättra sjöfartsskyddet, med beaktande av komplexiteten i alla dessa utmaningar och behovet av att ta itu med de bakomliggande orsakerna. De ska samarbeta för att säkerställa hållbar finansiering för all freds- och säkerhetsverksamhet.

Artikel 55

Regionalt och multilateralt samarbete

1. Parterna ska stärka dialogen och det institutionella samarbetet för att ta itu med freds- och säkerhetsutmaningar. De ska stärka stödet för en effektivare operationalisering av den afrikanska freds- och säkerhetsstrukturen, i enlighet med Agenda 2063. De ska uppmuntra till synergier mellan den afrikanska freds- och säkerhetsstrukturen och de afrikanska strukturerna för samhällsstyrning i enlighet med AU:s reformagenda.

2. Parterna ska stödja AU och de regionala ekonomiska gemenskaperna samt regionala mekanismer och andra regionala arrangemang för säkerhetssamarbete i deras ansträngningar för att uppnå fredliga, inkluderande och resilienta samhällen. De ska stärka samarbetet mellan AU, EU och FN och det multilaterala samarbetet med andra relevanta internationella organisationer och tredjeländer vid behov.

3. Parterna ska främja lokalt egenansvar, delaktighet, resiliens och hållbarhet i fråga om alla åtgärder, tillsammans med nationella och lokala myndigheter, samhällen och det civila samhället.

Artikel 56

Konflikter och kriser

1. Parterna ska arbeta tillsammans för att säkerställa fredliga lösningar av alla mellan- och inomstatliga konflikter i Afrika. De ska tillämpa en integrerad strategi för konflikter och kriser förenlig med internationell människorättslagstiftning och internationell humanitär rätt, fördjupa sitt strategiska samarbete och utöka de gemensamma åtgärderna under alla faser av konfliktcykeln, från förebyggande och tidig varning till varaktiga fredsbyggande insatser genom medling, krishantering, stabilisering samt reform av säkerhetssektorn.

2. Parterna ska stödja initiativ och mekanismer för att förebygga konflikter och undvika att äventyra fred och säkerhet. De ska vidta samordnade åtgärder för att ta itu med de bakomliggande orsakerna till konflikter och kriser, hantera riskerna kring begynnande och eskalerande våldsamma konflikter samt stärka stödet till diplomatiska initiativ, medlingsinsatser och flerpartsdialog för att lösa tvister och konflikter med fredliga medel. I detta syfte ska de stödja en fullständig operationalisering av det kontinentala systemet för tidig varning.

3. Parterna ska samarbeta på områdena krishantering och fredliga lösningar på konflikter, bland annat genom samarbete mellan Afrikaledda fredsfrämjande insatser, EU:s krishanteringsinsatser och FN:s fredsbevarande insatser, när sådana insatser genomförs i samma område.

4. Parterna ska samarbeta när det gäller stabiliseringsinsatser efter konflikter, konsolidera och stödja genomförandet av krishanteringsprocesser, följa konstitutionella processer och valprocesser samt främja övergångsrättvisa, försoningsprocesser och återintegreringsåtgärder för offer för väpnade konflikter och krig. De ska stödja återställande och återuppbyggnad av krigsdrabbade områden.

5. Parterna ska främja agendan för kvinnor, fred och säkerhet och agendan för ungdomar, fred och säkerhet och ska stärka kvinnors och ungdomars aktiva roll i fred och säkerhet, från tidig varning, medling, konfliktlösning, fredsskapande och fredsbevarande, i överensstämmelse med relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd, särskilt resolutionerna 1325 (2000) och 2250 (2015), liksom AU:s och EU:s strategier och beslut.

Artikel 57

Terrorism, våldsbejakande extremism och radikalisering

1. Parterna ska förebygga och bekämpa terrorism i alla dess former, ta sig an de faktorer som kan skapa en miljö som ger upphov till våldsbejakande extremism och radikalisering, bland annat genom främjande av religiös tolerans och interreligiös dialog, och ta itu med de utmaningar som kopplingen mellan terrorism och gränsöverskridande organiserad brottslighet innebär, med full respekt för rättsstatsprincipen och internationell rätt, inbegripet människorättslagstiftning, flyktingrätt och internationell humanitär rätt.

2. Parterna ska stärka samarbetet för att göra det möjligt för enskilda och samhällen att förhindra och förbättra resiliensen mot terroristhandlingar, våldsbejakande extremism och radikalisering. De ska sträva efter att samarbeta med alla relevanta berörda aktörer, inbegripet ungdomar, religiösa ledare och det civila samhället, för att främja ömsesidig förståelse, mångfald och interreligiös dialog, för att identifiera specialanpassade insatser och motverka rekrytering, radikalisering samt uppmaningar att begå terroristhandlingar, både online och offline. De ska samarbeta om ökat stöd till offer för terrorism.

3. Parterna ska samarbeta för att genomföra alla relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd, bland annat resolutionerna 2396 (2017) och 2462 (2019), och FN:s generalförsamling, samt från internationella konventioner och instrument, inbegripet FN:s globala strategi för terrorismbekämpning och FN:s handlingsplan för att förebygga våldsbejakande extremism.

4. Parterna ska intensifiera sina ansträngningar för att utbyta information och sakkunskap om terroristgrupper och deras stödnätverk, med full respekt för rättsstatsprincipen och internationell människorättslagstiftning. De ska stödja initiativ för samarbete inom brottsbekämpning och förbättra kapaciteten för att bekämpa terrorism med respekt för de mänskliga rättigheterna, inbegripet genom utbildning och professionalisering av säkerhetsstyrkorna. De ska samarbeta för att bekämpa finansiering av terrorism genom att identifiera, spåra, förverka och frysa eller beslagta penningmedel eller andra tillgångar som används till eller avsatts för att begå en terroristhandling.

5. Parterna ska förhindra förövare av terroristhandlingar, våldsbejakande extremism och radikalisering från att förvärva massförstörelsevapen.

Artikel 58

Organiserad brottslighet

1. Parterna ska ta itu med alla former av organiserad brottslighet, i synnerhet handel med människor, handeldvapen och lätta vapen, olaglig narkotika, farliga material, kulturföremål och vilda djur och växter, liksom miljöbrott, genom förbättrad gränskontrollförvaltning, insamling och delning av information och data samt utbyte av sakkunskap och tekniskt bistånd. De ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder i överensstämmelse med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll.

2. Parterna ska på lämpligt sätt ta itu med människohandel, i överensstämmelse med normerna i FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet dess tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. De ska förhindra människohandel genom att stärka samarbetet inom brottsbekämpning och rättsliga frågor för att motverka strafflöshet för alla förövare som deltagit i människohandelskedjan, och genom att minska efterfrågan bakom alla former av utnyttjande. De ska säkerställa adekvat skydd för offer, med beaktande av brottets könsspecifika karaktär, då det i oproportionerlig grad drabbar kvinnor och flickor och främst för sexuellt utnyttjande.

3. Parterna ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att förhindra och bekämpa smuggling av migranter genom att stärka samarbetet inom brottsbekämpning och rättsliga frågor för att utreda och lagföra smuggling av migranter och därmed sammanhörande brott i enlighet med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll, inbegripet tilläggsprotokollet mot människosmuggling land-, luft- och sjövägen.

4. Parterna ska stärka samarbetet i syfte att förebygga och förhindra att deras finansiella institutioner och utsedda icke- finansiella verksamheter och yrken används för att finansiera terrorism och tvätta vinning av brottslig verksamhet, inbegripet korruption. De ska utbyta information och genomföra lämpliga åtgärder för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism för att säkerställa ett fullständigt och effektivt genomförande av

rekommendationerna från arbetsgruppen för finansiella åtgärder. De ska stödja inrättandet av nationell lagstiftning och nationella organ för återvinning av tillgångar, förverkande av tillgångar som härrör från brott och mobilisering av sådana tillgångar för allmännyttiga ändamål, utöka det straffrättsliga ansvaret för personer som begår eller underlättar sådana brott samt säkerställa att olagliga finansiella flöden störs och därigenom beröva brottslingar vinster.

5. Parterna ska anta lagstiftning och utarbeta initiativ för att bekämpa brottslighet, inbegripet brottslighet och våld i städer. De ska främja vapenkontroll i syfte att förebygga och minska det väpnade våldets negativa effekter på samhället och människor och skapa en säker miljö för hållbar utveckling. De ska bekämpa alla former av våld och stödja våldsoffer.

Artikel 59

Handeldvapen och lätta vapen

1. Parterna ska främja ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget och FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition. De ska stödja handlingsplanen för genomförandet av Afrikanska unionens strategi för bekämpning av olaglig spridning och handel och olagligt omlopp vad avser handeldvapen och lätta vapen och FN:s handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen.

2. Parterna ska samarbeta mot olaglig spridning av och handel med handeldvapen och lätta vapen som understöder väpnade konflikter och terrorism och bidrar till väpnade brott såsom boskapsstölder och tjuvjakt, bland annat genom förbättrad lagerhantering, förstöring av överskottsvapen och överskottsammunition, märkning, registrering och spårning samt export- och importkontroll.

Artikel 60

Cybersäkerhet och it-brottslighet

1. Parterna ska sträva efter att utarbeta och genomföra lagstiftning och åtgärder för att upprätthålla en öppen, fri, säker, stabil, tillgänglig och fredlig informations- och kommunikationsteknisk miljö. De ska arbeta för att främja utveckling och genomförande, inom ramen för FN, av internationellt accepterade normer för ansvarsfullt beteende i cyberrymden, i full överensstämmelse med internationella förpliktelser när det gäller mänskliga rättigheter.

2. Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa it-brottslighet och spridning av olagligt innehåll online. De ska utbyta information om utbildning och fortbildning av utredare av it-brottslighet, om utredande av it-brottslighet och om digital kriminalteknik, samtidigt som de säkerställer ett starkt dataskydd. De ska främja cybersäkerhetstänkande och samarbeta för att förhindra och bekämpa it-brottslighet, med utgångspunkt i befintliga internationella normer och standarder, däribland Budapestkonventionen om it-brottslighet och AU:s konvention om cybersäkerhet och skydd av personuppgifter.

Artikel 61

Olaglig narkotika

1. Parterna ska stärka den balanserade, integrerade och evidensbaserade inriktningen för sin narkotikapolitik. De ska verka för att förebygga och förhindra odling och produktion av samt handel med olaglig narkotika och psykoaktiva substanser, bland annat genom att anta effektivare narkotikarelaterade brottsförebyggande och brottsbekämpande åtgärder, i överensstämmelse med tillämpliga internationella förpliktelser när det gäller mänskliga rättigheter.

2. Parterna ska intensifiera och påskynda insatserna på efterfrågesidan, arbeta med program för förebyggande och utbildning samt vidta nödvändiga åtgärder för att ta itu med de hälsomässiga och sociala konsekvenserna av narkotika. De ska främja dialog med relevanta berörda aktörer, inbegripet det civila samhället, forskarvärlden och den akademiska världen, för att på ett effektivt sätt ta itu med olaglig narkotikaanvändning.

Artikel 62

Sjöfartsskydd

1. Parterna ska ta initiativ på nationell, regional och kontinental nivå som bidrar till att sjöfartskyddet förbättras, i synnerhet i Röda havet, runt Afrikas horn, i Indiska oceanen och i Guineabukten. De ska främja samarbete mellan AU, EU och FN, liksom med regionala och subregionala organisationer, och uppmuntra till insatser som kompletterar varandra.

2. Parterna ska samarbeta för att bekämpa all sorts gränsöverskridande organiserad brottslighet till sjöss, inbegripet handel med människor, handeldvapen och lätta vapen, olaglig narkotika, vilda djur och växter samt smuggling av migranter. De ska avskräcka från, förebygga och bekämpa piratdåd och väpnade rån till sjöss, inbegripet stölder av olja och gas, för att säkerställa säkra och öppna handelsvägar.

3. Parterna ska öka de multilaterala ansträngningarna för att på ett effektivt sätt ta itu med brott som begås på det fria havet. De ska utveckla åtgärder för att stärka kuststaternas och de regionala organisationernas brottsbekämpningskapacitet och egenansvar och främja regional samordning och informationsutbyte för att ta itu med maritima hot och motverka olika former av brott till sjöss.

4. Parterna ska utveckla och stärka interregionala mekanismer för informationsutbyte och uppmuntra sjöövervakning och maritim lägesbild samt samarbete mellan kuststaternas kustbevakningar och flottor.
5. Parterna ska främja och respektera det fria havets frihet, den fria sjöfarten och andra principer, rättigheter och skyldigheter som fastställs i internationell rätt, samtidigt som de främjar den allmänna tillämpningen av havsrättskonventionen och andra relevanta internationella rättsliga instrument.

Artikel 63

Samarbete inom brottsbekämpning

1. Parterna ska stärka dialogen och samarbetet kring brottsbekämpning, inbegripet genom strategiskt samarbete mellan AU-organ som Afripol och EU-organ som Europol, för att

underlätta förebyggande, upptäckt, utredning och lagföring av verksamhet som bedrivs av gränsöverskridande organiserade kriminella nätverk och terroristnätverk i regionen Afrika och EU.

2. Parterna ska samarbeta när det gäller sök- och räddningsinsatser samt i andra nödsituationer och ska uppmuntra stater att ingå bilaterala avtal i detta sammanhang.

3. Parterna ska öka samarbetet om integrerad gränsförvaltning och förbättra insamlingen och utbytet av information och data.

4. Parterna är överens om att arbeta för att öka poliskapaciteten, bland annat genom riktade utbildningsprogram för poliser på strategisk, operativ och taktisk nivå, anpassade till den afrikanska kontexten.

AVDELNING V

Mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning

Artikel 64

Parterna ska främja resilienta, hållbara och inkluderande samhällen som baserar sig på ansvarsskyldiga, effektiva och transparenta institutioner och beslutsprocesser på alla nivåer och där mänskliga rättigheter, grundläggande friheter, rättsstatsprincipen och demokratiska principer respekteras, främjas och förverkligas. De ska verka för att påskynda jämställdhetsarbetet. De ska säkerställa en öppen och möjliggörande miljö där enskilda och det civila samhället kan ge uttryck för sina förväntningar, farhågor och åsikter och bidra till alla politiska, ekonomiska, sociala och kulturella frågor, och därigenom bidra till att öka förtroendet för offentliga organ.

Artikel 65

Mänskliga rättigheter

1. Parterna ska anta och genomföra lagstiftning som bidrar till att skydda, främja och förverkliga mänskliga rättigheter, oavsett om de är medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella. De ska stödja ratificering, införlivande och genomförande av den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter liksom instrumenten inom ramen för de afrikanska strukturerna för samhällsstyrning.

2. Parterna ska till fullo tillämpa principen om icke-diskriminering vare sig det rör sig om till exempel kön, etniskt eller socialt ursprung, religion eller annan trosuppfattning, politisk eller annan åskådning, funktionsnedsättning, ålder eller ställning i övrigt, och samtidigt prioritera antagandet av omfattande lagstiftning för jämlikhet och mot diskriminering. De ska vidta åtgärder för att kvinnor och flickor fullt ut ska kunna åtnjuta alla mänskliga rättigheter och få egenmakt, bland annat genom att uppmuntra undertecknande, ratificering, när så fortfarande krävs, och genomförande av Maputoprotokollet. De ska på alla sätt främja och skydda barnets rättigheter, bland annat genom att uppmuntra till undertecknande, ratificering, när så fortfarande krävs, och tillämpning av den afrikanska stadgan om barnets rättigheter och välfärd. De ska anta åtgärder för att främja fullt åtnjutande av mänskliga rättigheter för personer som tillhör minoritetsgrupper, personer med funktionsnedsättningar och personer

med albinism samt urfolk i enlighet med Förena nationernas deklaration om urfolks rättigheter.

3. Parterna ska effektivt bekämpa strafflöshet och säkerställa rättsstatsprincipen och ett oberoende, opartiskt och effektivt rättsväsende. De ska garantera offers och överlevandes rätt till skälig, effektiv och snabb gottgörelse.

4. Parterna ska stödja det afrikanska systemet för mänskliga rättigheter, särskilt Afrikanska kommissionen för mänskliga rättigheter och folkens rättigheter och Afrikanska domstolen för mänskliga rättigheter och folkens rättigheter, i arbetet med att vägleda de afrikanska staterna till att uppfylla sina förpliktelser enligt internationell människorättslagstiftning. De ska iaktta och bevara dessa organs integritet och oberoende och säkerställa att alla afrikanska stater respekterar domarna från Afrikanska domstolen för mänskliga rättigheter och folkens rättigheter.

5. Parterna ska stärka det civila samhällets kapacitet och skydda människorättsförsvarare på nationell, regional och kontinental nivå. De ska samarbeta för att öka medvetenheten om mänskliga rättigheter, bland annat genom samarbete med nationella människorättsinstitutioner, utbildningssystem och medierna.

Artikel 66

Jämställdhet

1. Parterna ska säkerställa likhet inför lagen och lika tillgång till rättslig prövning, lika skydd och lika förmåner enligt lagen för alla. De ska vidta åtgärder som syftar till att säkerställa, förbättra och utöka lika deltagande och lika möjligheter, i alla områden av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. De ska säkerställa att jämställdhetsperspektivet på ett systematiskt sätt integreras i all politik och alla program.

2. Parterna ska samarbeta för att förebygga och undanröja alla former av sexuellt och könsbaserat våld, diskriminering och trakasserier, liksom våld i hemmet, och ska bekämpa människohandel. De ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att mobilisera en samordnad insats för att få ett slut på barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning och andra skadliga sedvänjor som diskriminerar kvinnor och flickor. De ska tillhandahålla stöd till personer som blivit offer för och överlevt alla former av våld. Parterna förbinder sig till att fullt ut och på ett effektivt och icke-diskriminerande sätt genomföra konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, upprättad i New York den 18 december 1979, liksom dess fakultativa protokoll.

3. Parterna ska säkerställa att kvinnors och flickors sociala rättigheter respekteras och främjas, särskilt genom att undanröja alla hinder för kvalitativ utbildning och hälsa och avskaffa ojämlikheter mellan könen. De ska stärka kvinnors och flickors ekonomiska rättigheter.

4. Parterna ska säkerställa att gällande lagstiftning erkänner kvinnors och flickors rätt att till fullo delta på alla områden som rör det offentliga livet och de ska skapa förutsättningar och möjligheter för kvinnor att tillträda likvärdiga positioner som män, inbegripet i det politiska ledarskapet och beslutsfattande. De ska stärka kvinnors roll och främja deras deltagande på alla nivåer när det gäller fred och säkerhet, liksom förebyggande och avhjälpande av konflikter, våld och extremism.

Artikel 67

Demokrati

1. Parterna ska främja och stärka demokratins universella värden och principer. De ska skydda maktdelning, främja politisk pluralism och stärka öppenheten och deltagandet i, samt förtroendet för, de demokratiska processerna, liksom förtroendet mellan politiska ledare och folket, bland annat genom att stödja ratificeringen och tillämpningen av Afrikanska stadgan om demokrati, val och samhällsstyrning.

2. Parterna ska säkerställa integriteten i valprocesserna genom att garantera inkluderande, transparenta och trovärdiga val med respekt för valcykler och konstitutionella bestämmelser, med iakttagande av suveräniteten. De ska främja internationella och regionala normer och bästa praxis när det gäller hanteringen av val, stärka självständiga och oberoende valmyndigheter och säkerställa lika villkor för alla politiska partier och kandidater. De ska öka samarbetet kring valövervakning, däribland uppföljning av rekommendationer från valövervakningsuppdrag, i tillämpliga fall, och ska stärka samarbetet med AU och de regionala ekonomiska gemenskaperna. De ska stärka nationella mekanismer som i tid reder ut valrelaterade tvister.

3. Parterna ska stärka de valda parlamentens förmåga att utföra sina lagstiftnings-, budget- och tillsynsroller, med respekt för alla deras medlemmars befogenheter.

4. Parterna ska anta inhemska lagar och andra författningar som erkänner olika förvaltningsnivåer med mandat att utöva sina uppdrag i enlighet med delegerade befogenheter. De ska stärka den lokala förvaltningen och decentralisera makt till demokratiskt valda lokala instanser i enlighet med nationell rätt.

5. Parterna ska främja inkluderande och pluralistiska samhällen. De ska avlägsna alla begränsningar av föreningsfriheten, yttrandefriheten och friheten att delta i fredliga sammankomster. De ska bevara och utveckla en miljö som möjliggör det civila samhällets deltagande i opinionsbildningen och utformningen av politiken, liksom säkerställa fria och oberoende medier, för att kräva största möjliga öppenhet och ansvarsskyldighet från de styrande instanserna när det gäller förvaltning av offentliga angelägenheter. Parterna ska främja konstruktiva förbindelser mellan staten och dess medborgare och öka kunskapen om demokratiska principer och mänskliga rättigheter, bland annat genom utbildningssystem och medierna.

Artikel 68

Rättsstatsprincipen och rättsväsendet

1. Parterna ska samarbeta för att befästa rättsstatsprincipen och för att stärka instanser på alla nivåer när det gäller rättsskipning. De ska upprätthålla rättsväsendets oberoende och sträva efter att säkerställa ett oberoende, opartiskt och effektivt rättsväsende och att medborgarna i större utsträckning ska få effektiv och lika tillgång till rättslig prövning och rättshjälp.

2. Parterna ska förebygga, fördöma och utrota statliga och icke-statliga aktörers användning av alla former av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och

bestraffning i alla sammanhang, inbegripet när det gäller terrorism, krishantering och migration, samt stödja ratificeringen och ett effektivt genomförande av konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, upprättad i New York den 10 december 1984, och dess fakultativa protokoll.

3. Parterna ska säkerställa att överträdelser av och brott mot internationell människorättslagstiftning och överträdelser av internationell humanitär rätt, däribland krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord, samt rekrytering av barnsoldater och sexuellt och köns- och identitetsbaserat våld utreds och lagförs korrekt. De ska stärka den inhemska lagstiftningen och det inhemska rättsväsendet, bland annat genom effektivt mellanstatligt samarbete och ömsesidig rättslig hjälp för stater som önskar lagföra de allvarligaste folkrättsbrotten inom landet.

4. Parterna ska underlätta rättsliga reformer, säkerställa moderniserade, transparenta och effektiva domstolsväsenden och förfaranden, tillhandahålla lämplig utbildning och förbättra tillgången till lagstiftning, rättspraxis och annan rättslig information, modernisera kriminalvårdssystemen och maximera deras rehabiliterande funktion samt ta itu med säkerhetsstyrkors kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Artikel 69

God samhällsstyrning

1. Parterna ska stödja ansträngningar att befästa god samhällsstyrning genom att främja demokratisk kultur och praxis, skapa och stärka ansvarsskyldiga, transparenta och reaktiva styrande institutioner på alla nivåer samt inskärpa politisk pluralism, transparens och tolerans. De ska stödja en fullständig tillämpning av instrumenten inom ramen för de afrikanska strukturerna för samhällsstyrning och främja en effektiv samordning och harmonisering av politiska strategier för samhällsstyrning i de afrikanska staterna.

2. Parterna ska förbättra förmågan hos myndigheter på alla nivåer att tillhandahålla kvalitativa offentliga tjänster, säkerställa en ändamålsenlig, transparent, ansvarsskyldig och inkluderande offentlig förvaltning, främja de brottsbekämpande organens oberoende och effektivitet samt främja medborgardeltagande och tillgång till offentlig information.

3. Parterna ska stödja användningen av digital teknik och påskynda införandet av användarvänliga och förenklade e-förvaltningslösningar som ett sätt att förbättra tillgången till och tillgängligheten för offentlig information och offentliga tjänster samt öka transparensen och ansvarsskyldigheten samtidigt som missbruk förhindras och de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna främjas och skyddas.

Artikel 70

Offentlig förvaltning, statistik och personuppgifter

1. Parterna ska bygga ut kapaciteten för utformning och genomförande av politik, utveckla en professionell och effektiv offentlig förvaltning, förbättra lagstiftnings- och styrningsmekanismer och förstärka de styrande instansernas möjlighet att tillhandahålla kvalitativa offentliga tjänster.

2. Parterna ska säkerställa opartiskhet, rättvisa, korrekt rättsförfarande och kontinuitet i tillhandahållandet av offentliga tjänster och stödja institutioner som är ansvarsskyldiga, inkluderande och transparenta när det gäller tillhandahållandet av ändamålsenliga och effektiva offentliga tjänster, bland annat genom att främja den afrikanska stadgan om värden och principer för offentliga tjänster och offentlig förvaltning.

3. Parterna ska stödja framställning, lagring, förvaltning och spridning av statistiska uppgifter och statistisk information på nationell, regional och kontinental nivå, bland annat genom att främja den afrikanska stadgan om statistik som politisk ram för utarbetande av statistik i Afrika. De ska utveckla robusta, säkra och inkluderande identifieringssystem för att säkerställa att alla medborgare får en juridisk identitet, bland annat genom att förbättra systemet för folkbokföring och befolkningsstatistik.

4. Parterna ska säkerställa en hög skyddsnivå för varje individs rätt till privatliv i samband med behandling av personuppgifter, i överensstämmelse med befintliga multilateralt överenskomna normer och internationella rättsliga instrument och metoder. De ska sträva efter att upprätthålla stränga dataskyddsordningar och säkerställa att de verkligen efterlevs med hjälp av oberoende tillsynsmyndigheter.

Artikel 71

Korruption

1. Parterna ska införa och stärka lagstiftning och institutioner samt vidta och stärka andra åtgärder för att förhindra och bekämpa korruption i alla dess former, bedrägerier, ekonomiska företagsbrott och därmed relaterade överträdelser i den offentliga och privata sektorn, bland annat genom att tillämpa och främja relevanta internationella normer och instrument, i synnerhet FN:s konvention mot korruption, upprättad i New York den 31 oktober 2003. De ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som krävs för att förhindra korruption och säkerställa att korruptionslagstiftning verkställs effektivt, att oberoende utredningar och lagföringsförfanden genomförs och att effektiva, proportionella och avskräckande påföljder tillämpas för korruption och korruptionsrelaterade brott. De ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att ge ett effektivt skydd mot potentiella repressalier, inbegripet i arbetsrelaterade sammanhang, och hot mot visselblåsare som rapporterar om korruption och relaterade brott och mot vittnen som avger vittnesmål om sådana brott, inbegripet skydd av deras identitet.

2. Parterna ska anta lagstiftningsåtgärder för att göra det möjligt att frysa och förverka vinning och hjälpmedel som härrör från korruption och relaterade brott, eller annan egendom vars värde motsvarar värdet på sådan vinning eller sådana hjälpmedel. De ska samarbeta för att återvinna sådan vinning och sådana hjälpmedel och återlämna dem till sina tidigare rättmätiga ägare i ursprungslandet, i överensstämmelse med FN:s konvention mot korruption. De ska anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att bekämpa tvätt av vinning från korruption.

3. Parterna ska säkerställa transparens och ansvarsskyldighet i förvaltningen av offentliga tillgångar, inbegripet återvunna och återlämnade tillgångar. De ska uppmuntra åtgärder som främjar de värden som gäller i en kultur som präglas av transparens, integritet, laglighet och ändrade attityder till korruption. De ska stärka den offentliga förvaltningens kapacitet och sakkunskap när det gäller att bekämpa korruption. De ska främja inrättande av specialiserade organ på området korruptionsbekämpning.

4. Parterna ska samarbeta vid utredningar av korruption och därmed sammanhängande brott, inbegripet när de har begåtts i samband med internationella affärstransaktioner.

Artikel 72

Finansiell styrning

1. Parterna ska främja sund förvaltning av offentliga medel, inbegripet effektiv och transparent mobilisering av inhemska intäkter, budgetförvaltning och användning av offentliga intäkter, i överensstämmelse med skatteinitiativet från Addis Abeba. De ska främja en hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara upphandlingssystem och stöd till nationella tillsynsorgan.

2. Parterna ska förbättra förvaltningen av naturtillgångar och förvaltningen av intäkter från dessa, så att grupper och samhällen kan gynnas av användningen av naturtillgångar, bland annat genom att följa utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet och Kimberleyprocessen.

3. Parterna ska bekämpa skattebedrägeri, skatteundandragande, skatteflykt och olagliga finansiella flöden och ska förbättra återvinningen av tillgångar. De ska arbeta för att säkerställa skattesystemens effektivitet, ändamålsenlighet, säkerhet, transparens och rättvisa.

4. Parterna ska vidta konkreta åtgärder, bland annat genom att anta lagstiftning, och stärka relevanta instanser och mekanismer för att tillämpa principerna om god förvaltning på skatteområdet.

AVDELNING VI

Migration och rörlighet

Artikel 73

Parterna ska hantera migrationen på ett övergripande och balanserat sätt. De bekräftar på nytt sitt åtagande att skydda alla flyktingars och migranters mänskliga rättigheter och de ska ta sig an migration i en anda av solidaritet, verkligt partnerskap och gemensamt ansvar och i enlighet med sina respektive befogenheter samt med fullständig respekt för internationell rätt, inbegripet internationell människorättslagstiftning. De bekräftar att Afrika och Europa har intressen vad gäller migration som är inbördes kopplade till varandra samt att migration och rörlighet kan vara en källa till välstånd, innovation och hållbar utveckling om de hanteras väl. De ska föra dialog om och samarbeta kring alla aspekter kopplade till laglig och irreguljär migration, inbegripet genom att vidta konkreta åtgärder för laglig migration, hejda irreguljär migration och ta itu med dess bakomliggande orsaker, förebygga och bekämpa smuggling av migranter, ta sig an människohandel, rädda liv och säkerställa skydd, stärka diasporans engagemang och investeringar i hållbar utveckling, maximera effekterna av remitteringar, öka samarbetet kring återvändande, återtagande och hållbar återintegrering för de som återvänder, liksom lägga särskild vikt vid personer i utsatta situationer, såsom kvinnor, barn och ensamkommande barn, och deras specifika behov. Parterna är överens om att samarbeta för att eftersträva en integrerad gränsförvaltning för att underlätta laglig rörlighet för personer över gränserna och hejda den irreguljära migrationen. De ska fördjupa samarbetet och dialogen genom att bygga vidare på befintliga initiativ, särskilt uppföljningen av den gemensamma

handlingsplanen från Valletta, Khartoum- och Rabatprocesserna samt AU–EU-dialogen om migration och rörlighet mellan världsdelarna. Parterna ska uppmuntra trepartssamarbete mellan länder söder om Sahara, Medelhavsländer och europeiska länder om migrationsrelaterade frågor. Parterna ska främja dialog vid hanteringen av alla migrationsfrågor och ska samarbeta för att främja lämpliga och relevanta svarsstrategier.

Artikel 74

Laglig migration och rörlighet

1. Parterna ska eftersträva ytterligare kunskapsöverföring och kunskapsutbyte och utökade program för rörlighet som underlättar akademiska utbyten för studenter, forskare, akademiker och institutioner.

2. Parterna ska sträva efter att göra det enklare att genomföra besök i affärs- och investeringssyfte.

3. Parterna ska sträva efter att utveckla metoder i enlighet med sina respektive befogenheter för effektiv hantering av arbetskraftsinvandring och arbetskraftens rörlighet, inbegripet lämpliga åtgärder för socialt skydd och bekämpning av alla former av utnyttjande.

4. Parterna ska samarbeta för att förbättra tydlighet i och jämförbarhet mellan kvalifikationer i syfte att göra det lättare att få dem erkända och godkända på arbetsmarknaden.

5. Parterna ska föra lämplig dialog om förfaranden för att flytta pensionsrättigheter för lagligen bosatta migranter.

6. Parterna ska samarbeta kring informationskampanjer om laglig migration för att migranter ska kunna fatta välgrundade beslut och för att informera dem om möjligheterna till säker och laglig migration. De ska också tillhandahålla information om möjligheter till att ändra status inom ramen för sina respektive rättsordningar.

7. Parterna ska verka för att genomföra transparenta och effektiva krav för inresa och vistelse för arbete, forskning, studier, utbildning och frivilligarbete i syfte att underlätta cirkulär migration och rörlighet.

8. Parterna ska underlätta tillträde till förfaranden för familjeåterförening för migranter med beaktande av barnets bästa.

9. Parterna ska samarbeta för att förbättra och modernisera folkbokföringssystemen och utfärda biometriska resehandlingar baserade på Iatas specifikationer, inbegripet genom att vidta åtgärder för att bekämpa identitetsbedrägerier och dokumentförfalskning.

Artikel 75

Rörlighet inom Afrika

1. Parterna erkänner betydelsen av rörlighet inom Afrika och dess potentiella betydande fördelar när det gäller regional integration och hållbar utveckling i värdländer och ursprungsländer.

2. Parterna åtar sig att ytterligare stödja samarbetet mellan afrikanska stater för att hantera migrationen, med beaktande av AU:s migrationspolitiska ram.

Artikel 76

Diaspora, remitteringar och hållbar utveckling

1. Parterna ska uppmuntra och stödja diasporans engagemang i hållbar utveckling i ursprungsländerna. De ska samarbeta för att främja och underlätta diasporans investeringar och nyföretagande som ett sätt att främja lokal utveckling och entreprenörskap i ursprungsländerna samt att överföra kunskap, erfarenhet och teknik.

2. Parterna ska sträva efter att avsevärt minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 %, i synnerhet för låg- och medelinkomstländer, och avskaffa remitteringskorridorer som har kostnader som överstiger 5 %, i enlighet med internationellt överenskomna mål, samarbeta för att öka antalet kontaktpunkter för remitteringstjänster, i synnerhet på landsbygden, främja finansiell inkludering, inbegripet via innovativa finansieringsinstrument och ny teknik, samt förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella aktörers delaktighet.

3. Parterna ska stödja arbetet vid de institutioner som bidrar till genomförandet av strategier och instrument för användning av diasporans remitteringar och investeringar i hållbar utveckling.

Artikel 77

Irreguljär migration, smuggling av migranter och människohandel

1. Parterna ska samarbeta för att ta itu med och utveckla lämpliga åtgärder mot de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. De ska samarbeta för att stödja ursprungsländer med lämpliga strategier, inbegripet i syfte att främja ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling.

2. Parterna åtar sig att hejda irreguljär migration genom ett utökat samarbete om integrerad gränsförvaltning, bättre inhämtning och utbyte av information och data samt främjat polisiärt och rättsligt samarbete, med särskild hänvisning till ursprungs- och transitländer för migrationsflöden. De ska samarbeta för att vid behov utveckla och upprätthålla kommunikationsnät för att stödja sjöövervakning och rädda liv till sjöss.

3. Parterna ska införa och tillämpa lagstiftning, stärka institutionerna och öka de gemensamma ansträngningarna för att ta sig an människohandel, inbegripet skydd av och stöd till offer för människohandel, och förebygga och bekämpa smuggling av migranter i enlighet med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll, särskilt tilläggsprotokollet mot människosmuggling land-, luft- och sjövägen och tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

4. Parterna ska samarbeta för att övervaka rutter för irreguljär migration, intensifiera nationella, regionala och regionöverskridande åtgärder och öka de gemensamma insatserna för

att lösa upp de kriminella nätverk som smugglar migranter och bedriver människohandel. De ska samarbeta för att dela relevant information och kriminalunderrättelser om människohandel, smuggelrutter och kriminella nätverk, inbegripet vad gäller tillvägagångssätt och finansiella transaktioner, för att förbättra datainsamlingen, analyserna och spridningsstrategierna. De ska säkerställa effektiv tillämpning av relevant lagstiftning och åtgärder mot dem som utnyttjar irreguljära migranter. De ska intensifiera ansträngningarna när det gäller utredningar och lagföring av gärningsmän.

5. Parterna ska stödja informationskampanjer om riskerna med irreguljär migration med hjälp av alla tillgängliga medel på regional, nationell och lokal nivå, i enlighet med relevanta strategier och program.

Artikel 78

Återvändande, återtagande och återintegrering

1. Parterna bekräftar sin rätt att se till att migranter som vistas olagligt på territoriet återvänder och bekräftar att varje medlemsstat i Europeiska unionen och varje OSAKS-medlem har rättslig skyldighet att återta sina egna medborgare som olagligen uppehåller sig på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier, utan villkor och utan ytterligare formaliteter än den kontroll som avses i punkt 3. I det syftet ska parterna samarbeta kring återvändande och återtagande samt säkerställa att individens rättigheter och värdighet skyddas och respekteras fullt ut, inbegripet i varje förfarande som inleds för att migranter som vistas olagligt på territoriet ska återvända till sina ursprungsländer.

2. Varje medlemsstat i Europeiska unionen ska godta återvändande och återtagande avseende egna medborgare som olagligen uppehåller sig på en OSAKS-medlems territorium, på den berörda statens begäran och utan andra formaliteter än den kontroll som föreskrivs i punkt 3 för personer som inte innehar en giltig resehandling.

Varje OSAKS-medlem ska godta återvändande och återtagande avseende egna medborgare som olagligen uppehåller sig på territoriet i en medlemsstat i Europeiska unionen, på den berörda medlemsstatens begäran och utan andra formaliteter än den kontroll som föreskrivs i punkt 3 för personer som inte innehar en giltig resehandling.

Vad gäller Europeiska unionen ska de skyldigheter som anges i denna punkt endast gälla med avseende på personer som innehar medborgarskap i en medlemsstat i Europeiska unionen. Vad gäller OSAKS-medlemmarna ska skyldigheterna enligt denna punkt endast gälla med avseende på personer som anses vara deras medborgare i enlighet med deras respektive rättssystem.

3. Europeiska unionens medlemsstater och OSAKS-medlemmarna ska snabbt besvara varandras ansökningar om återtagande. De ska genomföra kontrollprocesser med hjälp av de lämpligaste och effektivaste identifieringsförfarandena i syfte att fastställa den berörda personens nationalitet och utfärda lämpliga resehandlingar för återvändande, i enlighet med bilaga I. Inget i den bilagan ska förhindra att en person återvänder inom ramen för formella eller informella arrangemang mellan den stat till vilken en ansökan om återtagande lämnas in och den stat som lämnar in en ansökan om återtagande.

4. Utan hinder av de förfaranden som anges i artikel 101.5 i den allmänna delen av detta avtal ska en part som anser att en annan part har underlåtit att iaktta den tidsfrist som avses i bilaga I i enlighet med kapitel 5 standard 5.26 i bilaga 9 till konventionen angående internationell civil luftfart anmäla detta till den andra parten. Om den andra parten fortsatt underlåter att fullgöra dessa skyldigheter får den anmälande parten vidta proportionella åtgärder med början 30 dagar från anmälan.

5. Parterna är överens om att övervaka genomförandet av dessa åtaganden inom ramen för den regelbundna partnerskapsdialogen.

Artikel 79

Skydd och asyl

1. Partnerna åtar sig att säkerställa en hög nivå av skydd och bistånd till fördrivna personer, inbegripet flyktingar, asylsökande och internflyktingar, med full respekt för internationell rätt och internationell människorättslagstiftning och, i tillämpliga fall, internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt, inbegripet den grundläggande principen om non-refoulement.

2. Parterna är medvetna om att flyktingläger bör utgöra undantag och, så långt det är möjligt, en tillfällig åtgärd för att hantera en nödsituation samt att hållbar integration av flyktingar är att föredra. De ska stärka samarbetet för att förenkla hållbar integration av flyktingar i värdsamhällen och deras asylländer. De ska stödja tillämpningen av FN:s vittomspännande åtgärdsram för flyktingar.

3. Parterna ska säkerställa att flyktingar och asylsökande kan utöva sina mänskliga rättigheter genom tryggad tillgång till grundläggande tjänster, i överensstämmelse med internationella skyldigheter.

4. Parterna ska alltid slå vakt om barnets bästa och ska ge alla flyktingbarn fullständig tillgång till utbildningssystemet med trygga lärandemiljöer. De ska tillämpa ett könsanpassat perspektiv för att bemöta barns sårbarhet och säkerställa att barn inte kriminaliseras eller bestraffas till följd av deras eller deras föräldrars flyktingstatus.

REGIONALT PROTOKOLL FÖR KARIBIEN

DEL I

RAM FÖR SAMARBETET

Kapitel 1

Karaktär och tillämpningsområde

Artikel 1

Verkligt partnerskap

1. I detta protokoll avses med parter de berörda parter som är bundna av detta protokoll enligt artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

2. Förbindelserna mellan parterna ska regleras av bestämmelserna i den allmänna delen av detta avtal och i detta protokoll, vilka kompletterar och ömsesidigt förstärker varandra, i enlighet med artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

3. Parterna är överens om att detta protokoll ska genomföras, med kompletterande ansvarsområden på nationell, regional och internationell nivå, på grundval av principerna om ömsesidig respekt och ansvarighet, jämlikhet och delat ansvar, och genom att engagera alla relevanta berörda aktörer. De ska genomföra detta protokoll på ett sätt som bygger vidare på och fördjupar de djupa politiska, ekonomiska och kulturella banden mellan parterna i detta avtal.

4. Parterna ska stödja regionala integrations- och samarbetsprocesser, intensifiera insatserna till stöd för multilateralism och den regelbaserade världsordningen samt utveckla och genomföra flerdimensionella och samstämmiga strategier och åtgärder för att uppnå en hållbar utveckling i alla dess dimensioner, med beaktande av sina respektive politiska ramar och relevanta internationella avtal.

Artikel 2

Strategiska prioriteringar

1. Parterna bekräftar den breda och övergripande karaktären hos det regionala partnerskapet med Karibien och är överens om att de strategiska prioriteringarna för detta protokoll bland annat är att

a) stärka deras politiska partnerskap, som ska baseras på en regelbunden och ändamålsenlig dialog och främjande av gemensamma intressen,
b) fördjupa de ekonomiska förbindelserna, främja omvandling och diversifiering samt stödja en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling genom handel, investeringar, den privata sektorns utveckling och hållbara industrialisering,
c) förbättra den miljömässiga hållbarheten och klimatresiliensen, eftersträva en hållbar förvaltning av naturresurser och stärka katastrofhanteringen,
d) skapa inkluderande, fredliga och säkra samhällen, med särskilt fokus på främjande av de mänskliga rättigheterna, jämställdhet, rättvisa och samhällsstyrning, inbegripet finansiell styrning, och medborgarnas säkerhet,
e) investera i mänsklig och social utveckling genom att ta itu med fattigdom och växande ojämlikhet, dra nytta av migration, utnyttja diasporans kunskaper, entreprenörsfärdigheter och investeringar samt säkerställa att ingen lämnas utanför.

2. Parterna ska fästa särskild uppmärksamhet vid Haiti som är det enda land i Karibien som hör till de minst utvecklade länderna, i syfte att åtgärda dess strukturella svagheter och samtidigt stödja konsolideringen av landets institutioner, förbättra samhällsstyrningen och minska fattigdomen och den sociala ojämlikheten.

Artikel 3

Multilateralism och alliansbyggande

1. Parterna bekräftar sitt starka engagemang för multilateralism. De ska stärka samarbetet och, när så är lämpligt, fastställa gemensamma ståndpunkter inom ramen för Förenta nationerna (FN) och andra internationella och regionala organisationer och forum.

2. Parterna ska stärka dialogen och samråden för att bygga upp strategiska allianser kring globala frågor av gemensamt intresse, bland annat klimatförändringar, världshavsförvaltning, hållbar utveckling, mänsklig och social utveckling, mänskliga rättigheter och frågor som rör fred och säkerhet, samt konfliktförebyggande och konfliktlösning. De ska samarbeta för att beakta sårbarheten hos små östater under utveckling inom relevanta globala politiska ramar.

3. Parterna åtar sig att underteckna, ratificera eller ansluta sig till, beroende på vad som är tillämpligt, och genomföra viktiga relevanta och tillämpliga internationella fördrag och konventioner.

Artikel 4

Regional integration och regionalt samarbete

1. Parterna ska främja regional integration och regionalt samarbete i regionen Karibien som ett viktigt sätt att uppnå fred och välstånd, skapa hållbara och resilienta ekonomier och samhällen samt öka konkurrenskraften på de internationella marknaderna. De ska stödja inrättandet och stärkandet av kompletterande inhemska strategier och inhemsk kapacitet och därigenom bidra till att främja regional stabilitet, sammanhållning och välstånd i Karibien.

2. Parterna är överens om att främja det universella erkännandet av Karibien som en fredszon. De ska också främja en hållbar utveckling av Karibiska havet mot bakgrund av dess roll som möjliggörare av regional integration och samarbete i regionen.

3. Parterna ska öka samarbetet med organisationer för regional integration och med länder och territorier som delar samma värden och är villiga och kapabla att främja gemensamma mål, och bidra till den ekonomiska, sociala och politiska utvecklingen i regionen Karibien som helhet. När så är lämpligt ska de stödja utvecklingen av regionala strategier för frågor av gemensamt intresse, inbegripet med den vidare karibiska regionen och Latinamerika.

Kapitel 2

Aktörer och processer

Artikel 5

Institutionella bestämmelser

1. De institutioner som inrättas genom detta protokoll, vilkas sammansättning och uppgifter definieras i den allmänna delen av detta avtal, är

a) Karibien–EU-ministerrådet,
b) gemensamma kommittén Karibien–EU,
c) parlamentariska församlingen Karibien–EU.

2. Parterna kan besluta att sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå för att bidra med strategisk politisk styrning och tillsyn till partnerskapet mellan Karibien och EU.

Artikel 6

Utomeuropeiska länder och territorier samt yttersta randområden i regionen Karibien

1. Parterna ska stärka de nära och historiska ekonomiska, kulturella och mänskliga banden mellan OSAKS- medlemmarna i Karibien och de utomeuropeiska länder och territorier (ULT) som är associerade med EU och EU:s yttersta randområden. Parterna ska underlätta ULT:s och de yttersta randområdenas deltagande i regionala integrations- och samarbetsprocesser samt regionala organisationer, när så är lämpligt, särskilt på områdena handel, investeringar och ekonomiskt samarbete, utveckling av den privata sektorn, energi, konnektivitet och digitalisering, mänsklig och social utveckling, samt klimatförändringar, miljömässig hållbarhet, hållbar förvaltning av naturresurser och turism.

2. Parterna är överens om att ULT i regionen Karibien ska få en observatörsroll i de gemensamma institutioner som inrättas genom detta protokoll.

Artikel 7

Samråd med berörda aktörer

Parterna ska inrätta och utveckla mekanismer för samråd och dialog med alla relevanta berörda aktörer, inbegripet lokala myndigheter, företrädare för det civila samhället och den privata sektorn, för att informera dem, ge dem råd och samråda med dem och få in deras bidrag till politiska processer och genomförandet av detta protokoll. Samråd och dialog ska äga rum i syfte att lämna bidra till mötena i Karibien–EU-ministerrådet.

Artikel 8

Genomförande och övervakning

1. Parterna ska genomföra sina åtaganden på den lämpligaste nivån, i enlighet med sina respektive politiska ramar. De ska utarbeta och tillämpa åtgärder för att maximera effekterna av genomförandet av detta protokoll och öka delaktigheten för alla berörda aktörer.

2. Parterna ska övervaka och se över detta protokoll för att säkerställa att genomförandet fullt ut följer principen om ett verkligt partnerskap och överensstämmer med protokollets strategiska prioriteringar. De får se över protokollet regelbundet och enligt ömsesidig överenskommelse utvidga dess tillämpningsområde, i synnerhet till nya samarbetsområden, i enlighet med det förfarande som anges i artikel 99 i den allmänna delen av detta avtal.

DEL II

CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I

Inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling

Artikel 9

Parterna ska främja hållbar och inkluderande ekonomisk tillväxt och utveckling genom ekonomisk omvandling och diversifiering, stärkt ekonomisk resiliens, fortskridande regional integration och regionalt samarbete, stärkta ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser samt förbättrad övergång till full sysselsättning och anständigt arbete för alla. De ska samarbeta för att underlätta ökade handels- och investeringsflöden genom att förbättra den makroekonomiska och finansiella stabiliteten och företagsklimatet och för att främja digital omställning, den privata sektorns utveckling och industrialisering samt utsläppssnåla och klimatresilienta ekonomier, samtidigt som det säkerställs att alla människor kan dra nytta av de affärsmöjligheter som skapas. De ska respektera och skydda de mänskliga rättigheterna och grundläggande arbetsnormer, bland annat genom social dialog, samt främja miljömässig hållbarhet och delat välstånd. De är överens om att koncentrera insatserna på viktiga och framväxande ekonomiska sektorer, med en multiplikatoreffekt på hållbar tillväxt, värdeskapande, jobbskapande och fattigdomsutrotning.

Kapitel 1

Övergripande ekonomisk ram

Artikel 10

Möjliggörare av ekonomisk utveckling

1. Parterna ska förbättra den makroekonomiska och finansiella stabiliteten, stärka förvaltningen av de offentliga finanserna och verka för en hållbar offentlig skuldsättning. De ska stödja regional ekonomisk integration och regionalt ekonomiskt samarbete i Karibien för att göra det möjligt för länder att dra nytta av djupare integration i regionala och globala värdekedjor. De ska harmonisera och förenkla regler och processer för företag, föra en sund konkurrenspolitik, vilket omfattar transparens avseende offentliga subventioner, samt säkerställa ändamålsenliga och förutsägbara skattesystem, även på intraregional nivå.

2. Parterna ska skapa en möjliggörande rättslig miljö, effektivisera de offentliga förvaltningarna och rättsväsendena, förbättra företagsklimatet genom reformer av rättsliga krav, öka tillgången till finansiering samt säkerställa skyddet av markrättigheter, äganderätt och immateriella rättigheter.

3. Parterna ska främja strategier som ökar arbetsmarknadernas relevans, effektivitet och ändamålsenlighet och stöder arbetskraftsrörlighet, även i dess intraregionala dimension. De ska främja utbildning av god kvalitet och kompetensutveckling samt utveckla lämplig yrkesutbildning. De ska säkerställa att framstegen när det gäller humankapital anpassas till arbetsmarknadens behov och möjligheter och förstärks genom den privata sektorns deltagande.

4. Parterna ska stödja utvecklingen av viktig infrastruktur såsom energi, transporter, vatten och sanitet samt digital konnektivitet. De ska samarbeta för att utnyttja den tekniska utvecklingens och den digitala ekonomins möjligheter, även på området artificiell intelligens.

5. Parterna ska samarbeta för att förbättra tillgången till finansiering, särskilt för mikroföretag samt små och medelstora företag, bland annat genom reglerade banktjänster och icke-banktjänster. De ska utveckla och stärka digitala finansiella tjänster, bland annat genom ökat samarbete om genomförandet av överenskomna internationella standarder och genom att säkerställa effektiva och tillförlitliga marknader, konsumentskydd och ökad tillgång till mobilbaserade finansiella tjänster.

6. Parterna ska ta itu med alla former av föroreningar som härrör från ekonomisk verksamhet, bland annat genom en tydlig definition och fördelning av ansvar för industrin och företagsaktörer i hela leveranskedjan, på grundval av principen om utökat producentansvar och principen om att förorenaren betalar. De ska stödja initiativ för grön tillväxt, ökad resurseffektivitet och införandet av ren och miljövänlig teknik och rena och miljövänliga industriella processer.

7. Parterna ska utveckla den cirkulära ekonomin genom att främja hållbar konsumtion och produktion av resurser, bland annat genom stärkt vetenskaplig och teknisk kapacitet, standarder, utbyte av bästa praxis och rationalisering av ineffektiva subventioner för fossila bränslen.

8. Parterna ska främja registrering och skydd av geografiska beteckningar och vidta åtgärder för att stödja ökad användning av teknik och innovationer för att skapa mervärde i regionala och globala värdekedjor.

Artikel 11

Investeringar

1. Parterna åtar sig att främja offentliga och privata investeringar, särskilt i mervärdeskapande sektorer med stor potential för att skapa hållbara arbetstillfällen och stor ekonomisk tillväxt.

2. De ska harmonisera och rationalisera regler, förfaranden och krav som rör investeringar. För detta ändamål ska de prioritera mikroföretagens och de små och medelstora företagens särskilda behov. De ska stödja utvecklingen av regionala policyer, strategier och verktyg för investeringar.

3. Parterna ska uppmuntra och underlätta investeringar i Karibien, bland annat genom att stärka åtgärderna för underlättande av affärsverksamhet. De ska dessutom stödja investeringar genom att öka transparensen, informationen och investerarnas medvetenhet om affärsmöjligheter, investeringsvillkor och investeringsförfaranden. De ska underlätta en förstärkning av den tekniska analysen och kompetensen när det gäller ekonomiska trender och riskhantering för investeringar.

4. Parterna ska använda offentliga finanser på ett strategiskt sätt för att stärka investeringsmekanismer och investeringsinstrument och för att mobilisera ytterligare offentliga och privata investeringar, bland annat genom blandad finansiering, garantier och andra innovativa finansiella instrument, med vederbörligt beaktande av skuldsättningens hållbarhet.

Artikel 12

Den privata sektorns utveckling och industrialisering

1. Parterna ska stödja den privata sektorns utveckling och hållbara industrialisering och utforma strategier för att främja entreprenörskap, diversifiering och produktivitet. De ska dessutom stödja företagens konkurrenskraft, bland annat genom stärkt kapacitet att efterleva relevanta internationella standarder, förbättrade innovationsåtgärder och ökad tillgång till innovativ finansiering. De ska främja den institutionella kapaciteten att bidra till utformningen av handelspolitiken och den ekonomiska politiken.

2. Parterna ska prioritera utvecklingen av entreprenörskap bland kvinnor och ungdomar, i synnerhet genom riktat företagsstöd och utbildning samt tillgång till prismässigt överkomlig och tillförlitlig teknik och finansiering.

3. Parterna ska stödja mikroföretagens och de små och medelstora företagens tillväxt och konkurrenskraft, främja regional företagsutveckling och underlätta företagskontakter mellan ekonomiska aktörer i Karibien och EU.

4. Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt den informella sektorn och åt uppgradering av informell ekonomisk verksamhet till formell verksamhet, bland annat genom riktat stöd för företagsutveckling.

5. Parterna ska uppmuntra och underlätta inrättandet och stärkandet av regionala bransch- och yrkesorganisationer inom den privata sektorn, bland annat genom ökad teknisk och institutionell kapacitet, forskningskapacitet och kapacitet för opinionsbildning.

6. Parterna ska främja digitalisering och stödja forsknings-, utvecklings- och innovationsinitiativ inom viktiga ekonomiska sektorer, bland annat genom att förbättra kopplingarna mellan näringslivet, forskningsinstitutioner och akademiska institutioner, för att öka volymen av produkter med högt värde, stärka konkurrenskraften och utveckla nya marknader.

7. Parterna ska främja ökade offentlig-privata partnerskap som ett sätt att mobilisera inhemskt och utländskt kapital.

8. Parterna ska stödja ökad resurseffektivitet och införandet av renare och miljövänligare teknik och industriella processer.

9. Parterna ska främja industriell utveckling i syfte att uppnå hållbar ekonomisk tillväxt. De ska anta riktade strategier som syftar till att underlätta industriell tillväxt och tillvaratagandet av industriella möjligheter, i synnerhet genom att skapa kopplingar och värdeskapande verksamhet. De ska utveckla och genomföra hållbara nationella och regionala industristrategier för att stärka den privata sektorns konkurrenskraft, särskilt inom medel- och högteknologisk tillverkning och export. De ska uppmuntra och underlätta utvecklingen av lämplig teknik för att främja en diversifiering av sina ekonomier till industriprodukter med högt värde.

10. Parterna ska uppmuntra till en bredare användning av sina respektive valutor i internationella transaktioner.

Artikel 13

Handelssamarbete

1. Parterna ska stödja regionala integrations- och samarbetsprocesser i Karibien, bland annat genom ytterligare förenklade handelsprocedurer och harmonisering av regelverket, för att göra det möjligt för länder och ekonomiska aktörer att dra nytta av handeln med sina grannar och främja deras integrering i viktiga regionala och globala värdekedjor. De ska vidta konkreta åtgärder för att stödja utvecklingen av Caricoms gemensamma marknad och ekonomi (CSME) och den ekonomiska unionen inom OECS (Östkaribiska staters organisation).

2. Parterna ska stödja genomförandet av avtalet om avtalet om ekonomiskt partnerskap mellan Cariforum-staterna, å ena sidan, och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å andra sidan (avtalet om ekonomiskt partnerskap Cariforum–EU) för att stärka dess ändamålsenlighet som ett verktyg för att främja hållbar utveckling och för att säkerställa dess kommersiella relevans. I detta syfte ska de samarbeta för att stärka mekanismer, förfaranden och institutioner i syfte att därigenom förbättra den nationella och regionala produktions- och regleringskapaciteten. De ska också samarbeta för att införa lämpliga stödåtgärder i syfte att underlätta större handelsflöden, bland annat genom stärkt produktion och entreprenörskap, infrastruktur av god kvalitet, förbättrade digitala stödramar, ökade investeringar i värdeskapande sektorer och utveckling av en välfungerande e-handel.

3. Parterna ska främja handeln inom den vidare karibiska regionen, inbegripet de ULT som är associerade med EU och andra territorier, som ett sätt att främja en inkluderande och hållbar utveckling.

4. Parterna ska stödja genomförandet av WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer och underlätta handeln bland annat genom att anta stödåtgärder för att minska både handelskostnaderna och den regleringsrelaterade och finansiella bördan för mikroföretag samt små och medelstora företag.

5. Parterna ska eftersträva innovativ särskild och differentierad behandling för nya multilaterala eller bilaterala handelsavtal, i tillämpliga fall, till exempel genom att säkerställa att flexibiliteten i handelsåtagandena återspeglar påvisade behov vad gäller genomförandekapacitet.

Kapitel 2

Prioriterade ekonomiska sektorer

Artikel 14

Tjänster

1. Parterna ska förbättra reglerings- och produktionskapaciteten inom viktiga delsektorer för tjänster, bland annat genom utveckling av sektorspolitik, rättsliga ramar och nationell och regional regleringskapacitet för att göra det möjligt för tjänsteleverantörer att utnyttja marknadsmöjligheter som uppstår inom ramen för avtalet om ekonomiskt partnerskap Cariforum–EU, CSME, OECS och andra regionala arrangemang inom Karibien. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt yrkesmässiga industrier, konferensindustrin, databehandlingsindustrin, rekreationsindustrin och de kulturella och kreativa näringarna, och

tjänster inom idrott, utbildning, finans, kommunikation, transport, miljö och turism samt audiovisuella tjänster.

2. Parterna ska utarbeta strategier och lämpliga policyer för att förbättra tillgången till handelsfinansiering och finansiella tjänster. De ska också öka kapaciteten att samla in, lagra, sprida och analysera data och statistik om tjänstehandel.

3. Parterna ska samarbeta för att stödja och stärka tjänsternas roll för konkurrenskraften inom handeln och fördjupa värdekedjorna bland annat genom att främja innovation inom tjänsterelaterad tillverkning och öka tjänsternas roll som insatsvaror i produktionen av varor.

4. Parterna ska stödja en förstärkning av regionala yrkesorganisationers kapacitet att bidra till förhandlingar om och effektivt främjande av avtal om ömsesidigt erkännande.

Artikel 15

Blå ekonomi

1. Parterna ska främja utvecklingen av hållbara och innovativa blå ekonomier. I samband med detta ska de sträva efter att balansera ekonomisk tillväxt och skapandet av anständiga arbetstillfällen med en bättre tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition, förbättrade försörjningsmöjligheter, social rättvisa och stärkta havsekosystem, samtidigt som miljörisker och negativa ekologiska effekter minskas. De ska stödja tillämpningen av försiktighetsprincipen och vetenskapsbaserade strategier på bevarandet och skyddet av marina ekosystem och biologisk mångfald samt ett hållbart nyttjande av naturresurser. De ska främja inhemska och utländska investeringar och utveckla det regelverk och den infrastruktur som krävs för att främja verksamhet inom den blå ekonomin. De ska också främja bilateralt och multilateralt samarbete för att stödja utvecklingen av hållbara och innovativa blå ekonomier.

2. Parterna ska stödja en hållbar utveckling av fisket genom att främja värdekedjorna för hållbart fiske och genom att bygga upp lokal kapacitet att bearbeta fiskeriprodukter och uppfylla regleringskraven på de internationella marknaderna, med beaktande av det småskaliga fiskets behov och säkerställande av säkra, hälsosamma och anständiga arbetsvillkor för fiskare och arbetstagare.

3. Parterna ska samarbeta för att utveckla ett hållbart vattenbruk, inbegripet havsbruk, genom ändamålsenlig fysisk planering, tillämpning av en ekosystembaserad strategi och mer likvärdiga villkor för investerare, samtidigt som det säkerställs att hänsyn tas till lokalsamhällenas intressen.

4. Parterna ska utnyttja möjligheter inom marin bioteknik, bland annat genom att stödja forskning, främja samarbete mellan akademiker, ekonomiska aktörer och beslutsfattare, främja tekniköverföring och minska tekniska flaskhalsar för att underlätta tillgången för investerare samtidigt som riskerna för den marina miljön undviks.

Artikel 16

Jordbruk

1. Parterna ska samarbeta för ökad och diversifierad hållbar produktion och produktivitet inom jordbruket, i syfte att bättre trygga livsmedelsförsörjning och nutrition, förbättra försörjningsmöjligheterna, skapa anständiga arbetstillfällen och öka inkomsterna genom tillträde till regionala och internationella marknader. De ska stärka klimatresilienta jordbruksmetoder, särskilt i små jordbruksföretag, främja hållbar förvaltning och effektiv användning av naturresurser och ekosystemtjänster samt undanröja incitament till ohållbar produktion.

2. Parterna ska stärka nationell och regional forskning, utbildning, vetenskap och innovation inom smart jordbruk.

3. Parterna ska främja investeringar i och utveckla den jordbruksbaserade livsmedelssektorn samt införa regler och föreskrifter som främjar ökade investeringar i denna sektor. De ska samarbeta för att förbättra producenternas, bearbetarnas och exportörernas möjligheter att få marknadstillträde och ett större värde i lokala, regionala och globala värdekedjor, bland annat genom att främja ökad användning av teknik och innovation, öka deras kapacitet att efterleva icke-tariffära handelshinder, särskilt tekniska handelshinder och sanitära och fytosanitära standarder, samt främja system för rättvis handel och ekologiska system för att skapa mervärde vid bearbetning av jordbruksprodukter.

4. Parterna ska säkerställa lika markrättigheter och arvsrätt för kvinnor och öka deras tillgång till finansiering och marknader samt stödtjänster och jordbruksrådgivning. De ska också stödja entreprenörskap bland ungdomar, bland annat genom att tillhandahålla riktade rådgivningstjänster, teknik och finansiering.

Artikel 17

Utvinningsindustrin

1. Parterna ska främja rättvis och icke-diskriminerande tillgång till hållbar utvinning av och handel med mineraler och råvaror, med full respekt för länders suveränitet över sina naturtillgångar och iakttagande av de berörda samhällenas rättigheter. De ska främja en rättvis fördelning av resurser och bekämpa olaglig utvinning av mineraltillgångar genom nationella, regionala och internationella rättsliga medel.

2. Parterna ska främja transparens, ansvarsskyldighet och ansvarsfull förvaltning inom utvinningsindustrin, i överensstämmelse med utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet och andra relevanta regionala och internationella åtaganden.

3. Parterna ska stärka företagens sociala ansvar och ett ansvarsfullt företagande genom hela värdekedjan, bland annat genom utveckling och genomförande av relevant lagstiftning, när så är lämpligt, med beaktande av relevanta internationella standarder.

Artikel 18

Hållbar energi

1. Parterna ska samarbeta för att stärka energitryggheten, säkra tillgången till hållbar energi för alla – även för de mest utsatta konsumenterna och de viktigaste ekonomiska sektorerna –

och för att bygga upp energiinfrastrukturens resiliens i syfte att göra ren energi mer tillgänglig, hållbar och prismässigt överkomlig.

2. Parterna ska underlätta öppna, transparenta och fungerande energimarknader som driver på inkluderande och hållbara investeringar, särskilt i produktion, överföring och distribution av värme och kraft på grundval av förnybar energi, samt energieffektivitet. De ska samarbeta för att öka entreprenörskapet inom sektorn.

3. Parterna ska samarbeta för att öka de offentliga och privata investeringarna i förnybar energi och energieffektivitet, med beaktande av utvecklingen och genomförandet av relevanta nationella och regionala energiinitiativ och stödjande infrastruktursystem av hög kvalitet.

4. Parterna ska främja energieffektivitet och energibesparingar i alla skeden av energikedjan, från produktion till användning.

5. Parterna ska samarbeta för att upprätta och stärka ändamålsenliga sammankopplingar av energinät och främja energiomställningen i regionen Karibien genom utveckling och användning av ren, diversifierad, kostnadseffektiv och hållbar energiteknik, inbegripet förnybar och utsläppssnål energiteknik, för att främja tekniköverföring och för att utveckla mänsklig och teknisk kapacitet samt forskning och innovation.

Artikel 19
Konnektivitet

1. Parterna ska stärka en hållbar, övergripande och regelbaserad intraregional konnektivitet. De ska samarbeta för att förbättra transportförbindelserna, informations- och kommunikationstekniken (IKT) och den digitala infrastrukturen på ett resilient och hållbart sätt. De ska eftersträva ekonomiska möjligheter, bland annat genom att stärka de viktigaste aktörernas tekniska och mänskliga kapacitet.

2. Parterna ska samarbeta för att utveckla högkvalitativa och hållbara transportsystem och därmed sammanhängande infrastruktursystem för att därigenom underlätta och förbättra rörligheten för människor, även personer med nedsatt rörlighet, och för varor. De ska sträva efter att förbättra tillgången till transportmedel på landsbygden, i städer, i luften, till sjöss, på inre vattenvägar, på järnväg och på väg, bland annat genom utveckling och främjande av intraregionalt samarbete i hela regionen Karibien.

3. Parterna ska främja investeringar i och förbättra den övergripande styrningen av transportsektorn, bland annat genom att undanröja kapacitetsbegränsningar och genom att utveckla och genomföra effektiva bestämmelser som möjliggör rättvis konkurrens inom och mellan olika transportsätt.

4. Parterna ska öka tillgången till öppen, prismässigt överkomlig och säker IKT för alla, bland annat genom att stödja riktade investeringar. De ska utveckla de rättsliga ramar och de tillsynsinstitutioner som krävs för att bevilja tillstånd för tjänsteleverantörer, främja konkurrensbeteende, säkerställa en rättvis behandling av konsumenter och stödja dataskydd och konsumentskydd.

5. Parterna ska förbättra tillgången till öppen, prismässigt överkomlig, säker och tillförlitlig bredbandsanslutning för alla och utveckla digital infrastruktur, bland annat genom förbättrade

undervattenskablar och annan modern överföringsteknik. De ska utarbeta politiska ramar och regelverk för att underlätta ändamålsenlig tillståndsgivning till tjänsteleverantörer, främja konkurrensbeteende, rättvis behandling av konsumenter och konsumentskydd samt säkerställa konfidentialitet vid kommunikation och personers rättigheter med avseende på behandling av personuppgifter.

6. Parterna ska främja inrättandet av en regional digital ekonomi för att skapa anständiga arbetstillfällen och ekonomisk utveckling genom att införa ett stödjande regelverk som kan främja digitalt entreprenörskap, mobilisera investeringar och underlätta den privata sektorns främjande av digitalisering. De ska samarbeta i syfte att undanröja onödiga hinder, utveckla plattformar för e-förtroende och e-signaturer för att stödja ökad handel, främja framväxten av nya produkter och utvecklingen och användningen av relevanta internationella standarder och öppna data samt stärka konsumentskyddet och skyddet av personuppgifter.

Artikel 20

Turism

1. Parterna ska samarbeta för att främja en balanserad och hållbar utveckling av turismen för att gynna en inkluderande ekonomisk utveckling. De ska säkerställa integrering av miljömässiga, kulturella och sociala hänsyn samt hållbart nyttjande och bevarande av biologisk mångfald och andra naturresurser inom planeringen och utvecklingen av turismpolitiken.

2. Parterna ska främja investeringar för att stödja och utveckla turistprodukter och turisttjänster och därigenom skapa anständiga arbetstillfällen genom att upprätta innovativa partnerskap med viktiga ekonomiska aktörer, investera i utveckling av humankapital och i marknadsföring samt underlätta kontakter mellan företag för att öka konkurrenskraften och förbättra tjänstestandarderna. I det avseendet är de överens om att ägna särskild uppmärksamhet åt mikroföretag samt små och medelstora företag.

3. Parterna ska stärka kopplingarna mellan turismsektorn och andra relevanta ekonomiska sektorer, i synnerhet jordbruk, tillverkning, den blå ekonomin och transporter. De ska mobilisera investeringar i hållbar energi, grundläggande infrastruktur och tjänster, digital teknik, statistik och mänsklig utveckling för att öka turistnäringens konkurrenskraft och hållbarhet.

4. Parterna ska vidta åtgärder för att få turismen att ge så stora socioekonomiska fördelar som möjligt. De ska stärka bevarandet och främjandet av kulturarv och naturresurser och främja alla innovativa former av turism, samtidigt som integriteten och intressena för urfolk, i den mening som avses i FN:s deklaration om urfolks rättigheter, och för lokalsamhällen respekteras och dessa berörda aktörers deltagande i utvecklingen av turismen maximeras.

Artikel 21

Forskning, innovation och teknik

1. Parterna ska samarbeta om vetenskap, forskning, innovation och teknisk utveckling i syfte att stödja ekonomisk diversifiering, främja social och ekonomisk utveckling, förbättra den regionala konkurrenskraften och underlätta framväxten av en inkluderande digital ekonomi.

De ska utveckla sammankopplingen och interoperabiliteten mellan forskningsnät, infrastruktur och tjänster för databehandling och vetenskapliga data samt främja sådan utveckling i sitt regionala sammanhang.

2. Parterna ska främja utvecklingen av kapacitet, infrastruktur och anläggningar för forskning, publikationer och vetenskapliga data. De ska främja och stödja innovativa utbildnings- och rörlighetsprogram för akademiker och forskare. De ska förbättra de högre utbildningsanstalternas kapacitet att effektivt samarbeta inom forskning och vetenskaplig och teknisk innovation, bland annat genom tillgång till akademiska utbytesprogram. De ska underlätta samarbetet mellan offentliga förvaltningar, akademiska institutioner och företag. De ska främja öppna data och innovation för att göra ekonomiska framsteg och uppnå ömsesidigt fördelaktig vetenskaplig spetskompetens.

3. Parterna ska stödja utvecklingen av kunskapsbaserade ekonomier och inkluderande digitala samhällen. De ska främja bevarande och användning av traditionell kunskap, biologisk mångfald och hållbar förvaltning av andra naturresurser, samt överföring av teknik och expertis.

4. Parterna ska samarbeta om frågor av gemensamt intresse på området civil rymdverksamhet, såsom rymdforskning, tillämpningar och tjänster baserade på de globala systemen för satellitnavigering, utveckling av satellitbaserade stödsystem samt jordobservation och geovetenskap, i synnerhet när det gäller användning av mekanismer för tidig varning och övervakning.

Artikel 22

Kulturella och kreativa näringar

1. Parterna ska främja de kulturen och de kreativa näringarna som drivkrafter för hållbar social och ekonomisk utveckling och anständiga arbetstillfällen. De ska anta åtgärder bland annat till stöd för kreativ utveckling och digitalisering av konstnärliga framträdanden och konstnärlig produktion. De ska utbyta bästa praxis när det gäller att främja utveckling och entreprenörskap på kulturområdet.

2. Parterna ska stödja hållbar utveckling genom stärkt kulturellt utbyte, främjande av samproduktioner, gemensamma kulturella och kreativa initiativ samt ökad rörlighet för yrkesverksamma inom de kulturella och kreativa näringarna och relaterad utbildningspersonal. De ska stödja spridningen av konstverk med full respekt för etablerade internationella konventioner.

3. Parterna ska stödja interkulturell dialog mellan ungdomar, det civila samhällets organisationer och enskilda personer från EU och regionen Karibien.

Artikel 23

Tillverkning

1. Parterna ska samarbeta för att främja hållbar tillverkning i syfte att förbättra värdeskapandet, särskilt vid export av högteknologiska produkter, underlätta ökad

diversifiering och maximera dess potential för bakåtriktade kopplingar till viktiga ekonomiska sektorer såsom jordbruk, blå ekonomi, utvinningsindustri och tjänster.

2. Parterna ska utveckla strategier för att locka inhemska och utländska direktinvesteringar till tillverkningssektorn. De ska främja underlättande av affärsverksamhet för att uppmuntra peer-to-peer-samarbete, fördjupa kommersiella partnerskap och utveckla industriella knutpunkter, ekosystem och nätverk.

3. Parterna ska samarbeta för att utveckla åtgärder som kan öka tillverkningssektorns konkurrenskraft genom att förbättra produktionskapaciteten och komma till rätta med sådana begränsningar som brist på kvalificerad arbetskraft, logistik och infrastrukturunderskott samt begränsad tillgång till finansiering och marknadsanalys. De ska stödja forskning och innovation, främja utveckling och tillämpning av viktig möjliggörande teknik samt stärka kopplingarna mellan industrin och forskningsinstitutioner och akademiska institutioner.

4. Parterna ska stödja ökad handel med tillverkade varor bland annat genom förbättrade kopplingar till exportmarknader, ökad regleringskapacitet på handelsområdet, förenklade handelsprocedurer och stärkt kapacitet att efterleva relevanta internationella arbetsnormer och miljönormer.

Artikel 24

Internationella företagstjänster och finansiella tjänster

Parterna ska arbeta för att utveckla en regelbaserad sektor för internationella företagstjänster och finansiella tjänster i Karibien, bland annat genom att stödja riktat samarbete för att stärka de karibiska regelverken så att de stämmer överens med internationellt överenskomna standarder, utveckla lämplig sektorspolitik, förbättra kompetensutvecklingen och öka användningen av teknik och digitalisering. Parterna ska göra sitt yttersta för att säkerställa att internationellt överenskomna standarder för reglering och tillsyn inom sektorn för internationella företagstjänster och finansiella tjänster genomförs och efterlevs på deras territorier.

AVDELNING II

Miljömässig hållbarhet, klimatförändringar och hållbar förvaltning av naturresurser

Artikel 25

Parterna är medvetna om att den långsiktiga karaktären hos utmaningarna avseende klimat och miljömässig hållbarhet utgör ett existentiellt hot mot de drabbade länderna och påverkar försörjningsmöjligheterna. De ska vidta ambitiösa åtgärder för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna, skydda och förbättra miljöns kvalitet samt eftersträva hållbar användning och förvaltning av naturresurser i syfte att bygga upp klimatresiliens och vända miljöförstöringstrenden. De ska anta konkreta åtgärder för att hantera förlusten av biologisk mångfald, bevara och återställa ekosystem, främja världshavsförvaltning, vända avskogningstrenden samt förebygga och reagera på naturkatastrofer och antropogena risker, bland annat genom klimatfinansiering, främjande av tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad, beroende på vad som är lämpligt. De ska investera i grön tillväxt, främja cirkulära ekonomier och stödja omställningen till klimatresilient och utsläppssnål utveckling, samtidigt som de säkerställer att den ekonomiska tillväxten är helt och hållet

förenlig med miljömässig hållbarhet. De ska samarbeta på en bredare karibisk nivå och sträva efter syd–syd-samarbete och trepartssamarbete.

Artikel 26

Klimatåtgärder

1. Parterna ska utarbeta övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram, genomföra konkreta åtgärder för att påskynda ett fullständigt genomförande av FN:s ramkonvention om klimatförändringar och Parisavtalet samt stödja multilaterala åtgärder mot klimatförändringar.

2. Parterna ska främja integreringen av policyer och åtgärder för begränsning av och anpassning till klimatförändringarna i nationella och regionala strategier och planer och politiska dialoger. De ska samarbeta för att främja anpassningsåtgärder, inbegripet förhindrande, minimering och hantering av de förluster och skador som är förknippade med klimatförändringarnas negativa effekter. De ska utveckla system för övervakning, rapportering och verifiering samt utvärderingssystem för att följa framstegen i fråga om klimatåtgärder.

3. Parterna ska samarbeta för att utarbeta, förmedla och successivt uppdatera ambitiösa nationellt fastställda bidrag, fullfölja de nationella och regionala begränsningsåtgärder som krävs för att uppnå bidragens mål samt utarbeta långsiktiga strategier för en koldioxidsnål och klimatresilient utveckling.

4. Parterna ska utarbeta och genomföra nationella anpassningsplaner och nationella och regionala strategier. De ska integrera anpassningsåtgärder inom alla centrala sårbara sektorer, inbegripet infrastruktur, och utveckla ett effektivt styrningssystem för att genomföra anpassningsåtgärder och underlätta utbyte av kunskap och god praxis om klimatförändringar på nationell och regional nivå.

5. Parterna ska agera för att minska utsläppen av växthusgaser, även från luft- och sjöfartsverksamhet, i enlighet med sina internationella åtaganden och skyldigheter, inbegripet de som följer av Parisavtalet.

6. Parterna, som beaktar de hot som klimatförändringarna utgör för fred och säkerhet och människors och samhällens välbefinnande, ska samarbeta för att stärka anpassnings- och begränsningskapaciteten och främja resiliensuppbyggnadsåtgärder för att avhjälpa deras sårbarhet.

7. Parterna ska främja en utfasning av produktion och förbrukning av fluorkolväten inom ramen för Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet, upprättat i Montreal den 16 september 1987, genom att samarbeta för att stödja ratificeringen av Kigaliändringen av Montrealprotokollet och säkerställa att den genomförs snabbt.

8. Parterna ska rationalisera och fasa ut ineffektiva subventioner till fossila bränslen som uppmuntrar till slöseri samt minimera de eventuella negativa konsekvenserna på ett sätt som skyddar fattiga och utsatta samhällen. De ska främja övergången till förnybara och renare energikällor i överensstämmelse med åtgärderna inom ramen för de nationellt fastställda bidragen.

9. Parterna ska samarbeta för att främja koldioxidsnåla ekonomier och klimatresiliens genom att stärka den gröna tillväxten i viktiga och framväxande ekonomiska sektorer, bland annat genom att anamma miljöinnovation, främja tekniköverföring, utveckla standarder och utbyta bästa praxis.

10. Parterna ska utveckla innovativa finansieringsverktyg och styra finansiella flöden till koldioxidsnål och klimatresilient utveckling, med fokus på en inkluderande klimatfinansiering som syftar till att skydda dem som är fattigast och mest utsatta för klimatförändringarnas negativa effekter. De ska främja ekonomisk-politiska instrument som stöder klimatåtgärder, såsom koldioxidprissättning, marknadsbaserade instrument och koldioxidskatter, beroende på vad som är lämpligt.

11. Parterna ska främja förstärkt samordning på alla förvaltningsnivåer för att genomföra ambitiösa klimat- och energiåtaganden. De ska uppmuntra och stärka lokala myndigheter och stödja initiativ såsom det globala borgmästaravtalet för klimat och energi och den påskyndade omställningen till förnybar energi i små östater under utveckling.

12. Parterna ska samarbeta för att stärka sin vetenskapliga och tekniska mänskliga och institutionella kapacitet när det gäller klimatåtgärder och miljöförvaltning och miljöövervakning, bland annat genom användning av rymdteknik och informationssystem, och när det gäller tillhandahållande av övergripande klimattjänster, särskilt till sårbara berörda aktörer.

Artikel 27

Biologisk mångfald, ekosystem och naturresurser

1. Parterna ska stödja bevarande, hållbart nyttjande och återställande av ekosystem, bland annat i syfte att förbättra försörjningsmöjligheterna för urfolk – i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter – och för lokalsamhällen, och samtidigt förbättra tillhandahållandet av ekosystemtjänster och möjliggöra hållbar utveckling sina länder. De ska skydda, återställa och stärka den biologiska mångfalden och vidta åtgärder för att påskynda genomförandet av konventionen om biologisk mångfald och Nagoyaprotokollet om tillträde till genetiska resurser samt rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid deras användning, vilket är fogat till konventionen om biologisk mångfald, upprättat i Nagoya den 29 oktober 2010. De ska samarbeta i multilaterala förhandlingar om bevarande av naturresurser, ekosystem och biologisk mångfald. De är medvetna om att Karibiska havet omfattar känsliga ekosystem och unik biologisk mångfald och ska därför samarbeta för att stödja skyddet av dessa. De ska vidta åtgärder för att förhindra eller minska invasiva främmande arters inverkan på lokala arter och ekosystem och på människors försörjningsmöjligheter.

2. Parterna ska främja hållbara integrerade vattenförvaltningssystem, bevara och skydda vattenkällor och ekosystem, samla in och rena avloppsvatten, ta itu med markförstöring och förorening av vatten- och grundvattenresurser och hantera osäkerheter i fråga om vattentillgång genom system för insamling och lagring av vatten.

3. Parterna ska samarbeta för att på ett hållbart sätt förvalta och skydda marken i syfte att bevara dess avgörande roll inom bland annat jordbruk, bostäder och infrastruktur samt när det

gäller begränsning av klimatförändringarna och anpassning till deras konsekvenser och som naturlig regnvattenreservoar.

4. Parterna ska skydda vilda djur och växter och bekämpa olaglig handel med sådana genom att stödja antagandet och genomförandet av policyer och lagstiftning för att göra olaglig handel med vilda djur och växter till ett allvarligt brott. De ska stärka åtgärderna mot tjuvjakt och övervakningen av att lagstiftningen efterlevs samt främja internationell samordning inom ramen för det internationella konsortiet för att bekämpa artskyddsbrott (ICCWC), konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites), upprättad i Washington den 3 mars 1973, och andra relevanta internationella ramar. De ska vidta åtgärder för att öka allmänhetens medvetenhet, utbilda och påverka konsumenter, förstöra lager av olagligt handlade vilda djur och växter och produkter av vilda djur och växter, stärka lokalsamhällenas roll och främja högprofilerad diplomati och opinionsbildning om behovet av att skydda vilda djur och växter.

5. Parterna ska arbeta för att inrätta och uppdatera de regelverk och efterlevnadsmekanismer som krävs för att förbättra hanteringen av allt avfall och alla farliga ämnen. De ska samarbeta för att förhindra eller minimera genereringen av avfall vid källan samt öka produkters återanvändning, materialåtervinning och resurseffektivitet, bland annat genom effektiva insamlingssystem och ändamålsenlig materialåtervinning för att anpassa produktionen och konsumtionen till uppnåendet av en cirkulär ekonomi. De ska vidta åtgärder för att förebygga eller minimera farliga ämnen i materialkretsloppen och för att hantera kemikalier i produkter under hela deras livscykel. De ska samarbeta för att förbättra en korrekt hantering av farliga ämnen och kärnföroreningar och sätta stopp för den olagliga gränsöverskridande förflyttningen av sådana ämnen och föroreningar på Karibiska havet.

6. Parterna ska ta itu med alla former av föroreningar och öka medvetenheten om luftföroreningarnas folkhälso- och miljörisker och de många fördelarna med förbättrad luftkvalitet, bland annat genom informationskampanjer till allmänheten.

7. Parterna ska arbeta för att utveckla ramar för att skydda känsliga ekosystem och biologisk mångfald, bland annat genom att stödja åtgärder för att bekämpa miljöbrott. De ska samarbeta för att forska om, bevara och på ett hållbart sätt nyttja den biologiska mångfalden, bland annat genom att inrätta kunskapsnav och forskningspartnerskap. De ska främja användningen av internationellt erkända miljöledningssystem som ett sätt att minimera negativ miljöpåverkan. De ska stärka deltagandet för urfolk, i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter, och lokalsamhällen i bevarandet av ekosystem, och därvid prioritera skapandet av arbetstillfällen och andra ekonomiska möjligheter.

Artikel 28
Skogar

1. Parterna ska främja hållbar förvaltning och användning av skogsresurser. De ska samarbeta för att vända avskogningstrenden, stödja återbeskogning, hejda skogsförstörelsen samt återställa skogarnas förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster.

2. Parterna ska främja hållbara värdekedjor för skogsprodukter och därvid prioritera skapandet av arbetstillfällen och utnyttja ekonomiska möjligheter i samband med bevarandet av ekosystem. De ska bekämpa olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel samt främja ansvarsfull gruvdrift.

3. Parterna ska stödja genomförandet av hållbarhetsmekanismer, såsom EU:s handlingsplan för skogslagstiftningens efterlevnad samt förvaltning av och handel med skog (Flegt), bland annat genom att ingå och/eller genomföra frivilliga partnerskapsavtal. De ska stärka samstämmigheten och den positiva samverkan på landsnivå mellan hållbarhetsmekanismer och Warszawaramen för minskade utsläpp från avskogning och skogsförstörelse (Redd+).

4. Parterna ska stärka lokala myndigheters och lokalsamhällens deltagande i en hållbar skogsförvaltning. De ska öka allmänhetens medvetenhet om avskogning på alla nivåer samt uppmana till produktion och konsumtion av resurs- och energieffektiva produkter från hållbart förvaltade skogar.

Artikel 29

Världshavsförvaltning

1. Parterna ska stärka världshavsförvaltningen i enlighet med FN:s havsrättskonvention (havsrättskonventionen) för att säkerställa säkra, skyddade, rena och hållbart förvaltade världshav, minska belastningen på haven och främja en hållbar utveckling av den blå ekonomin. De ska samarbeta för att stärka den nationella och regionala kapaciteten att förvalta havs- och kustresurser på ett ansvarstagande och ansvarigt sätt, utveckla åtgärder för hållbar användning, förvaltning och bevarande av marin biologisk mångfald i områden inom och utanför nationell jurisdiktion, främja kunskap och forskning samt underlätta tekniköverföring om världshavsförvaltning. De ska vidta havsrelaterade åtgärder som bidrar till begränsning av och anpassning till klimatförändringar.

2. Parterna ska samarbeta för att säkerställa bevarande, hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av marina levande resurser på bilateral, regional och multilateral nivå samt inom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer.

3. Parterna ska främja hållbar utveckling och förvaltning av fiskeresurser bland annat genom antagande av nödvändiga regelverk, förbättrad kapacitet vad gäller förvaltning, regelefterlevnad och kontroll av efterlevnaden, förbättrad tillgång till finansiering, främjande av bästa praxis och tekniköverföring. De ska upprätthålla eller anta initiativ för att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat (IUU) fiske, inbegripet, när så är lämpligt, genomförande av system och åtgärder för spårbarhet för att utesluta IUU-produkter från handelsflödena. De ska främja och effektivt genomföra övervakning, kontroll och tillsyn samt därmed sammanhängande genomförandeåtgärder för att säkerställa efterlevnad, i syfte att bevara fiskbestånden och förhindra överfiske, i enlighet med havsrättskonventionen.

4. Parterna är överens om att vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till IUU-fiske samt avstå från att införa nya sådana subventioner, och de erkänner att lämplig och ändamålsenlig särskild och differentierad behandling av utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna bör vara en integrerad del av WTO:s förhandlingar om fiskesubventioner och eventuella avtal som kan komma att slutas till följd av dessa.

5. Parterna ska samarbeta för att bevara och återställa kust- och havsekosystem och deras biologiska mångfald samt främja tillvaratagande av havets och kusternas naturkapital. De ska utarbeta åtgärder för att förhindra och mildra havsförsurningens effekter på ekosystemen för

den marina biologiska mångfalden, inbegripet korallrev, på fiskets hållbarhet och på försörjningsmöjligheterna för kustsamhällen som är beroende av marina resurser.

6. Parterna ska ta itu med havsföroreningar, inbegripet buller, och minska det marina skräpet, i synnerhet plast och mikroplast. De ska inrikta sig på de bakomliggande orsakerna till marint skräp, bland annat genom strategier och åtgärder för förebyggande och hantering av avfall. De ska intensifiera insatserna för att städa upp världshaven och kusterna, och särskilt rikta in sig på ackumulationsområden i havsvirvlar.

7. Parterna ska stödja regleringen av de minskningar av växthusgasutsläppen som är kopplade till sjöfartsindustrin och aktivt stödja ett skyndsamt genomförande av Internationella sjöfartsorganisationens inledande strategi för minskning av utsläppen av växthusgaser från fartyg.

8. Parterna ska utarbeta områdesbaserade bevarandeåtgärder och förvaltningsverktyg för att skydda och återställa kust- och havsområden och kust- och havsresurser, inbegripet marina skyddsområden, i överensstämmelse med nationell och internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga information och kunskap om lokalsamhällen.

9. Parterna ska främja dialog och samarbete om alla aspekter av världshavsförvaltningen, bland annat i frågor som rör stigande havsnivåer och eventuella effekter och konsekvenser därav.

10. Parterna är medvetna om de allmänna farhågor som tagits upp när det gäller den inverkan som utvinning på havsbotten har på havsmiljön och dess biologiska mångfald. De ska använda bästa tillgängliga vetenskap, tillämpa försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, främja forskning och utbyta bästa praxis på områden av gemensamt intresse som rör mineraltillgångar på havsbottnen, i syfte att säkerställa en sund miljöförvaltning av verksamheter för att skydda och bevara den marina miljön och dess biologiska mångfald.

Artikel 30

Resiliens mot naturkatastrofer och övergripande katastrofhantering

1. Parterna ska samarbeta för att bygga upp människors, samhällens och infrastrukturens resiliens mot naturkatastrofer och för att öka kapaciteten för övervakning, tidig varning och riskbedömning i syfte att förbättra förebyggande och begränsande åtgärder, beredskap, katastrofinsatser och återhämtningsåtgärder i överensstämmelse med Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030 (Sendai-ramverket).

2. Parterna ska stärka resiliensen genom investeringar i katastrofriskförebyggande och katastrofberedskap, integrering av riskreduceringsinsatser i återhämtningsåtgärder samt främjande av försäkringar mot ekonomiska risker och prismässigt överkomliga risköverföringslösningar. De ska främja insamling och användning av katastrofstatistik och förlustdata, övergripande riskbedömning och genomförande av riskreduceringsplaner på alla nivåer.

3. Parterna ska anta åtgärder för att stärka kopplingen mellan katastrofriskreducering och klimatanpassning samt främja utbyte av information och bästa praxis om genomförandet och övervakningen av Sendai-ramverket. De ska sätta resiliens mot klimatförändringar och

naturkatastrofer i centrum för alla återuppbyggnads- och återhämtningsinsatser, bland annat genom att genomföra en strategi för bättre återuppbyggnad.

4. Parterna ska samarbeta för att hantera effekterna av naturkatastrofer och antropogena risker genom humanitärt bistånd och katastrofhjälp som tillhandahålls effektivt och i rätt tid.

5. Parterna ska stärka den inkluderande riskhanteringen på alla nivåer. De ska också öka kapaciteten för övervakning, tidig varning och riskbedömning och förbättra inhemska och regionala förebyggande och begränsande åtgärder, beredskapsåtgärder, katastrofinsatser och återhämtningsåtgärder, inbegripet civilskyddsmekanismer, för att stärka kapaciteten för nationella och regionala kompetenscentrum för katastrofriskreducering och klimatinnovation. De ska främja deltagandet för berörda grupper, det civila samhället och lokala myndigheter i arbetet med att utforma och genomföra politiska lösningar, med fokus på de mest utsatta och marginaliserade hushållen och grupperna.

6. Parterna ska förbättra miljöresiliensen, bland annat genom att stödja användningen av IKT och rymdteknik för att påskynda katastrofförebyggande-, katastrofberedskaps- och katastrofinsatsprocesserna och återhämtningsprocesserna. De ska främja möjligheter att stärka forskningen och sprida bästa praxis om katastrofriskhantering.

AVDELNING III

Mänskliga rättigheter, samhällsstyrning, fred och säkerhet

Artikel 31

Parterna ska främja dialog och samarbete i syfte att stärka säkerheten i alla dess dimensioner och uppnå fredliga och resilienta samhällen. De ska främja och fullt ut skydda de mänskliga rättigheterna, mänsklig värdighet, grundläggande friheter och demokratiska principer, bygga upp ansvarsskyldiga och transparenta institutioner, stärka samhällsstyrningen och rättssystemen samt garantera tillräckliga och lämpliga möjligheter för enskilda personer och grupper att uttrycka sina önskemål och bidra till utformningen av politiken. För detta ändamål ska parterna ägna särskild uppmärksamhet åt att främja rättigheterna för ungdomar, kvinnor och flickor, urfolk i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter, äldre och personer med funktionsnedsättning. De ska intensifiera insatserna för att främja medborgarnas säkerhet och förebygga och bekämpa organiserad brottslighet, särskilt vad gäller olaglig narkotika, sjöfartsskydd, cybersäkerhet, penningtvätt, gränsförvaltning, korruption, alla former av olaglig handel samt olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen och ammunition till dessa.

Kapitel 1

Mänskliga rättigheter, rättvisa och samhällsstyrning

Artikel 32

Mänskliga rättigheter

1. Parterna ska bidra till att skydda, främja och förverkliga de mänskliga rättigheterna i enlighet med internationell rätt. De ska främja och bidra till universell ratificering och

universellt genomförande av internationella människorättsinstrument, genomföra de instrument som de har anslutit sig till och överväga att ansluta sig till dem som de ännu inte är parter i. De ska fullt ut tillämpa principen om icke-diskriminering enligt artikel 9 i den allmänna delen av detta avtal och prioritera antagandet och genomförandet av en bred lagstiftning om likabehandling och icke-diskriminering.

2. Parterna ska samarbeta för att stärka det rättsliga skyddet i syfte att säkerställa ansvarsskyldighet när det gäller kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, främja tillgången till rättslig prövning samt tillhandahålla lämpliga och effektiva rättsmedel för offer för och överlevare av sådana kränkningar och brott.

3. Parterna ska främja ansträngningarna för att uppnå jämställdhet och för att säkerställa att kvinnor och flickor fullt ut ska kunna åtnjuta alla mänskliga rättigheter och ha egenmakt.

4. Parterna ska främja och skydda barnets rättigheter samt bekämpa barnarbete, övergrepp mot barn och alla former av utnyttjande av barn.

5. Parterna ska främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och vidta kraftfullare åtgärder för att säkerställa att de inkluderas fullt ut i samhället.

6. Parterna ska fortsätta att utveckla och stödja mekanismer för övervakning av de mänskliga rättigheterna, inbegripet rapporteringsskyldigheter. De ska erkänna och respektera de nationella människorättsinstitutionernas oberoende och främja en säker och möjliggörande miljö där människorättsförsvarare kan verka fritt och vid behov ha tillgång till regionala och internationella mekanismer. De ska främja nationella människorättsinstitutioners och människorättsförsvararares deltagande i rådgivande strukturer och processer. De ska säkerställa urfolkens fulla och faktiska deltagande i alla frågor som rör dem, i enlighet med Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter. De ska säkerställa att de rådgivande processerna också tar hänsyn till den roll som lokalsamhällenas traditionella kunskaper och angelägenheter spelar.

7. Parterna ska samarbeta för att öka medvetenheten om mänskliga rättigheter och demokrati, bland annat genom utbildningssystem och medierna.

Artikel 33

Rättsstatsprincipen och rättsväsendet

1. Parterna ska samarbeta för att främja en effektiv och lika tillgång till rättslig prövning för alla samt för att konsolidera rättsstatsprincipen och stärka institutionerna på alla nivåer när det gäller brottsbekämpning och rättsskipning. För detta ändamål ska parterna förbättra tillgången till juridiska tjänster för personer i utsatta situationer.

2. Parterna ska samarbeta för att säkerställa rättsväsendets oberoende, ansvarsskyldighet och opartiskhet. De ska eftersträva moderniserade och effektiva domstolssystem och domstolsförfaranden, bland annat genom utbyte av bästa praxis, förbättra kapaciteten att skipa rättvisa på ett snabbt och rättvist sätt, utveckla användningen av rättsliga alternativa tvistlösningsmekanismer, minska eftersläpningar och överdrivet frihetsberövande före rättegång, tillhandahålla lämplig utbildning samt förbättra rättstillämparnas och allmänhetens tillgång till lagstiftning, rättspraxis och annan rättslig information.

3. Parterna ska motsätta sig och fördöma alla former av tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning. De ska förebygga och ingripa mot kränkningar som begås av säkerhetsstyrkor och öka respekten för rättsstatsprincipen i hela säkerhets- och rättskedjorna, bland annat genom etikutbildning. De ska stärka kampen mot strafflöshet och nekande av offrens rätt till rättslig prövning och upprättelse, med särskild tonvikt på att ställa dem som begår kränkningar av de mänskliga rättigheterna inför rätta.

4. Parterna ska samarbeta för att modernisera kriminalvårdssystemen och maximera deras rehabiliteringsroll, bland annat genom att förbättra respekten för fångars rättigheter, genomföra återanpassnings- och utbildningsprogram, öka graden av återintegrering i samhället för interner, stödja vården för fångar, arbeta för att få slut på överbeläggningen, förbättra förvaltningen och administrationen av och förhållandena i fängelser i enlighet med internationell bästa praxis och internationella normer samt tillhandahålla alternativ till fängelsestraff för lindrigare brott.

Artikel 34

Samhällsstyrning

1. Parterna ska vidta konkreta åtgärder för att bygga upp inkluderande, ansvarsskyldiga och transparenta offentliga institutioner. De ska stärka kapaciteten för utformning och genomförande av politik, utveckla en ansvarsskyldig, effektiv, transparent och professionell offentlig förvaltning, stärka tillhandahållandet av offentliga tjänster av god kvalitet, förbättra lagstiftnings- och styrningsmekanismerna samt främja de brottsbekämpande organens opartiskhet och effektivitet.

2. Parterna ska stärka parlamentens och de lokala, kommunala, nationella och regionala institutionernas kapacitet för att säkerställa och öka respekten för demokratiska principer och demokratisk praxis.

3. Parterna ska främja respekten för yttrandefriheten och mediernas oberoende och mångfald samt bevara och bredda handlingsutrymmet för det civila samhället i syfte att förbättra det demokratiska ansvarstagandet.

4. Parterna ska påskynda den allmännare användningen av e-förvaltning och infrastruktur för digitala tjänster som ett sätt att förbättra tillgången till offentliga tjänster och sådana tjänsters tillgänglighet, och därigenom stödja utvecklingen av ansvarsskyldiga och transparenta offentliga institutioner.

5. Parterna ska utveckla och stärka institutioner, lagstiftning och mekanismer för att förebygga och bekämpa korruption, mutor, bedrägeri och företagsbrott, inbegripet när det gäller förverkande och återlämnande av återvunna tillgångar. De ska säkerställa att lagstiftningen mot korruption genomförs i praktiken, att opartiska utredningar och åtal genomförs och att verkningsfulla, proportionella sanktioner och påföljder tillämpas för korruption och korruptionsrelaterade brott. De ska främja och genomföra relevanta internationella normer och instrument, i synnerhet FN:s konvention mot korruption, upprättad i New York den 31 oktober 2003, med erkännande av att korruption är ett gränsöverskridande problem som är kopplat till andra former av gränsöverskridande och ekonomisk brottslighet och som kräver gemensamma och sektorsövergripande insatser även på internationell nivå.

Artikel 35

Offentliga finanser och finansiell styrning

1. Parterna ska främja en sund förvaltning av de offentliga finanserna, inbegripet stärkt och effektiv användning av offentliga intäkter, hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara upphandlingssystem och stöd till nationella tillsynsorgan. De ska främja ökad ansvarsskyldighet, transparens, rättvisa, laglighet och integritet i förvaltningen av offentliga medel. De ska stödja åtgärder för att bygga upp effektiva, rättvisa och transparenta system för offentliga utgifter. De ska samarbeta för att stärka mobiliseringen av inhemska resurser i de små östaterna under utveckling i Karibien till stöd för en hållbar utveckling och ökad ekonomisk resiliens i dessa.

2. Parterna ska samarbeta för att stärka de offentliga finanserna, bland annat genom att öka kapaciteten att följa internationella standarder, utveckla politiska ramar och åtgärder för att öka effektiviteten, ändamålsenligheten, transparensen och rättvisan i skattesystemen samt genom att samarbeta inom ramen för FN och andra relevanta globala offentliga finansieringsorgan.

3. Parterna ska vidta åtgärder för att bekämpa olagliga finansiella flöden, skattebedrägerier och skatteundandragande samt minska möjligheterna till skatteflykt, bland annat genom bilaterala och multilaterala samråd. Parterna ska tillämpa principerna om god förvaltning på skatteområdet, bland annat genom att anta lagstiftning, utarbeta övergripande strategier, anta konkreta åtgärder och stärka relevanta institutioner och mekanismer.

Kapitel 2

Brottslighet och säkerhet

Artikel 36

Säkerhet för människor och medborgare

1. Parterna ska tillämpa en integrerad strategi som syftar till att förebygga och minska riskerna för brott och främja initiativ för försoning, återanpassning och återintegrering.

2. Parterna ska lagföra, bekämpa och sträva efter att förhindra alla former av våld, inbegripet sexuellt våld, könsrelaterat våld och våld i hemmet. De ska sträva efter att stödja, hjälpa och stärka offer och överlevare och efter att anta åtgärder för att motverka marginalisering, viktimisering och stigmatisering.

3. Parterna ska ta itu med gängvåld genom omfattande riskreducerande och förebyggande åtgärder och utbildningsåtgärder, tillhandahållande av adekvata sociala tjänster, lokalsamhällsbaserade insatser för att bryta våldsspiralen samt skapande av alternativa försörjningsmöjligheter för ungdomar och utsatta personer. De ska ta itu med tillgången till och användningen av handeldvapen och lätta vapen och ammunition till dessa, i syfte att förebygga och minska det väpnade våldets negativa effekter på samhället och människorna.

4. Parterna ska ta itu med de sociala och säkerhetsrelaterade problem som följer av utvisning av utländska brottslingar och personer som har avtjänat sina straff, och ska sträva efter att samarbeta för att underlätta deras återanpassning och återintegrering i samhället och minimera antalet återfall. De ska säkerställa ett snabbt utbyte av relevant information om utvisning genom lämpliga kanaler, i enlighet med tillämpliga avtal om administrativt eller rättsligt samarbete, och främja samarbete mellan brottsbekämpande organ i enlighet med detta protokoll.

Artikel 37

Organiserad brottslighet

1. Parterna ska bekämpa alla former av organiserad brottslighet, bland annat genom samarbete på nationell, regional och internationell nivå och genom att anta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder i överensstämmelse med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll. De ska samarbeta för att öka sin förmåga att uppfylla internationella rapporteringskrav. Parterna ska bekämpa smuggling av migranter, människohandel, olaglig narkotikahandel, olaglig handel med hotade vilda djur och växter samt olaglig handel med farliga ämnen och avfall. Parterna ska också ta itu med miljöbrott, inbegripet olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel. Parterna ska också samarbeta för att bekämpa olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen och ammunition till dessa, samt olaglig handel med andra konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden. I detta sammanhang ska de samarbeta bland annat för att förbättra upptäckten av olagliga handeldvapen och lätta vapen och ammunition till dessa, spåra deras ursprung, stödja förstöringen av dem, öka kapaciteten att utreda och lagföra vapenrelaterade brott på ett verkningsfullt sätt samt utbyta bästa praxis.

2. Parterna ska stärka skyddet av offer för människohandel, främja utredning och lagföring av förövare, samarbeta för att förebygga och identifiera fall av människohandel samt utarbeta verkningsfulla åtgärder för återintegrering av offren i samhället. Parterna ska säkerställa att alla offer har tillgång till sina rättigheter, med beaktande av kvinnors och barns särskilda utsatthet. Parterna ska främja utbyte av information, inbegripet kriminalunderrättelser, och stärka kapaciteten att utveckla strategier och vidta åtgärder för att bekämpa människohandel och smuggling av migranter.

3. Parterna ska samarbeta för att förebygga och förhindra att deras finansinstitut och utsedda icke-finansiella verksamheter och yrken används för att finansiera terrorism och tvätta vinning av brottslig verksamhet. De ska främja informationsutbyte och samarbete, bland annat om kapacitetsuppbyggnad och andra former av tekniskt bistånd. De ska genomföra åtgärder för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism och störa olagliga finansiella flöden och därigenom beröva brottslingar vinster, samt för att säkerställa ett effektivt och fullständigt genomförande av rekommendationerna från arbetsgruppen för finansiella åtgärder. De ska stödja inrättandet och stärkandet av nationell lagstiftning och nationella organ för återvinning av tillgångar, förverkande av tillgångar som härrör från brott, återlämnande och mobilisering av sådana tillgångar för allmännyttiga ändamål samt utökat straffrättsligt ansvar för personer som begår eller underlättar brott.

4. Parterna ska stärka samarbetet för att förebygga och bekämpa högteknologisk brottslighet, it-brottslighet och elektronisk brottslighet samt spridning av olagligt innehåll online. De ska stärka kapaciteten att bekämpa it-brottslighet, bland annat genom sammanslagning och

utbildning av mänskliga resurser och främjande av samarbete mellan beslutsfattare, ekonomiska aktörer och forskare. De ska utbyta information om utbildning och fortbildning av utredare av it-brottslighet, om utredande av it-brottslighet och om digital kriminalteknik. De konstaterar att Budapestkonventionen om it-brottslighet och andra tillämpliga internationella standarder utgör en grund för att främja internationellt samarbete och bidra till utvecklingen av inhemska strategier mot it-brottslighet.

5. Parterna ska vidta åtgärder för att öka enskilda personers och samhällens resiliens mot terrorism och våldsbejakande extremism. De ska intensifiera insatserna för att utbyta information och sakkunskap om terroristgrupper och deras stödnätverk, med full respekt för rättsstatsprincipen, de mänskliga rättigheterna och rätten till integritet. De ska samarbeta för att ställa förövare av terrorism inför rätta och ska anta åtgärder för att underlätta återanpassning och återintegrering i samhället för radikaliserade medborgare från varje medlemsstat i Europeiska unionen respektive varje avtalsstat i Karibien.

Artikel 38

Olaglig narkotika

1. Parterna ska samarbeta för att minska de bland annat säkerhets- och hälsorelaterade utmaningar som följer av odling, produktion och konsumtion av olaglig narkotika och psykoaktiva substanser och av olaglig handel med och transitering av dessa substanser via deras territorier. Sådant samarbete ska ske på bilateral, regional eller multilateral nivå eller trepartsnivå, beroende på vad som är lämpligt.

2. Parterna ska samarbeta för att minska tillgången till och efterfrågan på narkotika på grundval av principen om gemensamt och delat ansvar och med hjälp av en integrerad, balanserad och evidensbaserad strategi.

3. Parterna ska samarbeta för att förbättra den rättsliga och brottsbekämpande kapaciteten, inbegripet rapporteringskapaciteten. De ska identifiera, störa och upplösa gränsöverskridande brottsorganisationer genom förstärkta mekanismer för utbyte av information och narkotikarelaterade kriminalunderrättelser och samtidigt främja gemensamma utredningar och insatser, även med grannländer.

4. Parterna ska ta itu med narkotikamissbruksrelaterade riskfaktorer som påverkar individer, grupper och samhället i stort. De ska stärka rättsstatsprincipen och bygga upp ansvarsskyldiga, effektiva och inkluderande institutioner och offentliga tjänster för att bekämpa narkotikarelaterat våld.

5. Parterna ska anta åtgärder för att stödja alternativ utvecklingsverksamhet som kan ersätta odling och produktion av olaglig narkotika i landsbygds- och stadsområden och öka den ekonomiska välfärden för berörda utsatta befolkningsgrupper, och samtidigt även främjar social inkludering på lokal nivå och i samhället i stort.

6. Parterna ska intensifiera och påskynda insatserna för att minska efterfrågan och vidta nödvändiga åtgärder för att ta itu med de hälsomässiga och sociala konsekvenserna av narkotika. De ska vidta ålders- och könsanpassade åtgärder som tillgodoser utsatta gruppers särskilda behov, bland annat genom program för förebyggande, behandling, vård, rehabilitering och social återanpassning.

7. Parterna ska ta itu med nya och framväxande hot i samband med olaglig produktion, användning och missbruk av syntetiska ämnen, inbegripet opioider, samt utveckla och förstärka program och förbättra rapporteringsmekanismer för att motarbeta den olagliga användningen av prekursorer.

Artikel 39

Brottsbekämpningssamarbete och integrerad gränsförvaltning

1. Parterna ska främja dialog och samarbete om brottsbekämpning samt strategiskt rättsligt samarbete. De ska främja samarbete mellan brottsbekämpande organ för att få ett snabbt utbyte av information och kriminalunderrättelser, uppmuntra utbyte av bästa praxis och utveckla kapacitet.

2. Parterna ska stödja regionalt säkerhetssamarbete genom att stärka den integrerade gränsförvaltningen, utbytet av information och underrättelser samt insamlingen och analysen av data, samtidigt som relevanta rättsliga ramar för skydd av personuppgifter respekteras. De ska främja fredlig lösning av gränstvister och gränskontroverser i enlighet med internationell rätt. De ska stödja förtroendeskapande åtgärder och särskilda utvecklingsstrategier, när så är lämpligt, för att öka förtroendet och minska eventuella gränsspänningar.

Artikel 40

Sjö- och luftsäkerhet och sjö- och luftfartsskydd

1. Parterna ska utveckla samarbetet om sjö- och luftfartsfrågor i syfte att förbättra säkerheten och skyddet, samt förbättra bland annat identifieringen och hanteringen av högriskfrakt, i enlighet med internationell rätt och relevanta FN-resolutioner.

2. Parterna ska förbättra sjöfartsskyddet, i enlighet med havsrättskonventionen, genom att reagera på hot mot fartyg och viktiga anläggningar och tillgångar till havs, förbättra bevakningen samt genomföra relevanta lagar och andra författningar. De ska vidta åtgärder mot piratdåd, väpnade rån och alla former av organiserad brottslighet till havs, bland annat genom användning av rymdteknik.

AVDELNING IV

Mänsklig utveckling, social sammanhållning och rörlighet

Artikel 41

Parterna är fast beslutna att utrota fattigdomen i alla dess former senast 2030, verkningsfullt bekämpa ojämlikhet, uppnå jämställdhet och ge kvinnor och ungdomar egenmakt för att säkerställa att alla har de medel som krävs för ett värdigt liv De är även fast beslutna att främja social sammanhållning och skapa förutsättningar för människors faktiska deltagande i det demokratiska livet och deras aktiva bidragande till en hållbar ekonomisk tillväxt. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer i utsatta situationer, däribland kvinnor, barn, äldre, urfolk i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter, lokalsamhällen och personer med funktionsnedsättning. De ska vidta konkreta åtgärder för att

främja socialt skydd som en grundläggande investering för fattigdomsutrotning och bekämpande av ojämlikhet, och som ett viktigt sätt att skapa en självförstärkande cykel för inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling genom att ekonomiska vinster mer allmänt återinvesteras i samhället och människorna och genom att samhällets resiliens stärks. Parterna ska inta en övergripande och balanserad hållning till migration. De ska hantera migration i en anda av solidaritet, partnerskap och delat ansvar och i enlighet med sina respektive befogenheter. Parterna ska dra nytta av migrationens fördelar, främja integrationen av migranter, utnyttja diasporans kunskaper, entreprenörsfärdigheter och investeringar samt maximera användningen av remitteringar som en finansieringskälla för inkluderande och hållbar utveckling. De ska också föra en öppen dialog om rörlighet mellan Europeiska unionen och Karibien och samarbeta för att minska de negativa effekterna av kompetensförlust på ländernas utveckling.

Kapitel 1

Sociala tjänster

Artikel 42

Utbildning

1. Parterna ska befästa och främja inkluderande, prismässigt överkomlig och lika tillgång till utbildning på alla nivåer – samt förbättra kvaliteten på denna – bland annat genom förstärkta och inkluderande nationella utbildningssystem samt förbättrad infrastruktur och utrustning, med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättning. De ska stödja främjandet av jämställdhet, för att utveckla en miljö som gör det möjligt för både pojkar och flickor att få lika utbildningsmöjligheter och jämförbar utbildningsnivå.

2. Parterna ska stödja ytterligare teoretiskt och praktisk utbildning i naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik samt humaniora på alla nivåer av utbildningssystemet.

3. Parterna ska främja användning av tillgänglig och prismässigt överkomlig innovativ teknik för utbildningsändamål samt utveckling av digitala färdigheter och digital kompetens för alla.

4. Parterna ska samarbeta för att förbättra deltagandet i och kvaliteten på tertiärutbildning, yrkesutbildning och icke- formellt, arbetsplatsförlagt och livslångt lärande, i syfte att öka antalet högutbildade personer och kvalificerade arbetstagare.

5. Parterna ska samarbeta för att stärka den akademiska utvecklingen, främja det ömsesidiga erkännandet av kvalifikationer och underlätta rörligheten för studenter, personal och akademiker mellan Karibien och Europeiska unionen.

6. Parterna ska samarbeta för att stödja akademisk forskning, utveckling och innovation, bland annat genom att förbättra samarbetet mellan centrala institutioner och främja användningen av vetenskaplig forskning och analys för att uppnå ömsesidigt fördelaktig akademisk spetskompetens.

Artikel 43

Hälsa

1. Parterna ska främja allmän hälso- och sjukvård till ett överkomligt pris och rättvis tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster, bland annat genom stärkta nationella hälso- och sjukvårdssystem, utveckling av hållbar infrastruktur av god kvalitet och tillgång till säkra och prismässigt överkomliga essentiella läkemedel, vacciner och diagnostjänster.
2. Parterna ska samarbeta för att ta itu med den ökande förekomsten och belastningen av icke-överförbara sjukdomar och vidta åtgärder för förebyggande och kontroll, bland annat genom främjande av sunda kostvanor och livsstilar, användning av digitala verktyg och hälsoundervisning.

3. Parterna ska stärka den nationella och regionala kapaciteten att snabbt och effektivt upptäcka och reagera på utbrott av smittsamma sjukdomar och andra hälsokriser av nationellt och internationellt intresse, med hjälp av en One Health- modell som omfattar människors och djurs hälsa, växter och ekosystem.

4. Parterna ska samarbeta för att hantera större hot mot folkhälsan bland annat genom användning av system för tidig varning för att snabbt utbyta information, utveckling av enhetliga och sektorsövergripande planer för att öka hälso- och sjukvårdssystemens kapacitet, tillhandahållande av essentiella och prismässigt överkomliga läkemedel, vacciner och hälso- och sjukvårdsutrustningar, inbegripet för diagnostjänster, samt tillhandahållande av humanitärt bistånd och katastrofhjälp. De ska stärka det internationella samarbetet för att mildra effekterna av globala hot mot folkhälsan.

5. Parterna ska främja forskning och utbyte av kunskap, erfarenheter och bästa praxis inom hälso- och sjukvårdssektorn.

Artikel 44

Bostäder, vatten och sanitet

1. Parterna ska stödja allmän tillgång till anständiga, säkra och prismässigt överkomliga bostäder med särskild tonvikt på utsatta och marginaliserade personer, inbegripet urfolk i den mening som avses i Förenta nationernas deklaration om urfolks rättigheter samt lokalsamhällen, för att skapa positiva effekter på människors hälsa, främja den socioekonomiska utvecklingen i samhällena och ta itu med ojämlikheten mellan hushåll i städer och på landsbygden. De ska främja klimatsmarta bostäder och klimatsmart infrastruktur, bland annat genom utformning och kontroll av efterlevnaden av byggnormer.

2. Parterna ska förbättra tillgången till säker, prismässigt överkomlig och hållbar vattenförsörjning, bland annat genom utveckling av hållbar och integrerad förvaltning av vattenresurser, hantering av fast avfall och främjande av åtgärder för vattenåtervinning.

3. Parterna ska främja fullgod, likvärdig och prismässigt överkomlig tillgång till sanitets- och hygientjänster för alla, med särskild uppmärksamhet på behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

4. Parterna ska främja allmän och förbättrad tillgång till prismässigt överkomlig el samt öka den effektiva och hållbara energianvändningen för alla.

Artikel 45

Hållbar urbanisering och landsbygdsutveckling

1. Parterna ska främja en möjliggörande miljö för en hållbar landsbygds- och stadsutveckling. De ska främja en hållbar markanvändningsplanering, med särskild uppmärksamhet på transparenta och reglerade markförvärv och äganderättigheter, hållbar rörlighet i städer samt smarta och säkra städer.

2. Parterna ska främja en balanserad utveckling av landsbygdsekonomier och landsbygdssamhällen, med särskilt fokus på sysselsättning och inkomstgenerering. De ska påskynda landsbygdsdiversifieringen genom att öka värdet på den lokala produktionen och utnyttja natur- och kulturresurser.

3. Parterna ska främja en inkluderande, balanserad och integrerad stads- och landsbygdspolitik och samordning mellan myndigheter på flera nivåer genom att aktivt engagera lokala myndigheter och samhällen och genom att skapa starkare kopplingar mellan landsbygds- och stadsområden.

Artikel 46

Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition

1. Parterna ska samarbeta för att säkerställa att alla har tillgång till tillräckliga, säkra och näringsrika livsmedel till överkomliga priser, i syfte att få slut på alla former av undernäring och förhindra livsmedelskriser. För detta ändamål ska de ägna särskild uppmärksamhet åt de mest sårbara länderna, inbegripet katastrofdrabbade länder, och personer i utsatta situationer.

2. Parterna, som är medvetna om att minskad jordbruksproduktion, stort beroende av importerade livsmedel och överexploatering av fiskbestånd har negativa effekter på livsmedelstrygghet och nutrition, ska stödja en hållbar utveckling av jordbruket, fisket och livsmedelsproduktionen på lokal nivå.

3. Parterna ska samarbeta för att hantera effekterna av livsmedelskriser och säkerställa snabba åtgärder för att göra livsmedel tillgängliga lokalt genom att utveckla politiska insatser och infrastruktur, även genom investeringar i klimatresilienta transport- och lagringssystem. I detta sammanhang ska de ta hänsyn till de mest utsatta befolkningsgruppernas behov.

Kapitel 2

Social sammanhållning

Artikel 47

Jämlikhet, socialt skydd och anständigt arbete

1. Parterna ska främja jämlikhet genom att anta strategier för att successivt uppnå och upprätthålla inkomstökningar i snabbare takt än det nationella genomsnittet för de fattigaste delarna av befolkningen.

2. Parterna ska främja en rättvis och sund finanspolitik, ekonomisk politik och socialpolitik som är inriktad på mer inkluderande samhällen, med förbättrad inkomstfördelning för att minska ojämlikhet och orättvisa.

3. Parterna ska arbeta för att utvidga det sociala skyddet, särskilt för personer i utsatta situationer, i syfte att gradvis uppnå universell täckning, genom sociala skyddsnät, grundläggande inkomsttrygghet samt adekvata och chockanpassade system för socialt skydd. De ska främja forskning och utbyte av kunskap, erfarenheter och bästa praxis inom socialt skydd.

4. Parterna ska främja skapandet av inkluderande och välfungerande arbetsmarknader och sysselsättningspolitiska strategier inriktade på att uppfylla internationella standarder för anständigt arbete för alla, och rättvisa löner som möjliggör en anständig levnadsstandard, inbegripet förbättrade arbetsmiljövillkor för arbetstagare. De ska bekämpa alla former av utnyttjande, inbegripet sexuellt utnyttjande och arbetskraftsexploatering, i både formella och informella sektorer.

5. Parterna ska ta itu med frågor som rör den informella ekonomin, inbegripet innovativ tillgång till finansiella tjänster, krediter och mikrofinansiering samt stärkta åtgärder för socialt skydd, i syfte att underlätta en smidig övergång till den formella ekonomin.

6. Parterna ska vidta konkreta åtgärder för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, i syfte att påskynda det effektiva genomförandet av relevanta internationella avtal och att främja dessa personers fullständiga inkludering i samhället utan någon som helst diskriminering och deras lika tillgång till sociala tjänster och arbetsmarknader.

7. Parterna ska främja social sammanhållning bland annat genom att skydda och stärka det materiella och immateriella kulturarvet samt mångfalden av kulturyttringar.

Artikel 48

Jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor

1. Parterna ska stärka strategier, program och mekanismer som syftar till att främja jämställdhet och att säkerställa och förbättra lika möjligheter till deltagande inom alla sektorer av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. De ska säkerställa att genusperspektivet systematiskt integreras i alla politikområden, inbegripet genom inrättande och konsolidering av rättsliga ramar.

2. Parterna ska säkerställa kvinnors och flickors fysiska och psykiska integritet genom att anta lagstiftningsåtgärder och politiska åtgärder för att sätta stopp för barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt genom att avskaffa alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, särskilt våld i hemmet mot både kvinnor och män, människohandel, alla former av sexuellt utnyttjande och arbetskraftsexploatering samt alla former av trakasserier i det offentliga rummet och i privatlivet. De ska underlätta tillgången till rättslig prövning och främja förebyggande kampanjer och informationskampanjer som uppmuntrar till beteendeförändringar för att säkerställa jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt.

3. Parterna ska stödja ett effektivt genomförande av alla relevanta internationella avtal, inbegripet konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, upprättad i New York den 18 december 1979, och uppmuntra till ratificering av dess fakultativa protokoll.

4. Parterna ska säkerställa att kvinnors och flickors rättigheter respekteras och främjas. De ska stärka deras sociala rättigheter, särskilt på hälso- och utbildningsområdena, inbegripet tillgång till familjeplaneringstjänster. De ska stärka kvinnors ekonomiska rättigheter, bland annat genom att underlätta deras tillgång till ekonomiska möjligheter, finansiella tjänster, möjliggörande teknik och sysselsättning samt deras möjligheter till kontroll över och användning av mark och andra produktiva tillgångar. De ska stödja kvinnliga företagare, minska löneskillnaderna mellan könen och undanröja andra diskriminerande bestämmelser och sedvänjor.

5. Parterna ska stärka kvinnors och flickors deltagande och röst i det politiska livet, bland annat genom ökad tillgång till processer och befattningar med anknytning till val, politik och samhällsstyrning, samt i gemenskapsbyggande verksamhet.

6. Parterna ska främja kvinno- och flickorganisationers egenmakt och stärka de nationella och regionala institutionernas kapacitet att ta itu med frågor som rör våld mot kvinnor och flickor, inbegripet förebyggande och skydd mot alla former av sexuellt och könsrelaterat våld. De ska utveckla mekanismer för utredning av trakasserier och mekanismer för ansvarsskyldighet, tillhandahålla omsorg och stöd till offer samt främja förutsättningar för säkerhet och trygghet för kvinnor och flickor.

7. Parterna ska åta sig att fullständigt och effektivt genomföra Pekingdeklarationen och handlingsplanen från Peking samt handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling och resultatet från deras översynskonferenser. De ska vidare betona behovet av allmän tillgång till högkvalitativ och prismässigt överkomlig heltäckande information och utbildning om sexuell och reproduktiv hälsa, med beaktande av Unescos internationella tekniska vägledning om sexualundervisning, samt behovet av att tillhandahålla sexuell och reproduktiv hälso- och sjukvård. De ska i tillämpliga fall eftersträva ett effektivt genomförande av Montevideoöverenskommelsen om befolkning och utveckling.

Artikel 49

Ungdomar

1. Parterna ska utarbeta målinriktade strategier för att främja ungdomars egenmakt och underlätta deras deltagande i det politiska, sociala, medborgerliga och ekonomiska livet.

2. Parterna ska stödja entreprenörskap bland ungdomar och främja skapandet av hållbara arbetstillfällen inom alla sektorer, med anständiga arbetsvillkor för ungdomar, bland annat genom att hjälpa dem att förvärva kompetens som behövs på arbetsmarknaden genom utbildning, yrkesutbildning och ökad tillgång till teknik samt genom att hjälpa arbetsförmedlingar att leda ungdomar till sysselsättningsmöjligheter och ge dem tillgång till finansiella tjänster och partnerskap för uppstartsföretag.

3. Parterna ska inrätta förvaltningsstrukturer för att främja ett ansvarsfullt medborgarskap bland ungdomar, öka deras inflytande i beslutsprocesser och stödja deras aktiva deltagande i

det politiska livet och i gemenskapsbyggande verksamhet. De ska främja ungdomars ökande engagemang i miljöfrågor, särskilt program för övervakning av och anpassning till klimatförändringar.

4. Parterna ska vidta åtgärder för att förbättra ungdomars tillgång till rättslig prövning och stärka systemen för skydd av barn. De ska vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn från alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada, övergrepp, försummelse eller försumlig behandling, skadlig behandling eller utnyttjande, inbegripet sexuella övergrepp.

5. Parterna ska främja sociala och rättsliga program för förebyggande av ungdomsbrottslighet och för ungdomars integration i det ekonomiska och sociala livet. De ska stödja institutioner – såsom skolor, sociala och trosbaserade organisationer och ungdomsgrupper – som bidrar till att bygga upp resiliens bland ungdomar i riskzonen och i utsatta samhällsgrupper.

Artikel 50

Idrott

Parterna ska främja idrott och fysisk träning som en drivkraft för hållbar utveckling, hälsa och välbefinnande, social inkludering, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter. De ska samarbeta för att utnyttja idrottens ekonomiska, kulturella och sociala betydelse genom att bland annat utveckla lämpliga anläggningar, främja deltagande i idrottsverksamhet och annan fysisk aktivitet och utbyta bästa praxis. De ska främja rörligheten för idrottsutövare och associerade yrkesutövare som ett sätt att stärka dialogen och samarbetet mellan kulturerna.

Kapitel 3

Migration, rörlighet och utveckling

Artikel 51

Migration, rörlighet och utveckling

1. Parterna är medvetna om lagligen bosatta migranter och deras diasporas bidrag till det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet i värdländerna. De ska stödja deras integration genom att bland annat främja entreprenörskap, företagsstöd och kompetensutveckling i enlighet med sina respektive befogenheter. De bekräftar sitt åtagande att respektera de mänskliga rättigheterna för alla migranter och fördrivna personer, inbegripet flyktingar och asylsökande, med full respekt för internationell rätt och med särskild tonvikt på människor i utsatta situationer, i synnerhet kvinnor och barn.

2. Parterna ska föra en öppen dialog för att främja rörlighet och kortare vistelser i syfte att förbättra utbytet inom områden som turism och näringsliv samt för att främja ömsesidig förståelse och gemensamma värden. Detta utbyte ska också ta hänsyn till den särskilda situationen för ULT som är associerade med EU samt EU:s yttersta randområden, med erkännande av deras fysiska närhet och ekonomiska och kulturella band och andra samarbetsområden.

3. Parterna ska överväga att utveckla program för cirkulär migration samt genomföra och, i förekommande fall, förbättra de rättsliga ramarna för att underlätta återinresa för medborgare i

en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier. De ska beakta aspekter av återintegrering av medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en OSAKS-medlem som är lagligen bosatta på OSAKS-medlemmarnas respektive Europeiska unionens medlemsstaters territorier i ursprungsländerna för att säkerställa att de erfarenheter eller kvalifikationer de fått kan gynna den lokala arbetsmarknaden och det lokala samhället.

4. Parterna ska samarbeta för att minska de negativa effekterna av kompetensförlust på ländernas utveckling. De ska vidare följa en enhetlig strategi för att främja utbildningen av utvalda yrkesutövare i Karibien, vilket inbegriper utökade utbildningsprogram och främjande av EU-medborgares deltagande.

5. Parterna, som är medvetna om remitteringars betydelse som en källa till inkluderande och hållbar utveckling – om de förvaltas väl – ska sträva efter att minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 % och avskaffa remitteringskorridorer som har kostnader på över 5 % senast 2030, främja finansiell inkludering via innovativa finansieringsinstrument och ny teknik samt förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella ekonomiska aktörers deltagande. Parterna ska öka diasporans bidrag till en hållbar utveckling i ursprungsländerna genom att främja och underlätta diasporainvesteringar och nyföretagande som ett sätt att gynna lokal utveckling och entreprenörskap i ursprungsländerna och att överföra kunskap, erfarenhet och teknik.

6. Parterna ska utarbeta åtgärder för att dra nytta av fördelarna med syd–syd-migration och mildra eventuella negativa effekter på grundval av principerna om solidaritet, delat välstånd och delat ansvar.

7. Parterna ska främja utbyte av bästa praxis avseende rörlighetsprogram Karibien–EU och intraregionala rörlighetsprogram, inbegripet fri rörlighet för personer i regionala integrationsprocesser.

REGIONALT PROTOKOLL FÖR STILLAHAVSOMRÅDET

DEL I

RAM FÖR SAMARBETET

Kapitel 1

Karaktär och tillämpningsområde

Artikel 1

Verkligt partnerskap

1. I detta protokoll avses med parter de berörda parter som är bundna av detta protokoll enligt artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

2. Förbindelserna mellan parterna ska regleras av bestämmelserna i den allmänna delen av detta avtal och av de särskilda mål som anges i detta protokoll, vilka kompletterar och ömsesidigt förstärker varandra, i enlighet med artikel 6 i den allmänna delen av detta avtal.

3. Parterna är överens om att stärka sina förbindelser och intensifiera samarbetet i syfte att främja gemensamma värden, intressen, ansvar och skyldigheter. Detta verkliga partnerskap ska genomföras i en anda av ömsesidig respekt och ansvarighet, jämlikhet och delat ansvar.

Artikel 2

Multilateralism

1. Parterna ska stärka dialogen och samarbetet och intensifiera insatserna till stöd för multilateralism och den regelbaserade världsordningen.

2. Parterna ska genom lämplig partnerskapsdialog enligt artikel 3 i den allmänna delen sträva efter att bygga upp strategiska koalitioner i ett antal globala frågor, särskilt när det gäller klimatförändringar, världshavsförvaltning, biologisk mångfald, inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och frågor som rör fred och säkerhet. När så är lämpligt ska de samordna sina ståndpunkter inom ramen för Förenta nationerna (FN) och andra internationella och regionala organisationer och forum. De ska vidta konkreta åtgärder för att underteckna, ratificera eller ansluta sig till, beroende på vad som är tillämpligt, och genomföra viktiga internationella fördrag och konventioner.

Artikel 3

Mål

Parterna bekräftar den breda och övergripande karaktären hos detta protokoll och är överens om att det bland annat ska ha som mål att

a) stärka deras politiska partnerskap, på grundval av en regelbunden dialog och främjande av gemensamma intressen,
b) förbättra miljö- och klimatresiliensen och eftersträva en hållbar förvaltning av naturresurser,
c) bygga demokratiska, fredliga och rättighetsbaserade samhällen, på grundval av rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, och göra framsteg när det gäller jämställdhet och finansiell styrning,
d) stödja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt genom att främja investeringar och utveckling av den privata sektorn, med särskild uppmärksamhet på den blå ekonomin och förbättrad konnektivitet,
e) stödja konkreta åtgärder som syftar till att stärka världshavsförvaltningen och bevarandet och den hållbara förvaltningen av levande marina resurser, inbegripet fiske, och
f) investera i mänsklig och social utveckling, ta itu med ojämlikheter och se till att ingen lämnas utanför, med särskild uppmärksamhet på främjandet av ungdomar och på kvinnors och flickors ekonomiska, sociala och politiska egenmakt.

Artikel 4

Regional integration och regionalt samarbete

1. Parterna ska stödja processen för regional integration och regionalt samarbete i Stillahavsområdet som ett sätt att hantera gränsöverskridande utmaningar och underlätta genomförandet av detta protokoll i syfte att dra full nytta av det, med beaktande av deras relevanta politiska ramar, inbegripet ramverket för regionalism i Stillahavsområdet.

2. Parterna är överens om att intensifiera samarbetet med regionala organisationer, länder och territorier som delar samma värden och som är villiga och kapabla att främja och arbeta mot gemensamma mål, och därigenom bidra till den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i regionen Stillahavsområdet som helhet.

3. Parterna ska främja och stödja syd–syd-samarbete och trepartssamarbete som ett sätt att stärka samarbetet på regional nivå.

Kapitel 2

Aktörer och processer

Artikel 5

Institutionella bestämmelser

1. De gemensamma institutioner som inrättas genom detta protokoll, såsom de definieras i den allmänna delen av detta avtal, inbegripet deras sammansättning och uppgifter, är

a) Stillahavsområdet–EU-ministerrådet,
b) gemensamma kommittén Stillahavsområdet–EU,
c) parlamentariska församlingen Stillahavsområdet–EU.

2. Parterna kan besluta att sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå om det anses nödvändigt, på grundval av en gemensamt överenskommen tidsplan och dagordning.

Artikel 6

Utomeuropeiska länder och territorier i regionen Stillahavsområdet

1. Parterna är överens om att stärka banden mellan de utomeuropeiska länder och territorier (ULT) som är associerade med EU i regionen Stillahavsområdet och OSAKS-medlemmarna i Stillahavsområdet.

2. Parterna ska sträva efter att involvera ULT i regional integration, regionalt samarbete och regionala organisationer, beroende på vad som är lämpligt, särskilt på områdena klimatförändringar, miljömässig hållbarhet, hållbar förvaltning av naturresurser, konnektivitet samt handel och investeringar.

3. Parterna är överens om att ULT i regionen Stillahavsområdet ska få en observatörsroll i de gemensamma institutioner som inrättas genom detta protokoll.

Artikel 7

Mekanismer för samråd och samarbete med berörda aktörer

Parterna ska inrätta mekanismer för samråd och dialog med alla relevanta berörda aktörer, inbegripet lokala myndigheter, företrädare för det civila samhället och den privata sektorn, i syfte att hålla dem informerade om, och samla in bidrag till, ett effektivt genomförande av detta protokoll, bland annat inför Stillahavsområdet–EU-ministerrådet.

Artikel 8

Genomförande, övervakning och utvärdering

1. När parterna genomför åtgärder för varje samarbetsområde ska de, i enlighet med den rättsliga ram som inrättas genom detta avtal, beakta sina respektive strategiska och politiska ramar, inbegripet regionala strategier som antagits av OSAKS-medlemmarna i Stillahavsområdet, beroende på vad som är lämpligt.

2. Parterna ska företa insatser och genomföra åtgärder på den lämpligaste inhemska, regionala och plurilaterala nivån. De ska sträva efter att maximera inverkan på berörda aktörer och stärka deras deltagande, bland annat genom kapacitetsuppbyggnad.

3. Parterna ska övervaka detta protokoll för att säkerställa att åtgärder och insatser genomförs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, bland annat genom en flerpartsstrategi. De får anpassa protokollet till förändrade omständigheter och utvidga dess tillämpningsområde för att öka samarbetet inom befintliga och nya områden, i enlighet med det förfarande som anges i artikel 99.5 i den allmänna delen av detta avtal.

4. Parterna ska regelbundet genomföra oberoende övervakning och utvärderingar av den verksamhet som planeras inom de viktigaste samarbetsområdena i detta protokoll.

DEL II

CENTRALA SAMARBETSOMRÅDEN

AVDELNING I

Miljömässig hållbarhet och klimatförändringar

Artikel 9

Parterna, som inser det allvarliga hot som klimatförändringar, stigande havsnivåer och miljöförstöring utgör för uppnåendet av hållbar utveckling och för människors liv, och som är medvetna om de betydande riskerna för små östater under utveckling, ska bygga upp klimatresiliens och vända miljöförstöringen. De ska vidta långtgående åtgärder för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna, för att förhindra, minimera och hantera riskerna för förlust och skada, för att skydda och förbättra kvaliteten på miljön samt för att stödja en hållbar förvaltning av naturresurser. De ska anta åtgärder för att ta itu med förlusten av biologisk mångfald, bevara och återställa ekosystem, främja världshavsförvaltning samt förebygga och sätta in insatser vid naturkatastrofer. De ska investera i grön tillväxt, cirkulära ekonomier och förnybar energi och se till att ekonomisk tillväxt går hand i hand med miljömässig hållbarhet.

Artikel 10

Klimatåtgärder

1. Parterna, som erinrar om målen, principerna och bestämmelserna i FN:s ramkonvention om klimatförändringar och Parisavtalet och betonar behovet av att intensifiera de globala insatserna för att ta itu med klimatförändringarna mot bakgrund av slutsatserna i den särskilda rapporten från FN:s klimatpanel om effekterna av en global uppvärmning på 1,5 °C över förindustriell nivå, är överens om att bidra till en global utsläppsminskning som är förenlig med målet att ökningen av den globala medeltemperaturen ska ligga klart under 2 °C över förindustriell nivå och sträva efter att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. De är medvetna om vikten av att nå utsläppsneutralitet avseende globala antropogena utsläpp så snart som möjligt. De förbinder sig i det syftet till på varandra följande nationellt fastställda bidrag som kommer att innebära en utveckling utöver deras nuvarande nationellt fastställda bidrag och återspegla deras högsta möjliga ambitionsnivå mot bakgrund av olika nationella omständigheter, och de bekräftar sina mål att var och en ska uppnå klimatneutralitet senast 2050.

2. Parterna ska utveckla övergripande och inkluderande inhemska klimatstrategier och klimatprogram, bland annat genom rättsliga ramar och styrningsramar, och vidta konkreta åtgärder för att trappa upp genomförandet av Parisavtalet. De ska utveckla övervaknings-, rapporterings- och verifieringssystem samt utvärderingssystem för att följa framstegen i fråga om klimatåtgärder.

3. Parterna ska påskynda och intensifiera sina ansträngningar för att anpassa sig till klimatförändringarnas effekter, bland annat genom att utarbeta och genomföra långtgående nationella anpassningsplaner. De ska utveckla och genomföra politik, strategier och rättsliga ramar i syfte att integrera anpassningen i relevanta socioekonomiska sektorer och miljösektorer.

4. Parterna, som erkänner att energi från fossila bränslen och transportsektorn i hög grad bidrar till koldioxidutsläppen, åtar sig att utveckla lösningar för energieffektivitet och förnybar energi och att ytterligare minska koldioxidutsläppen från land-, luftfarts- och sjötransportsektorerna. De ska stärka samarbetet när det gäller utveckling och överföring av teknik. De ska sträva efter att rationalisera och fasa ut ineffektiva subventioner till fossila bränslen som uppmuntrar till slöseri och efter att minimera eventuella negativa konsekvenser, på ett sätt som skyddar fattiga och berörda samhällen.

5. Parterna ska tillämpa icke-marknadsbaserade strategier som är integrerade, balanserade och har ett helhetsperspektiv för att ta itu med klimatförändringarna och konsekvenserna av dessa, varvid de samtidigt ska beakta sårbarheten hos små östater under utveckling och ta hänsyn till sina tillämpliga policyramar, däribland ramverket för resilient utveckling i Stillahavsområdet (FRDP, Framework for Resilient Development in the Pacific) och partnerskapet för resiliens i Stillahavsområdet.

6. Parterna ska vidta åtgärder för att styra finansiella flöden mot en utveckling som främjar låga växthusgasutsläpp och klimatresiliens. De ska samarbeta för att mobilisera klimatfinansiering från en mängd olika källor, instrument och kanaler för att stödja

utvecklingen och genomförandet av nationella anpassningsplaner och nationellt fastställda bidrag utöver nuvarande nivåer, i linje med Parisavtalet.

7. Parterna ska främja en ambitiös minskning av fluorkolväten inom ramen för Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet, upprättat i Montreal den 16 september 1987, och Kigaliändringen av det protokollet. De ska uppmuntra alla parter i det här protokollet att ratificera och säkerställa ett snabbt genomförande av den ändringen.

8. Parterna ska stärka samordningen på alla förvaltningsnivåer och vidta åtgärder som bygger på och vägleds av främsta tillgängliga vetenskapsrön och, i förekommande fall, traditionell kunskap, urfolks kunskaper och lokala kunskapssystem. De ska uppmuntra och göra det möjligt för lokala myndigheter att göra och genomföra ambitiösa klimat- och energiåtaganden. De ska främja befintliga initiativ såsom det globala borgmästaravtalet för klimat och energi och ska stödja genomförandet av deras handlingsplaner.

9. Parterna ska samarbeta för att utveckla kunskapsnätverk för klimatanpassning och klimatinsatser och för att stärka den vetenskapliga, tekniska, mänskliga och institutionella kapaciteten när det gäller klimatåtgärder och miljöförvaltning och miljöövervakning, bland annat genom rymdteknik och informationssystem.

Artikel 11

Miljö och hållbar förvaltning av naturresurser

1. Parterna ska stödja bevarande, hållbar användning och återställande av ekosystem samt de tjänster som sådana system ger upphov till, för att koppla samman biologisk mångfald med försörjningsmöjligheter. De ska skydda, återställa och stärka den biologiska mångfalden i enlighet med konventionen om biologisk mångfald och den globala ramen för biologisk mångfald efter 2020. De ska stödja utvecklingen av långsiktiga strategier som är inriktade på att integrera biologisk mångfald i nationella och regionala ramar i regionen Stillahavsområdet, säkerställa samordning och samstämmighet mellan institutioner och skapa underlag för beslutsfattande.

2. Parterna ska främja en integrerad strategi och stärka efterlevnadsmekanismerna när det gäller hållbar förvaltning och användning av naturresurser och miljö på alla nivåer, inbegripet utvecklingen av en cirkulär och grön ekonomi, med beaktande av nuvarande och kommande generationers behov och, i förekommande fall, inhemska och traditionella seder och bruk.

3. Parterna ska samarbeta för att säkerställa en hållbar förvaltning av sina skogsresurser och andra trädresurser, minska och vända avskogningen, bekämpa olaglig avverkning av och handel med olagligt trä och olagliga träbaserade produkter, återställa naturskogarnas funktioner, bland annat tillhandahållandet av ekosystemtjänster, och främja ansvarsfull gruvdrift, med beaktande av kraven på hållbar utveckling, inbegripet de ekonomiska, sociala och miljömässiga behoven hos deras växande befolkningar.

4. Parterna ska främja hållbara integrerade vattenförvaltningssystem för att bevara och skydda vattenkällor och ekosystem, samla in och rena avloppsvatten och ta itu med markförstöring, förorening av vatten- och grundvattenresurser och osäkerheter i fråga om vattentillgång genom system för insamling och lagring av vatten.

5. Parterna ska samarbeta för att bekämpa hotet från invasiva främmande arter med avseende på utrotning av lokala arter, biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster, människors försörjningsmöjligheter och resiliens samt med avseende på handel och ekonomisk utveckling.

6. Parterna ska på ett effektivt sätt ta itu med alla former av föroreningar. De ska arbeta för att upprätta de regelverk och efterlevnadsmekanismer som krävs för en sund hantering av kemikalier och avfall. De ska sträva efter att förebygga eller minimera genereringen av avfall vid källan samt förbättra möjligheterna att återanvända och materialåtervinna produkter och att göra produkter resurseffektiva för att anpassa produktion och konsumtion så att en cirkulär ekonomi kan uppnås. De ska vidta åtgärder för att förebygga eller minimera farliga ämnen i materialkretsloppen och för att hantera kemikalier i produkter under hela deras livscykel.

Artikel 12

Katastrofresiliens

1. Parterna ska samarbeta för att bygga upp människors, samhällens, institutioners och infrastrukturers katastrofresiliens. De ska beakta de starka kopplingarna mellan katastrofer och klimatförändringar och katastrofernas inverkan på mänsklig och social utveckling, människors försörjningsmöjligheter, och särskilt på utsatta gruppers och enskilda personers försörjning, på kulturarvet, miljöintegriteten, den ekonomiska utvecklingen och människors säkerhet. De ska sträva efter att genomföra och övervaka Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis, med beaktande av sina relevanta policyramar, inbegripet ramverket för resilient utveckling i Stillahavsområdet.

2. Parterna ska främja en helhetssyn på katastrofriskreducering, i vilken det bland annat ingår att ta hänsyn till ramverket för resilient utveckling i Stillahavsområdet, genom att investera i riskförebyggande åtgärder och riskberedskap, integrering av riskreduceringsåtgärder i återhämtningsarbetet och främjande av försäkringar mot finansiella risker. De ska stödja resiliensen hos offentliga tjänster, infrastruktur, livsmedelstrygghet och tryggad vattenförsörjning, och säkerställa att investeringar tar hänsyn till och svarar mot en realistisk bedömning av framtida risker. De ska sätta klimatresiliens i centrum för alla återuppbyggnads- och återhämtningsinsatser, bland annat genom att tillämpa en strategi för bättre återuppbyggnad.

3. Parterna ska samarbeta för att stärka tillgången till, samt överföringen och den systematiska användningen av, lämplig teknik för att bygga upp resiliens. De ska investera i insamling och användning av katastrofstatistik och förlustdata, omfattande riskbedömning, genomförande av riskreduceringsplaner på alla nivåer samt i en starkare koppling mellan katastrofriskreducering och anpassning till klimatförändringarna. De ska stödja användningen av rymdteknik och rymdinformation för att förbättra förebyggande åtgärder, beredskapsåtgärder, insatser och återhämtningsåtgärder.

4. Parterna ska arbeta för att stärka en inkluderande riskhantering på alla nivåer, inbegripet kapacitetsutveckling för nationella och regionala kompetenscentrum för katastrofriskreducering och klimatinnovation. De ska arbeta för att öka kapaciteten för övervakning, tidig varning och riskbedömning, i syfte att förbättra den inhemska och regionala kapaciteten och förmågan för förebyggande, begränsning, beredskap, insatser och

återhämtning, inbegripet civilskyddsmekanismer, samt lokala samhällens och institutioners kapacitet, med fokus på de mest utsatta och marginaliserade hushållen och grupperna.

5. Parterna ska övervaka prioriteringar och mål för katastrof- och klimatriskhantering och utvärdera dem i förhållande till internationell bästa praxis.

AVDELNING II

Inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling

Artikel 13

1. Parterna ska eftersträva integrerade strategier och genomföra reformer för att bygga upp resilienta och diversifierade ekonomier, främja ekonomisk tillväxt och omvandling, stärka affärs- och handelsförbindelser och stödja övergången till full sysselsättning av god kvalitet. De åtar sig att skapa ett företagsklimat som är gynnsamt för större investeringsflöden och en utveckling av den privata sektorn. De ska stärka och fördjupa det intraregionala ekonomiska samarbetet, inbegripet rörligheten för varor och tjänster. De ska uppmuntra och underlätta en bredare användning av sina respektive valutor vid internationella transaktioner.

2. Parterna ska främja åtgärder till stöd för den omdanande dimensionen hos vetenskap, teknik, innovation och forskning. De ska arbeta för att uppnå cirkulära, utsläppssnåla och klimatresilienta ekonomier och säkerställa att alla människor kan dra nytta av affärsmöjligheter som skapas, att grundläggande arbetsnormer respekteras och upprätthålls, bland annat genom social dialog, och att utsatta personers, kvinnors och ungdomars socioekonomiska egenmakt och inkludering främjas, bland annat genom lämpliga åtgärder för socialt skydd. De är överens om att koncentrera insatserna på nyckelsektorer med en multiplikatoreffekt på hållbar tillväxt, skapande av arbetstillfällen och fattigdomsutrotning, inbegripet möjligheten att samarbeta på nya ekonomiska områden.

Kapitel 1

Ekonomisk tillväxt och diversifiering

Artikel 14

Möjliggörare av ekonomisk utveckling

1. Parterna ska som en prioritet vidta åtgärder som stöder uppnåendet av högre nivåer av ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, och som förbättrar den makroekonomiska stabiliteten och den finansiella sektorns stabilitet, förenklar och harmoniserar regler och processer för företag, stärker effektiva och förutsägbara skattesystem och ökar effektiviteten i den offentliga förvaltningen och rättsväsendet. De ska införa en sund konkurrenspolitik och säkerställa skyddet av markrättigheter och äganderätt samt immateriella rättigheter.

2. Parterna är överens om att främja sund lagstiftning, och sunda regler och strategier för underlättande av affärsverksamhet i syfte att minska rättsliga och administrativa hinder och öka transparensen, samtidigt som entreprenörsfärdigheter och företagskultur utvecklas i syfte

att öka investeringarna och utvecklingen av den privata sektorn. De ska också främja företagens sociala ansvar och ansvarsfullt företagande, inbegripet vad gäller miljöhänsyn.

3. Parterna är överens om att ta itu med och förbättra utvecklingen av humankapital, särskilt genom investeringar i och stöd till skapandet av en högutbildad, yrkeskunnig, kompetent, kvalificerad och effektiv arbetskraft som är tillräckligt utbildad för att få en anständig anställning, inbegripet inom nya dynamiska tillväxtsektorer, som motsvarar arbetsmarknadens krav och stärker den privata sektorns deltagande. De ska lägga särskild vikt vid att förbättra digital kompetens, yrkesutbildning och program för tertiärutbildning.

4. Parterna ska främja strategier som ökar arbetsmarknadsinstitutionernas relevans, effektivitet och ändamålsenlighet. De ska främja arbetskraftens intraregionala rörlighet till stöd för utvecklingsbehoven i OSAKS-medlemmarna i Stillahavsområdet och för att på ett positivt sätt tillgodose den privata sektorns behov och bidra till förbättrad ekonomisk integration, ökade investeringar och ökad företagsproduktivitet.

5. Parterna ska stödja utvecklingen av viktig infrastruktur såsom energi, transport och vatten samt av informations- och kommunikationstekniktjänster (IKT) och digital konnektivitet.

6. Parterna ska främja utvecklingen av landsbygdsområden och diversifieringen av landsbygdsekonomin, bland annat genom att stärka kopplingarna mellan resilient infrastruktur, turism, jordbruk och industri.

7. Parterna ska stödja åtgärder för att förbättra kvaliteten på samt öka tillgången och tilllgängligheten till försäkringstjänster och finansiella och icke-finansiella tjänster för privata företag inom både de formella och informella sektorerna. De ska förbättra tillgången till ekonomiskt överkomlig finansiering, bland annat genom att utveckla bärkraftiga banksystem och system utanför banksystemen, och stärka digitala finansiella tjänster som underlättar värdeskapande genom att integrera företag, särskilt mikroföretag samt små och medelstora företag, i regionala och globala värdekedjor, och genom ökad produktion, kapacitet vad gäller handelslagstiftning, entreprenörskap, bättre näringslivsfrämjande, diversifiering av produkter och exportdestinationer samt teknisk förstärkning och innovation, där e-handelsplattformar ingår.

Artikel 15

Investeringar

1. Parterna förbinder sig att uppmuntra, skapa och upprätthålla ett gynnsamt klimat för ansvarsfulla investeringar till ömsesidig nytta. De ska rationalisera och påskynda administrativa förfaranden och krav och stödja åtgärder som skapar ett förutsägbart och säkert investeringsklimat, underlättar partnerskap och främjar dialog mellan den offentliga och privata sektorn.

2. Parterna är överens om att locka till sig och behålla hållbara och ansvarsfulla offentliga och privata investeringar, inbegripet utländska direktinvesteringar, genom blandfinansiering, garantier och andra innovativa finansieringsinstrument för att öka investerarnas förtroende. De ska sträva efter att ge investerare adekvat och lättillgänglig information om affärsmöjligheter i både EU och OSAKS-medlemmarna i Stillahavsområdet.

3. Parterna åtar sig att samarbeta för att underlätta investeringar genom en lämplig sammansättning av åtgärder, med särskilt fokus på ungdomar och kvinnor.

Artikel 16

Utveckling av den privata sektorn

1. Parterna ska stödja utvecklingen av en dynamisk, konkurrenskraftig och ansvarsfull privat sektor, bland annat genom att anta nödvändiga policyer och ekonomiska, institutionella och lagstiftningsmässiga reformer på nationell eller regional nivå, eller båda. De ska vidta åtgärder för att stärka och förbättra den privata sektorns produktivitet och effektivitet. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt tillväxt och förbättrad konkurrenskraft för mikroföretag samt små och medelstora företag, åt företagskuvöser samt åt utvecklingen av hemindustrin.

2. Parterna ska utnyttja de möjligheter som den tekniska utvecklingen och den digitala ekonomin erbjuder. De ska sträva efter att mobilisera investeringar till stöd för såväl forskning och innovation som den digitala ekonomin och uppmuntra den privata sektorn till att främja digitalisering, särskilt när det gäller investeringar, innovation, kunskap om marknaden, tillgång och expertis.

3. Parterna ska främja industriell utveckling i syfte att uppnå en hållbar ekonomisk tillväxt. De ska anta riktade strategier som syftar till att underlätta industriell tillväxt och industriella möjligheter, särskilt genom att skapa kopplingar och mervärdesskapande verksamheter, inbegripet småskalig industri. De ska främja utvecklingen av lämplig teknik och lämpliga processer samt diversifiering av nischprodukter. De ska utveckla och genomföra strategier som bygger upp regional och nationell kapacitet för konkurrenskraft inom medel- och högteknologisk tillverkning och export.

4. Parterna ska stödja ökad resurseffektivitet och införandet av renare och miljövänligare teknik och industriella processer. De ska på ett effektivt sätt ta itu med alla former av föroreningar som härrör från ekonomisk verksamhet, bland annat genom en tydlig definition av ansvarsområden och ansvarsfördelning mellan industrin och företagarna i hela leveranskedjan, på grundval av principen om utökat producentansvar och principen om att förorenaren betalar.

Artikel 17

Vetenskap, teknik, innovation och forskning

1. Parterna ska samarbeta inom vetenskaplig forskning, teknisk utveckling och innovation i syfte att främja social och ekonomisk utveckling, ta itu med samhällsutmaningar och förbättra den regionala konkurrenskraften. De ska utveckla sammankopplingen och interoperabiliteten mellan forskningsnät och infrastruktur och tjänster för databehandling och vetenskapliga data samt främja sådan utveckling i sitt regionala sammanhang.

2. Parterna ska, när så är lämpligt, underlätta tillgången till varandras program för vetenskap, teknik och innovation, forskningsinfrastruktur och forskningsanläggningar, publikationer och vetenskapliga data på relevanta områden, inbegripet klimatförändringar och världshav.

3. Parterna ska samarbeta i frågor av gemensamt intresse på området civil rymdverksamhet, såsom rymdforskning, tillämpningar och tjänster baserade på de globala systemen för satellitnavigering, utveckling av satellitbaserade stödsystem, jordobservation och geovetenskap, särskilt när det gäller användning av tidig varning och övervakning.

Artikel 18

Remitteringar

Parterna, som erkänner betydelsen av remitteringar som en viktig källa för inkluderande och hållbar utveckling, ska sträva efter att minska transaktionskostnaderna för remitteringar till mindre än 3 % och avskaffa de remitteringskorridorer som har kostnader som överstiger 5 % fram till 2030, samt efter att främja finanskunskap och finansiell inkludering via innovativa finansieringsinstrument och att förbättra de rättsliga ramarna för att öka icke-traditionella aktörers deltagande, bland annat genom användning av ny teknik.

Kapitel 2

Handelssamarbete

Artikel 19

Handelsintegration

1. Parterna åtar sig att öka handelsmöjligheterna till ömsesidig nytta men också med den vidare regionen, inbegripet ULT. De ska ta sikte på att främja en smidig och gradvis integrering av OSAKS-medlemmarna i Stillahavsområdet i världsekonomin, särskilt genom att till fullo utnyttja potentialen för regional integration och handel med andra regioner.

2. Parterna ska stödja genomförandet av det befintliga interimsavtalet om partnerskap mellan Europeiska gemenskapen, å ena sidan, och Stillahavsstaterna, å andra sidan, och dess funktion, och uppmuntrar till anslutning av berörda länder och vid behov en utvidgning av tillämpningsområdet för det avtalet.

3. Parterna ska stödja regionala ekonomiska integrationsprocesser i regionen Stillahavsområdet, inbegripet förenklade handelsprocedurer och harmonisering av regelverket, för att göra det möjligt för länder att dra nytta av handel med sina grannar och främja deras integrering i regionala och globala värdekedjor.

Artikel 20

Handelskapacitet

1. Parterna ska samarbeta för att bygga upp handelskapacitet, bland annat genom stärkt produktion och entreprenörskap och ökade investeringar i värdeskapande sektorer. De ska se till att ramvillkoren och passande inhemska strategier finns på plats för att underlätta större handelsflöden.

2. Parterna ska samarbeta på området förenklade handelsprocedurer, på grundval av sina respektive åtaganden enligt WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer. Detta samarbete

ska ta hänsyn till de särskilda behov som OSAKS- medlemmarna i Stillahavsområdet har, inbegripet de som rör geografiska begränsningar, teknik, handelsfinansiering och konnektivitet. De ska sträva efter att minska handelskostnaderna i samband med import, export, transitering och andra tullförfaranden för befordran av varor och tjänster, inbegripet automatisering av tullförfaranden.

3. Parterna ska samarbeta för att förebygga, identifiera och undanröja onödiga tekniska handelshinder samt onödiga icke-tariffära handelshinder som begränsar deras export. De ska särskilt samarbeta för att säkerställa överensstämmelse med internationella standarder genom lämpligt stöd till kapacitetsuppbyggnad, och förbättrade mekanismer för kvalitetskontroll och certifieringslaboratorier.

4. Parterna ska samarbeta för att stärka sanitära och fytosanitära bestämmelser och praxis, bland annat genom institutionella och regleringsmässiga mekanismer samt lämpliga informationssystem och lämplig informationsinfrastruktur.

5. Parterna ska samarbeta för att genomföra administrativa samarbets- och kontrollarrangemang i sina handelsförbindelser.

6. Parterna, som erkänner den digitala teknikens bidrag till förenklingen av handelsprocedurer, är överens om att samarbeta för att skapa lämpliga regionala digitala plattformar för nationell och gränsöverskridande handel i Stillahavsområdet.

Artikel 21

Tjänster

1. Parterna ska stödja utvecklingen av en stabil och livskraftig tjänstesektor och inser dess betydelse som bidrag till ekonomisk tillväxt och skapande av arbetstillfällen samt när det gäller att tillhandahålla bidrag till all ekonomisk verksamhet och underlätta omdanande produktions- och exportprocesser.

2. Parterna ska samarbeta för att stärka kapaciteten när det gäller tillhandahållande av tjänster. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt tjänster avseende rörlighet för fysiska personer för affärsändamål, finansiella tjänster och andra företagstjänster, turism, kulturella och kreativa näringar samt byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster.

3. Parterna är överens om att främja upprättandet av avtal om ömsesidigt erkännande när så är lämpligt, bland annat i syfte att underlätta erkännandet av yrkeskvalifikationer. De ska samarbeta för att ta itu med hinder för tjänstehandeln i syfte att främja konkurrens, skapa sysselsättning, stimulera tillväxt och utveckling samt förbättra kvaliteten på tjänstesektorn.

Kapitel 3

Nyckelsektorer

Artikel 22

Blå ekonomi

1. Parterna ska främja en blå ekonomi som är väl förvaltad och hållbar och som syftar till att förena hållbar ekonomisk tillväxt med skapande av arbetstillfällen, förbättrade försörjningsmöjligheter och social rättvisa, rättvisa ekonomiska fördelar och stärkt livsmedelstrygghet, på grundval av bevarande av marina ekosystem och biologisk mångfald samt hållbar resursanvändning.

2. Parterna ska samarbeta för att utveckla ett hållbart vattenbruk genom effektiv fysisk planering, en ekosystembaserad strategi och mer likvärdiga villkor för investerare, samtidigt som det säkerställs att hänsyn tas till lokalsamhällenas intressen.

3. Parterna ska förstärka den hållbara utvecklingen av fisket, inbegripet på nivån småskaligt fiske, genom att främja hållbara värdekedjor genom ökade investeringar i produktivitet och lokal bearbetningskapacitet, samtidigt som hållbara fiskeresurser och förbättrad livsmedelstrygghet och livsmedelssäkerhet säkerställs.

4. Parterna ska utnyttja möjligheter inom marin bioteknik, stödja forskning och minska tekniska flaskhalsar för att underlätta tillträdet för investerare samtidigt som riskerna för den marina miljön undviks.

5. Parterna ska främja forskning, innovation och utbyte av kunskap, bästa praxis och tillvaratagna erfarenheter avseende den blå ekonomin, inbegripet stärkt fysisk planering och sunda investeringsbeslut.

6. Parterna ska främja förnybar havsenergi i syfte att påskynda omställningen till ren energi på alla öar.

Artikel 23

Jordbruk

1. Parterna ska främja ett hållbart jordbruk och stödja agroekologiska metoder och åtgärder för att bygga ett klimattåligt jordbruk och säkerställa värdeskapande och diversifiering för att förbättra försörjningsmöjligheterna, öka inkomsterna och skapa anständiga arbetstillfällen.

2. Parterna ska samarbeta för att öka möjligheterna för producenter, bearbetningsföretag och exportörer, särskilt småbrukare, att få tillträde till marknader på nationell, regional och internationell nivå, bland annat genom förbättrat stöd till rådgivningsverksamhet inom jordbruket, infrastruktur på landsbygden och tillgång till finansiering. De ska samarbeta för att säkerställa överensstämmelse med internationellt vedertagna metoder och standarder, med beaktande av sina relevanta policyramar.

3. Parterna ska främja livsmedelstryggheten genom att utveckla inkluderande och nutritionsinriktade värdekedjor med biologisk mångfald, bland annat genom lokalt värdeskapande och bearbetning samt ökad kapacitet hos aktörer i värdekedjan. De ska registrera och skydda geografiska beteckningar för jordbruks- och livsmedelsprodukter från regionen Stillahavsområdet och Europeiska unionen.

4. Parterna ska samarbeta för att bekämpa skadegörare, sjukdomar och invasiva arter som påverkar deras jordbruk.

Artikel 24

Turism

1. Parterna åtar sig att säkerställa en balanserad och hållbar utveckling av turismen och maximera dess potential för ekonomisk tillväxt, skapande av anständiga arbetstillfällen och ökade offentliga intäkter, samtidigt som integreringen av miljömässiga, kulturella och sociala dimensioner säkerställs.

2. Parterna ska stärka skyddet och främjandet av kulturarvet och naturresurserna och stärka kopplingarna mellan turistnäringen och andra relevanta ekonomiska sektorer, särskilt transport- och jordbrukssektorn samt den blå ekonomin.

3. Parterna ska samarbeta för att främja metoder för hållbar utveckling och sträva efter att optimera turismens socioekonomiska fördelar och skydda mark, världshaven, människor och kulturer samt respektera lokalsamhällenas integritet och intressen och stödja deras deltagande i utvecklingen av turismen, särskilt landsbygdsturism, närturism och ekoturism. De ska uppmuntra investeringar i ny teknik för forskning och utveckling av statistik, klimat- och katastrofresiliens, biologisk mångfald, avfallshantering, förnybar energi och energieffektivitet, tryggad vatten- och livsmedelsförsörjning samt samhällets försörjningsmöjligheter och deltagande.

4. Parterna ska främja investeringar i marknadsföring och utveckling av turistprodukter och turisttjänster. De ska främja utvecklingen av innovativa partnerskap med relevanta flygbolag och kryssningsoperatörer och investera i utveckling av humankapital, utbildning och kapacitetsuppbyggnad inom turism samt marknadsföring, inbegripet digital marknadsföring, och uppmuntra affärskontakter och utbyte av kvalificerad personal, i syfte att öka konkurrenskraften, förbättra servicenivån och ytterligare utveckla turistnäringen.

Artikel 25

Hållbar energi
1. Parterna erkänner energisektorns betydelse för ekonomiskt välstånd, mänsklig och social utveckling och människors säkerhet samt behovet av en smidig övergång till en koldioxidsnål ekonomi. De ska sträva efter att stärka energitryggheten och energiinfrastrukturens resiliens för att förbättra tillgången till och överkomliga priser på ren energi.

2. Parterna är överens om att stödja energireformer i regionen Stillahavsområdet som bidrar till att minska koldioxidintensiteten i dess utvecklingsprocesser, öka effektiviteten i försörjningen och slutanvändningen av energi, öka resiliensen hos energiinfrastruktur och minska nettoutsläppen av växthusgaser, med beaktande av deras relevanta policyramar, inbegripet åtgärdsramen för energitrygghet i Stillahavsområdet och ramverket för resilient utveckling i Stillahavsområdet.

3. Parterna ska underlätta öppna, transparenta och fungerande energimarknader som driver på inkluderande och hållbara investeringar i ansvarsfull produktion, överföring och distribution samt i energieffektivitet.

4. Parterna ska främja energieffektivitet och energibesparingar i alla led av energikedjan, från produktion till förbrukning, och stärka, förbättra och omvandla anläggningar för

kraftproduktion, -generering och -distribution, inbegripet genom att förstärka och bygga ut energidistributionsnäten i städer och på landsbygden.

5. Parterna ska främja energiomställningen i regionen Stillahavsområdet genom utveckling och användning av ren, diversifierad, kostnadseffektiv och hållbar energiteknik, inbegripet förnybar och utsläppssnål energiteknik.

Artikel 26

Konnektivitet

1. Parterna erkänner de geografiska begränsningarna för östaterna i Stillahavsområdet och de ska därför stärka konnektiviteten i hela regionen Stillahavsområdet och se till att den är hållbar, heltäckande och regelbaserad samt att den främjar investeringar och likvärdiga förutsättningar för företag. De ska sträva efter att bygga trygga, säkra, resilienta och hållbara transportförbindelser i luften, på land och till sjöss samt digitala nät, från mobila till fasta nät, från internets stamnät till accessnätet, från kablar till satelliter. De åtar sig att arbeta för energikonnektivitet i syfte att gynna moderna, effektiva och rena lösningar och främja direkta personkontakter.

2. Parterna åtar sig att omstrukturera, stärka och förbättra transportsystem och därtill hörande infrastruktursystem, underlätta och förbättra rörligheten för passagerare, inbegripet passagerare med nedsatt rörlighet, och för varor, samt tillhandahålla kostnadseffektiv, trygg, säker och hållbar tillgång till tillförlitliga och effektiva stads-, luft-, sjö-, inre vattenvägs-, järnvägs- och vägtransporttjänster. De ska förbättra den övergripande styrningen av transportsektorn genom att utveckla och genomföra effektiva bestämmelser för att underlätta en harmonisering i hela regionen Stillahavsområdet, möjliggöra rättvis konkurrens och driftskompatibilitet inom och mellan transportsätt samt aktivera och främja den privata sektorns deltagande i transportprojekt, bland annat när det gäller underhåll och åtgärdande av kapacitetsbegränsningar och de delar som saknas i infrastrukturerna.

3. Parterna erkänner vikten av kostnadseffektiva och effektiva sjötransporttjänster som det främsta transportsättet för att underlätta handeln. De ska samarbeta inom sjötransportsektorn för att främja de ansträngningar som görs av OSAKS- medlemmarna i Stillahavsområdet för att utveckla konkurrenskraftiga hamnar och hamntjänster, inbegripet navigationsinfrastruktur, i syfte att förbättra rörligheten för varor och personer.

4. Parterna ska samarbeta inom luftfartssektorn, bland annat genom att överväga en ökning av flyglinjer och mer frekvent luftfartstrafik till regionen Stillahavsområdet. De ska även samarbeta för att stärka och förbättra flygsäkerheten och luftfartsskyddet samt övervakningen av luftrummet, inbegripet förmågan att reagera på relaterade hot och risker. De är överens om att stärka och förbättra navigationshjälpmedlen för flyg- och sjötrafik, inbegripet flygkontrolltjänst och kartografi.

5. Parterna ska sträva efter att öka tillgången till öppen, ekonomiskt överkomlig och säker bredbandsuppkoppling och digital infrastruktur, bland annat genom förbättrade undervattenskablar. De ska vidta åtgärder för att underlätta lätt tillträde till IKT och stödja en lämplig användning av artificiell intelligens och sakernas internet samt utbyggnad av omfattande, billiga trådlösa nät som är anpassade till lokala förhållanden. De ska sträva efter att inrätta de tillsynsinstitutioner som krävs för att bevilja tillstånd för tjänsteleverantörer,

främja konkurrensbeteende och säkerställa konsumentvälfärd och konsumentskydd samtidigt som det regionala samarbetet stärks, med beaktande av parternas relevanta policyramar, inbegripet den regionala strategiska handlingsplanen för IKT i Stillahavsområdet.

Artikel 27

Utvinningsindustrin

1. Parterna, som erkänner utvinningsindustrins bidrag till den ekonomiska utvecklingen, ska underlätta hållbara och ansvarsfulla investeringar genom lämplig lagstiftning, politik och regelverk som är förenliga med internationell bästa praxis. De ska sträva mot att säkerställa rättvis och icke snedvriden tillgång till resurser som kan utvinnas, med full respekt för nationell rätt och länders suveränitet över sina naturtillgångar och med respekt för de berörda lokalsamhällenas rättigheter.

2. Parterna är överens om att främja ansvarsfull förvaltning av resurser som kan utvinnas, inbegripet utveckling av rättsliga ramar, med beaktande av miljöpåverkan. De ska främja transparens och ansvarsskyldighet, i linje med de principer som fastställs i utvinningsindustrins initiativ för ökad öppenhet.

3. Parterna ska främja användningen av relevant teknik för att underlätta hållbar och ansvarsfull prospektering och utvinning av resurser som kan utvinnas.

Artikel 28

Skogsbruk

1. Parterna ska främja hållbar skogsförvaltning och hållbar användning av skogsresurser, minska och hejda avskogning och skogsförstörelse, bevara skogarnas biologiska mångfald och ekosystem, bekämpa olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel samt främja resurs- och energieffektiva produkter från hållbart förvaltade skogar.

2. Parterna ska främja hållbara värdekedjor för jordbruksindustrier och skogsråvaror och skogsprodukter samt prioritera skapandet av arbetstillfällen och andra ekonomiska möjligheter när det gäller bevarandet av ekosystem. De ska samarbeta om hållbar förvaltning av skogar, inbegripet lagligt och hållbart tillhandahållande av produkter för kommersiell vinning och hållbar kommersialisering av skogars flora och fauna, med full respekt för internationell bästa praxis och internationella standarder samt relevanta internationella avtal. De ska samarbeta och främja användningen av lämplig teknik och lämpliga metoder för att identifiera och utveckla örter och andra skogsbaserade material som skulle kunna bidra till läkemedel, samtidigt som det säkerställs att det inte uppstår någon förlust av biologisk mångfald, att det inte skapas obalans i ekosystemet och att tillgången till läkemedel inte förhindras.

3. Parterna ska samarbeta för att förbättra skogarnas förvaltning och hållbarhet, bland annat genom att beakta EU:s handlingsplan för skogslagstiftningens efterlevnad samt förvaltning av och handel med skog (Flegt) och genom att uppmuntra utvecklingen av frivilliga partnerskapsavtal. De ska sträva efter att stärka samstämmigheten och den positiva interaktionen på nationell nivå mellan Flegt-handlingsplanen och klimatåtgärder inom skogs- och markanvändningssektorn, även inom ramen för andra internationella initiativ, särskilt Warszawa-ramen för minskade utsläpp från avskogning och skogsförstörelse (Redd+). De ska

delta i utvecklingen och översynen av politik, lagstiftning, regler, strategier och planer för klimatåtgärder inom skogs- och markanvändningssektorn, i linje med ländernas nationellt fastställda bidrag. De ska vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på inventeringarna av utsläpp och upptag från skogssektorn.

4. Parterna ska stödja utvecklingen av strategier för anpassning och bevarande av skogar och initiativ för att förbättra skogarnas hälsa, vända avskogningen, återställa förstörda skogslandskap, öka motståndskraften mot klimatförändringar och återställa skogstäcket. Parterna erkänner vikten av naturliga skogar och urskogar för att kunna tillhandahålla de ekosystemtjänster, klimattjänster och kulturella tjänster som våra samhällen är beroende av, och de ska därför samarbeta för att utveckla och genomföra lämpliga strategier och positiva incitament för anpassning och bevarande av sådana skogar.

5. Parterna ska stödja förstärkning av och kapacitetsuppbyggnad vid regionala, subregionala och nationella institutioner och organ som ansvarar för hållbar skogsförvaltning. De ska öka allmänhetens medvetenhet om avskogning på alla nivåer och uppmana till konsumtion av resurs- och energieffektiva produkter från hållbart förvaltade skogar. De ska främja och stödja användningen av alternativa, hållbara och rena bränslen för matlagning i lokala samhällen. De ska stärka lokala myndigheters och samhällens deltagande i skogsskyddet.

AVDELNING III

Hav och fiske

Artikel 29

Parterna erkänner havens viktiga roll för livet på jorden, hållbar utveckling och människors försörjning. De är överens om att intensifiera insatserna för att skydda haven från olika påfrestningars negativa konsekvenser och inverkan, såsom klimatförändringar, försurning av haven och korallblekning, överexploatering och olagligt, orapporterat och oreglerat (IUU) fiske samt annan destruktiv och ohållbar verksamhet. De ska främja en hållbar utveckling av den blå ekonomin, skydda marina ekosystem och biologisk mångfald, minska föroreningar av alla slag och genomföra åtgärder för begränsning av och anpassning till klimatförändringar.

Kapitel 1

Världshavsförvaltning

Artikel 30

Hållbara världshav

1. Parterna erkänner varandras ansträngningar för att säkerställa en förbättrad och integrerad världshavsförvaltning, förstärkta regionala och subregionala bevarande- och förvaltningsåtgärder för fisket, uppföljning, kontroll och övervakning av fisket, andra regionspecifika strategier och instrument för en effektiv havsförvaltning.

2. Parterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra relevanta internationella och regionala fördrag, konventioner och avtal om världshavsförvaltning i vilka de är parter, samt de bestämmelser om bevarande och förvaltning av resurser som fastställs i dessa.

3. Parterna ska stärka förvaltningen av världshaven för att säkerställa hållbar användning och bevarande av dem i enlighet med FN:s havsrättskonvention (havsrättskonventionen) och med beaktande av relevanta regionala ramar, bland annat genom att främja en integrerad förvaltningsstrategi där hänsyn tas till de sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensionerna av hållbar utveckling.

4. Parterna ska samarbeta för att mildra och minska belastningen på haven och deras resurser, för att uppnå säkra, trygga, rena och hållbart förvaltade hav samt för att förbättra kunskapen om haven. De ska samarbeta för att skydda, bevara och återställa kustnära och marina ekosystem.

5. Parterna ska samarbeta för att förebygga och minska havsföroreningar och bekämpa bullerföroreningar och marint skräp, inbegripet plast och mikroplast, oljeutsläpp och föroreningar från kärnavfall. De ska stödja och sträva efter reglering av minskningen av växthusgasutsläpp från fartyg och aktivt stödja det brådskande genomförandet av Internationella sjöfartsorganisationens strategi för minskning av växthusgasutsläppen från fartyg. De ska anta lagar och bestämmelser som reglerar utsläpp av skadligt avfall och skräp, inbegripet sanktioner för överträdelser.

6. Parterna är överens om att grunda sina beslut på bästa tillgängliga vetenskapliga rön, med vederbörlig hänsyn tagen till principen om ekosystemansatsen och försiktighetsprincipen samt till vikten av traditionell kunskap och urfolks kunskap.

7. Parterna ska stärka samarbetet när det gäller forskning om och utformning och genomförande av bevarande- och förvaltningsåtgärder, fysisk planering i kust- och havsområden samt inrättande av marina skyddsområden och marina naturreservat, i överensstämmelse med internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön samt med beaktande av urfolks och lokalsamhällens kunskaper.

8. Parterna ska samarbeta för att bygga upp kapacitet och expertis inom världshavsförvaltning, inbegripet genom marinvetenskaplig forskning och överföring av marin teknik i enlighet med havsrättskonventionen.

9. Parterna ska främja dialog och samarbete avseende alla aspekter av världshavsförvaltning, inbegripet frågor som rör klimatförändringar, stigande havsnivåer och de möjliga effekterna och konsekvenserna av detta, utvinning på havsbotten, fiske, havsföroreningar samt forskning och utveckling.

10. Parterna är medvetna om de allmänna farhågor som tagits upp när det gäller den inverkan som utvinning på havsbotten har på havsmiljön och dess biologiska mångfald. De ska använda bästa tillgängliga vetenskap, tillämpa försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, främja forskning och utbyta bästa praxis på områden av gemensamt intresse som rör mineraltillgångar på havsbottnen, i syfte att säkerställa en sund miljöförvaltning av verksamheter för att skydda och bevara den marina miljön och dess biologiska mångfald.

Artikel 31

Biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion

1. Parterna ska samarbeta, bland annat genom behöriga internationella och regionala organisationer och arrangemang, om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

2. Parterna ska främja kapacitetsuppbyggnad och överföring av marin teknik för bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, bland annat genom internationellt samarbete.

Kapitel 2

Fiske

Artikel 32

Hållbart bevarande och hållbar förvaltning av fiskeresurserna

1. Parterna ska samarbeta för att säkerställa bevarande och hållbar förvaltning och användning av fiskeresurserna på bilateral, subregional, regional och multilateral nivå, beroende på vad som är lämpligt.

2. Parterna ska samarbeta för att säkerställa att fiskeresurserna bevaras och förvaltas effektivt och skördas på ett hållbart sätt samt att den sociala och ekonomiska avkastningen optimeras.

3. Parterna är överens om att främja transparenta och vetenskapligt grundade bevarande- och förvaltningsåtgärder i överensstämmelse med internationell rätt, särskilt de regler och principer som fastställs i havsrättskonventionen och FN:s avtal om fiskbestånd, och att i tillämpliga fall respektera de bevarande- och förvaltningsåtgärder som antagits av regionala fiskeriförvaltningsorganisationer.

4. Parterna ska samarbeta för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling av kustfisket genom effektiv politik och effektiva lagar och andra författningar. De ska främja lokala samhällens och småskaliga och icke-industriella fiskares tillgång till fiskeresurser samt främja tryggad livsmedelsförsörjning och rättvisa mellan generationerna och inom generationerna.

Artikel 33

Olagligt, orapporterat och oreglerat fiske
1. Parterna ska i enlighet med internationella förpliktelser upprätthålla eller anta initiativ för att bekämpa IUU-fiske i sina respektive jurisdiktioner, i andra jurisdiktioner och på det fria havet, och erkänner att sådant fiske utgör ett allvarligt hot mot ett effektivt bevarande, en effektiv förvaltning och ett hållbart utnyttjande av fisket.

2. Parterna ska genomföra strategier och åtgärder för att utesluta IUU-fiskeprodukter från handelsflödena. De ska genomföra och verkställa uppföljnings-, kontroll- och övervakningsåtgärder, såsom observatörssystem, fartygsövervakningssystem, fiskelicenser och fisketillstånd, registrering och rapportering av fångster, omlastningskontroll, inspektioner och hamnstatskontroll och därmed sammanhängande åtgärder, för att säkerställa efterlevnad, inbegripet verkställighetsåtgärder och sanktioner i enlighet med inhemska bestämmelser, i syfte att bevara fiskbestånden, förhindra överfiske och främja ett hållbart fiske.

3. Parterna är, i enlighet med sina förpliktelser enligt gällande nationell rätt samt subregionala, regionala och internationella instrument, överens om att inte bevilja tillträde till, att neka tjänster i och att utvisa fartyg från sina hamnar när det gäller fartyg från parter som befunnits ha bedrivit IUU-fiske i andra jurisdiktioner och på det fria havet, eller som tidigare bedrivit IUU-fiske.

4. Parterna ska sträva efter att ratificera relevanta internationella avtal avseende IUU-fiske, särskilt avtalet om hamnstatsåtgärder för att förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske, upprättat i Rom den 22 november 2009, och de ska främja komplementaritet och konsekvens mellan internationella och regionala åtgärder och strategier för att bekämpa IUU-fiske.

Artikel 34

Skadliga fiskesubventioner

Parterna är överens om att vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till IUU-fiske och avstå från att införa sådana nya subventioner, och de erkänner att lämplig, effektiv särskild och differentierad behandling av utvecklingsländer och de minst utvecklade Stillahavsstaterna bör vara en integrerad del av WTO:s förhandling om fiskesubventioner.

AVDELNING IV

Säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning

Artikel 35

Parterna ska samarbeta för att åstadkomma fredliga och resilienta samhällen, skydda, främja och förverkliga mänskliga rättigheter samt stärka demokratiska principer och god samhällsstyrning. De ska stödja ansvarsskyldiga och transparenta institutioner på alla nivåer och vidta konkreta åtgärder för god förvaltning på skatteområdet samt i kampen mot korruption, bedrägerier och penningtvätt. De ska ta itu med nya eller växande hot mot säkerheten, inbegripet terrorism, hot mot cybersäkerheten och alla former av gränsöverskridande organiserad brottslighet, särskilt när det gäller sjöfartsskydd, it-brottslighet, människors säkerhet och miljösäkerhet, samtidigt som de mänskliga rättigheterna skyddas, bland annat genom regionalt samarbete, varvid de ska ta hänsyn till sina relevanta policyramar, inbegripet de principer som anges i Boe-deklarationen om regional säkerhet och relevanta strategier inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. De ska sträva efter att, när så är lämpligt i överensstämmelse med befintliga internationella förpliktelser, underlätta människorättsmekanismernas arbete, inbegripet det arbete som utförs av kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, i relevanta frågor.

Kapitel 1

Säkerhet

Artikel 36

Fred och säkerhet

1. Parterna ska samarbeta för att säkerställa fred, säkerhet och rättvisa genom att skydda, främja och förverkliga de mänskliga rättigheterna, och god samhällsstyrning, främjande av människors säkerhet och miljösäkerheten samt konfliktförebyggande och fredsbyggande åtgärder.

2. Parterna ska ta itu med alla former av identitetsbaserat våld, inbegripet sexuellt och könsrelaterat våld, våld mellan befolkningsgrupper samt etniskt och religiöst våld. De ska stödja försoningsprocesser genom mekanismer för övergångsrättvisa, inbegripet traditionella seder och bruk om och när de inte är oförenliga med internationellt erkända mänskliga rättigheter. De ska ge stöd till alla våldsoffer.

3. Parterna ska samarbeta för att förbättra sjöfartsskyddet, i enlighet med havsrättskonventionen och med beaktande av relevanta regionala ramar, genom att utbyta information, reagera på hot mot fartyg och anläggningar och tillgångar till havs samt genomföra relevanta lagar och andra författningar. De ska samarbeta, bland annat genom användning av rymdteknik, för att ta itu med säkerhetsfrågor som uppstår till följd av gränsöverskridande brottslighet såsom olaglig narkotikahandel, piratdåd och väpnade rån till sjöss, tvångsarbete, människohandel och smuggling av migranter.

4. Parterna ska sträva efter att utveckla nya initiativ för att förebygga och bekämpa terrorism i alla dess former, med full respekt för rättsstatsprincipen och internationell rätt, för att ta itu med de faktorer som skulle kunna skapa en gynnsam miljö för våldsbejakande extremism och radikalisering. De ska utveckla ny eller stärka befintlig lagstiftning och strategier och samarbeta för att bekämpa och motverka terrorism och finansiering av terrorism och därmed sammanhängande hot, såsom lämpligt, i full överensstämmelse med internationell rätt när sådan är tillämplig. De ska samarbeta för att genomföra alla relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd, bland annat resolutionerna 2396 (2017) och 2462 (2019), och från FN:s generalförsamling. De ska avhålla sig från att ge någon som helst form av stöd till statliga och icke-statliga aktörer som försöker utveckla, förvärva, tillverka, inneha, transportera, överföra eller använda kärnvapen, kemiska, biologiska eller andra vapen och bärare av sådana vapen för terroriständamål. De ska stärka samarbetet för att göra det möjligt för enskilda och samhällen att kunna förebygga och öka resiliensen mot terroristhandlingar, våldsbejakande extremism och radikalisering.

5. Parterna bekräftar att klimatförändringarna är ett existentiellt hot mot människors och samhällens försörjning, säkerhet och välbefinnande och åtar sig att göra framsteg i genomförandet av Parisavtalet. De ska främja ett globalt erkännande av klimatförändringar som en säkerhetsrisk och samarbeta för att förhindra att klimatförändringarnas effekter fortsätter att förstärka olika typer av hot, exempelvis hot på grund av stigande havsnivåer och extrema väderhändelser, med allvarliga konsekvenser för fred och säkerhet. De ska erkänna och agera mot klimatförändringarnas hot mot fred och säkerhet genom att förstärka anpassnings- och resiliensåtgärderna samt system för tidig varning.

6. Parterna ska stärka samarbetet för att främja cybersäkerhet, förebygga och bekämpa it-brottslighet och brottslighet som möjliggörs av it-teknik, inbegripet stöld av immateriella rättigheter som möjliggörs av it-teknik. De ska samarbeta för att utbyta bästa praxis vad gäller att mer effektivt skydda nationell och regional kritisk infrastruktur från cyberattacker. De ska

främja flerpartsförvaltning av internet och ta itu med frågor som rör spridning av olagligt eller skadligt material online. De ska utbyta information om utbildning och fortbildning av tekniska experter på cybersäkerhet och utredare av it-brottslighet, om utredande av it-brottslighet och om digital kriminalteknik. De ska stärka det internationella samarbetet för att främja säkerhet och stabilitet i cyberrymden. De erkänner att it-brottslighet är ett globalt problem och inser nödvändigheten av att grunda sig på befintliga internationella normer och standarder, däribland Budapestkonventionen om it-brottslighet.

Artikel 37

Organiserad brottslighet

1. Parterna ska stärka och genomföra lagstiftning och strategier för att bekämpa gränsöverskridande organiserad brottslighet, inbegripet men inte begränsat till människohandel, handel med olaglig narkotika, handeldvapen och lätta vapen, olaglig avverkning och därmed sammanhängande handel, olaglig handel med utrotningshotade arter, inbegripet hotade marina arter, vilda djur och växter samt därav framställda produkter, och annan olaglig ekonomisk och finansiell verksamhet.

2. Parterna ska samarbeta i syfte att upprätthålla samordnade insatser för att förhindra och bekämpa användningen av deras finansiella system för finansiering av brottslig verksamhet. De ska utbyta information och genomföra lämpliga åtgärder för att bekämpa penningtvätt, finansiering av terrorism och olagliga finansiella flöden, i överensstämmelse med tillämpliga internationella standarder och ramar, särskilt rekommendationerna från arbetsgruppen för finansiella åtgärder.

3. Parterna ska stärka dialogen och samarbetet när det gäller brottsbekämpning i syfte att bekämpa den verksamhet som bedrivs av gränsöverskridande organiserade kriminella nätverk och terroristnätverk. De ska förbättra samordningen mellan nationella och regionala säkerhetsmekanismer genom öppen dialog och utbyte av strategisk information till stöd för tidig varning och samarbete med relevanta internationella organisationer, partner och berörda aktörer.

Kapitel 2

Mänskliga rättigheter, demokrati och samhällsstyrning

Artikel 38

Mänskliga rättigheter

1. Parterna är medvetna om att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, ömsesidigt beroende av varandra och sammankopplade och är överens om att respektera, skydda, förverkliga och främja alla mänskliga rättigheter, oavsett om de är medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella. De ska vidta nödvändiga åtgärder i enlighet med relevanta internationella fördrag för att säkerställa fullständigt och lika åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet åsikts- och yttrandefrihet, mötes- och föreningsfrihet samt tanke-, religions- och trosfrihet. De ska ta itu med och bekämpa alla former av rasism, diskriminering och könsdiskriminering, inbegripet yttringar genom

könsrelaterat våld, människohandel, där kvinnor och flickor är särskilt utsatta för sexuellt utnyttjande, hatpropaganda och hatbrott, samt främlingsfientlighet och relaterad intolerans.

2. Parterna ska intensifiera sina ansträngningar för att uppnå jämställdhet och fullt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter för kvinnor och flickor och deras egenmakt. De ska främja, skydda och förverkliga barnets rättigheter.

3. Parterna ska främja rättigheterna för personer som tillhör minoriteter och förstärka urfolks rättigheter i enlighet med FN:s deklaration om urfolks rättigheter.

4. Parterna ska stödja åtgärder för att stärka en rättighetsbaserad utvecklingsstrategi, som omfattar alla mänskliga rättigheter, och vidta nödvändiga åtgärder för att bland annat säkerställa jämlikhet och icke-diskriminering för alla i åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna, inbegripet tillgång till och kontroll över resurser och tjänster som är väsentliga för rätten till en adekvat levnadsstandard. Dessa omfattar, men är inte begränsade till, rätten till utbildning, hälsa, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa, livsmedel, dricksvatten och sanitet, adekvata bostäder, arbete och rättvisa. De åtgärder som ska vidtas för att förverkliga dessa rättigheter ska inbegripa tillgängliga tjänster som fokuserar på orsakerna till och de negativa effekterna av klimatförändringarna samt främjande av en rimlig och rättvis fördelning av resurser.

5. Parterna ska samarbeta för att förverkliga de mänskliga rättigheterna i regionen Stillahavsområdet, bland annat genom att inrätta och stärka oberoende nationella och regionala mekanismer och institutioner för mänskliga rättigheter, och genom att stärka en möjliggörande och säker miljö för ett aktivt engagemang från det civila samhällets, människorättsförsvararesoch andra relevanta berörda aktörers sida, bland annat genom att stärka deras kapacitetsuppbyggnad och tillgång till regionala och internationella människorättsmekanismer.

Artikel 39

Demokrati och samhällsstyrning

1. Parterna ska vidmakthålla demokratiska processer och institutioner i enlighet med internationellt erkända principer och nationella rättsliga ramar, inbegripet ansvarsskyldiga regeringar som valts genom fredliga, inkluderande, transparenta och trovärdiga val, accepterande av valresultat och den därpå följande regeringsövergången samt individers rätt att delta i offentliga angelägenheter i det samhälle de lever i.

2. Parterna ska stärka parlamentens roll, främja mediernas oberoende och mångfald samt bevara och bredda handlingsutrymmet för det civila samhället i syfte att förbättra det demokratiska ansvarstagandet. De ska stärka den nationella, regionala och decentraliserade kapaciteten för att säkerställa respekt för demokratiska principer och praxis.

3. Parterna ska främja principerna om god samhällsstyrning. De ska vidta konkreta åtgärder för att bygga upp inkluderande, ansvarsskyldiga och transparenta offentliga institutioner. De ska stödja kapaciteten för utformning och genomförande av policyer, utveckla en ansvarsskyldig, effektiv, transparent och professionell offentlig förvaltning och stärka tillhandahållandet av offentliga tjänster av god kvalitet.

4. Parterna ska påskynda utbyggnaden av e-förvaltningstjänster och infrastruktur för digitala tjänster som ett sätt att förbättra tillgången till offentliga tjänster och sådana tjänsters tillgänglighet, förbättra demokratiska metoder och samhällsstyrning samt främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

5. Parterna ska inrätta eller stärka mekanismer och institutioner för att bekämpa korruption, mutor, bedrägerier och ekonomiska företagsbrott, bland annat genom att genomföra och främja relevanta internationella normer och instrument, särskilt FN:s konvention mot korruption, upprättad i New York den 31 oktober 2003. De ska främja en transparent förvaltning av offentliga resurser och ansvarsskyldighet, uppmuntra åtgärder som främjar de värden som gäller i en kultur som präglas av transparens, laglighet och ändrade beteendemönster i syfte att utrota korruption, och de ska fortsätta att utveckla lagstiftningen för att underlätta återvinning och återlämnande av tillgångar.

6. Parterna ska stärka förvaltningssystemen för att hejda irreguljär migration och bekämpa smuggling av migranter och därmed sammanhängande kriminella nätverk samt människohandel, med särskild fokus på att skydda drabbade personer.

Artikel 40

Rättsstatsprincipen och rättsväsendet

1. Parterna ska främja respekten för lagen och samarbeta för att befästa rättsstatsprincipen. De ska sträva efter att säkerställa ett oberoende, opartiskt och effektivt rättsväsende och efter att stärka institutionerna inom rättsskipningen. De ska vidta nödvändiga åtgärder för att ge alla tillgång till rättslig prövning inom ramen för ett korrekt rättsförfarande.

2. Parterna ska motsätta sig och fördöma alla former av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling från statliga eller icke-statliga aktörers sida i alla sammanhang, inbegripet genom att stödja ratificering och ett effektivt genomförande av konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, upprättad i New York den 10 december 1984, och dess fakultativa protokoll.

3. Parterna ska främja reformer av rättsväsendet för att säkerställa effektiva domstolssystem och domstolsförfaranden och moderna kriminalvårdssystemen. De ska samarbeta för att stärka kapaciteten hos nyckelaktörer inom rättsväsendet och lagstiftande organ.

Artikel 41

Finansiell styrning

1. Parterna ska främja en sund förvaltning av de offentliga finanserna, inbegripet effektiv mobilisering och användning av offentliga intäkter, hållbar offentlig skuldförvaltning, hållbara, transparenta, konkurrensbaserade och förutsägbara system för offentlig upphandling samt stöd till nationella tillsynsorgan.
2. Parterna ska anta lagstiftning, vidta konkreta åtgärder och stärka relevanta institutioner och mekanismer för att genomföra principerna om god förvaltning på skatteområdet.

3. Parterna ska samarbeta för att bekämpa skatteundandragande, skatteflykt och olagliga finansiella flöden samt säkerställa skattesystems effektivitet, ändamålsenlighet, transparens och rättvisa.

AVDELNING V

Mänsklig och social utveckling

Artikel 42

Parterna är fast beslutna att utrota fattigdomen i alla dess former senast 2030, främja mänsklig och social utveckling genom inkluderande och lika tillgång till sociala tjänster och ökad livsmedelstrygghet, effektivt bekämpa ojämlikhet, främja jämställdhet och kvinnors och ungdomars egenmakt, se till att alla har de medel som krävs för ett värdigt liv samt skapa förutsättningar för människor att delta effektivt i det demokratiska livet och aktivt bidra till hållbar ekonomisk tillväxt. De ska vidta konkreta åtgärder som främjar social sammanhållning och socialt skydd som en grundläggande investering för att utrota fattigdom och bekämpa ojämlikhet, och som ett viktigt verktyg för att mer allmänt återinvestera ekonomiska vinster i samhället och befolkningen. De ska främja kultur och idrott som drivkrafter för hållbar mänsklig och social utveckling och inkluderande ekonomisk tillväxt samt för social inkludering och fredliga samhällen.

Kapitel 1

Sociala tjänster

Artikel 43

Utbildning

1. Parterna ska stödja inkluderande och lika tillgång till utbildning av god kvalitet på primär, sekundär och tertiär nivå, barnomsorg och yrkesutbildning, med beaktande av sina relevanta policyramar, inbegripet den regionala utbildningsramen för Stillahavsområdet. De ska främja utvecklingen av digital kompetens och digitala färdigheter. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnor och flickor samt marginaliserade och utsatta grupper, inbegripet personer med funktionsnedsättning.

2. Parterna ska vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på formellt och icke-formellt lärande och för att stödja kompetensutveckling genom yrkesutbildning i syfte att öka antalet högutbildade och kvalificerade arbetstagare som matchar arbetsmarknadens behov och möjligheter.

3. Parterna ska främja initiativ som uppmuntrar och möjliggör utveckling och bredare användning av vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik.

4. Parterna ska sträva efter att förbättra utbildningscentrumens infrastruktur och utrustning. De ska förbättra utbildningskvaliteten genom evidensbaserade strategier, utveckling av läroplaner och förbättrad kvalitet på lärarutbildning och yrkesmässig utveckling.

Artikel 44

Hälsa

1. Parterna ska sträva efter att uppnå allmän hälso- och sjukvård och lika tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster, bland annat genom stärkta nationella hälso- och sjukvårdssystem, moderniserade anläggningar och moderniserad utrustning, ekonomiskt överkomliga essentiella läkemedel och vacciner av god kvalitet.

2. Parterna ska vidta åtgärder för att stärka förebyggande och kontroll av icke-överförbara sjukdomar i syfte att minska förekomsten av sådana sjukdomar, inbegripet genom ökade investeringar för hälsofrämjande åtgärder samt primära och sekundära förebyggande strategier. De ska ta hänsyn till sina relevanta policyramar som främjar förebyggande och kontroll av icke-överförbara sjukdomar. De ska ta itu med de utmaningar som hänger samman med psykisk hälsa genom att utveckla hälso- och sjukvård och lokalsamhällesbaserade tjänster, även sådana med inriktning på psykosociala symptom.

3. Parterna ska stärka nationella och regionala kontroll- och övervakningssystem för att snabbt och effektivt upptäcka och reagera på smittsamma sjukdomar och andra nationella, regionala och internationella hot mot människors hälsa, inbegripet infektioner med pandemisk potential, såsom influensa. De ska samarbeta för att genomföra en One Health- modell för att ta itu med antimikrobiell resistens och dess konsekvenser för både människors och djurs hälsa.

Artikel 45

Vatten och sanitet

1. Parterna ska öka sina ansträngningar för att främja tillgången till säkert vatten i tillräcklig mängd och till överkomligt pris för personligt bruk och hushållsbruk, med särskilt fokus på människor i utsatta situationer. De ska främja åtgärder som tryggar vattenförsörjningen för att hantera effekterna av befolkningstillväxt, klimatvariationer och klimatförändringar, bland annat genom effektivare vattenanvändning, bättre dricksvattensäkerhet, hållbar användning av vattenresurser samt utvecklingen av nationella system för avrinningsområden och vattenlagring.

2. Parterna ska se till att alla, till ett överkomligt pris, har faktisk tillgång till sanitet, på livets alla områden, som är trygg, hygienisk, säker, socialt och kulturellt godtagbar och som ger integritet och garanterar värdighet. De ska stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i inrättandet, förvaltningen och underhållet av faciliteter och hygienrutiner i hemmet, skolor och hälso- och sjukvårdsinrättningar, särskilt i områden som står inför svåra utmaningar såsom landsbygdsområden och avlägsna områden, små öar och informell stadsbebyggelse.

3. Parterna erkänner vikten av att dela och utbyta kunskap och tekniska lösningar bland annat för att bygga upp den kapacitet som krävs för att planera, leverera och underhålla högkvalitativa system och infrastrukturer för vatten och sanitet.

Artikel 46

Bostäder

1. Parterna ska öka sina ansträngningar för att säkerställa lika tillgång till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder för alla, även för dem som befinner sig i utsatta situationer. De ska ta itu med de ojämlikheter som finns mellan hushåll i städer och i landsbygdsområden samt mellan avlägsna öar och huvudöar. De ska främja utbyte av bästa praxis, bland annat när det gäller byggnormer, för att öka miljöresiliensen och uppnå klimatsmarta bostäder.

2. Parterna ska arbeta för allmän tillgång till hållbara energitjänster för alla, förbättra tillgången till el och stödja en effektiv energianvändning i hemmen.

Artikel 47

Tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition

1. Parterna ska sträva efter att se till att alla har tillgång till tillräckliga, säkra och näringsrika livsmedel till överkomliga priser, bland annat genom att främja lokala näringsrika livsmedel och investera i hållbara livsmedelssystem, inbegripet klimatresilienta transporter och klimatresilient lagring. De ska lägga särskild vikt vid att säkerställa att tillräckliga försörjningskällor för akut livsmedelsbistånd finns tillgängliga under återhämtningsfasen efter en katastrof.

2. Parterna ska samarbeta för att få slut på alla former av undernäring och ta itu med de bakomliggande orsakerna till osäker livsmedels- och näringsförsörjning.

3. Parterna ska stödja diversifiering av jordbruket och lokal livsmedelsproduktion, både för självhushållning och för kommersiella ändamål. De ska fokusera på att stärka resilienta och diversifierade jordbrukssystem och resurseffektiva jordbruk genom att använda motståndskraftiga och näringsrika grödor som ger goda skördar. De ska ta itu med överexploateringen av fiskeresurserna, med tanke på att fisk är en viktig källa för tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition.

4. Parterna ska främja hälsosamma kostvanor, minska beroendet av importerade livsmedel med lågt näringsvärde, stärka lagstiftningen om näringsvärdesmärkning, främja utbildning och program för att öka allmänhetens medvetenhet om nutrition och hälsosamma kostvanor samt främja produktion och konsumtion av lokala hälsosamma livsmedel.

Kapitel 2

Ojämlikhet, social sammanhållning och socialt skydd

Artikel 48

Socialt skydd

1. Parterna ska främja mer inkluderande och välfungerande arbetsmarknader och sysselsättningspolitiska strategier inriktade på att skapa anständigt arbete för alla, inbegripet förbättrade arbetsmiljövillkor för arbetstagare. De ska ta itu med frågor som rör den informella ekonomin, inbegripet tillgången till krediter och mikrofinansiering, och stärkta åtgärder för socialt skydd i syfte att underlätta en smidigare övergång till den formella ekonomin. De ska bekämpa alla former av utnyttjande i vinstsyfte, inbegripet sexuellt utnyttjande och arbetskraftsexploatering, i både formella och informella ekonomier.

2. Parterna ska arbeta för att utvidga det sociala skyddet, särskilt för personer som befinner sig i utsatta situationer och marginaliserade grupper samt för dem som är formellt och informellt anställda, i syfte att gradvis uppnå universell täckning, genom grundläggande inkomsttrygghet och adekvata och chockanpassade system för socialt skydd.

Artikel 49

Jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor

1. Parterna ska stärka strategier, program och mekanismer som syftar till att säkerställa, förbättra och utvidga mäns och kvinnors lika deltagande och lika möjligheter inom alla områden av det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. De ska uppmuntra till ratificering och stödja ett effektivt genomförande av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, upprättad i New York den 18 december 1979, samt dess fakultativa protokoll. De ska säkerställa att jämställdhetsperspektivet på ett systematiskt sätt integreras inom alla politikområden. De ska beakta sina relevanta policyramar, inbegripet Stillahavsområdets regionala struktur för jämställdhet.

2. Parterna ska stödja kvinnors ekonomiska egenmakt, identifiera ekonomiska möjligheter för kvinnor samt se till att deras ekonomiska och sociala rättigheter respekteras och främjas. De ska underlätta kvinnors tillgång till finansiella tjänster och sysselsättning samt kontroll över och användning av mark och andra produktiva tillgångar. De ska vidta åtgärder för att stödja kvinnliga företagare, minska löneskillnaderna mellan könen och undanröja andra diskriminerande bestämmelser och sedvänjor. De ska arbeta för att bygga upp kvinnors resiliens mot klimatförändringarnas effekter och trygga deras försörjning inom jordbruk, fiske och vattenbruk samt inom kulturnäringen. De ska öka insamlingen, sammanställningen, analysen och spridningen av tillgängliga statistiska uppgifter om kvinnors ekonomiska egenmakt.

3. Parterna åtar sig att anta nödvändig lagstiftning och nödvändiga politiska åtgärder för att få slut på barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap och för att undanröja alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, särskilt våld i hemmet, alla former av sexuellt utnyttjande och arbetskraftsexploatering samt alla former av trakasserier i både det offentliga rummet och i privatlivet, bland annat genom informationsinitiativ för att åstadkomma ett ändrat beteende.

4. Parterna ska vidta åtgärder för att öka kvinnors och flickors deltagande och röst i det offentliga och politiska livet, inbegripet i valprocesser, politiska processer, samhällsstyrnings- och utvecklingsprocesser, lokala myndigheter, mekanismer som grundar sig på traditionella seder och bruk, ledarskap, konstitutionella organ, statsägda företag, fredsbyggande och försoning.

5. Parterna ska stärka de nationella och regionala institutionerna för att ta itu med och hantera frågor som rör alla former av våld mot kvinnor och flickor, inbegripet förebyggande av och skydd mot alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, mekanismer för utredning av trakasserier och mekanismer för ansvarsskyldighet samt omsorg och stöd till offer. De ska sträva efter att anpassa nationell lagstiftning och nationella bestämmelser samt regionala ramar till relevanta internationella konventioner och regionala ramar.

6. Parterna ska åta sig att fullständigt och effektivt genomföra Pekingdeklarationen och handlingsplanen från Peking, handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling och resultatet från deras översynskonferenser. De ska genomföra strategier och utforma program som syftar till att uppnå allmän tillgång till överkomliga, heltäckande och integrerade tjänster av god kvalitet för sexuell och reproduktiv hälsa tillsammans med lämpliga program för rådgivning, information och sexualundervisning, med beaktande av Unescos internationella tekniska vägledning om sexualundervisning, i förekommande fall, samt tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster för sexuell och reproduktiv hälsa. Parterna ska, i tillämpliga fall, stödja ett effektivt genomförande av Asien–Stillahavsområdet- ministerförklaringen om befolkning och utveckling.

Artikel 50

Ungdomar

1. Parterna ska inrätta strukturer för samhällsstyrning för att kunna dra nytta av den demografiska utdelningen och stärka ungdomars egenmakt, öka deras inflytande i beslutsprocesser och deras aktiva deltagande i det politiska livet samt i fredsbyggande arbete och försoningsinsatser. De ska främja ungdomars ökande engagemang i miljöfrågor, särskilt avseende program för övervakning av och anpassning till klimatförändringar.

2. Parterna ska stödja entreprenörskap bland och anständigt arbete för ungdomar, med särskild uppmärksamhet på ungdomar i utbildning, sysselsättning eller yrkesutbildning, för att hjälpa dem att förvärva färdigheter som är relevanta för arbetsmarknaden.

3. Parterna ska främja sociala och rättsliga program för förebyggande av ungdomsbrottslighet samt integration i det ekonomiska och sociala livet. De ska stödja institutioner såsom skolor, trosbaserade organisationer och ungdomsgrupper som kan bidra till att bygga upp resiliens i utsatta samhällen och hos ungdomar i riskzonen.

4. Parterna ska vidta åtgärder för att förbättra och stärka systemen och åtgärderna för skydd av barn. De ska stödja åtgärder för att sätta stopp för barnarbete och övergrepp, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kroppslig bestraffning.

Artikel 51

Personer med funktionsnedsättning

1. Parterna ska främja, skydda och förverkliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, utan någon som helst diskriminering. De ska vidta konkreta åtgärder för att säkerställa deras fullständiga integrering i samhället genom lika tillgång till sociala tjänster, inbegripet utbildning och hälso- och sjukvård, och faktiskt deltagande på arbetsmarknaderna och andra ekonomiska möjligheter.

2. Parterna ska uppmuntra ratificering och stödja ett effektivt genomförande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, med beaktande av sina relevanta policyramar.

Artikel 52

Kultur, idrott och direkta personkontakter

1. Parterna ska främja skyddet och förbättrandet av det materiella och immateriella kulturarvet och mångfalden av kulturyttringar i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen och främja balanserade kulturutbyten. De ska samarbeta och främja investeringar i syfte att bevara och främja traditionell konst och kultur, urfolks kunskap, och kulturell mångfald.

2. Parterna ska främja de kreativa och kulturella näringarna och kulturturism som drivkrafter för sysselsättning och hållbar tillväxt. De ska sträva efter att främja rörlighet för yrkesverksamma inom kultur och kreativitet och spridning av konstverk samt genomföra gemensamma initiativ inom olika kulturella och kreativa områden. De ska uppmuntra kvinnors och ungdomars ekonomiska egenmakt genom värdekedjor för kultur, stärkta offentlig-privata partnerskap för kulturproduktion och integrering av kultur, med beaktande av sina relevanta policyramar, inbegripet den regionala kulturstrategin i Stillahavsområdet.

3. Parterna ska främja kreativitet och innovation, kunskapsdelning samt internationellt och regionalt gemensamt skapande och möjligheter till marknadstillträde för produkter och tjänster inom kultursektorn. De ska utveckla sektorsspecifika regelverk och institutionellt stöd som bland annat skyddar immateriella rättigheter för kreativt skapande.

4. Parterna ska främja utbyten inom kultursektorn, inbegripet mellan institutioner såsom museer och konservatorier, och uppmuntra interkulturell dialog mellan såväl individer som relevanta berörda aktörer. De ska stödja ungdomars och ungdomsledares rörlighet som ett sätt att främja interkulturell dialog och förvärvande av kunskap, färdigheter och kompetens utanför de formella utbildningssystemen. De ska sträva efter att genomföra relevanta initiativ på området rörlighet inom högre utbildning, i syfte att främja samarbete och modernisering inom den högre utbildningen och uppmuntra rörlighet för studerande och akademiker.

5. Parterna ska främja idrott som en drivkraft för hållbar utveckling, en inkluderande ekonomisk tillväxt, social inkludering, icke-diskriminering och främjande av mänskliga rättigheter. De ska sträva efter att bygga upp kapacitet, utveckla lämpliga anläggningar och uppmuntra människors ökade deltagande i idrottsutövning och annan fysisk träning, med särskild tonvikt på ungdomar och kvinnor. De ska stödja idrott som ett medel för interkulturell dialog och samarbete mellan nationer, förebyggande av konflikter och våld samt försoning efter konflikter.

TILL BEVIS HÄRPÅ har undertecknade befullmäktigade undertecknat detta avtal.